

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRK CEZA KANUNU KAPSAMINDA SUÇTAN
KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ
AKLAMA SUÇU (TCK M. 282)

Emre DEMİRYÜREK

Danışman
Dr. Öğretim Üyesi Pınar BACAKSIZ

İZMİR – 2022

TEZ ONAY SAYFASI

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Türk Ceza Kanunu Kapsamında Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu (TCK m. 282)” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

../../2022

Emre DEMİRYÜREK

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Türk Ceza Kanunu Kapsamında Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini

Aklama Suçu (TCK m. 282)

Emre DEMİRYÜREK

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Kamu Hukuku Programı

Karapara ve karapara aklama tarihinin en az paranın tarihi kadar kadim olduğu belirtilmektedir. Dinamik bir çağın içinde yaşamamız sebebiyle günümüzde karapara aklama yöntemleri her geçen gün gelişmekte ve bu yöntemlere yenileri eklenmektedir. Bilişim alanında yaşanan gelişmeler hem hayatımızı kolaylaştırmakta hem de hayatımıza yeni zorluklar getirmektedir. Karapara aklanmasının yalnızca ulusal sonuçları olmayıp, uluslararası düzenin birden fazla alanına olumsuz etkileri de vardır. Bireysel suçlular veya organize suç örgütleri yasadışı elde ettikleri haksız kazançları aklama ihtiyacı içerisindeyler.

“Türk Ceza Kanunu Kapsamında Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu (TCK m. 282)” isimli çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmamızda suç tipinin incelenmesinden önce ilk olarak genel kavramlar, karaparanın tarihi, karaparanın aklanmasının aşamaları ve uygulamada kullanılan yöntemler, karaparanın ve kayıt dışı ekonominin ekonomik düzene etkileri, karaparanın organize suçluluk ile arasındaki ilişki üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde suç tipi detaylıca değerlendirilmiştir. Her ne kadar suç tipi 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun İkinci Kitap, Dördüncü Kısım, İkinci Bölümde, “Adliye Karşı Suçlar” başlığı altında düzenlense de bu suçun niteliği itibarıyla “Ekonomik Suç” olduğunu söylemek mümkündür. Bundan dolayı çalışmamız ekonomik suç ve ceza bakımından da değerlendirilmiştir. Suç tipinin,

dikkat çeken bir başka özelliği ise; suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun vücut bulabilmesi için kendisinden önce başka bir öncül (öncü, müsnet) suçun varlığına ihtiyaç duyulmasıdır. Öncül suç şartının uygulamadaki görünümü, yüksek mahkeme kararları ve öğretideki görüşlerle birlikte incelenmiş ve suç tipi ile ilgili önerilere yer verilmiştir.

Çalışmamızın son bölümünde ise karaparanın aklanması ile mücadele nedenleri, karaparanın aklanması ile mücadelede ulusal, uluslararası düzenlemeler ve bu suçla mücadele eden uluslararası kuruluşlar incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Karapara, Karapara Aklama, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu.

ABSTRACT

Master's Thesis

**Under the Turkish Criminal Code, Crime of Laundering of Assets Acquired
From an Offence (TCC art. 282)**

Emre DEMİRYÜREK

Dokuz Eylül University

Institute of Social Sciences

Department of Public Law

Public Law Master's Program

It is indicated that the history of black money and money laundering is at least as old as the history of money. By virtue of the fact that living in a dynamic era, nowadays, money laundering methods are developing from day to day and new ways are being added. Developments in the field of informatics both make our lives easier as well as bring new challenges to our lives. Money laundering not only has national consequences, but also impacts more than one area of the international order adversely. Individual criminals or organized crime groups are in need of laundering their ill-gotten gains obtained illegally.

Our study named "Crime of Laundering of Assets Resulting from Crime in Turkish Penal Code (Art. 282)" consists of three parts. In our study, before examining the type of crime, general concepts, the history of black money, the stages of money laundering and the methods used in practice, the effects of black money as well as the underground economy on the economic order, the relation between black money and organized crime are elaborated at first.

In the second part, the type of crime is evaluated in detail. Although the type of crime is regulated under the title of "Crimes Against the Justice" in the Second Book, Fourth Part, Second Chapter of the Turkish Penal Code No. 5237, it could be expressed that this crime is an "Economic Crime" in terms of its qualification. For this reason, our study is also interpreted from the economic crime and punishment point of views. Another remarkable feature of the crime type is the need for the presence of another antecedent (precursor, ground) crime

in order for the offense of laundering the assets arising from the crime to come into existence. The view of the predicate offense condition in practice is assessed together with the decisions of the supreme court as well as the remarks in the doctrine, and suggestions regarding the type of crime are included.

In the last part of our study, the reasons for the fight against money laundering, national and international regulations in the fight against money laundering, and international organizations fighting against this crime are examined.

Keywords: Black Money, Money Laundering, Crime of Laundering of Assets Acquired From an Offence.

**TÜRK CEZA KANUNU KAPSAMINDA SUÇTAN KAYNAKLANAN
MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇU (TCK M. 282)**

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xvi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

**KARAPARA KAVRAMI, KARAPARANIN TARİHİ, KARAPARA
AKLANMASININ AŞAMALARI VE UYGULAMADA KULLANILAN
AKLAMA YÖNTEMLERİ, KARAPARANIN VE KAYIT DIŞI EKONOMİNİN
EKONOMİK DÜZENE ETKİLERİ, KARAPARA VE ORGANİZE
SUÇLULUK ARASINDAKİ İLİŞKİ**

1.1. KARAPARA KAVRAMI, KARAPARANIN TARİHİ	4
1.1.1. Karapara Kavramı	4
1.1.2. Karaparanın Tarihi	6
1.2. KARAPARA AKLAMANIN AŞAMALARI VE UYGULAMADA KULLANILAN AKLAMA YÖNTEMLERİ	7
1.2.1. Aklamanın Aşamaları	7
1.2.1.1. Genel Olarak	7
1.2.1.2. Yerleştirme Aşaması (Ön Yıkama)	8
1.2.1.3. Ayırma Aşaması (Yıkama)	9
1.2.1.4. Bütünleştirme Aşaması (Sıkma)	10
1.2.2. Uygulamada Kullanılan Aklama Yöntemleri	11

1.2.2.1.Genel Olarak	11
1.2.2.2.Geleneksel Aklama Yöntemleri	13
1.2.2.2.1. Fonların Fiziken Yurtdışına Çıkarılması	13
1.2.2.2.2. Parçalara Ayırma Yöntemi	14
1.2.2.2.2.1. Şirinler Yöntemi	15
1.2.2.2.2.2. Parçalama Yöntemi	16
1.2.2.2.3. Vergi Cennetleri ve Kıyı Bankacılığı Yöntemi	17
1.2.2.2.4. Paravan ve Hayali Şirketlerin Kurulması	20
1.2.2.2.5. Sahte Faturaların Kullanılması	21
1.2.2.2.6. Kendi Kendine Borçlanma	22
1.2.2.2.7. Döviz Bürolarının Kullanılması	23
1.2.2.2.8. Japon Karıncalar	23
1.2.2.2.9. Banka ve Finans Kurumları Aracılığıyla Aklama	24
1.2.2.2.10. Sigorta Poliçeleri ile Aklama Yolu	25
1.2.2.2.10.1. Genel Olarak	25
1.2.2.2.10.2. Hayat Sigortası Poliçeleri ile Aklama	26
1.2.2.2.11. Şans Oyunlarının Kullanılması Yoluyla Aklama	27
1.2.2.2.12. Kumarhaneler Aracılığı ile Aklama	27
1.2.2.2.13. Değerli Taş, Maden, Sanat Eserlerinin Kullanılması	28
1.2.2.2.14. Sahte Dava ile Aklama	29
1.2.2.2.15. Sermaye Piyasalarının Kullanılması ve Borsa ile Aklama	29
1.2.2.2.15.1. Genel Olarak	29
1.2.2.2.15.2. Portföy Yönetim Şirketi Kurma	30
1.2.2.2.15.3. Bilgi Suistimali (Insider Trading) ve Manipülasyon	30
1.2.2.2.16. 900'lü Telefon Hatların Kullanılması	32
1.2.2.2.17. Diğer Kuruluşlar Aracılığıyla Aklama	33
1.2.2.2.17.1. Spor Kulüpleri Aracılığıyla Aklama	33
1.2.2.2.17.2. Kazanç Amacı Olmayan Tüzel Kişilikler Aracılığıyla Aklama	34
1.2.2.3. Yeni Aklama Yöntemleri	35

1.2.2.3.1. Genel Olarak	35
1.2.2.3.2. Kripto Para Birimlerinin Karaparanın Aklamasında Kullanılması	36
1.2.2.3.2.1. Blockchain Teknolojisi ve Yeni Bir Dönemin Başlangıcı: Kripto Para Birimleri ve Bitcoin	37
1.2.2.3.2.2. Bitcoin	38
1.2.2.3.2.3. Bitcoin Dışındaki Diğer Kripto Para Birimleri: Altcoin	40
1.3. KARAPARANIN VE KAYIT DIŞI EKONOMİNİN, EKONOMİK DÜZENE ETKİLERİ	41
1.3.1. Genel Olarak	41
1.3.2. Karaparanın ve Kayıt Dışı Ekonominin, Ekonomik Düzene Olumlu ve Olumsuz Etkileri	43
1.3.2.1. Olumlu Etkiler	43
1.3.2.2. Olumsuz Etkiler	44
1.4. KARAPARA VE ORGANİZE SUÇLULUK ARASINDAKİ İLİŞKİ	46
1.4.1. Genel Olarak	46
1.4.2. Organize Suçluluğun Aklama Suçu Bakımından Özellikleri	46

İKİNCİ BÖLÜM

SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇU

2.1. GENEL AÇIKLAMALAR	49
2.2. KORUNAN HUKUKİ DEĞER	51
2.3. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇUNUN UNSURLARI	52
2.3.1. Tipiklik Unsuru	52
2.3.2. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçunun Maddi Unsurları	53
2.3.2.1. Hareket	53
2.3.2.1.1. Genel Olarak	53

2.3.2.1.2. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Yurt Dışına Çıkarma Hareketi	54
2.3.2.1.3. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Gizlemek veya Aklamak Maksudıyla Çeşitli İşlemlere Tabi Tutma Hareketi	55
2.3.2.1.4. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Bilerek Satın Alma_Kabul Etme, Bulundurma veya Kullanma Suçu	57
2.3.2.2. Netice	59
2.3.2.2.1. Nedensellik Bağı (İllyet Bağı)	60
2.3.2.3. Fail	60
2.3.2.3.1. Genel Olarak	60
2.3.2.3.2. Tüzel Kişiler Bakımından	61
2.3.2.4. Mağdur	63
2.3.2.5. Suçun Konusu	64
2.3.2.5.1. Genel Olarak	64
2.3.2.5.2. Öncül Suç	65
2.3.2.5.2.1. Genel Olarak	65
2.3.2.5.2.2. Öncül Suçun Belirlenmesi	67
2.3.2.5.2.3. Öncül Suç ile Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu Arasındaki İlişki	70
2.3.2.5.2.4. Öncül Suç ile Vergi Suçları Arasındaki İlişki	73
2.3.2.5.2.5. Öncül Suçun Belirlenmesinde Nispi Muhakeme ve Bekletici Mesele Durumları	74
2.3.2.6. Suçun Nitelikli Unsurları	76
2.3.2.6.1 . Genel Olarak	76
2.3.2.6.2. Suçun Kamu Görevlisi Tarafından veya Belli Bir Meslek Sahibi Kimse Tarafından İşlenmesi	77
2.3.2.6.3. Suçun Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi	79
2.3.3. Manevi Unsur	81
2.3.3.1 Genel Olarak	81

2.3.3.2. Karşılaştırılmalı Hukukta Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı	
Değerlerini Aklama Suçunun Manevi Unsuru	83
2.3.4. Hukuka Aykırılık Unsuru	85
2.4. KUSURLULUK, KUSURLULUĞU ETKİLEYEN HALLER	87
2.5. ETKİN PİŞMANLIK	88
2.6. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ	91
2.6.1. Teşebbüs	91
2.6.1.1.Genel Olarak	91
2.6.1.2. Gönüllü Vazgeçme	94
2.6.2. İştirak	95
2.6.3. İçtima	96
2.6.3.1.Genel Olarak	96
2.6.3.2.Bileşik Suç Bakımından	97
2.6.3.3.Zincirleme Suç Bakımından	99
2.7. YAPTIRIM	101
2.7.1. Genel Olarak	101
2.7.2. Hapis Cezası	101
2.7.3.Adli Para Cezası	103
2.7.4. İdari Para Cezası	105
2.7.5. Güvenlik Tedbirleri	107
2.7.5.1.Genel Olarak	107
2.7.5.2.Müsadere	108
2.7.5.2.1. Genel Olarak	108
2.7.5.2.2. Eşya Müsaderesi	109
2.7.5.2.3. Kazanç Müsaderesi	110
2.7.5.3. Tüzel Kişilere Uygulanacak Güvenlik Tedbirleri	112
2.7.5.3.1. Genel Olarak	112
2.7.5.3.2. İznin İptali	113
2.8. MUHAKEME	114
2.8.1. Genel Olarak	114
2.8.2. Görev	114
2.8.3. Yetki	116

2.8.4. Şüpheden Sanık Yararlanır İlkesi (In Dubio Pro Reo)	117
2.8.5. Zaman Aşımı	118
2.8.5.1.Dava Zaman Aşımı	119
2.8.5.2.Ceza Zaman Aşımı	120
2.8.6.Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçunda	
Uygulanan Koruma Tedbirleri	121
2.8.6.1.Genel Olarak	121
2.8.6.2. Elkoyma Koruma Tedbiri (Genişletilmiş Elkoyma)	122
2.8.6.3.Şirket Yönetimi İçin Kayyım Tayini	125
2.8.6.4.İletişimin Tespiti, Dinlenmesi ve Kayda Alınması	127
2.8.6.5.Teknik Araçlarla İzleme	128
2.8.6.6.Mali Suçları Araştırma Kurulu’nun Koruma Tedbirlerindeki Yeri	129

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KARAPARANIN AKLANMASI İLE MÜCADELE, KARAPARANIN AKLANMASI İLE MÜCADELEDE ULUSAL DÜZENLEMELER, KARAPARANIN AKLANMASI İLE MÜCADELEDE ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER VE KURULUŞLAR

3.1.KARAPARANIN AKLANMASI İLE MÜCADELE NEDENLERİ	132
3.2.KARAPARANIN AKLAMASI İLE MÜCADELEDE ULUSAL DÜZENLEMELER	133
3.2.1.Önleyici Tedbirler	133
3.2.1.1.Genel Olarak	133
3.2.1.2. Müşteri Kimlik Tespiti	135
3.2.1.3.Şüpheli İşlem Bildirimi	137
3.2.1.3.1. Genel Olarak	137
3.2.1.3.2. Şüpheli İşlem Tipleri	142
3.2.1.4.Nakit İşlem Bildirimi	144
3.2.1.5.Bilgi Verme Yükümlülüğü	145
3.2.1.6.Yükümlülüğe Aykırılık Durumunda Yaptırımlar	146

3.2.2.Mali İstihbarat Birimleri	148
3.2.2.1.Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) ve Karaparanın Aklanması ile Mücadeledeki Rolü	148
3.2.2.2.Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu	150
3.2.2.3.Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi Başkanlığı (KOM)	150
3.3. KARAPARANIN AKLANMASI İLE MÜCADELEDE ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER, DÜZENLEMELER, GİRİŞİMLER	151
3.3.1.Genel Olarak	151
3.3.2.Avrupa Konseyi Tarafından Hazırlanan Sözleşmeler	152
3.3.2.1.Avrupa Konseyi R (80) 10 Sayılı Tavsiye Kararı	152
3.3.2.2.Suç Kaynaklı Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Zaptedilmesi ve Müsadere Edilmesine ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (Strasburg Sözleşmesi)	153
3.3.2.3.Suç Gelirlerinin Aklanmasının Araştırılması, Zaptı ve Müsaderesi ile Terörizmin Finansmanı Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi (Varşova Sözleşmesi)	154
3.3.2.4.Avrupa Birliği Düzenlemeleri	155
3.3.3.Karaparanın Aklanması ile İlgili Mücadelede Küresel Sözleşmeler	156
3.3.3.1.Uyuşturucu ve Psikotrop (Uyarıcı) Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Viyana Konvansiyonu)	156
3.3.3.2. Sınıraşan Organize Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Palermo Konvansiyonu)	158
3.3.3.3. Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme	158
3.3.3.4.Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi	160
3.3.4. İkili Antlaşmalar	161
3.3.5. Karaparanın Aklanması ile Mücadele Amaçlı Kurulan Kuruluşlar	162
3.3.5.1.Genel Olarak	162
3.3.5.2. Mali Eylem Görev Gücü (FATF-Financial Action Task Force)	162
3.3.5.2.1. Genel Olarak	162

3.3.5.2.2. FATF’ın 40 Tavsiye Kararı	165
3.3.5.2.3. FATF’ın 9 Özel Tavsiyesi	167
3.3.5.3. FATF Dışındaki Diğer Uluslararası Kuruluşlar	169
3.3.5.3.1. MONEYVAL (The Council of Europe Select Committee of Experts on the Evaluation of Anti Money Laundering Measures)	169
3.3.5.3.2. IMF (International Monetary Fund-Uluslararası Para Fonu)	170
3.3.5.3.3. Güneydoğu Avrupa İşbirliği Girişimi (South-East European Cooperative Initiative - SECI)	170
3.3.5.3.4. Interpol (International Criminal Police Organization- Uluslararası Kriminal Polis Örgütü)	171
3.3.5.3.5. Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonu Örgütü (IOSCO- International Organization of Securities Commissions)	172
3.3.5.3.6. Uluslararası Sigorta Denetçileri Birliği (IAIS- International Association of Insurance Supervisors)	173
3.3.5.3.7. Egmont Grubu	174
3.3.5.3.8. Basel Komitesi	175
3.3.5.3.9. Wolfsberg Grubu	177
SONUÇ	179
KAYNAKÇA	183

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AK	Avrupa Konseyi
AML	Anti Money Laundering
Bkz	Bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
C	Cilt
CD	Ceza Dairesi
CFATF	Caribbean Financial Action Task Force
CFT	Combating the Financing of Terrorism
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu
E	Esas
Edi	Editör
FATF	Financial Action Task Force
FED	Federal Reserve
FIU	Financial Intelligence Unit
FOPAC	Funds Derived From Crime
GSMH	Gayrisafi Milli Hasıla
IAIS	International Association of Insurance Supervisors
IMF	International Monetary Fund
Interpol	International Criminal Police Organization
IOSCO	International Organization of Securities Commissions
İBK	İçtihadı Birleştirme Kararı
K	Karar
KOM	Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi Başkanlığı
m	Madde
MASAK	Mali Suçları Araştırma Kurulu
No	Numara
OECD	Organisation of Economic Co-operation and Development
RG	Resmî Gazete

s	Sayfa
S	Sayı
ŞİB	Şüpheli İşlem Bildirimi
TBB	Türkiye Barolar Birliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	Türk Ceza Kanunu
TL	Türk Lirası
USD	United States Dolars
vb.	ve benzeri
vd.	ve devamı
Y	Yıl
Yön	Yönetmelik

GİRİŞ

Suçtan kaynaklanan karapara ve bu karaparanın aklanması en az paranın tarihi kadar eski olduğu belirtilmektedir. Kaynaklara göre ülkemizde karaparanın aklanması meselesinin sistematik bir şekilde başlaması 1960'lı yılların başına dayandığı ifade edilmektedir. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yer almayan karapara aklama suçu, mevzuatımızda ilk kez 1996 yılında yürürlüğe giren "4208 Sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun'un" 2. maddesinde yeni bir suç tipi olarak düzenlenmiştir. Bu anlamda söz konusu kanun iç hukukumuzda büyük yenilikler getirmiş, Türkiye'nin karapara ile mücadelesinde önemli bir yapı taşı olmuştur. Daha sonra 4208 sayılı kanunda mülga edilen karapara aklama suçu, çalışma konumuz olan "Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu" başlığıyla 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenmiştir. Nihayet suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu, 01/06/2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun İkinci Kitabında "Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler" başlıklı dördüncü kısımda, "Adliye Karşı Suçlar" başlığı altında ikinci bölümde yer alan 282. maddesinde düzenlenmektedir.

Bu suç uygulamada farklı şekillerde görülebildiği için teorik kaynakların yanında farklı meslek grubuna mensup uygulamacıların da kaynaklarından azami seviyede faydalanılmıştır. Her ne kadar çalışma konumuz 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 282. maddesinde düzenlenen suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçuyla sınırlı olsa da konu bütünlüğü sağlanması adına çalışmamızın birinci bölümünde genel kavramlar, karaparanın tarihi, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin bir başka ifadeyle suç gelirlerinin aklanması aşamaları, uygulamada kullanılan aklama yöntemlerine değinilmiştir. Burada karşılaşılabilecek aklama yöntemlerinin üzerinde durulsa da aklama yöntemlerini saymak ve sınırlamak mümkün değildir. Çünkü gün geçmiyor ki aklama yöntemlerine bir yenisini daha eklenmesin. Bu nedenle aklama yöntemleri geleneksel ve yeni aklama yöntemleri olarak iki ayrı başlık altında incelenmesi tercih edilmiştir. Son dönemlerde finans alanında fazlasıyla popüler olan kripto para birimleriyle aklama suçu arasındaki ilişki de yeni aklama yöntemleri altında değerlendirilmiştir.

Suç tipinin bir başka önemli özelliği öncül suça tabi olmasıdır. Aklama suçunun işlenebilmesi için kendisinden önce işlenmiş bir öncül suçun varlığı şarttır. Burada hangi suçların öncül suç kabul edileceğine kesin bir cevap vermek mümkün değildir. Çünkü ülkelerin benimsemiş olduğu öncül suç sistemleri birbirlerine farklılık göstermektedir. Detayları ikinci bölümde açıklanacağı üzere, Türk hukuk sistemimizde eşik yöntemi tercih edilmektedir. Kanun metninde belirtilen “alt sınırı 6 ay veya 6 aydan daha fazla hapis cezası gerektiren suçlar” öncül suç kabul edilecektir. Suç tipinde birden fazla seçimlik hareket düzenlenmiştir. Bunlardan ilki “yurt dışına çıkarmak”, diğeri ise kanunda belirtilen şartlarla birlikte “çeşitli işlemlere tabi tutmak” hareketidir. Çalışmamızın ikinci bölümünde sırasıyla, suç tipi hakkında genel açıklamalar sonrası, suçun koruduğu hukuki değer, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun alt başlıklarıyla birlikte (tipiklik, maddi, manevi, hukuka aykırılık) tüm unsurları, kusurluluk, şahsi cezasızlık sebebi olarak düzenlenen etkin pişmanlık hali, suçun özel görünüş şekilleri, suçun hem gerçek hem tüzel kişilere yaptırımı ve son olarak suçun muhakemesi incelenmiştir. Ayrıca 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 282/2 maddesinde farklı bir suç tipi olarak düzenlendiğinden bu suç genel hatlarıyla ele alınmıştır.

Çalışma konumuz yalnızca ceza hukukunu ilgilendiren bir mesele olmamakla birlikte disiplinler arası bir meseledir ancak biz suç tipi ile sınırlı kalacağız. Suç ve suçlulukla mücadele çerçevesinde ulusal ve uluslararası alanda hem hukuki hem idari anlamda suçla mücadele edilmektedir. Bu bağlamda suç teşkil eden eylemleri yalnızca cezalandırarak failleri caydırmak yetmemekte aynı zamanda burada amaç suçun işlenmesini engellemektir. Bu sebeple de suçla mücadele için uluslararası iş birliği yapıldığını söylemek mümkündür. Çalışmamızın üçüncü ve son bölümünde ise, karaparanın aklanması ile mücadele nedenleri, karaparanın aklanması ile mücadelede ulusal düzenlemeler bağlamında 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun’un hukukumıza getirdiği yeniliklerle birlikte önleyici tedbirler ve bu tedbirlerden “kimlik tespiti”, “şüpheli işlem bildirimi”, “nakit işlem bildirimi”, “bilgi verme yükümlülüğü” ve “yükümlülüğe aykırılık durumunda yaptırımlar” ile beraber mali istihbarat birimlerine yer verilmiş, bunlar arasında en önemli olan Mali Suçları Araştırma Kurulu hem ikinci hem üçüncü bölümde ele alınarak gerek koruma tedbirlerindeki yeri gerekse karaparanın aklanmasıyla mücadeledeki konumu

incelenmiştir. Uluslararası düzenlemeler ve bu suçla mücadele eden uluslararası kuruluşlar ve bu kuruluşların tavsiyeleri ele alınarak yargı kararları ve öğretideki farklı görüşlerle birlikte değerlendirilip, bazı çözüm önerilerinde bulunularak çalışma sonlandırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAPARA KAVRAMI, KARAPARANIN TARİHİ, KARAPARA AKLANMASININ AŞAMALARI VE UYGULAMADA KULLANILAN AKLAMA YÖNTEMLERİ, KARAPARANIN VE KAYIT DIŞI EKONOMİNİN EKONOMİK DÜZENE ETKİLERİ, KARAPARA VE ORGANİZE SUÇLULUK ARASINDAKİ İLİŞKİ

1.1. KARAPARA KAVRAMI, KARAPARANIN TARİHİ

1.1.1. Karapara Kavramı

Yaşadığımız dönemde karaparanın tanımı çok geniş kapsamlıdır. Bu doğrultuda karapara ile verilen mücadelenin boyutu da oldukça büyüktür. Karapara konusuna verilen önem ise hem ulusal hem de uluslararası seviyede yürütülmekte olan mücadelelerin çokluğu göstermektedir. Karaparanın aklanmasına engel olunması, ülkeler tarafından uyuşturucu kaçakçılığı ve başka örgütlü suçların önlenmesi için gerekli olan mücadelede en başlı yöntem olarak görülmektedir.¹ İlk başlarda uyuşturucu ve psikotrop maddelerin satışından elde edilen kazanç olarak ele alınan karapara kavramı daha sonra başka örgütlü suçları da içerir hale gelmiştir. Böylelikle karapara kavramı, pek çok ülkede, her türlü ağır suçtan elde edilen kazancı kapsayacak şekilde ifade edilir olmuştur.² Karapara, en kapsamlı anlamı ile suçtan sağlanan maddi yarar olarak tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre, kara ekonomi, hukuksal bakımdan karapara ile denk manaya gelmektedir. En dar tanımı ile karapara ise, yalnızca yasa da var olan öncül suçlardan elde edilen kazançtır. Bu kapsamda karapara, kara ekonomi içinde bir bölüme karşılık gelmektedir. Her ne kadar diğer suçlardan sağlanan maddi yararlar kara ekonomi içerisinde yer alsada bu kazançlar, hukuk çerçevesinde karapara sayılmayacaktır. Karapara aklandığı zaman kaynağı gizlenmekte ve kirli para, meşru bir görünüme sahip olmaktadır. Bu sebeple kayıtlı ekonomi kapsamında değerlendirilmesi gerekir.³ Kirli para terimi, Fransızca ve

¹ Ramazan Başak, **50 Soruda Karapara ve Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi**, Türkiye Bankalar Birliği Yayın No: 206, İstanbul 1998, s. 1.

² Ergin Ergül, **Kara Ekonomi ve Aklama Suçu**, Adalet Yayınevi, Yayın No: 171, Ankara, 2008, s. 14.

³ Aziz Taşdelen, “Vergi Hukuku Kurallarının Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesindeki Önemi”, **Maliye Sempozyumu**, <http://www.maliyesempozyumu.org/wp-content/uploads/2017/10/Maliye->

İngilizce dillerinde karapara terimi yerine daha çok kullanılmaktadır.⁴

Karapara teriminin kökeni, 1920’li yılların Amerika Birleşik Devletleri’ne dayanmaktadır. En fazla kabul gören iddia, mafya lideri Al Capone’un yalnızca nakit ile ödeme kabul eden birçok çamaşırhane satın alması ile ilgilidir. Böylelikle Al Capone, yasa dışı yollardan elde ettiği tüm gelirini, çamaşırhanelerinin gelirine günlük olarak ekleyerek defterlerine işlemiş ve bunun sonucunda yasa dışı gelirini denetlemelerden rahatlıkla saklayarak ekonomiye sokmuştur. Karapara teriminin İngilizce karşılığı da “money laundering” dir. 1980’li yıllarda yasa dışı uyuşturucu ticaretinin patlak vermesi ile karapara terimi tanınır ve yaygınlaşır hale gelmiştir.⁵

Her ne kadar karapara ve kayıt dışı gelir kavramları zaman zaman iç içe olsa da kavramlar birbirlerinden farklılık göstermektedir. Kayıt dışı gelir, vergilendirilmemiş geliri ifade etmektedir. Mevcut yasalara göre beyan edilmemiş veya eksik beyan edilmiştir. Karapara ise kayıt dışı bir gelir olmasının yanı sıra bahsi geçen kayıt dışı gelir kimi zaman meşru faaliyetlerin gizlenmesi sonucu da ortaya çıkabilmektedir. Gri para ifadesi bu tür gelir için kullanılmaktadır.⁶ Literatürde gri para, yasa dışı kaynaklı olan ve karaparanın aklanması kapsamı dışındaki suçlarla elde edilen gelir olarak bilinmektedir. Temiz para ya da ak para ise karapara ve gri para dışında kalan ve yasal işler sonucunda sağlanan kazançtır.⁷

Öğretide kabul gören kavramları kısaca özetleyecek olursak:

Ak para: Meşru bir ekonomik faaliyet sonucu elde edilen, herhangi bir suç ile bağlantısı olmayan ve vergi idaresine bildirimde bulunulmuş paradır.

Gri para: Meşru bir ekonomik faaliyet sonucu elde edilen ve vergi idaresine bildirimde bulunulmamış paradır.⁸

Kara para: Meşru olmayan bir ekonomik faaliyet sonucu elde edilen ve vergi

Sempozyumu_19_508_553.pdf, (07.01.2021), s. 516; Ergül, Kara Ekonomi, s. 15.

⁴ Güray Say, “Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması (Kara Para Aklama)” **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt:87 Sayı:2013/3, Mayıs-Haziran 2013, s. 149.

⁵ Sacit Yılmaz, **Karaparanın Aklanması ve Türkiye Boyutu**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Kütahya, 2006, s. 5.

⁶ Ozan Uslu, **Karapara ve Gripara**, 26.03.2008, <http://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/ozan/006/>, (07.01.2021).

⁷ Say, s. 149; Murat Volkan Dülger, **Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar**, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 2011, ss. 49-50.

⁸ “Gri paranın yalnızca kayıt dışı paradan ibaret olduğunu söylemek kavramı açıklamakta yetersiz kalmaktadır, zira vergi doğuran bir olay olmaksızın suçtan gelir elde edilmesi ancak bunun öncül suç tanımı içinde yer almaması halinde de, elde edilen gelir gri para olarak nitelendirilmektedir.”, Dülger, s. 49.

idaresine bildirimde bulunulmamış paradır.⁹

1.1.2. Karaparanın Tarihi

Asurlulardan kalan ticari yazışmaların bilim insanları tarafından incelenmesi, suçtan sağlanan karapara tarihinin en az paranın tarihi kadar eski olduğunu göstermiştir. İnceleme sonucuna göre Asurlu iş adamları Anadolu'ya ihraç edilecek mallar için devlete ödenmesi gereken vergilerden kaçınmak amacıyla sahte beyan yöntemini kullanarak devleti yanıltıp karapara elde etmişlerdir.¹⁰

Orta çağ döneminde tefecilik, Katolik kilisesi tarafından suç ve günah olarak görülmekteydi. Bu sebepten ötürü o dönemde alacaklılar ve tüccarlar, borç verdikleri paraların faizlerini alabilmek için yeni yollar bulmuşlardır. Faizin kaynağını ya da tamamen faizi gizleyerek gerçekten farklı göstermeyi amaçlamışlardır.¹¹

1973 – 1974 Watergate skandalında dünya basını ilk defa karapara aklama ifadesini kullanmıştır. Meksika'da aklanmış ve Cumhuriyetçi Parti kampanyası için harcanmış olan 200.000 dolar ise 19 Nisan 1973 tarihli The Guardian gazetesinde haber edilmiştir.¹²

Ülkemizde karaparanın sistemli olarak aklandığının tespiti 1960'lı senelerin ortalarına denk gelmektedir. O yıllarda yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşları aracılığı ile elde edilen kazançlar, uyuşturucu geliri olmalarına rağmen işçi geliri gibi gösterilerek yaklaşık 500 milyon Alman Markı aklanmıştır.¹³

⁹ Ergül, Kara Ekonomi, s. 14; Dülger, ss. 49-50.

¹⁰ Ergin Ergül, **Karapara Endüstrisi ve Aklama Suçu**, Yargı Yayınevi, Ankara, 2001, s. 2; Dülger, s. 157.

¹¹ Say, s. 151; Ergül, Karapara, s. 4; Dülger, s. 157.

¹² Gökhan Sayın, **Karapara Aklama**, <http://www.abchukuk.com/makale/makale422.html>, (17.06.2021).

¹³ Ayla Yazıcı, “Yeni Karapara Aklama Yöntemleri Olarak Akıllı Kartlar ve İnternet”, **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:8, Sayı: 2, 2008, s. 156; Bilal Doğan/Abdunnur Yıldız, “Mali Suçlar ve Mali Suçlarla Mücadele: Türkiye Örneği”, **Uluslararası Turizm, Ekonomi ve İşletme Bilimleri Dergisi**, 2021, s. 139.

1.2. KARAPARA AKLAMANIN AŞAMALARI VE UYGULAMADA KULLANILAN AKLAMA YÖNTEMLERİ

1.2.1. Aklamanın Aşamaları

1.2.1.1. Genel Olarak

Öncül suçtan uzaklaşmak, suç gelirlerinin değerini saklamak ve olduğundan farklı göstererek meşru bir görünüme kavuşturmak, karapara aklama faaliyetlerinin amacıdır. Bu amaca ulaşabilmek, arka plandaki unsurlar sebebiyle oldukça kolay ya da bir hayli zor olabilmektedir. Bir ülkedeki kayıt dışı ekonominin boyutu, aklama ile mücadele hakkında düzenlemelerin olup olmaması ve ilgili düzenlemelerin aktif şekilde uygulanıp uygulanmadığı, finans sisteminin işleyişi, uluslararası düzeyde aklama ile verilen mücadelede alınan yollar, arka plandaki unsurlara örnek olarak gösterilebilir. Bir ülkenin sahip olduğu şartlara bakılmaksızın eğer elde edilen kazancın miktarı hatırı sayılır boyutta ise aklamanın gerçekleştirilmesi suçlular ve suç örgütleri için çoğunlukla zaruri bir unsurdur. Aklama faaliyetini kolaylaştırmakta ya da zorlaştırmakta olan unsurlar yalnızca aklamanın aşamalarını aza indirmektedir ya da çoğaltmaktadır veya ilgili unsurlar aklama yöntemlerinin niteliklerine etki etmektedir.¹⁴

Uygulama ile yabancı ve ulusal öğreti, aklamanın aşamaları hakkında fikir birliğine sahiptir. Bu doğrultuda aklama faaliyetinin yerleştirme, ayırma ve bütünleştirme olmak üzere üç aşaması vardır.¹⁵ Bahsi geçen aşamalar eş zamanlı olarak gerçekleşebilir ya da birbirlerinden farklı zamanlarda da meydana gelebilir. Birçok durumda aklamanın aşamaları eş zamanlı olarak yerine gelmektedir. Bahsi geçen üç ana aşamanın seçimi, olası aklama mekanizmalarına ve olaya dahil olan suç örgütünün gereksinimlerine bağlı olmaktadır.¹⁶ Aşamaların ikisinin veya üçünün bazen tek bir işlemde gerçekleştirilmesi veya bazı aşamaların atlanarak karaparanın aklanması da mümkündür. Paranın aklanacağı ülke, finansal imkanlar, aklayıcıların diğer aktiviteleri

¹⁴ Hasan Aykın, **Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelenin Küresel Boyutu**, T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Yayın No: 2010/406, Ankara, 2010, s. 16.

¹⁵ Dülger, s. 71.

¹⁶ Ülker Mavral, **Karapara Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye'ye Yansımaları**, Maliye ve Hukuk Yayınları, 2. Baskı, Ekim 2003, s. 58.

gibi pek çok faktör aşamaların uygulamalarını etkilemektedir.¹⁷

Aklamanın üç aşamasını çamaşır makinesinde kirli çamaşırların yıkanmasına benzeterek açıklamak mümkündür. İlk aşamada kirli çamaşırlar, çamaşır makinesine atılır (yerleştirme), ikinci aşamada kirli çamaşırlar yıkanır (ayırıştırma), üçüncü aşamada ise kirli çamaşırlar temiz halde çamaşır makinesinden çıkarılır (bütünleştirme).¹⁸ Fakat öğretide kimi yazarlar aklama faaliyetinin yerleştirme, ayırma, bütünleştirme ve “ülkeye geri döndürme (repatriating)” olmak üzere dört aşamadan oluştuğunu ifade etmektedir. Yazarlara göre ülkeye geri döndürme aşamasında aklanılan gelirler, organize suç örgütlerinin veya bağlantılı olunan kişilerin kullanımı için mümkünse yasal bir temele dayandırılarak bu kazançları sağlayanların ellerine geri döndürülmektedir.¹⁹

1.2.1.2. Yerleştirme Aşaması (Ön Yıkama)²⁰

Aklama sürecinin başında gelen yerleştirme, bir suç sonucunda elde edilen kazancın yasal ekonomik sisteme sokulmasını ve yerleştirilmesini, bunun sonucunda da suçtan elde edilmiş değer fiziken dağıtılmasını ifade etmektedir.²¹ Yerleştirme aşamasından her aklama sürecinde geçilmesi zorunlu değildir. Yerleştirme aşaması, çoğunlukla nakit para ile aklama faaliyeti gerçekleştirilebileceği zaman gerekli olmaktadır. Ancak kayıt halindeki değerlerin aklanmasında yerleştirme aşamasına ihtiyaç duyulmayıp direkt olarak ayırma ve bütünleştirme aşamalarına geçilmesi mümkün olmaktadır.²²

Aklayıcı kişiler için en zor aşama olan yerleştirme, karapara aklama ile mücadele veren birimlerin karaparaı tespit etmesi, yakalaması ve el koyması için en kolay aşamadır. Bunun sebebi ise karapara ile yasa dışı kaynağı arasındaki bağı henüz kesilmemiş olmasıdır. Karapara aklayıcısının kazancın kaynağına dair henüz herhangi

¹⁷ Sayın, <http://www.abchukuk.com/makale/makale422.html>, (17.06.2021).

¹⁸ T.C. Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu ve Türkiye Bankalar Birliği, **Karaparanın Aklanması Suçu ile Mücadele ve Bankaların Yükümlülükleri**, Yayın No: 235, Aralık 2003, s. 13.

¹⁹ Dülger, ss. 71-72.

²⁰ Bu aşama “ön yıkama”, “şıngalama”, “karıştırma”, “yatırma” gibi isimlerle de anılmaktadır. (Ümit Kocasakal, **Karapara Aklama Suçu**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2000, s. 70.)

²¹ Dülger, s. 72.

²² Dülger, s. 75; Mustafa Taşkın, **Türk Hukukunda Mafya (Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri) ve Karapara ile Mücadele**, Yargı Yayınevi, s.152.

bir gerekçeye sahip olmaması, kazancın kaynağının illegal olduğunu kanıtlamak açısından diğer aklama aşamalarına nazaran daha kolay olmaktadır.²³ Ancak gelirin finansal sisteme nakit olarak ilk girişinde nakit bildirimi ya da şüpheli işlem bildirimine konu olması yerleştirme aşamasını zor kılmaktadır. Piyasalarda, günlük olarak sayısız fon transferi ve finansal işlem yapılmaktadır. Bu doğrultuda finansal sisteme bir kez dahil olmuş para, ilk finansal kuruluş tarafından sorgulanmış olduğu varsayılarak diğer finansal kuruluş tarafından özel bir durum olmadığı müddetçe sorgulanmamaktadır.²⁴ Yerleştirme aşamasından sonra ise karaparanın belirlenmesi oldukça güç duruma gelmektedir. Belçika’da 1995, 1996 ve 1997 yıllarında sırasıyla %83, %82 ve %83,5 oranlarında olmak üzere yerleştirme aşamasında olan aklama olayları ortaya çıkmıştır. Oranların yıllara göre benzerlik göstermesi ise rastlantısal değildir.²⁵

1.2.1.3. Ayırma Aşaması (Yıkama)

Ayırma ya da ayrıştırma aşaması, aklama sürecinin yerleştirme aşamasından sonra gelen ikinci adımdır. Amacı, fonun kaynağının kara olduğunu saklamaktır. Bu doğrultuda elde edilen kazançlar, farklı niteliğe sahip çok sayıda finansal işlem kullanılarak dağıtılmaktadır. Peş peşe gerçekleştirilen pek çok işlem karmaşık hale gelerek gelirin kaynağından fiziksel ve nedensel olarak uzaklaşmasını sağlamaktadır. Böylelikle iz sürmek zorlaşmaktadır. Aklayıcının amacı da kazancı kaynağından uzak hale getirerek izinin sürülmesini zor hale getirmektir.²⁶

Ayırma, aklayıcılar tarafından paranın nakit dışında farklı şekillere sokulabilmesi sebebiyle basit bir aşama olarak görülmektedir. Finansal sisteme giriş yapan paranın izinin yetkililer tarafından sürülmesi günümüz koşullarında büyük ölçüde engellenebilmektedir. Para üzerinde sayısız işlem gerçekleştirebilme ve parayı hızla farklı ülkelere, farklı hesaplara, bankalardan çeşitli aracı kurumlara aktarabilme imkânı, iz sürümüne engel olmaktadır.²⁷ Hisse senedi, uçak, tekne, lüks otomobil alım

²³ Sayın, <http://www.abchukuk.com/makale/makale422.html>, (19.06.2021).

²⁴ Sayın, <http://www.abchukuk.com/makale/makale422.html>, (19.06.2021).

²⁵ Kocasakal, s. 71.

²⁶ Başak, s. 4.; Kocasakal, s. 72.

²⁷ Başak, s. 4; “Bu aşamada, bankalar arası hesap hareketlerini hızlandırmak ve paraları kaynağından mümkün olan en etkili şekilde ayırmak için en karmaşık teknik vasıtalar kullanılmakta özellikle, kısa

satımı gibi çeşitli işlemlerin yerine getirildiği bu aşamada, olay ile herhangi bir bağlantısı olmayan üçüncü kişiler hakkında hukuki işlem başlatılmaktadır.²⁸ Ayırma aşamasında sistemli şekilde bir ya da birden çok muvazaalı ticari işletme kullanılır. Aynı zamanda kıyı ötesi finans merkezleri de ilgili kişilerin kimliklerini saklamak konusunda sağladıkları imkanlar ve verdikleri teminat sebebiyle tercih edilmektedir. Ayırma yöntemi ile pek çok sayıda hesaba yayılmış ve bölünmüş fonları, yönlendirici şebekenin isteği doğrultusunda tamamen hür bir şekilde kullanabilecekleri belli bankalar aracılığı ile tekrar birleştirmek mümkün olmaktadır.²⁹

1.2.1.4. Bütünleştirme Aşaması (Sıkma)

Bütünleştirme aşaması, aklama sürecinin ayırma aşamasından sonra gelen üçüncü aşamasıdır. Aklayıcı kişiler yerleştirme ve ayırma aşamalarını tamamlayıp son aşamaya geçmektedirler. Bu aşamada, yasadışı fonlar ekonomi ile tamamen uyum sağlamaktadır.³⁰ Artık büyük oranda kaynağı gizlenmiş paraların yasal işlere, tahvile, bonoya ve taşınmaza yatırılması sonucunda meşru fonlar ile harmanlaması mümkün olmaktadır.³¹ Bu aşamanın amacı, yasadışı kazancın yasal ekonomi ile tamamen uyum sağlamasıdır. Bu doğrultuda bütünleştirme aşaması, meşru ekonomiye yerleştirilmiş ve yasadışı kaynağından ayrılmış olan kazancı sıradan bir ticari faaliyet geliri olarak göstererek yasal ekonomiye dahil etmektedir. Başka bir deyişle, suçtan elde edilen varlığa yasal bir görünüm verilmesine, finansal işlem sirkülasyonunun çokluğu sayesinde kaynağı gizlenmiş kazancın itibarlı bir görünüm ile yasal ekonomide dolaşmasına olanak tanımaktadır.³² Daha önce geçirilen aşamalar sayesinde de paranın kökenine dair sorular sorulması durumunda meşru açıklama yapabilmeye veya sahip olduğu sıradan işlem görüntüsü sayesinde bu tarz sorulardan muaf olmaya imkân vermektedir.³³

adı SWIFT olan “Dünya Bankalar Arası Mali İletişim Sistemi”nden faydalanılmaktadır.” Ergül, Karapara, s. 10.

²⁸ Kerim Çakır, **Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s. 32.

²⁹ Yılmaz, Karaparanın Aklanması, s. 10

³⁰ Mavral, s. 64.

³¹ Ergül, Karapara, s. 11.

³² Kocasakal, s. 73.

³³ T.C. Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu ve Türkiye Bankalar Birliği, s. 17.

Bütünleştirme aşamasında suç kökenli kazançların tamamen yasal bir görünüme sahip olması için maliyeye gelir olarak beyanda bulunulması ve beyanın sonucunda da vergi ödenmesi ironik bir durum olarak görülmektedir. Bu durum bütün aklama faaliyetlerini kapsıyor olmasına rağmen sadece bütünleştirme aşamasında gerçekleşmektedir. Ayrıca bahsi geçen ironik husus, resmi makamların beyanı yapılmış ve vergisi ödenmiş bir kazancın suç kökenli olduğunu tespit etmesini ve bu doğrultuda suçlamada bulunmasını oldukça zor hale getirmektedir.³⁴ Dolayısıyla aklayıcıların son aşamaya gelmeden önce gerekli adli ve idari tedbirlerin uygulanarak suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin ekonomik sistemle bütünleşmemesi bakımından son derece önem arz etmektedir.

1.2.2. Uygulamada Kullanılan Aklama Yöntemleri

1.2.2.1.Genel Olarak

Karapara aklama için kullanılan yöntemler, insanın hayal gücü kadar geniştir. Alanlarında uzman ve üstün başarılı olan kişiler karapara aklama işinde fazlasıyla üretken olmaktadır.³⁵ Bu durum da kaç adet karapara aklama yöntemi olduğunun rakamsal olarak ifade edilmesini mümkün dışı kılmaktadır. Kimsenin aklının ucundan geçmeyecek metotlar kullanılabilmektedir. Finansal araç yelpazesinin genişliğine göre, ülkeden ülkeye karapara aklama yolları değişkenlik göstermektedir. Üstelik günümüzde yasa dışı kazanç elde eden kişiler, muhasebeci, mali danışman, banker, hukukçu kimliğine sahip, karapara aklama konusunda uzmanlaşmış kimseler aracılığı ile paralarını aklamaktadır, kendileri aklama işini yapmamaktadır.³⁶ Çoğunlukla

³⁴ Dülger, s. 78.

³⁵ Taşkın, s. 154; Alpaslan Kumaş, “Aklama Suçu ve Vergi İncelemeleri”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 356, Mayıs 2018, s. 11.

³⁶ Yılmaz, Karaparanın Aklanması, s. 11; Konuyla ilgili olarak, “Alman Yargıtayı, madde 261 Alman CK’nın müdafiler için de önemli herhangi bir kısıtlamaya tabi tutulmadan uygulanması gerektiğini belirttiği kararında, müdafinin “kara para”yı vekalet ücreti olarak almasının avukatlık mesleğiyle bağdaşmadığını vurgulamış ve bu yorumun, özellikle zorunlu müdafinin tayin etme imkanı göz önünde bulundurulduğunda, sanık haklarını kısıtlamayacağına dikkat çekmiştir. (Bundesgerichtshof, 2. CD 4.7.2001, 513/00) Netice olarak “Kara Parayı Aklama Suçu”nu işlemekten dolayı (tecil edilen) hapis cezasına çarptırılan müdafilerin bireysel Anayasa şikayeti üzerine Alman Anayasa Mahkemesi, Alman Yargıtayı’nın bu yorumunun Alman Anayasası’yla gerekli şekilde uyumlu olmadığını belirtmiştir ve “kara parayı aklama suçu”nın müdafiler için de geçerliliğini temelde kabul etse bile, Anayasa’ya uygun yorum çerçevesinde uygulama için önemli sınırlamalar öngörmüştür. (Bundesverfassungsgericht 30.3.2004, 2 BvR 1520/01 ve 2 BvR1521/01).”, Osman İsfen, “Müdafinin

sabıkası olmayan ve mesleki gelişimi sağlam olan bu aklayıcı kişiler, komisyon veya prim adı ile gelir sağlamaktadırlar.³⁷ Dinamik bir dönemde yaşamının etkisi ve teknolojinin hızına hem bireysel hem de kamusal açıdan yetişilememesi sebebiyle suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama yöntemleri günden güne gelişim göstermektedir ve yeni yöntemler ortaya çıkmaktadır. Teknolojik gelişmeler yaşamlarımıza kolaylık sağladığı gibi aynı zamanda da yepyeni zorlukları yaşamlarımıza sokmaktadır. Gelişen teknoloji, zaman ve yer kavramlarını önemsizleştirerek günümüzde dünyanın rastgele bir yerinde aklama hareketlerinin gerçekleştirilmesine olanak tanımaktadır.

2003 yılında Amerikan Devlet Bakanlığı tarafından yayımlanan Uluslararası Narkotik Kontrol Stratejisi Raporu, karapara aklama faaliyetlerinin Türkiye’de sadece bankalar aracılığı ile değil, banka dışı mali müesseseler aracılığı ile de gerçekleştirildiği bilgisini paylaşmıştır. Rapor, Türkiye’de geleneksel olarak kullanılan karapara aklama yöntemlerini, ülke içine veya dışına banka havalesi ile para yollama, taşınmaz, lüks araç ve altın gibi değeri yüksek mal satın alma, nakit kaçakçılığı olarak açıklamaktadır. Bununla birlikte karaparaları mali sistem içerisinde değerlendirebilmek için büyük site ve diğer bina yapımı yolu da kullanılmaktadır. Gene Rapor’a göre, İstanbul döviz piyasası, Türk organize suç örgütleri tarafından, Afganistan ve Pakistan ülkelerindeki uyuşturucu tacirlerinden aldıkları uyuşturucu maddenin parasını ödemek için kullanılmaktadır. İstanbul döviz piyasası yoluyla sağlanan kazançlar, banka aracılığı ile Dubai ve Birleşik Arap Emirlikleri’nin farklı bölgelerinde yer alan hesaplara havale yolu ile transfer edilmektedir. Bunun üzerine Afganistan ve Pakistan ülkelerindeki uyuşturucu satıcılarına alternatif transfer sistemleri kullanılarak para gönderimi yapılmaktadır.³⁸

Dünya’da karapara aklaması için çeşitli yollar kullanılmaktadır. Ülkemizde kullanımı en çok olan metotlar, Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı tarafından şu şekilde açıklanmıştır; Sahte veya şişirilmiş fatura kullanımı, paravan şirketler kurulumu, nakit parayla büyük satın alma işlemleri, turizm tesisi, malikane vb. alımı, kumarhane açılması, yabancı ülkede bloke

Vekalet Ücreti ve Kara Parayı Aklama Suçu 30 Mart 2004 Tarihli Alman Anayasa Mahkemesi Kararı”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı: 54, 2004, s. 331.

³⁷ Sayın, <http://www.abchukuk.com/makale/makale422.html>, (17.06.2021).

³⁸ Hasan Dursun, “Ekonomik Suçlar ve Türkiye’deki Sürdürülebilir Kalkınmaya Etkileri”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı:58, 2005, s. 222

edilen parayı teminat göstererek Türkiye’de bir bankadan kredi alımı, at yarışı gibi bahis işletmeleri açılması, serbest bölgelerdeki aşırı liberal bankalardan yararlanma, vergi cenneti olan ülkelerden alınan kredi kartlarını kullanma, kazanılan karaparanın yurt dışına bir kurye vasıtasıyla doğrudan çıkartılması, turizm şirketleri kurup seyahat çekleri ile nakit para transferi yapılması, karaparayı hisse senedi tahvil gibi kıymetli evraka çevirme, nakit parayla taşınmaz haricinde satın alımlar yapılması.³⁹ Bahsi geçen aklama yolları, yasa dışı elde edilen gelirleri, yasal şekilde sağlanmış olarak göstermeyi amaçlamaktadır. Aklama yöntemi olarak da bu hedefe sahip olan her türlü ticari ve finansal işlem kullanılabilir. Yukarıda belirtildiği üzere bizce de aklama yöntemlerinin sınırlı sayıda olması imkansızdır. Gelişen teknoloji ile aklama yöntemlerine her geçen gün yenileri eklenmektedir. Bundan dolayı çalışmamızda aklama yöntemlerini “Geleneksel Aklama Yöntemleri” ve “Yeni Aklama Yöntemleri” olarak iki başlık altında inceleyeceğiz.

1.2.2.2. Geleneksel Aklama Yöntemleri

1.2.2.2.1. Fonların Fiziken Yurtdışına Çıkarılması

Fonların⁴⁰ fiziksel olarak ülke dışına çıkarılması metodu, geçmiş senelerde sıklıkla uygulanmıştır. Ancak yaşadığımız çağda teknolojinin ilerlemesiyle beraber popülerliğini yitirmiştir. Bahsi geçen yöntemde fonlar, kurye yardımı ile bavullara

³⁹ Taşkın, ss. 153-154.; “Kara Para Aklayıcıların En Çok Sevdiği 8 Yöntem”, Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi, 21 Mayıs 1999 Tarihli Hürriyet Gazetesi; “Son 2 yılda meydana gelen 28 kara para aklama olayını inceleyen Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi, kara paracıların kullandıkları 8 yöntemi belirledi.

Türkiye’de son iki yılda ortaya çıkarılan karapara aklama olaylarında sekiz yöntemin kullanıldığı belirlendi. Kara para aklayıcılarının en fazla başvurduğu yöntemler ise “para transferi, araçta zula ve kurye kullanmak” olarak açıklandı.

Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi tarafından hazırlanan raporda, Türkiye’de 1998 ve 1997 yıllarında ortaya çıkarılan toplam 28 karapara aklama olayında en fazla kullanılan yöntemlerin yüzde 39 ile para transferi, yüzde 25 ile kurye kullanılması ve yine yüzde 25 ile araçta zula olduğu bildirildi.

Türkiye’de son iki yılda ortaya çıkarılan karapara aklama suçlarının 6’sının Almanya’da, 2’sinin Suudi Arabistan’da, 2’sinin Romanya’da, 2’sinin İsviçre’de, birinin KKTC’de, birinin de Bulgaristan’da işlendiği belirlendi.”, <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/kara-para-aklayicilarin-en-cok-sevdi-8-yontem-39080831>, (06.05.2020).

⁴⁰ Fon (Fund): “Banknot, madeni para, kaydi para veya elektronik parayı ifade eder.”, <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Banka+Hakkinda/Egitim-Akademik/Terimler+Sozlugu/>, (07.04.2020).

veya yükler içerisine saklanmaktadır. Daha sonra ise kara, hava, deniz taşımacılıkları aracılığı ile bildirimde bulunulmaksızın gümrüklerden geçirilmektedir. Böylelikle ülkeden çıkarılmakta ve farklı ülkelere girişi sağlanmaktadır.⁴¹

Nakit paranın, başka bir deyişle eldeki paranın fiziken çok olması dikkatleri üzerine çekmektedir. Bu sebeple aklayıcı kişiler her daim küçük banknotları, büyük banknotlar ile değiştirme yoluna gitmektedirler. Alternatif olarak da eldeki nakdin karşılığı kadar hisse senedi, bono, tahvil gibi çeşitli finansal araçlara yatırım yapmaktadırlar.⁴² Suçtan elde edilen kazançların ülke dışına fiziken çıkarılması, diğer yollara kıyasla hem daha güç hem de riskli olmaktadır. Bahsedilen yöntem, taşıyıcıya güven duymayı gerektirmektedir ve yüksek yakalanma ihtimaline sahiptir. Ayrıca birçok ülke, suçtan kaynaklanan gelirlerin kolayca yurtdışına çıkarılmasını önlemek amacıyla ülkeden çıkarılabilecek fiziksel para miktarına azami bir sınır getirmektedir.⁴³ 1996 senesinde Türkiye’de İspanya’dan İstanbul’a yolculuk gerçekleştirmiş bir kurye, ihbar sonucunda İstanbul Atatürk Havalimanı’nda yakalanmıştır. Kuryenin yanındaki valizden para çıkması yasal sürecin başlatılmasına sebep olmuştur.⁴⁴

1.2.2.2.2. Parçalara Ayırma Yöntemi

Öğretide bazı yazarlar tarafından parçalara ayırma yöntemi tek ana başlık olarak “kişi esaslı parçalara ayırma” ve “işlem esaslı parçalara ayırma” şeklinde kendi içerisinde ikiye ayrılarak incelemektedir. Biz de parçalara ayırma yöntemini iki alt başlık altında incelemeyi tercih etmekteyiz.

⁴¹ Kocasakal, s. 78.

⁴² Dülger, ss. 84-85.

⁴³ Ufuk Ünlü, “Kara Para Aklamada Yeni Yöntemler ve Kara Paranın Ekonomi Üzerindeki Etkileri”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı 113, Nisan-Haziran 2019, s. 166.

⁴⁴ https://www.milliyet.com.tr/siyaset/kurye-kiz-tutuklandi-5261222_ (08.04.2021).; https://www.milliyet.com.tr/siyaset/28-milyara-el-konu-5261158_ (08.04.2021); <http://arsiv.ntv.com.tr/news/11124.asp> (08.04.2021).

1.2.2.2.1. Şirinler Yöntemi⁴⁵

Şirinler, en aşına olunan karapara aklama yöntemleri arasında yer almaktadır. Uygulanabilmesi için beyan edilmesi zaruri olan miktarın altında banka poliçesi temin eden ve nakit para yatıran birçok kişinin katılımına gerek duymaktadır.⁴⁶ Bildirim yükümlülüğünü yerine getirmemek, Şirinler yönteminin kullanım amacıdır.⁴⁷ Şirinler yönteminde ülkelerin koydukları yasal limitler altında işlem yapıyor olmak, gerçekleştirilen işlemlerle ilgili sürekli bildirimde bulunulması veya kimlik tespiti yapılması gerekliliklerini ortadan kaldırmaktadır.⁴⁸ Ancak bahsi geçen durum sadece nakdin beyan edilme zorunluluğundan muafiyet sağlamakta, her daim yapılabilecek olan şüpheli işlem bildirimine herhangi bir etki etmemektedir.⁴⁹ Ayrıca ülkelerin yasal sınırları ise iç mevzuatlarından kaynaklı olarak farklılık gösterebilmektedir.

Eldeki paranın bir bankaya ait şubelere veya farklı farklı bankalara çok fazla şahıs tarafından yatırılması yöntemini genellikle suç örgütlerinin tercih ettiklerini, Amerikan soruşturmacılar tarafından Florida’da yürütülmekte olan bir soruşturma meydana çıkarmıştır. Birçok parçaya ayrılmış paranın bir sürü farklı yere yatırılması için bir yığın insana gereksinim duyulmaktadır. Bu sebeple birçok küçük insanın yer aldığı “Şirinler” çizgi filmine benzetim yapabilmek mümkündür. “Şirin” takma adı, bu işi yapan şahıslara Florida’lı yatırımcı kişiler tarafından verilmiştir.⁵⁰

Yaklaşık bir hesapla örnek vermek gerekirse; bir günde 25 kişinin bir bankaya veya bir bankanın şubelerine 8.000’er dolar yatırması sonucunda gün içinde 200.000 dolar sistemlere giriş yapmış olur. 10 gün boyunca aynı işlemlerin tekrarlanması sonucunda bu rakam 2.000.000 dolara çıkar. Aynı 25 şahıs, aynı işlemleri 10 gün boyunca farklı bankalara da yaparsa toplamda 4.000.000 doların herhangi bir bildirim zorunluluğuna maruz kalmadan sistemlere giriş yapması, yerleştirme aşamasının tamamlanmış olması sağlanır. Böylelikle sisteme dahil olan parayı, fiziken, havale yoluyla ya da kasa çeki aracılığı ile ülke sınırları dışına çıkarmak mümkün olur.⁵¹ 18

⁴⁵ Bu yöntem bazı yazarlar tarafından “Mantarlama” yöntemi olarak da tanımlanmaktadır.

⁴⁶ Ergül, Karapara, s. 28.

⁴⁷ Yılmaz, Karaparanın Aklanması, s. 12.

⁴⁸ Başak, s. 4.

⁴⁹ Say, s. 34.

⁵⁰ Ergül, Kara Ekonomi, s. 35; Ergül, Karapara, s. 28.

⁵¹ T.C Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu ve Türkiye Bankalar Birliği, s.19.

ay boyunca 88 adet bankaya toplamda 12,8 milyon dolar yatırmış olan bir şirin Miami’de yakalanmıştır.⁵² Dolayısıyla Şirinler yönteminde aklayıcı kişi, fazla sayıda işlem yaparak ya da yaptırarak, işlemin yapıldığı ülkenin mevzuatında belirtilen bildirim yükümlülüğü sınırı dikkate alınarak bu sınırı aşmadan yerleştirme aşamasını tamamlayabilir.

1.2.2.2.2. Parçalama Yöntemi

Parçalama yöntemi, paranın bölünmesi sebebiyle Şirinler yönteminin başka bir versiyonu olarak anılmaktadır. Parayı Şirinler yöntemi gibi insanlara değil de işlemlere bölmeyi amaçlamaktadır.⁵³ Beyan zorunluluğuna takılmamak ve iz bırakmamak amacıyla büyük tutardaki para üzerinde tek bir işlem yapılmamaktadır. Bunun yerine ilgili işlem, birden çok parçaya bölünerek, küçük meblağlar ile işlemler silsilesi gerçekleştirilmektedir.⁵⁴

1998 yılında 17-18 Kasım tarihleri arasında Londra’da gerçekleştirilen bir toplantı sonucunda FATF Uzmanlar Grubu, karapara aklama tipolojileri konusunda incelemede bulunmuştur. Paylaşılan örnek olayın konusu parçalama yöntemidir ve olayın polise bildirimini bir muhbir tarafından yapılmıştır. Olayda; üç yıl içerisinde %95’i nakit olmak üzere toplamda 1.038.354 dolar, ufak bir belde ikamet etmekte olan bir şahıs tarafından üç adet mali kuruma yatırılmıştır. Daha sonra yapılan incelemeler sonucunda paranın yatırıldığı hesap sahibinin komşu ülke vatandaşı olduğu ve 1982 yılından bu yana kendisinin hakkında çıkarılmış tutuklama kararı olduğu ortaya çıkmıştır.⁵⁵ Dolayısıyla parçalama yöntemi yukarıda da ifade edildiği üzere şirinler yöntemine benzerlik göstermektedir. Çünkü her iki yöntemde de yüksek meblağlar düşük meblağlara bölünmek suretiyle çeşitli işlemlere tabi tutulmaktadır. Her yöntemde de temel amaç nakit işlem bildiriminden kurtularak karaparayı ekonomi sistemine entegre etmektir.

⁵² Ergül, Kara Ekonomi, s. 35; Ergül, Karapara, s. 29.

⁵³ Taşkın, s. 158.

⁵⁴ Kocasakal, s. 78.

⁵⁵ Yılmaz, Karaparanın Aklanması, s. 13. Başka bir örnek için “29 milyon dolarlık bir tutar ortalama 600’er dolarlık 40.000’den fazla işlem yapılmak suretiyle Ekvator’a transfer edilerek aklanmıştır.”, (T.C Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu ve Türkiye Bankalar Birliği, s. 20.)

1.2.2.2.3. Vergi Cennetleri ve Kıyı Bankacılığı Yöntemi

Vergi cennetlerinden en önce yarar sağlayan kişiler, XII. asrın başlarında Atlas Okyanusu'nda yer alan Avrupa'lı ticaret gemilerine saldırıda bulunmuş korsanlardır. Vergi cennetleri, harcama yapacakları sebebiyle korsanları kabul etmekte sakınca görmemişlerdir. İşi bırakacaklarında genellikle kendilerine sığınılacak yer olarak yabancı bir ülke aramışlardır. Akdeniz şehir devletleri de korsanların sahip oldukları varlıklarla beraber ülkelerinde yaşamaya başlamaları için birbirleri ile rekabet savaşı vermişlerdir.⁵⁶ Üretim ve dış satım seviyeleri gelişmekte olan ülkelerde az olması sebebiyle ilgili ülkelerin kalkınmaları için yatırım malları ithali yapmaları zaruridir. Bu doğrultuda gelişmekte olan ülkeler, dövizde azami düzeyde gereksinim duymaktadırlar ve ihtiyaçlarını karşılamak için kara ya da beyaz demeden yurtdışındaki tüm para elde etme yollarına açık olmaktadır. Bu ülkelerde yasal düzenlemeler de yeterli olmamaktadır. Dolayısıyla da karapara ile mücadele için gerekli olan önlemler alınamamaktadır. Bunun sonucunda ise karapara aklama faaliyetlerinin takibi zor ve karapara sahiplerinin yakalanma ihtimali düşük olmaktadır. Ayrıca karaparaya sahip olan şahsın az gelişmiş ülkelerde yaşıyor olma ihtimalinin yüksekliği, bu ülkelere karapara aktarımı yapılmasına ortam sağlamaktadır.⁵⁷

Bir ülkenin vergi cenneti olup olmadığını tayin etmeye yarayan dört önemli etmen, OECD Vergi Komitesi tarafından 1998 yılında hazırlanan raporda paylaşılmıştır. Etmenlerden ilki vergilendirmenin hiç yapılmamasıdır. İkinci etmen ise diğer ülkelerin vergi istihbaratından yararlandırılmamasıdır. Üçüncü etmen, şeffaf vergi yasalarının olmamasıdır. Dördüncü ve son etmen ise gerçekten faaliyette bulunulmamasıdır.⁵⁸

Amerika Birleşik Devletleri bankası olan Merrill Lynch, dünyanın 55 adet vergi cennetinden idare edilen suç şebekelerine ait hususi servetin, dünya gayri safi gelirinin asgari 3 trilyon dolar olduğunu öngörmektedir. Bahsi geçen miktar, dünya gayri safi gelirinin %15 kadarına denktir.⁵⁹ Yakın zamanlarda meydana çıkan mühim

⁵⁶ Ergül, Kara Ekonomi, ss. 17-18.

⁵⁷ Başak, s. 25.

⁵⁸ Mavral, ss. 76-77.

⁵⁹ Ergin Ergül, "Organize Suçlar ve Karaparanın Aklanması", **Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu**, TOBB Yayın No: 2005-25, Ankara, 2005, s. 244.

karapara aklama faaliyetlerinin tümü ortak paydalar içermektedir. Suç örgütleri, suçtan elde ettikleri kazancın aklamasını ve adli soruşturmaların neticesiz kalmasını sağlamak istemektedirler. Bu doğrultuda hem vergi cennetlerinin hem de off-shore merkezlerinin tanındıkları imkanlardan yararlanmaktadırlar.⁶⁰

Vergi cennetlerini farklı şekillerde tanımlayabilmek mümkündür: Vergi cennetleri, yabancı yatırımcı için çekici olacak halde düzenlenmiş, oldukça düşük vergi oranına aynı zamanda da başka vergi özelliklerine sahip yerlerdir. Düşük vergi oranlarına sahip ve yatırımcı kişilere vergiden kurtulma olanakları sunan ülkelerdir. Şirketler arasında uluslararası rekabetin artması sonucu bireylere ve işletmelere vergiden kurtulmak için türlü olanaklar sağlayan yerlerdir.⁶¹ Vergi cenneti olan ülkelerin tipik nitelikleri Moerman tarafından ifade edilmiştir. Bu ülkelerin sahip olduğu vergi oranları oldukça düşüktür aynı zamanda da bankacılık ve ticari gizlilikleri bir hayli yüksektir. Finans sektörünün ise yüksek önemi vardır ve orantısı yoktur. Yurtdışında ikamet eden kişilerin yabancı para biriminden olan mevduatları üzerinde kontrolü yoktur. Kıyı ötesi finans merkezi kimliğiyle vergi cenneti tanıtımı ve reklamı yapılmasına ve bu ülkelerin belli eylemler için çekici duruma gelmesine katkı sağlayan vergi sözleşmeleri mevcuttur.⁶² Dolayısıyla aklayıcılar için sıklıkla tercih edilen bir yöntemlerden birisi olmaktadır.

Bahsi geçen ülkelerde yer alan finansal kuruluşlar ya da paravan şirketler vasıtasıyla para aklanabilmektedir. Bu merkezlerde kurulmuş banka ya da paravan şirketlerin ortaklık yapıları ile ilgili bilgi sahibi olunamamaktadır, var olan tüzel kişi ortakları hakkında bilgi sahibi olmak mümkün değildir ve gerçek sahipleri bilinmemektedir. Bu sebeplerle karapara aklama faaliyeti ile alakalı eylemler hiçbir sınırlandırmaya takılmadan rahatlıkla devam ettirilebilmektedir ve tüm dünyadan bu merkezlere karapara aktarımı yapılabilmektedir.⁶³ Sınır ötesi merkezlerin yer aldığı ya da ilişkide olduğu ülkelerde ya vergi yok denebilecek kadar az orandadır ya da hiç yoktur. Diğer taraftan da bahsi geçen merkezlerde banka ve banka harici finansal

⁶⁰ Ergül, Organize Suçlar, s. 245.

⁶¹ Serdar Öztürk, Özlem Ülger, “Vergi Cennetlerinin Küresel Finansal Kriz Üzerine Ekonomik Etkileri: Vergi Kaçırma, Vergiden Kaçınma ve Kara Para Aklamadaki Rolü”, **Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt Sayı 9(1), Ocak 2016, s. 238.

⁶² Abdunnur Yıldız, Murat Demir, “Vergi Cennetleri ve Küresel Gelir Eşitsizliği”, **Maliye Dergisi**, 176, Ocak-Haziran 2019, s. 335.

⁶³ Başak, s. 26.

kuruluşların bağlı olduğu meşru yükümlülükler çok az olmaktadır. Bir banka, kendi ülkesinde bulunan grup ticari işletmesine meşru düzenlemelerden ötürü veremediği krediyi, bu merkezlerde inşa etmiş olduğu bankanın sayesinde dolaylı şekilde verebilmektedir.⁶⁴

Mevduat sahibi kişinin yaşadığı ülke haricinde başka bir yerde kurulmuş olan bankaya “kıyı bankası” adı verilmektedir. “Kıyı bankacılığı” ise bu tarz bankaların diğer bankalara nazaran yürütmekte olduğu yararlı işlemler olarak tanımlanmaktadır. Bu bankalar, çoğunlukla verginin ve bürokratik işlemlerin en az seviyede olduğu, denetimin ise çok yetersiz olduğu ya da hiç olmadığı bölgelere kurulmaktadır. Bu bölgelerde yargı ile ilgili denetimler de oldukça az olmaktadır. Birçok kıyı bankası, müşterilerine diğer bankaların sunmakta olduğu fon transferi yapmak, mevduat açmak, kredi ve banka kartı vermek vb. tüm imkanları sunmaktadır.⁶⁵ Ancak bilhassa ülke gelirleri bakımından kıyı bankacılığının kimi negatif yanları mevcuttur. Denetim ve vergi hukuku ile ilgili kuralların çiğnenmesi sonucunda paranın özgür salınımı artmakta, maliyeti azaltılmakta, devlet kurallarından ve kayıt gerekliliğinden kaçılmakta ve ülkeye ait finansal düzen zayıf hale gelmektedir. Böyle bir ortamda ülkelerindeki kimi kısıtlardan kaçmak ve daha az vergi vermeyi dileyen para sahibi kişilerin davranışları üstün olmaktadır.⁶⁶ Andorra, Bahama Adaları, Bahreyn, Bermuda, Cayman Adaları, Isle of Man Liechtenstein, Panama, kıyı bankacılığının en bilindik merkezleridir ve onlar dışında çok sayıda başka merkezler de mevcuttur.⁶⁷

Bilhassa 1990’lı yıllardan beri, kıyı bankacılığı vasıtası ile aktif olarak karapara aklama faaliyeti gerçekleştiren Türk suç örgütlerinin eylemlerinin neredeyse bir teki bile açığa çıkarılamamıştır. Türk suç örgütlerinin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde (KKTC) bulunan kıyı bankalarından gerçekleştirdikleri karapara aklama faaliyeti için fazlaca faydalanması dikkat çekmekte olan başka bir noktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde hemen hemen kurumsal olarak nitelendirilebilecek karapara aklama mekanizmaları mevcuttur. Örneğin; Amerikan Devlet Bakanlığı tarafından yayınlanan “2003 Yılı Uluslararası Narkotik Kontrol Stratejisi Raporu”, 2003 senesinde KKTC’de 33 adet kıyı bankası ve 54 adet paravan şirket bulunmasının, KKTC’nin ihtiyacı ile

⁶⁴ Başak, s. 26.

⁶⁵ <http://www.mahfigilmez.com/2016/04/ky-offshore-bankaclg.html>, (29.03.2020).

⁶⁶ Selman Dursun, “Kıyı (Off-Shore) Bankacılığı ve Ceza Hukuku Sorunları”, Prof. Dr. Çetin ÖZEK Armağanı, **Galatasaray Üniversitesi Yayını**, İstanbul 2004, ss. 251-252.

⁶⁷ <http://www.mahfigilmez.com/2016/04/ky-offshore-bankaclg.html>, (28.03.2020).

orantılı olmadığını açıklamıştır. Kıyı bankalarının hem nakit para hem de KKTC vatandaşları ile çalışmadıklarını Rapor ortaya koymuştur. Bununla birlikte KKTC’de bir hayli fazla sayıda kumarhane bulunmaktadır ve bu yöntem fazlaca kullanılarak karapara aklama faaliyeti gerçekleştirilmektedir.⁶⁸ Kıyı bankacılığının hukuki ve finansal bakımdan uluslararası ve ulusal alanda oldukça büyük açıklıklara yol açması nedeniyle karapara ile aktif mücadelede, Türkiye’de kıyı bankacılığına müsaade edilmemesi ve bu doğrultuda 5411 sayılı Kanunun 6’ncı maddesinin 3’üncü fıkrasının⁶⁹ kaldırılması yerinde bir davranış olacaktır.⁷⁰

1.2.2.2.4. Paravan ve Hayali Şirketlerin Kurulması

Paravan ve hayali şirketler çoğunlukla sınır ötesi merkezlerde kurulan, üretim veya ticaret alanında çalışmalar göstermeyen yalnızca kâğıt üzerinde var olan ticari işletmelerdir. Ayırttırma adımı fonların üzerlerinden transfer edilmesini sağlayarak incelenme durumunda iz sürmeyi zor hale getirmeyi amaçlamaktadırlar. Paravan şirketi kurabilmek için çoğu sınır ötesi merkezde birkaç yüz doları gözden çıkarmak yeterlidir. Hem meşru bir faaliyetin hem de bir iş yerinin var olduğu, aklama faaliyetini gerçekleştirmeyi hedefleyen göstermelik şirketlerle farklılıkları mevcuttur.⁷¹ Vergi cennetlerinde ya da sınır ötesi merkezlerde aklamaya hizmet etmek için kurulmuş olmaları bu şirketlerin ortak yanlarıdır.⁷²

Paravan şirketi karı çok olan bir şirket ya da sıradan bir ticari işletme gibi gösterme yolu olmak üzere iki farklı yol mevcuttur. İlk yolda şirketi çok karlı gösterebilmek amacıyla kâğıt üzerinde yaratılmış kar yerine yasa dışı şekilde elde

⁶⁸ Dursun, Ekonomik Suçlar, s. 223.

⁶⁹ 5411 sayılı Bankacılık Kanunu, m.6: Türkiye’de münhasıran kıyı bankacılığı faaliyetinde bulunmak üzere banka kurulması veya yurt dışında kurulu bankalarca bu amaçla şube açılması, bunların faaliyet alanları ile finansal raporlama ve denetim usûlleri ve faaliyetlerinin geçici veya sürekli olarak durdurulması hususları Kurul kararıyla belirlenir.

⁷⁰ Hasan Dursun, “Bankacılık Yoluyla Kara Para Aklanılması ve Alınması Gereken Karşı Önlemler”, **Kamu-İş**; Cilt: 10, Sayı:2, 2008, ss.97-135, s. 124. Yazar tarafından yapılan bir başka eleştiri ise “5411 sayılı Bankacılık Kanununun 6’ncı maddesinin 3’üncü fıkrasında yer alan bu hüküm son derece isabetsizdir. Gerçekten de her şeyden önce, “kıyı” (offshore) sözcüğü ilk bakışta vergi kaçakçılığı, gizlilik ve kara para aklamayı çağrıştırmaktadır. Böyle bir olumsuzluğu çağrıştıran kıyı bankacılığının Türkiye’de yürütülmesine izin verilmesi vahim bir hata niteliği taşımaktadır.”, Dursun, Bankacılık, s. 124.

⁷¹ Mavral, s. 80; T.C Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu ve Türkiye Bankalar Birliği, ss. 21-22.

⁷² Kocasakal, s. 99.

edilen kazanç kasaya konulmaktadır ve yüksek kar oranı bildirilmektedir. Böylelikle karapara vergilendirilmekte aynı zamanda da yasal hale gelmektedir. Aklayıcı kişi için sadece ödenen vergi maliyet oluşturmaktadır. İkinci yolda ise şirket, tıpkı diğer şirketlerin yaptığı gibi her cinsten taşınmaz ya da taşınır malı satın almaktadır.⁷³ FATF tarafından karapara aklama tiplerini için örnek bir olaya yer verilmiştir. Uyuşturucu kaçakçısı bir kişi, uyuşturucu kaçakçılığından elde etmiş olduğu kazanç ile taşınmaz satın alımı yapmıştır. Ödemenin bir kısmı için nakit kalanı için de ipotek kullanmıştır. Daha sonra ise ilgili taşınmazı, kendinin kontrol ettiği paravan şirkete nominal bir değer karşılığında satmıştır. Bunu takiben taşınmaz, paravan şirket tarafından iyi niyet sahibi üçüncü kişilere gerçek değeri karşılığında satılmıştır. Böylelikle uyuşturucu kaçakçısı kişi tarafından suçtan elde edilen kazançlar paravan şirkete gizlenmiştir ve taşınmaz alırken kullanılan paraların esas kaynağı saklanmaya çalışılmıştır.⁷⁴

1.2.2.2.5. Sahte Faturaların Kullanılması

Aklayıcı kişi karaparanın aktarımını gerçekleştireceği ülkede bulunan bir şirketten hizmet ya da mal satın almış gibi şişirilmiş ya da sahte fatura almaktadır. Sonrasında ise aldığı hizmetin ya da malın bedelini ödüyor gibi göstererek karaparayı ilgili ülkeye göndermektedir.⁷⁵ Bahsi geçen şişirilmiş ya da sahte faturalar hem Vergi Usul Kanunu hem de Ticaret Kanunu normlarına uygun biçim ve görünüme sahiptirler fakat gerçek olmayan belge özelliği taşımaktadırlar. Bu doğrultuda herhangi bir hukuki bağlantısı bulunmayan belgelerin kullanım amaçları, yalnızca vergi kaçırmak, gerçekleşmiş bir vergi ya da gümrük kaçakçılığı eyleminin ortaya çıkmasını engellemek, hayali dış satım (ihracat) yapmak ve kaçakçılık suçu işleyen gerçek failin cezalandırılmamasını sağlamak olarak ifade edilmektedir.⁷⁶

Sahte faturaların kullanılması yönteminde aklanan miktarı içerecek şekilde sahte fatura düzenlenebilmekte veya dış satım (ihracat) ve dış alım (ithalat) işlemlerinde faturalar olmaları gereken miktardan az ya da fazla gösterilebilmektedir.

⁷³ Yılmaz, Karaparanın Aklanması, s. 17.

⁷⁴ Ergül, Karapara, s. 35.

⁷⁵ Mavral, s. 84.

⁷⁶ Sahir Erman, Özel Kanunlar Açısından Ticarî Ceza Hukuku c.1. Genel Kısım, İstanbul 1992, s.7 vd.'den aktaran Oğuz Kürşat Ünal, "Sahte Fatura ve Faturadan Doğan Sorumluluklar", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi** 2006, Cilt 10, Sayı 1-2, 2006, ss. 1-32, s. 2.

Faturanın değerinin fazla gösterilmesinin ortaya çıkması, sahte fatura kesilmesinin açığa çıkmasına kıyasla daha güçtür aynı zamanda da bu yöntem daha az risklidir. Bu sebeplerle, çokça tercih edilen yöntem fatura değerini fazla gösterme olmaktadır.⁷⁷ örnek vermek gerekirse; bir malın asıl ederi 50 dolar iken bu mala 130 dolarlık fatura düzenlemek ve sonucunda 80 dolarlık fazlalığı dış satım geliri olarak göstermek mümkündür.⁷⁸

1.2.2.2.6. Kendi Kendine Borçlanma

Yasal temele dayandırılması oldukça basit aynı zamanda da en zekice aklama yöntemlerinden biri olan kendi kendine borçlanma, öğretide çeşitli şekillerde ifade edilmektedir. dncn iade edilmesi ve oto finansman aracılığıyla aklama öğretide kullanılan farklı ifade şekillerindendir.⁷⁹

Karapara aklama faaliyetinde bulunmak isteyen biri, öncelikle karaparayı yatırmak için kullanacağı bir hesap atırmaktadır. İlgili hesap açma işlemine off shore merkezde, vergi cennetinde veya bankacılık gizliliği bulunan bir ülkede gerçekleştirmektedir. Sonrasında ise bu hesabı farklı bir ülkedeki bankaya transfer etmektedir. Bunu takiben kişi, farklı bir ülkede bulunup karaparayı kapsayan hesabını güvence olarak göstermekte ve bu sayede bulunduğu ülkede yer alan bir bankadan borç ya da kredi almaktadır. Kişinin borcunu ödememesi üzerine karapara içeren hesabına banka tarafından el konulmaktadır. Kredinin karşılığı olarak da içerisindeki para bankanın hesabına aktarılmaktadır. Böylece karaparanın aklanması sağlanmış olmaktadır ve kişi elde ettiği zenginliğin yasal kaynaklı olduğunu gösterebilmektedir.⁸⁰ Maliyenin ya da polisin aniden elde edilen zenginlik hakkında bir açıklama talebinde bulunması durumunda kişi, ilgili banka tarafından bu paranın kendisine ödünç olarak verildiğini söyleyebilir. Söylemine inanılmasını sağlamak amacıyla da şirket kurma veya off shore işlere dahil olma gibi bazı n aksiyonlar almış

⁷⁷ Kocasakal, s. 84.

⁷⁸ Yılmaz, Karaparanın Aklanması, s. 20.

⁷⁹ akır, s. 54.

⁸⁰ Kocasakal, s. 80; Sacit Yılmaz, “Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu”, **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı: 2, 2011, s. 84; Ergül, Karapara, s. 33. Yazara göre bu yöntem sıklıkla kullanılan bir yöntemdir.

olabilir.⁸¹

1.2.2.2.7. Döviz Bürolarının Kullanılması

Döviz büroları ve kambiyo işlemleri oldukça fazla nakit akışına ve işlem hacmine sahiptir. Bu tarz yerlerde değişim ya da döviz alım satım işlemleri çoğunlukla katı kurallara ve denetime tabi değildir. Aynı zamanda da işlem ayrıntılarını kayıt altına almak gerekmemektedir. Bununla birlikte birçok ülkede döviz büfeleri para transfer işlemlerini de gerçekleştirebilmektedir.⁸² Döviz büroları, bankalara kıyasla daha kolay kurulmaktadır ve daha az denetime maruz kalmaktadır. Bu sebeple aklama faaliyeti olarak çoklukla tercih edilmektedir. Küçük kâğıt paraları içeren nakit paralar döviz büroları aracılığı ile farklı ülkelere ait büyük banknotlu para birimlerine veya çek gibi çeşitli mali araçlara dönüştürülebilmekte, döviz bürosuna ait nakit para olarak gösterilerek finans sistemine dahil edilebilmekte, sonrasında ise müşterinin talep ettiği yerlere bu paraların gönderimi sağlanabilmektedir.⁸³ Günümüzde döviz bürosu vb. işletmelerin faaliyet göstermeleri için gerekli olan koşullar katılaştırılmıştır.⁸⁴

Döviz bürolarının kullanılması yönteminin üç temel faydası vardır. İlk olarak suçtan temin edilen para ile eldeki para değiştirilerek gelirin kaynağından uzaklaşmasını sağlamaktadır. İkinci fayda olarak küçük kâğıt paraları büyük kâğıt paralara çevirme imkânı tanımaktadır. Üçüncü fayda olarak ise nakit para karşılığında seyahat çeki, kişisel çek gibi çeşitli mali araçlar alabilmeye olanak vermektedir. Kimi ülkelerde ise döviz büroları, fon aktarımı yapabilme imkanına sahiptir.⁸⁵

1.2.2.2.8. Japon Karıncalar

Japon Karıncalar yönteminde “karınca” adı verilen kişilere aklanması gereken para ve Paris’e gitmek için gereken uçak bileti kaçakçı tarafından temin edilir. Karıncalar Paris’e vardıktan sonra çanta, mücevher, parfüm gibi lüks mallar satın alma amacıyla alışveriş yaparlar. Daha sonra karıncalar Japonya’ya dönerek komisyon

⁸¹ Ergül, Karapara, s. 33.

⁸² Kocasakal, ss. 76-77.

⁸³ Mavral, s. 83.

⁸⁴ <https://www.hmb.gov.tr/sikca-sorulan-sorular-doviz-burolari>, (19.06.2021).

⁸⁵ Yılmaz, Karaparanın Aklanması, s. 18.

karşılığında bahsi geçen ürünleri ilgili kişilere verirler. Bunun üzerine kaçakçının sahip olduğu pahalı dükkanlarda Paris malları etiketiyle bahsi geçen lüks ürünler satışa çıkarılırlar.⁸⁶ Bu yöntem daha az şüphe uyandırması sebebiyle aklayıcılar için avantajlı görünmektedir.

1.2.2.2.9. Banka ve Finans Kurumları Aracılığıyla Aklama

Ülkeler, banka aracılığı ile karapara aklama faaliyetini engelleyebilmek için çok çeşitli önlemler almaktadırlar. Ancak buna karşın suçtan sağlanan kazançlar bankalara yatırılmaktadır. Başka bir deyişle, bankalar, karaparanın aklanması için hala kullanılmaktadır. Aklayıcı kişiler, güvenlik önlemlerine bildirilme endişesi duydukları için; hesap açma sürecinde ilave tedbirler almaktadırlar ve çok yüksek meblağ içeren hesaplar açmamaya itina göstermektedirler. Yukarıda bahsi geçen mantarlama yöntemi de aklayıcı kişilerin hesap açma sürecinde aldıkları ilave tedbirlerden biridir.⁸⁷

Banka hesabı kullanılarak aklama yapılmasının farklı yolları bulunmaktadır. Düzmece ad kullanarak hesap açma ve rehin kişilerin hesaplarını kullanma, en yaygın yollardır.⁸⁸ Bu bağlamda bazı aksiyonlar alınması gerekmektedir. Örneğin idari ve adli mevkiiler tarafından sürdürülen savaşımına güç sağlamak amacıyla programlar oluşturulmalıdır. Şüphe duyulan işlemlere dair her bilgi yetkili mevkiiler ile paylaşılmalıdır. Banka sistemleri aklama ile mücadeleyi destekleyecek şekilde teknolojiyen de yararlanarak geliştirilmelidir. Aynı zamanda bankalar müşterilerini tanıma prensibine sahip olmalıdır ve gerçekleştirilen işlemleri kesinlikle kimlik tespiti yapmadan sonuca ulaştırmamalıdır.⁸⁹

⁸⁶ Ergül, Karapara, s. 46.

⁸⁷ Dursun, Bankacılık, s. 101.

⁸⁸ Çakır, s. 47; Dursun, Bankacılık, ss. 102-105.

⁸⁹ Mavral, s. 107.

1.2.2.2.10. Sigorta Poliçeleri ile Aklama Yolu

1.2.2.2.10.1. Genel Olarak

Mevzuatımızda birden fazla sigorta çeşitleri bulunmaktadır. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nda sigorta sözleşmeleri ve poliçelere ilişkin özel hükümler yer almaktadır. Biz de çalışmamızda uygulamada kullanılan sigorta şirketlerine ve sigorta poliçeleri ile açıklama yollarına değineceğiz.

Bugüne kadar karapara aklama faaliyetlerinde sigorta sektörü, diğer yöntemlere kıyasla daha az tercih edilmiştir. Ancak dünyada karapara miktarının günden güne artması sebebiyle sigorta sektörü de aklama faaliyetlerinde daha çok kullanır olmuştur. Karaparadan bağımsız olarak eskiden beri sahte hasarlar söz konusu olmaktadır. Karapara aklayıcı kişiler için de sigortacılığın en çekici yanı, bahsi geçen düzmece hasarlardır. Sigorta sektörünün Bir yılda hem yangın hem de kasko paket poliçeleri ile ilgili hasarlarda yapılan sahtekarlığın seviyesi yalnızca İngiltere'de 1,6 milyar dolardır. Bu rakam, sigorta sektörünün karapara aklama faaliyetlerinde ne kadar potansiyeli olduğunu açık şekilde göstermektedir.⁹⁰

Sigorta simsarı aracılığı ile 250 bin dolarlık bir yatırım ürünü satın alan bir şahıs uyuşturucu kaçakçılığı iddiası sonucu tutuklanmıştır. Şahsın bu süreçte izlediği adımlar şu şekilde ifade edilmiştir: Öncelikle şahıs, sigorta simsarı ile bağlantı sağlamıştır ve sigorta simsarına 3 taksit ile toplam değeri 250 bin olacak şekilde nakit ödemede bulunmuştur. Tüm taksitleri bankaya yatıran sigorta simsarı, bu miktarda parayı teslim aldığı konusunda raporlama yapmamıştır. Banka ile daimî bir iş ilişkisine sahip olan simsarın davranışı bankanın herhangi bir kuşku duymasına sebep olmamıştır. Bundan sonra sigorta simsarı, şahsına ait banka hesabından kendi ismine yazılmış, toplam ederi 250 bin dolar olan 3 adet çeki, sigorta şirketine vermiştir. Ödemeyi 3 parçaya bölerek sigorta şirketinde kendisine dair herhangi bir şüphe oluşmasını engellemeyi amaçlamıştır.⁹¹ Bu yolla şüpheleri göz ardı ederek para aklanmaya çalışılmıştır.

⁹⁰ Nurşen Aydoğan, Özgür Akpınar, "Sigorta Sektöründe Kara Para Aklama: FATF Raporları ve Aklama Tipolojileri", **Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt 38, Sayı 1, Haziran 2016, s. 37.

⁹¹ Aydoğan/Akpınar, s. 41.

1.2.2.2.10.2. Hayat Sigortası Poliçeleri ile Aklama

Yatırım ve fon birikim aracı özelliğine sahip hayat sigortaları, müşteri tarafından yüksek değerli fonların finansal sisteme dahil edilmesine ve kaynağını saklamak amacıyla iz bırakmaksızın transfer edilmesine olanak tanımaktadır. Aynı zamanda da kredi işlemlerinde teminat olarak gösterilebilme, sigortacı kişinin bilgisi dışında veya dahilinde sigorta poliçelerini üçüncü kişilere devredebilme, erken iptal maliyeti karşılığında vaktinden önce iptal edilebilme, nakit satın alma değerine sahip olma, türlü yollar ile sigorta primi üzerinde bir ödeme yapılmasına ve bu fazlalığın iadesine olanak tanıma özelliklerine sahiptir. Bu sebeplerden ötürü hayat sigortaları, diğer (hayat dışı) sigorta türlerine kıyasla suçtan elde edilen gelirlerin aklanması için daha uygundur.⁹²

Hayat sigortası poliçesini kimi ülkelerde ismine düzenlenen şahsın sağlığında satabilmek mümkündür. Bu tür satışlar, bilhassa AIDS hastalığının çok görüldüğü ülkelerde yapılabilmektedir. Bu doğrultuda sigortalı hasta kişi, hayatının kalan son zamanlarını rahat şekilde geçirebilmek için hayat sigortasının satışını yapar ve karşılığında aldığı karapara ile temel gereksinimlerini karşıladığı için dikkat çekmez. Bir müddet sonra ise son nefesini verir. Poliçeyi satın almış kişiler sigorta şirketinden poliçe bedelini talep ederler ve çoğunlukla çek şeklinde bedelin karşılığını alırlar.⁹³ Aklayıcı kişilerin herhangi bir indirim yapmama bilakis nominal değer üzerinde bir paha biçme ihtimallerinin olduğu vurgulanmalıdır. Aklayıcı kişinin aklama komisyonu, hasta kişinin vefatına kadar olan dönemdeki paranın zaman değeridir. Hasta kişi elde ettiği nakit parayı günlük masrafları için yavaş yavaş harcar ve böylelikle aklama ihtiyacı bulunmaz.⁹⁴

⁹² Aydoğan/Akpınar, s. 38.

⁹³ Taşkın, s. 161; Başak s. 7; “Başka bir hayat sigortası poliçesi ile aklama örneği için bkz. W Şirketi’nin yöneticisi Bay H, her biri farklı ülkelerde kurulmuş iki şirketi kapsayan bir para aklama planı oluşturmuştur. Bu şirketler, Bay H’nin S ülkesindeki hesaplarına, muhtemelen suçtan elde edilmiş ve daha önce bir şekilde finansal sisteme sokulmuş, toplam 1,1 milyon dolardan oluşan fonları transfer etmiştir. Bay H’nin hesabına C ülkesinden de transferler yapılmıştır. Hem vadeli hem de vadesiz pek çok hesap kullanılarak fonlar bir hesaptan diğerine aktarılmıştır. Bu transferlerden biri hayat sigortası poliçeleri satın almak üzere U ülkesine yapılmıştır. U ülkesinde bu poliçeler için ödenen prim toplamı 1,2 milyon dolardır. Bu aklama projesinin merkezinde hayat sigortası poliçeleri satın alınması yer almış olup, bu işlem bir aklama operasyonunun son adımını oluşturmuştur.” Aydoğan/Akpınar, s. 41.

⁹⁴ Başak, s. 7.

1.2.2.2.11. Şans Oyunlarının Kullanılması Yoluyla Aklama

Bu yöntemde ilk önce aklayıcı kişiler, ikramiye kazanmış ancak henüz ikramiyesini almamış olan şanslı kişiyi bulmaktadır. Daha sonra kişinin elindeki bileti, ikramiye bedelinden daha fazlasını ödeyerek kişiden satın almaktadırlar. Böylelikle elde ettikleri karaparaların kaynağına şans oyunları görünümü vermektedirler.⁹⁵ Bahsi geçen yöntemi sadece ikramiye kazanma kapsamında değil kumarhane, at yarışı, loto çekilişi, internet oyunları gibi şans oyunları kapsamında da değerlendirmek gerekmektedir.⁹⁶

FATF, bu yöntemlerin aklama faaliyeti olarak kullanımını önlemek amacıyla hazırladığı raporlarda, bazı vurgular yapmıştır. FATF raporunda internet oyunları için de tedbir alma gerekliliğinin ve bu oyunları oynamak için gereken para miktarının az olmasının önem arz etmediğinin altı çizilmiştir.⁹⁷ Elektronik yayıncılık platformu olan Twitch üzerinde yayıncı kişiler oyun oynama esnasında canlı yayın yapmakta ve hibe aracılığı ile gelir elde etmektedirler. Bu platformda, çalınmış banka kartları ile sağlanan kazançların hibe adı altında yayıncı kişilere aktarıldığı ve sonrasında aktaran kişiler ile yayıncı kişiler arasında kazancın bölüştürüldüğü meydana çıkmıştır.⁹⁸

1.2.2.2.12. Kumarhaneler Aracılığı ile Aklama

Parayı kumar oynanan yere (kumarhaneye) yatırma, karapara aklamak için tercih edilen popüler yöntemlerden biridir. Bir kumarhanede, oyunu yöneten bir kişinin elinden gelip geçen nakit miktarını ispat etmek imkansızdır. Kumarhane aracılığıyla aklamayı en çok tercih edenlerden biri, eskiden Las Vegas'ta mühim menfaati olan ve bu menfaatin bir kısmını günümüzde de korumakta olan bir mafyadır.⁹⁹ Karapara aklamayı amaçlayan kişiler veya şebekeler, yüksek tutardaki parayı kumarhaneye yatırarak bu tutarın ufak meblağlar olarak, kumarhane fişleri

⁹⁵ Başak, s. 8

⁹⁶ Çakır, s. 42

⁹⁷ Çakır, s. 42.

⁹⁸ Umut Fırat Eroğlu, "Twitch'te Kara Para Aklama Olayının Arkasında Ne Var?", **Hürriyet**, 07.11.2021, <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/umut-firat-eroglu/twitchte-kara-para-aklama-olayinin-arkasinda-ne-var-41933703>, (20.02.2022).

⁹⁹ Ergül, Karapara, s. 37.

aracılığı ile satılmasına olanak tanır. Bu kişilerin veya şebekelerin ellerinde kalan yüksek tutarlı paralar ise kumarhane kazancı gibi gösterilebilir.¹⁰⁰ Bu şekilde yatırılmış para, kumarhane çekleri ile istenildiği zaman çekilebilir ya da aktarımı yapılabilir hale gelir.¹⁰¹

Bahsi geçen yöntemde; aklayıcı kişilerin elindeki nakit paralar kullanılarak kumarhanelerden fiş alınmaktadır. Bu fişlerin, az miktarda kumar oynanmasına ya da hiç kumar oynanmasına rağmen kumarhane çekleri ile değişimi sağlanmaktadır. Bundan sonra bahsi geçen çekler bir bankaya konmaktadır. Çekin karşılığı olan tutarlar banka aracılığı ile başka bir ülkeye gönderilmektedir ya da emlak satın alımında harcanmaktadır. Diğer taraftan karaparanın direkt kumarhaneye verilmesi de mümkündür. Karşılık olarak komisyon tutarı düşüldükten sonra elde kalan para, kumar kazancı şeklinde tanzim edilmekte olan çeklere dönüştürülmektedir. Oluşan iki durumda da paranın kaynağına dair olan sualleri, karapara sahibi kişiler, “kumar kazancı” olarak yanıtlamaktadır.¹⁰² Türkiye’de kumarhanelerin yasaklanması 1998 yılında olmuştur. Devlet kontrolünde olmayan online kumar ise 2006 yılında yasak hale getirilmiştir.¹⁰³

1.2.2.2.13. Değerli Taş, Maden, Sanat Eserlerinin Kullanılması

Değerli taş veya sanat eseri satın alımı esnasında karapara nakit olarak ödenmektedir. Kolaylıkla taşınması ve saklanması mümkün olan değerli taş veya sanat eseri, bir yandan da değişim vasıtası olarak her daim kullanılabilir. Değerli taş veya sanat eseri karşılığında taşınmaz, taşıt ya da yat satın alımı gerçekleştirilebilir.¹⁰⁴ Böylelikle şatafatlı bir yaşam sürülürken karaparanın dikkat çekmeden aklanması sağlanır ve suçtan elde edilen kazanç, kaynağından uzaklaşır. Karapara ile satın alınmış olan bu malların başka bir ülkede ya da konumda tekrar satılması sonucunda kaynaktan daha fazla uzaklaşılması da mümkün olur.¹⁰⁵

¹⁰⁰ Taşkın, s. 160.

¹⁰¹ Yılmaz, Aklama, s. 85.

¹⁰² Başak, s. 8.

¹⁰³ https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye%27de_kumar, (19.03.2022)

¹⁰⁴ Taşkın, s. 161.

¹⁰⁵ Yılmaz, Karaparanın Aklanması, s. 26.

1.2.2.2.14. Sahte Dava ile Aklama

Sahte dava ile aklama yöntemi, aklayıcı kişinin en az iki şirketi olmasını gerektirir. Bu şirketlerden en az biri aklanacak paraların yer aldığı bölgede diğeri ise aklanacak paraların aktarılacağı yerde olmalıdır. Bu gereksinimi takiben yeterince uzun bir süreye ihtiyaç vardır çünkü adli süreçlerin işlemesi yavaş olmaktadır. Süreci uluslararası ticarete yaygın olarak kullanılan tahkim usulü ile hızlandırmak mümkündür. Davanın danışıklı olduğunun polis tarafından ispatı zor olacaktır.¹⁰⁶ Örneğin Cayman Adaları'ndaki bir ticari işletmenin hesabına aklanacak para gizli olarak aktarılır. Bunun üzerine Boston'da bulunan ve aklanacak parayı alması gereken şirket ise Cayman Adası'ndaki ticari işletmeye 10 milyon dolarlık talepte bulunduğu bir dava açar. Bu noktada uzlaşmaya varmak veya davayı kaybetmek olmak üzere iki seçenek sunulur. Cayman Adası'ndaki ticari işletme davadan cayma karşılığı olarak 8 milyon dolar ödeme yapmaya razı olur. Böylelikle Cayman Adası'ndaki şirket ödeme yapmaya mecbur bırakılarak mahkemenin ya da hakemin belirlediği miktarın ödemesini yapar.¹⁰⁷

1.2.2.2.15. Sermaye Piyasalarının Kullanılması ve Borsa ile Aklama

1.2.2.2.15.1. Genel Olarak

Aklayıcı kişiler, ayrıştırma aşamasında karapara aklamının incelenmesinin ve gözetiminin güç olması sebebiyle sermaye piyasalarını kullanmayı bu aşamada fazlaca tercih edebilmektedir. Birçok ülkede etkinlik göstermekte olan aracı kuruluşlar, ülkeler arası sermaye piyasalarında geçişkenlik yapmayı rahatlıkla sağlayabilirler. Bahsi geçen piyasalar, oldukça geniş likit ve araç yelpazesine sahiptir. Bu sebeple karmaşık ve seri işlemler yapmak ve böylelikle gelirin şeklini ve özelliğini değiştirebilmek, gelir ile kaynak arasındaki irtibatı keserek iz sürmeyi olanaksız hale getirebilmek mümkündür. Bundan başka aracı kuruluşların içinde bulunduğu çekişme ortamı paranın kaynağının soruşturulmasını önleyebilmektedir. Bu durum da aklayıcı kişiler

¹⁰⁶ Ergül, Karapara, s. 46.

¹⁰⁷ Ergül, Kara Ekonomi, s. 47.

için ciddi fayda sağlayabilmektedir.¹⁰⁸

Yine de belirtmek gerekir ki, borsa aracılığıyla suç gelirlerini aklama geçmişte daha sık kullanılan bir yöntem olmakla birlikte günümüzde borsanın ve hisse senetlerinin elektronik ortama taşınması, yapılan işlemlerin kayıt altında tutulması, kişilerin kimlik bilgilerinin sermaye kuruluşlarına ibraz edilmesi, 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun'un yenilikleriyle önleyici tedbirlerin uygulanması ve ilgili sermaye kuruluşlarının idare denetimi altında olması gerekçeleriyle karaparanın aklanma ihtimali daha aza indirgenmiştir.

1.2.2.2.15.2. Portföy Yönetim Şirketi Kurma

Karapara aklama için aracı kurumlardan rahatlıkla yararlanılabilmektedir. Para alım satım işlemlerinde görevli bir kişi ile iş birliği sayesinde kirli fonlar kullanarak paravan şirket veya kimse adına tahvil ve hisse senedi almak mümkündür.¹⁰⁹ Bu yöntemde, bir hayli fazla miktarda karapaya sahip olan aklayıcı kişi ilk önce portföy yönetmek için ticari işletme kurmaktadır. Daha sonra elinde bulunan parayı birçok kimse adına ticari işletmenin portföyüne dahil etmektedir. Bu işlemin aynısını yatırım ortaklıkları adına da yapabilmesi söz konusudur.¹¹⁰

1.2.2.2.15.3. Bilgi Suistimali (Insider Trading) ve Manipülasyon

Bilgi Suistimali, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 106. Maddesinde şu şekilde tanımlanmıştır:

Doğrudan ya da dolaylı olarak sermaye piyasası araçları ya da ihraççılar hakkında, ilgili sermaye piyasası araçlarının fiyatlarını, değerlerini veya yatırımcıların kararlarını etkileyebilecek nitelikteki ve henüz kamuya duyurulmamış bilgilere dayalı olarak ilgili sermaye piyasası araçları için alım ya da satım emri veren veya verdiği emri değiştiren veya iptal eden ve bu suretle kendisine veya bir başkasına menfaat temin eden;

a) İhraççıların veya bunların bağlı veya hâkim ortaklıklarının yöneticileri,
b) İhraççıların veya bunların bağlı veya hâkim ortaklıklarında pay sahibi olmaları

nedeniyle bu bilgilere sahip olan kişiler,

c) İş, meslek ve görevlerinin icrası nedeniyle bu bilgilere sahip olan kişiler,

¹⁰⁸ Başak, s. 28.

¹⁰⁹ Ergül, Karapara, s. 43.

¹¹⁰ Mavral, s. 92.

ç) Bu bilgileri suç işlemek suretiyle elde eden kişiler;
d) Sahip oldukları bilginin bu fıkra da belirtilen nitelikte bulunduğunu bilen veya ispat edilmesi hâlinde bilmesi gereken kişiler; üç yıldan beş yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılırlar. Ancak, bu suçtan dolayı adli para cezasına hükmedilmesi hâlinde verilecek ceza elde edilen menfaatin iki katından az olamaz.

20/02/2020 tarihli 7222 sayılı kanunla yapılan değişiklikle birlikte, maddenin 1-d fıkrasındaki cezanın alt sınırı olan “iki yıldan” ibaresi “üç yıldan” şeklinde yükseltilmiştir.

“Insider trading”, piyasalarda haksız rekabete yol açmaktadır. Piyasadaki bazı kimselerin haksız yarar elde etmelerini sağlayacak şekilde kamuyu aydınlatma ve yatırımcıların korunması ilkelerini ve kurallarını değişikliğe uğratmaktadır. Ticaret şirketinin yönetim kurulu başkanı, üyeleri ile birlikte yöneticiler ve çalışanlar, ayrıca avukatlar, komisyoncular, yatırım danışmanları gibi alım satım yetkisi olan kişiler arasında bilgi ve tavsiye paylaşımı sonucuyla gerçekleştirilen işlemler, insider trading için tercih edilen yöntemlerdir.¹¹¹

Manipülasyon, Menkul Kıymetler Borsasında görülen ve karaparanın aklanmasına ortam sağlayan olumsuzluklardan biridir. Manipülasyon, gerçekleştirilen bazı operasyonlar neticesinde hisse senedi değerlerini olduğundan daha çok arttırarak ya da azaltarak piyasayı suni şekilde yönlendirme olarak tanımlanmaktadır. Menkul kıymet piyasalarında işlem görmekte olan hisse senetlerine dair bilerek yanlış yönlendirici izlenim yaratmak ya da yanıltıcı bir piyasa oluşturmak için gerçekleştirilen işlemler manipülasyon niteliği taşımaktadır. Manipülasyon faaliyetleri yatırımcıları “yanıltma”, “aldatma”, veya “dolandırma” eylemlerini içermektedir. Bu tarz faaliyetlerin gerçekleştirilmesi, bu eylemleri yerine getiren kişilerin aşırı kazanç sağlamasına, yatırımcı kişilerin ise haksız kayıp yaşamasına neden olmaktadır.¹¹²

Sermaye piyasasında piyasa dolandırıcılığı (manipülasyon)¹¹³, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nun 107. maddesinin birinci ve ikinci fıkrasında birer suç tipi olarak düzenlenmiştir. Madde hükmü:

(1) Sermaye piyasası araçlarının fiyatlarına, fiyat değişimlerine, arz ve taleplerine ilişkin olarak yanlış veya yanıltıcı izlenim uyandırmak amacıyla alım veya satım yapanlar; emir verenler; emir iptal edenler; emir değiştirenler veya hesap hareketleri gerçekleştirenler üç yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin

¹¹¹ Yılmaz, s. 28; Mavral, s. 92.

¹¹² Mavral, ss. 92-93.

¹¹³ <https://www.spk.gov.tr/Sayfa/Index/3/7>, (20.01.2022).

günden on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar. Ancak, bu suçtan dolayı verilecek olan adli para cezasının miktarı, suçun işlenmesi ile elde edilen menfaatten az olamaz.

(2) Sermaye piyasası araçlarının fiyatlarını, değerlerini veya yatırımcıların kararlarını etkilemek amacıyla yalan, yanlış veya yanıltıcı bilgi veren, söylenti çıkaran, haber veren, yorum yapan veya rapor hazırlayan ya da bunları yayan ve bu suretle menfaat sağlayanlar üç yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar. Piyasa dolandırıcılığı, birçok farklı yöntemin kullanılması suretiyle yapılabilir.

şeklinde düzenlenmiştir.¹¹⁴

Insider trading ve manipülasyona yol açan işlemler, tüm Menkul Kıymet Piyasalarında yasaklanmıştır. Ayrıca bunlar için cezai yaptırım uygulanmaktadır. Bu tarz faaliyetler, ekonomik suç olmasına rağmen yeni kurulan, siyasi istikrarın olmadığı, gelişmekte olan ülkelere ait borsalarda sık sık gerçekleştirilmektedir. Bu durumu kullanan karapara sahipleri de ellerinde bulunan paraları aklamaktadır.¹¹⁵

1.2.2.2.16. 900'lü Telefon Hatların Kullanılması

900'lü telefon hatlarının aklama yöntemi olarak kullanılması 1990'lı yıllarda oldukça yaygındır. Tüm dünyada suçtan, bilhassa uyuşturucudan, sağlanan kazancın çoğunlukla nakit olduğu farz edilmektedir ve bu varsayıma göre bütün gerekli tedbirler alınmaktadır. Ancak aklayıcı kişiler uyuşturucunun satışını yaptıktan sonra parayı nakden değil yönettikleri erotik özellikteki telefon hatlarına ait numaraları paylaşarak almaktadırlar. Uyuşturucuyu satın alan şahıslar, borçlarını ödemek için paylaşılan

¹¹⁴ Maddenin diğer hükümleri için bkz.

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu m. 107: (1) Sermaye piyasası araçlarının fiyatlarına, fiyat değişimlerine, arz ve taleplerine ilişkin olarak yanlış veya yanıltıcı izlenim uyandırmak amacıyla alım veya satım yapanlar, emir verenler, emir iptal edenler, emir değiştirenler veya hesap hareketleri gerçekleştirenler üç yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin günden on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar. Ancak, bu suçtan dolayı verilecek olan adli para cezasının miktarı, suçun işlenmesi ile elde edilen menfaatten az olamaz.

(2) Sermaye piyasası araçlarının fiyatlarını, değerlerini veya yatırımcıların kararlarını etkilemek amacıyla yalan, yanlış veya yanıltıcı bilgi veren, söylenti çıkaran, haber veren, yorum yapan veya rapor hazırlayan ya da bunları yayan ve bu suretle menfaat sağlayanlar üç yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar.

(3) Birinci fıkra tanımlanan suçu işleyen kişi pişmanlık göstererek, beş yüz bin Türk Lirasından az olmamak üzere, elde ettiği veya elde edilmesine sebep olduğu menfaatin iki katı miktarı kadar parayı, Hazineye;

a) Henüz soruşturma başlamadan önce ödediği takdirde, hakkında cezaya hükmolunmaz.

b) Soruşturma evresinde ödediği takdirde, verilecek ceza yarısı oranında indirilir.

c) Kovuşturma evresinde hüküm verinceye kadar ödediği takdirde, verilecek ceza üçte biri oranında indirilir.

¹¹⁵ Mavral, s. 93.

hatlardaki telefonlarda borçlarının miktarını esas alarak konuşmaktadırlar. Telefon yönetmesine ait sistemin maliyeti az olduğu için hattın kar oranı fazladır. Hat çokça aranmasa dahi aranıldığı anda tatmin edici bir kar oranı bırakmaktadır.¹¹⁶

1.2.2.2.17. Diğer Kuruluşlar Aracılığıyla Aklama

1.2.2.2.17.1. Spor Kulüpleri Aracılığıyla Aklama

“Futbol Sektörü Aracılığıyla Karapara Aklama” raporu, futbolcuların bir kulüpten diğer bir kulübe transfer değerinin ölçülü şekilde artmadığını açıklamıştır. Bilhassa uluslararası olarak gerçekleştirilen futbolcu transferleri, karapara aklama faaliyeti için türlü olanakları ortaya çıkarmaktadır. Futbol kulüplerinin büyümelerine paralel şekilde finansmana olan gereksinimleri de artış göstermektedir. Büyüyen futbol sektörüne rağmen çoğu spor kulübünün henüz yeterli finansmana sahip olmaması kulüpleri, şüpheli kişilerden gelebilecek para tekliflerine açık hale getirmektedir. Kulüpler, bu teklifleri reddetmemektedir. Futbol maçında galip gelen takımın tüm futbol sektörünü kazanacağına dair olan inanış ve mağlubiyet sonucunda gelirden yaşanacak düşüş sebebiyle karapara aklayıcı kişiler için finansal yokluk içindeki futbol kulüpleri hedef olmaktadır. Rapor, kimi futbolcuların doğru yönlendirilmemeleri sonucu rahatlıkla şüpheli işlemlere mevzu edilebileceklerinin altını çizmektedir.¹¹⁷

Mafya da spor kulüpleri ve spor adamları aracılığı ile elindeki karaparanın aklanmasını sağlamakta ve ona meşru bir kimlik kazandırarak karaparayı mali sisteme dahil etmektedir. Mafyanın bu yöntemi tercih etmesinin nedeni hakkında üç önemli tespit yapılmaktadır. İlk tespit mafyanın spordan gelir elde ettiği üzerinedir. İkinci olarak mafya spor kulüpleri ve spor adamları aracılığı ile hem kendisini hem de elemanlarını meşru hale getirmektedir, bahis ve kumar düzeneği ile elindeki parayı aklamaktadır ve kazanç sağlamaktadır. Üçüncü tespite göre militan kadrolarını, spor kulüplerine ait altyapı teşkilatlarını ve organizasyonları düzenleyen genç kişileri dahil ederek oluşturmaktadır ve stadyumlarda bu genç kişiler tarafından yönlendirilmelerini

¹¹⁶ Başak, s. 7; Taşkın, s. 161.

¹¹⁷ Süleyman Aydın, Yusuf Arıkan, “Spor Kulüplerinde Yolsuzluklar ve Kara Para Aklama”, **Akademik Araştırmalar Dergisi**, Sayı: 55, 2012, ss. 71-72.

sağlamaktadır. Mafya, spor kulüplerinin yönetimine muhakkak kendi adamlarını da yerleştirmektedir. Bu doğrultuda istenmeyen futbolcu ve yöneticiler yandaş kadro sayesinde ayıklanmaktadır.¹¹⁸ Aynı zamanda bu yöneticiler organize suç örgütlerinin bir parçası oldukları için suç örgütlerinin emir ve talimatlarına göre hareket etmektedirler.

1.2.2.2.17.2. Kazanç Amacı Olmayan Tüzel Kişilikler Aracılığıyla Aklama

Kazanç amacı olmayan tüzel kişilikler, hizmet ve mal üretme hedefiyle inşa edilen meşru ve toplumsal varlıklardır. Toplum içindeki konumları gereği, kurdukları, finans sağladıkları veya kontrol ettikleri kuruluşların kendileri için gelir, kar veya herhangi bir finansal kazanç kapısı olmasına izin verilmemektedir.¹¹⁹ Organize suçun olgunlaştığı ortam daimî olarak değişim göstermektedir. Dolayısıyla, karapara aklama ve terörizmi finanse etme vb. tehdit unsurlarına karşı sürdürülen mücadele politikalarının aktüelliğini ve yürürlüğünü düzenli olarak gözden geçirmek gerekmektedir. Bu doğrultuda kazanç amacı olmayan tüzel kişilikler ve vergi cennetleri, karapara aklama ve terörizmi finanse etme etkinliğinde bulunan suç şebekelerine takibi güç ve koruması yüksek para kaynağı sağlamaktadır.¹²⁰

Kazanç amacı olmayan tüzel kişilikler, sağladıkları bazı özellikler sebebiyle teröristler tarafından çekici bulunmaktadır. Bu özellikler, kamuoyunun güvenini elde etme, milletlerarası etkinlik gösterebilmek için global bir varlığa sahip olma ve öteki finans kuruluşlarından daha az düzenlemelere bağlı olma olarak tanımlanabilir.¹²¹ Gerçekten de bu kuruluşlar, bazı yasal şartları yerine getirdiği takdirde vergi muafiyeti tanınmakta, kamuoyuna karşı güvenilir bir izlenim vermekte ve halkın desteğini arkasına alarak yasa dışı faaliyetlerini yürütebilmektedir. Yasa dışı faaliyetlerden birisi de şüphesiz suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama olabilmektedir. Dolayısıyla aklayıcılar tarafından bu yöntemin de kullanılabilmesi pekâlâ mümkündür.

¹¹⁸ Aydın/Arıkan, s. 73.

¹¹⁹ Süleyman Özdemir, “Kar Gütmeyen Kuruluşlar (KGK) ve Sosyal Refah’ın Sağlanmasında Artan Rolü”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, Cilt: 0, Sayı:48, 2004, ss. 129-161, s. 135.

¹²⁰ Deniz Turan, Murat Uzun, “Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşların Terörizmin Finansmanı ve Kara Para Aklama Üzerindeki Rolü”, **Güvenlik Çalışmaları Dergisi**, Cilt:19, Sayı:3, 2017, s. 28.

¹²¹ Turan/Uzun, s. 33.

1.2.2.3. Yeni Aklama Yöntemleri

1.2.2.3.1. Genel Olarak

Teknolojinin, hayatımızın her alanını etkilediği yadsınamaz bir gerçektir. Teknolojik gelişmeler tüm işkollarını doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedir. Dünya ekonomisine 21. Yüzyılda dahil olan kripto para belki de geleceği şekillendirmede başrol oynayacaktır. Günümüzde yüzlerce kripto para birimi mevcut olup, çalışmamızda esas olarak en popüler kripto para birimi olan Bitcoin ve diğer kripto para birimleri olmak üzere iki başlık altında inceleme yapılacaktır.

Son zamanlarda karapara aklama ile mücadelede artış yaşanması ve geleneksel yollar ile aklama faaliyetinin güç duruma gelmesi sonucu aklayıcı kişiler için farklı yöntemler geliştirme ihtiyacı doğmuştur. Bu doğrultuda karapara aklama boyut değiştirerek gerçek dünyadan siber aleme geçiş yapmıştır. İnternet, elektronik para ve akıllı kart gibi çeşitli vasıtalar ile aklama faaliyeti yapılr hale gelmiştir. Mevcut mücadele politikalarındaki önlemler yeni yollar aracılığı ile aklanmakta olan karaparanın tespiti ve engellenmesi açısından henüz yeterli olmamaktadır.¹²² Bu sebepten ötürü karapara aklama ve terör finansmanı yöntemleri Mali Eylem Görev Gücü (FATF) tarafından incelenmektedir ve kripto paraların bilinirliğinin artması sonucunda yayılım gösteren sanal varlık regülasyonu gibi yeni riskleri kapsayacak şekilde devamlı olarak standartlarını daha güçlü duruma getirmektedir. FATF, standartlarının eksiksiz ve faal şekilde uygulanıp uygulanmadığı anlamak için ülkeleri gözlemlemektedir ve standartlarla uyumlu olmayan ülkeleri sorumlu tutmaktadır.¹²³

Karapara aklayıcı kişiler için yeni ve çekici aklama yöntemleri, yakın geçmişte seri bir gelişme göstererek kullanıcı kitlesini giderek genişleten internet, internet bankacılığı, akıllı kart, elektronik para, elektronik ticaret ve benzeri oluşumlardır. Bunun sebebi, ilgili sistemlerin aklayıcı kişilerin en büyük problemi olan yüksek tutarlı nakit paranın fiziken hareket etmesi meselesini yok etmesidir. Bu tarz ödeme sistemlerinin küresel hale gelmesi de aklayıcı kişilere, ülkelere ilişkin milli güvenlik standartlarındaki farklı noktalardan faydalanma ve böylelikle kanun dışı fonlara ait

¹²² Yazıcı, s. 166; <https://www.kaspersky.com.tr/blog/money-laundering-schemes/8860/>, (11.01.2022).

¹²³ <https://www.fatf-gafi.org/about/whoweare/>, (17.02.2022).

hareketleri ilgili otoritelerden saklama imkânı tanımaktadır.¹²⁴ Yeni teknolojiler sonucu meydana gelen ve uzmanların söz konusu endişelerini haklı çıkarma potansiyeli olan riskleri şu biçimde sıralamak mümkündür:¹²⁵ İlk risk, yeni ödeme yöntemlerini kullanmakta olan kişilerin belirlenmesindeki yetersizliktir. İkincisi, yapılan işlemlerin yeterince şeffaf olmamasıdır. Üçüncü risk ise yeni ödeme yöntemleri hizmetini sunan kişilerin şüpheli işlem bildirme mecburiyetinin olmaması veya hem kayıt tutma hem de denetleme zorunluluğu bulunmaması veya yeterli olmamasıdır. Dördüncü risk, kullandığı şifreleme sisteminin arkasındaki ileri teknoloji sayesinde güvenlik güçlerinin kayıtlara erişimini önlemesidir. Son risk ise yeni ödeme yöntemleri aracılığıyla gerçekleşen işlemlerin var olan idari ve meşru tanımların kapsamına girmemesidir.¹²⁶

1.2.2.3.2. Kripto Para Birimlerinin Karaparanın Aklamasında Kullanılması

Kripto para, şifreli (kriptografik) şekilde güvenli işlem gerçekleştirmeye ve yeni sanal para sunulmasına olanak tanıyan dijital değerler olarak tanımlanmaktadır.¹²⁷ Pek çok sayıda kripto para birimi mevcuttur. Türk mevzuatı bakımından kripto para, belirli bir ülkeye aitliğinin olmaması sebebiyle para şeklinde tanımlanamamaktadır. Fakat ekonomik perspektiften kripto para ele alındığı zaman, paranın fonksiyonları olan değişim aracı, değer saklama aracı ve hesap birimi olma yetilerine sahip olduğu görülmektedir.¹²⁸ Kripto paralar bir devlet ya da merkez bankası gibi üçüncü taraflara

¹²⁴ Yazıcı, 159. “Bu nedenle otoriteler bu tür ödeme sistemleri aracılığıyla karapara aklama işlemlerinin takibinde özellikle bazı hususları göz önünde bulundurmalıdır. Örneğin, finans kurumları müşterileri hakkında ne kadar bilgiye sahip olmalıdırlar? Benzer şekilde, henüz yeterince geliştirilmemiş güvenlik sistemi nedeniyle, suiistimalin mümkün olabileceği bir ortamda, kurumlar müşterilerinden kişisel bilgi talep etmeli midir? Yetkililer para aklama açısından yüksek riskli ülkeleri belirleyerek bu ülkelere ticarete sınırlamalar getirmeli ve alışılmışın üzerindeki meblağları ve sıra dışı işlemleri anında görüntüleyecek bir yazılım sisteminin kullanılmasını sağlamalıdır.” Yazıcı, s. 160.

¹²⁵ Dursun, Bankacılık, s. 116.

¹²⁶ Tartışmalar için bkz. Dursun, Bankacılık, s. 117 vd.

¹²⁷ Carter Graydon, "What is Cryptocurrency?" <https://www.ccn.com/cryptocurrency-a-modern-miracle-not-going-away-cftc-commissioner/>, (20.12.2016) aktaran Abdurrahman Çarkacıoğlu, “Kripto-Para Bitcoin”, Araştırma Raporu, **Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Dairesi**, Ankara, 2016, s. 8.

¹²⁸ Erhan Kızıl, “Türkiye’de Kripto Paranın Vergilendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesi”, **Mali Çözüm Dergisi**, Cilt: 29, Sayı: 155, 2009, ss. 187-188; “Kripto para birimlerine yönelik en büyük tehlike bu paraların kullanımının kara para işlemlerine açık olması dolayısıyla devletler tarafından yasaklanması ya da tıpkı İsviçre Bankalarına yönelik aksiyonda olduğu gibi hesapların isimlendirilmesinin talep

gereksinim olmadan direkt satıcı ya da alıcı ile “dijital ortamda” el değişimi yaşayabilmektedir. Kripto paralar anonim özelliğindedir ve takibi imkansızdır. Bu sebeplerden ötürü hem vergi cennetlerine farklı bir seçenek olmakta hem de karapara aklama, suç örgütlerine para aktarımı gibi yasadışı yöntemlere yol açmaktadır.¹²⁹ Bununla ilgili olarak örnek vermek gerekirse, elektronik cüzdan kullanımı yaygın hale geldiği durumda, uyuşturucu satan kişi sokakta satış işlemi gerçekleştirirken direkt elektronik para olarak ödemeyi alabilecektir. Böylelikle bu kişi, ülke içerisinde herhangi bir banka ya da finansal kuruluşa ihtiyacı olmaksızın elindeki karaparanın kıyı ötesi hesabına otomatikman aktarılmasını sağlayabilecektir. Sonuç olarak ilgili fonun herhangi bir yerde kaydı olmayacak ve aklama faaliyeti seri aynı zamanda da güvenli halde yerine getirilmiş olacaktır.¹³⁰

1.2.2.3.2.1. Blockchain Teknolojisi ve Yeni Bir Dönemin Başlangıcı: Kripto Para Birimleri ve Bitcoin

Kripto para birimlerine değinmeden önce aşağıda inceleyeceğimiz kripto paraların temeli olan blockchain teknolojisinden kısaca bahsetmemiz çalışmamız bakımından faydalı olacaktır. Blockchain kelimesinin dilimizdeki karşılığı blok zinciri olmaktadır. Bu teknoloji, birden fazla yerde her türlü nitelik açısından aynı olan verileri muhafaza etmek için kullanılan dijital yöntemlerin derlemidir. Aynı zamanda “dağıtılmış defter teknolojisi” olarak da ifade edilmektedir. Blok zincirini bir veri tabanı olarak tasvir etmek mümkündür. Bu veri tabanı, her kullanıcının muhasebe birimlerinin tutarını depolamaktadır. Kullanıcı kişilerin “genel-gizli anahtar” olarak isimlendirilen kriptografik kullanıcı şifreleri mevcuttur ve bu şifreleri kullanarak kripto para adlı hesap birimlerinin satın alımını ve harcamasını gerçekleştirebilmektedirler.¹³¹ Kripto paralar, hiçbir coğrafi sınırlandırma ile karşı karşıya değildir ve çevrim içi sınır ötesi işlemlere olanak tanımaktadır. Dolayısıyla

edilmesi olasılığıdır. Bu gerçekleştiği anda bu paralar bir anda çok büyük değer kayıplarıyla karşılaşabilir hatta değersiz kalabilirler.” Mahfi Eğilmez, “**Kripto Paralar, Bitcoin ve Blockchain**”, <http://www.mahfiegilmez.com/2017/11/kripto-paralar-bitcoin-ve-blockchain.html>, (17.03.2020).

¹²⁹ Kızıl, s. 179.

¹³⁰ Yazıcı, s. 162.

¹³¹ Mahmut Yardımcıoğlu, Gamze Şerbetçi, “Bitcoin’in Yapısı ve Yasa Dışı Kullanımı”, **Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 2, Sayı:4, 2018, s.173.

kripto paralar, suçlu kişilere, suçtan kazanç elde etme ve bu kazançları aklayarak meşru ekonomik düzene sokma konusunda çok fazla yarar sağlamaktadır.¹³² Bu nedenle kripto para birimleri merkeziyetsiz para birimleri olarak da nitelendirilmektedirler.

1.2.2.3.2.2. Bitcoin

Günden güne popülerliği artan Bitcoin, 2008 yılında gerçek kimliği belli olmayan, mahlası “Satoshi Nakamoto” olan bir kişi ya da kişiler tarafından “Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System” adlı dokuz sayfalık makale ile hayatımıza girmiştir.¹³³ Kripto para birimlerinin ilki olan Bitcoin, şifreleme (kriptografi) yöntemine dayalı çalışma ilkesine sahiptir. Denkler arası ya da eşler arası elektronik para aktarım sistemi olarak tanımlanmaktadır. Yeni para arzının herhangi bir merkezi otoritece yapılmaması, aynı zamanda da para transferlerinin merkezi otoritece izlenmemesi, denkler arası ya da eşler arası olarak adlandırılmaktadır.¹³⁴ Aynı şekilde Satoshi Nakamoto'nun makalesindeki amaçlardan birisi de yapılacak elektronik nakit transfer sisteminin gizlilik esasına bağlı kalınması ve aracısız, üçüncü kişiler (kurum/kuruluşlar) olmaksızın transfer işlemlerinin gerçekleştirilebilmesidir.

Bitcoin herhangi bir merkezi otoriteye bağlı değildir ve alışveriş sonucu elde edilen Bitcoin direkt olarak Bitcoin cüzdanına gönderilebilmektedir. Bu yerden sonra satıcıya ait cüzdana aktarımı yapılabilmektedir ve böylelikle hem alıcının hem de satıcının takibi yapılamamaktadır. Bu özelliklerden ötürü Bitcoin, “dark web” ve “deep web” üzerinde gerçekleştirilen işlemler, terörün finanse edilmesi, karapara aklama vb. olmak üzere kanun dışı hareketler için kullanılmaktadır.¹³⁵ Bundan başka

¹³² Murat Balcı, Kerim Çakır, “Kripto Paraların Karapara Aklama Yöntemi Olarak Kullanılması”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Y:16 Sayı:46, Ağustos 2021, s. 316.

¹³³ https://bctr.org/wp-content/uploads/2019/03/ingilizce_bitcoin.pdf, (23.03.2020).

¹³⁴ Yardımcıoğlu/Şerbetçi, s. 166.

¹³⁵ Yardımcıoğlu/Şerbetçi, s. 166; “Hollanda Mali İstihbarat ve Soruşturma Servisi (FIOD) iki kişiyi **kripto paralarla** para aklama iddiasıyla tutukladı.Uluslararası Gelir Servisi tarafından 18 Şubat'ta yayınlanan bir açıklamaya göre, iki adam 17 Şubat'ta kripto para birimleri kullanarak kara para aklama ile ilgili iki ayrı ceza soruşturmasıyla ilgili olarak tutuklandı.” <https://tr.cointelegraph.com/news/dutch-authorities-arrest-two-men-for-alleged-crypto-money-laundering> (10.01.2021)

Benzer başka bir habere göre: “Küresel olarak kripto kara para aklama kartelinin 20 üyesini yakalamak için 16 farklı ülkeyi temsil eden kolluk kuvvetleri iş birliği yaptı. Küresel çapta kolluk kuvvetleri katılarak, kripto para biriminin de içinde olduğu uluslararası kara para aklama operasyonuna karşı ön hazırlık yapıldı. 15 Ekim tarihinde Europol, 16 ülkede QQAAZZ suç şebekesine hizmet ettiğinden şüphelenilen 20 kişinin tutuklanması sonucu başarılı bir operasyona

Bitcoin cüzdanları arasındaki transfer imkanı ve sistemin sağladığı anonim olma durumu, siber suçlulara yeraltı pazarı, fidye yazılım, vergi kaçakçılığı, karapara aklama gibi türlü yasadışı eylemler gerçekleştirebilmek için yardıma bulunmaktadır.¹³⁶ Sistem aracılığı ile suç işlenmesi, kullanıcılara ait kimlik ve mali kaynak bilgilerinin saptanmasının güçlüğü sebebiyle kolay olmaktadır. Mevcut bilgiye göre sistem, internette kumar oynanması, uyuşturucu ticareti, karapara aklama gibi çeşitli suçlar için kullanılmaktadır. Örnek olarak FBI tarafından yürütülen çalışmalar paylaşılabılır. FBI, kriptopara sistemini kullanarak yabancı bir web sitesi aracılığı ile uyuşturucu alım satımı yapıldığını saptamıştır. Bunun üzerine siteye erişim yasaklanmıştır ve web sitesine sahip olan kişi hakkında adli soruşturma açılmıştır.¹³⁷ Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu'nun 2013 yılında yapmış olduğu basın açıklamasında¹³⁸ da kripto paralar ile gerçekleştirilen işlemlerde tarafların kimlik bilgilerinin bilinmemesinden kaynaklı söz konusu kripto paraların yasa dışı faaliyetlerde kullanılması için uygun bir ortam hazırladığı belirtilmiştir.¹³⁹

imza attı.

Örgüt, 2016'dan bugüne en iyi siber suçlar arasında ve on milyonlarca avroyu kaçırmakla suçlanıyor. Kaçırılan fonların uluslararası banka hesapları, Polonya ve Bulgaristan merkezli paravan şirketlerinin olduğu yönünde. Bunun yanında kaçırılan paralar, kripto para birikimi karıştırma hizmetleri sayesinde aktarıldığı bilgiler arasında.

Avustralya, ABD, Birleşik Krallık, Portekiz, İspanya, Letonya ve Polonya'da gerçekleştirilen operasyonlar sayesinde suçlular tutuklanmıştır. "2BaGoldMule Operasyonu" kapsamında ise Birleşik Krallık, İspanya, İtalya, Letonya ve Bulgaristan'da 40 civarı ev hakkında arama kararı alınmıştır. Aynı gün içerisinde 40 yaşındaki bir adam, 2 milyon dolardan daha fazla kara para aklamak adına kripto para birimini kullandığından dolayı Yeni Zelanda'da göz altına alındı. Ayrıca Lamborghini ve Mercedes G63 gibi lüks araçlar satın alarak böylece fonları da aklamış oldu.

Auckland'da bulunan bir şahıs bankadan aldatma yöntemiyle 1 milyon dolarlık kredi alma sözüyle 30 ayrı suç ile suçlanmakta. Önceki gün gerçekleştirilen baskın ve operasyonlarda 6 Yeni Zelanda vatandaşı tutuklandı.

Ayrıca 15 Ekim'de, ABD Adalet Bakanlığı'nın yabancı karteller adına milyonlarca dolarlık uyuşturucu gelirini aklama" başlığı altında 6 kişinin komploya katılmalarından dolayı suçlandıkları iddianamenin mührünü geri çekti.

İddianamenin içerisinde uyuşturucu ticareti yapan kumarhaneler, ön şirketler, nakit kaçakçılığı ve banka hesapları yer aldığı gelen bilgiler arasında yer alıyor. Öte yandan bir şüpheli de ABD Dışişleri Bakanlığı yetkilisine kripto para birimi aracılığı ile rüşvet teklif etmekle suçlanıyor. Ayrıca hem yetkili için hem de ortakları için sahte ABD pasaportları çıkartacağını belirtiyor.", <https://www.koinfinans.com/dunya-capinda-belirlenen-33-kripto-para-aklama-suclusu> / (20.02.2020).

¹³⁶ Yardımcıoğlu/Şerbetçi, s. 170.

¹³⁷ Ersan Şen, **Kripto Para**, <https://www.hukukihaber.net/kripto-para-makale,8970.html>, (01.02.2022).

¹³⁸ https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/duyuru_0512_01.pdf, (20.03.2020); <https://www.bddk.org.tr/Duyuru/EkGetir/510?ekId=530>, (24.06.2021).

¹³⁹ Dünya ekonomisine yeni bir soluk getiren kripto para birimleri, kripto para borsalarının kullanılarak suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla ülkemizde ve diğer borsaların düzenlemelerine gereği öncelikle bu borsalara kaydolurken kimlik bilgilerinin ibraz edildiği ve diğer bazı yükümlülüklerin uygulandığı da görülmektedir.

1.2.2.3.2.3. Bitcoin Dışındaki Diğer Kripto Para Birimleri: Altcoin

Kripto para birimi olarak akılda sadece Bitcoin şekillenmemelidir. Yaşadığımız çağda sayılamayacak kadar çok çeşitte “coin” bulunmaktadır. Bu çeşitlere sürekli olarak yenileri eklenmektedir. Bitcoin haricindeki diğer kripto para birimlerine genellikle “altcoin” adı verilir. Bu isim, “alternatif” ve “coin” kelimelerinin birleşiminden oluşmaktadır.¹⁴⁰ Türk öğretisinde de bu kavram “altcoin” olarak kullanılmaktadır. Altcoinlerin de aklamada kullanılması tıpkı Bitcoindeki sürece benzerlik göstermektedir. Bununla ilgili olarak yukarıdaki açıklamalarımızı tekrar etmekle yetiniyoruz. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklamasında altcoinlerin kullanılması ile ilgili haberler de medyaya yansımaktadır.¹⁴¹

¹⁴⁰ Balcı/Çakır, s. 46.

¹⁴¹ “Yeni araştırmaya göre Monero (XMR), Dash (DASH) ve Zcash (ZEC) gibi gizlilik odaklı kripto paralar, Bitcoin’e kıyasla çok daha düşük para aklama riski oluşturuyor. Monero, Dash, Grin ve Zcash gibi gizlilik odaklı kripto paralar, küresel bir hukuk şirketinin raporuna göre diğer kripto paralara kıyasla daha az para aklama riski taşıyor.

ABD merkezli uluslararası hukuk şirketi Perkins Coie’un yeni raporuna göre dünya genelinde düzenleyici kuruluşlar tarafından alınan para aklamayı önleme (AML) önlemleri, gizlilik odaklı kripto paralardan kaynaklı sorunları ele almada yeterli oluyor.

Raporda ABD Mali Suçları Önleme Ağı (FinCEN), New York Mali Hizmetler Dairesi (NFDPS), Japonya Mali Hizmetler Kurumu (FSA), Birleşik Krallık Mali Tutum Kurumu (FCA) ve Mali Eylem Görev Gücü (FATF) tarafından kullanılan mevcut mali düzenleme yapısına uyan kripto paralar ele alındı.

Raporda “Gizlilik odaklı kripto paralar, pratikte yasa dışı kullanım göz önüne alındığından diğer kripto paralara kıyasla daha az para aklama riski oluşturuyor.” diye belirtildi.

Raporda kripto paralar ile yapılan çoğu işlemin meşru olduğu belirtilirken, gizlilik odaklı kripto paraların sağladığı faydaların da kullanma riskini geride bıraktığı açıklanıyor. Karanlık ağ piyasalarında kullanılan adreslerin yüzde 90’dan fazlası Bitcoin (BTC) adresiyken, Dash (DASH), Monero (XMR) ve Zcash (ZEC) adreslerinin toplam oranı yalnızca yüzde 0,3 olarak ölçüldü.”, Haberin detayı için, <https://tr.cointelegraph.com/news/privacy-coins-pose-less-risk-of-money-laundering-than-other-coins>, (01.02.2021).

“Hackerların yeni gözdesi: Monero’ya özellikle kötü amaçlı yazılım perspektifinden bakıldığında bazı etkileyici özellikleri var. Bu, halka imzalara dayalı, takip edilebilmeyi önleyen ve gizlilik odaklı özel bir teknolojiye sahip olmasından ileri geliyor. Kirli işlerle uğraşanlar için oldukça önemli olan para transferini gerçekleştiren kişinin esas kimliğini anlamak, çok daha zor bir hale geliyor. Bununla birlikte Monero, CryptoNight tabanlı kanıtlanmış bir yöntem kullanarak kullanıcıların evde, işyerinde ya da veri merkezinde kullandıkları donanımlara zararlı yazılım aracılığıyla yerleşerek madencilik faaliyeti yürütmeyi imkanı kılıyor.

Bu bağlamda Monero ile işlem yapmak, makul derecede cazip bir değiş tokuş yöntemi olarak kötü amaçlı yazılım dünyasında öne çıkıyor. Pazarın geri kalanının bunu kabul edip etmeyeceğini ve bazı Monero sahiplerinin sadece bir başkasından devraldıkları dalgalanmayı sürdürerek kripto para birimi aracılığıyla milyoner olup olamayacaklarını zaman içinde göreceğiz.”, (<https://www.hurriyet.com.tr/teknoloji/monero-kripto-para-birimi-zararli-yazilimlarin-yukselen-yildizi-40800063>), (08.07.2021); <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/milyarlarca-euro-kripto-paralar-uzerinden-aklaniyor-40751183>, (08.07.2021).

1.3. KARAPARANIN VE KAYIT DIŞI EKONOMİNİN, EKONOMİK DÜZENE ETKİLERİ

1.3.1. Genel Olarak

İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan kayıt dışı ekonomi kavramı, literatürde Kayıtdışı Ekonomi, Görünmez Ekonomi, Elaltı Ekonomisi, Paralel Ekonomi, Gizli Ekonomi olmak üzere farklı şekillerde ifade edilmiştir.¹⁴² Kavramın genel tanımına göre kayıt dışı ekonomi, kamu otoritelerinin denetlemesi dışındaki her çeşit ekonomik işlemdir. Bu tanım ele alındığında kimi kayıt dışı ekonomik etkinliklerin kanunlar aracılığı ile yasaklanmış etkinlikler olduğu görülmektedir. Kiminin ise kanunlar vasıtasıyla yasaklanmamış bir etkinliğin bilinçli şekilde kaydedilmemesi, belgelendirilmemesi ve böylelikle vergilendirme işleminin gerçekleşmemesi ile meydana geldiği görülmektedir.¹⁴³

Küresel olarak yapılan tahminlere göre, karapara, dünya gayri safi milli hasılasının %3,6'sına, aklama ise dünya gayri safi milli hasılasının en az %2,7'sine karşılık gelmektedir. Dünyada'daki en mühim ve yüksek işlem hacimli ilk iş, karaparaya sahip olunması iken ikinci iş aklama olmaktadır.¹⁴⁴ Karapara aklayıcı kişilerin en önemli hedefi yasadışı faaliyet sonucu elde ettikleri kazançları aklamaktır. Bu doğrultuda gerçekleştirecekleri fon aktarımında yaptırımın gerçek getirisi, vergi seviyeleri gibi noktaları hesaba katmamaktadırlar. Bu kişiler ani fon aktarımı yaparak uluslararası finansal sistemdeki istikrarı bozmakta ve böylelikle, artan küreselleşmenin de yardımıyla krizin başka ülkelere de aksetmesine yol açabilmektedir.¹⁴⁵

Karaparanın tespit edilmesine ve aklanması için verilen mücadeleye, kayıt dışı ekonominin boyutu direkt olarak tesir etmektedir. Karaparanın tespit edilmesi, meşru ekonomik etkinliklerin kayıt altına alındığı, ticari işlemlerin mali sistem üzerinden gerçekleştirildiği ve likit paranın en az seviyede kullanıldığı ekonomilerde oldukça

¹⁴² Ahmet Erol, "Kayıtdışı Ekonominin Toplumsal, Siyasal ve Hukuki Sonuçları ile Çözüm Önerileri", **Kurumsal ve Ticari Yaşamda Hukuk ve Etik Açısından Yolsuzlukla Mücadele**, (Ed: Yener Ünver), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, s. 59.

¹⁴³ Erol, s. 60.

¹⁴⁴ Sedat Yetim, Orhon Can Dağtekin, "Karapara ve Aklamanın Ekonomik Teoriler Çerçevesinde Açıklanması", **Türkiye Bankalar Birliği**, Yayın No: 318, Ankara 2016, s. 78.

¹⁴⁵ Başak, s. 24.

kolay olmaktadır. Bunu sebebi, sorumlu birimlerin, büyük tutardaki banknotlar harcanılacağı zaman kaynağının karapara olabileceğine dair şüphe duyması ve şüpheli işlem vb. bildirim mekanizmalarının tesiri ile anında adım atmaktadır. Karaparanın elde edildiği nakit halinde olduğu süre boyunca kullanılması unsuru risklidir ve öncül suçun delili halinde görünmektedir. Karapara elde eden kişilerin ilgili paraları kullanabilmesi maksadıyla ekonomiye, bilhassa da mali sisteme dahil etme, meşru görünüm verme, kısacası aklama gereksinimi duyması bundan dolayıdır. Bu noktada aklama ile aktif mücadele verilmesi konusu, karapara elde eden kişileri hem sağladıkları çıkarlardan yoksun bırakma hem de işledikleri öncül suçların çekiciliğini az hale getirme amaçları ile gündem olmaktadır.¹⁴⁶

Aklayıcı kişiler karapara aklama faaliyetinde bulunurken karaparayı sıkça farklı farklı para birimlerine dönüştürerek, ellerindeki karaparayı kaynağından uzaklaştırmayı hedeflemektedir. Bu kapsamda bir ülkeye yabancı ülke parası halinde giriş yapan karapara, girdiği ülkenin yerel para birimine çevrilmektedir ve bir müddet elde saklanmaktadır. Bu durum, yerli paranın orta vadede çokça değer kazanmasına sebep olacaktır ve büyük bir ihtimalle “ödemeler bilançosuna” yansımaları olacaktır. Dış satımı azaltarak dış alıma teşvik ederek toplam talepte azaltıcı bir etkiye yol açabilecektir. Diğer taraftan döviz kurlarındaki değişimler kur riski oluşturarak yabancı ülke parası üzerinden borçlanan kişilerin avantajına, yerli para üzerinden borçlanan kişilerin zararına olacaktır. Bu durum da yalnızca bankalar bakımından değil, vadeli ödeme yönteminin çoklukla görüldüğü ticari sektörlerde büyük problemlere ve iflaslara sebebiyet verecektir.¹⁴⁷

1996 senesinde Quirk tarafından yapılan ve “karapara aklama ile ekonomik büyüme” arasındaki bağlantıyı ele alan çalışmanın neticeleri, bu gerçeği desteklemektedir. Çalışmada, 1983 ile 1990 seneleri arasında suçtan sağlanan

¹⁴⁶ Hasan Aykın, “Kayıtdışı Ekonominin Yaygın Olduğu Ortamda Karapara ile Etkin Mücadele Mümkün Mü?”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 183, Mart 2008, ss. 201-209.

¹⁴⁷ İnönü Akgün Alp, “Paranın Karası Karaparanın Makro Ekonomik Etkileri” **Maliye Dergisi**, Sayı: 134, Mayıs-Ağustos 2000, s. 14. “Benzer bir istikrarsızlık hisse senedi piyasasında ortaya çıkabilecektir. Yasadışı kaynaklı bu sıcak para girişi borsayı ateşleyebilecek, bu para ülkeden çıkmaya karar verdikten sonra ise borsada ani düşüşlere rastlanabilecektir.

Bir istikrarsızlık da gayrimenkul fiyatlarında ortaya çıkabilmekte, bu varlıkların değerleri istikrarsız olarak artıp azalabilmektedir. Bu varlıkların değerinde görülen artış ve azalışlar ise, gayrimenkul sahiplerinin beklentilerini de etkilemekte; dolayısıyla bu piyasada şişirilmiş fiyatlarla karşılaşabilmektedir.

Özetle; büyük miktarlara ulaşan “kirli” para, yöneldiği piyasada fiyatları şişirirken, çıktığı piyasada ani fiyat düşüşlerine neden olmaktadır.”, Alp, s. 15.

kazançlarda artış yaşandıkça senelik GSMH büyümesinde ciddi azalışlar yaşandığına dair bulgular ile karşılaşılmıştır. Suç sayısında artış oldukça büyümede azalma görülmektedir. Suç sayısında yaşanan %10 artış, GSYİH'ye dair büyüme oranında %0,1'lik azalışa sebep olmaktadır.¹⁴⁸

1.3.2. Karaparanın ve Kayıt Dışı Ekonominin, Ekonomik Düzene Olumlu ve Olumsuz Etkileri

1.3.2.1.Olumlu Etkiler

Neo Liberal görüşlü kişiler, ülkemizdeki ekonomik kalkınmada kayıt dışı ekonominin azımsanamayacak bir görevi olduğunu ifade etmektedirler. Kayıt dışı ekonomi sayesinde milli gelir pastası büyüdüğü müddetçe kayıt dışı ekonomik faaliyet, pozitif olarak görülmektedir. Ancak ekonomik kalkınmanın belli bir seviyeye erişmesinden sonra kayıt dışı faaliyetlerde düşüş olacağı belirtilmektedir.¹⁴⁹ Kimi kişiler ekonomik faaliyetlerini kayıt dışında tutma yoluyla daha az vergi ödeyerek yatırım için kullanabilecekleri fonlarının artmasını sağlamaktadırlar. Kayıt dışılık aracılığı ile büyüyen firmalar, belirli bir büyüklük seviyesine ulaştıktan sonra ekonomiye güç vermekte ve rahat şekilde vergi ödemektedirler.¹⁵⁰

Eski FATF başkanı, karaparanın sağlayacağı yararları paylaşmanın sakıncalarını şu örnekle ifade etmektedir: “Vücut geliştirme sporu yapan çocuğunuzun istenilen şekilde kaslarını geliştirememesi üzerine kasları geliştirici bazı doping ilaçları almak istediğinde, ona bu ilacın kısa vadede kaslarını daha iyi geliştirebileceğini ancak uzun vadede kanser ve kısırlık gibi riskleri ortaya çıkartacağını söylemeniz gerekir”. Karapara sayesinde her ne kadar kısa vadeli bir ferahlığa erişilebilse de uzun vadede toplumsal değerlerden ekonomik yapıya kadar çözülmesi mümkün olmayan problemlerle karşılaşma ihtimali olduğunu dile getirmektedir.¹⁵¹

Kısa vadede karaparanın, ülkeye ait sermaye bilançosu üzerinde pozitif etkileri

¹⁴⁸ Alp, s. 15.

¹⁴⁹ Mavral, s. 251.

¹⁵⁰ Mavral, s. 252.

¹⁵¹ Taşkın, s. 138.

olabilmektedir. Ancak orta ve uzun vadede piyasada meydana gelen istikrarsızlık durumları ve bunların ülke riskinde artışa yol açması söz konusudur. Yasal paranın kaçması ve sonucunda büyüme oranında düşme yaşanması, vergi gelirinin azalması ve gelir dağılımında bozukluklar olması gibi etkiler ile birlikte sağlıklı sistemin bir müddet sonra kendi kendinden beslenir hale gelmesi sonucunda içinden çıkılmaz bir durum ortaya çıkmaktadır.¹⁵²

Karaparanın lehine olan bazı görüşler de paylaşılmaktadır. Bu görüşler, karaparanın ve kayıt dışı ekonominin, ekonomiye yarar sağlayabileceği ve aklamayı önlemek amacıyla çıkarılmış yasaların bilhassa gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerin kalkınmalarına negatif etki oluşturabileceği üzerinedir. Her ne kadar bu görüşler paylaşılsa da suçtan elde edilen karaparanın sadece kısa vadeli ekonomik gelişime fayda sağlayabileceği fakat uzun vadede hem toplumsal yapıda hem de finansal sistemde bozulmalara yol açacağı açıktır. Zira, genelde suç olarak addedilen faaliyetler sonucunda elde edilen karaparanın kaynakları ile bağlantısını koparmak ve aklanarak kullanılabilir olmasını sağlamak gerekmektedir. Karapara, aklama sürecinde yasal ve finansal yapısı aklama faaliyetine uygun olan ülkelere yönelmektedir ve orada yasal görünüme ulaştıktan sonra “ev sahibi” ülkeye geri dönmektedir. Ülkelerin sahip oldukları yasal yapılardaki farklılıklar sebebiyle karapara ile mücadele kesintiye uğramaktadır ve aklayıcı kişiler daha fazla cesaret kazanarak eyleme geçer hale gelmektedir.¹⁵³

1.3.2.2.Olumsuz Etkiler

Kayıt dışı olma meselesi, “kayıt dışılık”, finansal ve ekonomik alanlar ile birlikte toplumsal hayatın bütün alanlarında çok farklı ve negatif tesirler oluşturmaktadır. Böylelikle hayatın bütün alanları “kayıt dışılık” olgusu tarafından negatif şekilde tesir altına alınmaktadır.¹⁵⁴ Her ne kadar çalışmamızda kayıt dışı ekonominin ve karaparanın ekonomik düzene olan etkilerinden bahsetsek ise de ekonomik ve mali alan haricinde, ülkeler arası diplomatik ilişkiler, sosyal güvenlik alanı, suç faaliyetlerini artırması, kayıt dışı ekonominin kentlerde yoğunlaşması

¹⁵² Alp, s. 17.

¹⁵³ Ünlü, s. 170.

¹⁵⁴ Erol, s. 71.

nedeniyle kent istihdamı ve çevresel açılardan sorunlara sebebiyet verdiği belirtilmektedir.¹⁵⁵

Kayıt dışı ekonomi, vergi gelirlerini azaltmakta böylece çok önemli olumsuz bazı neticelere sebebiyet vermektedir. Öncelikle devlet, vergi gelirlerinin düşmesi sonucunda vergi oranını yükseltme, ek vergi koyma ve borçlanma yollarından birine veya birkaçına gidecektir. Böylelikle de ülkenin geleceği çalınacaktır. İkincisi, kamu vergi gelirlerindeki yaşanan düşüş sebebiyle yoksul kimselere mali transfer işlemi sağlanamayacaktır. Bunun sonucunda da gelir dağılımında var olan bozuklukta daha fazla artış yaşanacaktır.¹⁵⁶ Reel ekonomi de tüm bu finansal istikrarsızlıklardan negatif şekilde etkilenebilmektedir. Yabancı yatırımcılar, karapara aklama faaliyetinin çokça gerçekleştirildiği ülkelere daha az yönelecektir. Karaparanın finansal sistemde yol açtığı istikrarsızlıklar, ekonominin kredibilitesinde de etkide bulunacaktır. “Rasyonel girişimciler”, ülke riskini de dikkate alarak yatırım yapacakları zaman bu ülkeye yönelmekten çekineceklerdir. Böylelikle “kötü para, iyi parayı tedavülden kovar” şeklinde ifade edilen Gresham Kanunu, farklı bir şekilde işleyecektir. Buna göre, karapara, meşru parayı tedavülden kaldırmaya çalışacaktır. Meşru paranın ülkeye giriş yapmaktan kaçması, yatırım oranını artırma ya da arttırmama ihtimallerini oluşturacaktır. Uzun vadede bahsi geçen durum, sürdürülebilir büyümenin güç kaybetmesi anlamına gelecektir.¹⁵⁷

Ülkemize sokulan ve aklama faaliyeti ülkemizde gerçekleştirilen büyük miktartlı karapara, 1994, 2000 ve 2001 senelerinde Türkiye’de yaşanan derin ekonomik ve finansal krizin ana sebeplerinden biridir. Bahsi geçen karaparalar finansal sisteme giriş yapınca, parasal veriler kontrolden çıkmaktadır. Önceden tahmin edilemeyen ani aksiyonlar sonucunda sıcak para ülkeye giriş yapmaktadır ya da ülkeden çıkmaktadır. Böylelikle rakamsal olarak tanımlanması pek mümkün olmayan toplam parasal talep, daha fazla bilinmeze dönüşmektedir. Bu durum da döviz kurunda ve faizlerde sert iniş ve çıkış yaşanması ile sonuçlanmaktadır. Şüphesiz ki döviz kurunda ve faizlerde yaşanan sert inişler ve çıkışlar mali ve ekonomik krize sebebiyet verecektir.¹⁵⁸

¹⁵⁵ Hasan Dursun, Adem Dağcı, “Kayıt Dışı Ekonomiye Karşı Halkın Bilinçlendirilmesi Bağlamında Alınması Gereken Önlemler”, **Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 13 Sayı: 2, 2021, ss. 36-48.

¹⁵⁶ Dursun/Dağcı, s. 41.

¹⁵⁷ Alp, s. 15.

¹⁵⁸ Dursun, Ekonomik Suçlar, s. 221.

1.4. KARAPARA VE ORGANİZE SUÇLULUK ARASINDAKİ İLİŞKİ

1.4.1. Genel Olarak

Suç alanı da dünyada sosyal ve ekonomik hayatın uğradığı gibi küreselleşmenin etkisine uğramaktadır. Aynı sosyal ve ekonomik hayatta tecrübe edildiği gibi, suçlu kişiler ve suç örgütleri küreselleşme ile benzer doğrultuda, kısa zamanda bu duruma uyumlu hale gelmektedirler yani kendi içlerinde globalleşmektedirler. Aktif bulundukları bölgelerde kendi örgütlerini eksiksiz hale getirerek ülke sınırları dışına faaliyetlerini genişletmektedirler. Böylelikle ülkelerin bu örgütlü suçlar ile tek başlarına mücadelede bulunması mümkün olmamaktadır.¹⁵⁹

Suç faaliyetlerinden sağlanan kazançları aklama gereksinimini günümüzde her çeşitten suç örgütü duymaktadır. Bu ihtiyacın iki ana sebebi mevcuttur. İlk olarak elde edilen paranın izlerinin “suç faillerinin suçluluklarının” ispatlanmasına dair delil oluşturmalarıdır. İkinci olarak ise bahsi geçen paranın soruşturma veya müsadere için mevzu olmasıdır.¹⁶⁰ Bu nedenle çalışmamızın üçüncü bölümünde inceleyeceğimiz karaparanın aklanmasıyla mücadele amaçlı uluslararası alanda kuruluşlar, sözleşmeler ve girişimler düzenlenmiştir.

1.4.2. Organize Suçluluğun Aklama Suçu Bakımından Özellikleri

Organize suç ve organize suçluluk, birbirlerinden farklı terimlerdir. Kullanımına 1920’li senelerde ABD’de alkol yasağı uygulandığı dönemde polis raporlarında başlanan “organize suç” terimi, kaynağı sebebiyle kolluk kuvvetleri tarafından daha çok kullanılmaktadır. Suç örgütleri 1970’li senelerde takip ettikleri stratejilerde değişiklik yaparak kazançlarını artırma amacıyla “uyuşturucu madde kaçakçılığı” haricinde başka sektörlere de dokunmaya başlamışlardır. Böylelikle de organize suç olgusu, ceza biliminin ve kriminolojinin inceleme kapsamına dahil olmuştur.¹⁶¹ Her topluma ait ekonomik, kültürel, siyasal ve sosyal niteliklere,

¹⁵⁹ Mavral, s. 286.

¹⁶⁰ Ergül, Karapara, s. 62.

¹⁶¹ Ümit Kocasakal, “Organize Suçluluğun Tanımı, Özellikleri ve Kapsamı”, Prof. Dr. Kemal Oğuzman'a Armağan, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi**, 2012, s. 136.

toplumun, tarihi boyunca edindiği deneyimler ile alışkanlıklara ve bunlara benzer geleneksel ve hareketli birçok unsura tabi olarak çeşitli şekillerde meydana gelebilmekte olan “organize suçluluk”, aynı zamanda da kendine has çok farklı özelliklere de sahip olabilmektedir.¹⁶²

Organize suçlulukta maddi çıkar sağlama amacıyla hiyerarşik bir yapılanma oluşturulmaktadır. Maddi çıkar sağlama, ilk amaçtır. Aynı zamanda da farklı bir amacın ihtiyaç duyduğu finansmanı sağlamak için gerekli olabilmektedir. Organize suç örgütünün tanımı, 2000 tarihli Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’nin 2. maddesinde “doğrudan veya dolaylı olarak mali veya diğer bir maddi çıkar elde etmek amacıyla” ifadesi kullanılarak, “maddi çıkar sağlama” organize suçluluğun zorunlu bir unsuru olarak düzenlenmiştir. Bu doğrultuda, maddi çıkar sağlama, organize suçluluğun belirlenmesinde kullanılan kriterlerden biridir. Hiyerarşik yapılanma içinde organize suç örgütünün oluşum göstermesinin ana sebebi karapardır.¹⁶³ Örgütün içindeki etkinliklere, örgüt üyeleri, uzman oldukları çalışma alanlarına bağlı olarak katılmaktadır. Örnek olarak; karapara aklama faaliyeti “para taşıyıcı” uzmanlık alanı ile ilgilidir.¹⁶⁴

Organize suçun faaliyet alanı 3 aşamalıdır. İlk aşama, yasa dışı kazancın elde edilmesini sağlayan klasik suç tiplerinden oluşmaktadır. Bu suç tiplerine türlü kaçakçılık eylemleri, uyuşturucu madde ticareti, şantaj örnek olarak verilebilir.¹⁶⁵ İkinci aşama, birinci aşamadaki faaliyetlerden sağlanan kazancın aklanmasından oluşmaktadır. Başka bir deyişle karaparanın aklanması aşamasıdır. Yani organize suçluluğun ikinci aşama faaliyeti, karapara aklama olmaktadır. Üçüncü aşama ise birinci aşamada sağlanıp, ikinci aşamada aklanıp, yasal hale bürünen kazanç ile ilgilidir. Bu kazanç, öncelikle tümüyle meşru işlerde kullanılır ve sonucunda tekrar

¹⁶² Cihan Kavlak, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, Seçkin Yayıncılık, 3. Bası, 2017, s. 28. “Ülkelerin coğrafi özellikleri dahi, o ülkedeki organize suçluluğun niteliklerinde etkili olabilmektedir. Bunun en dikkat çekici örneklerinden birisini İtalya’nın Sicilya Adası’nda görmek mümkündür.”, Kavlak, s. 28.

¹⁶³ Neslihan Coşkun, “Karaparanın Aklanması Suçu”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:12, Sayı:3-4, 2004, s. 231.

¹⁶⁴ Serkan Sazak, **Organize Suçlarla Mücadele Kapsamında Organize Suç Örgütleri**, <https://www.egm.gov.tr/kurumlar/egm.gov.tr/IcSite/tadoc/ORGAN%C4%B0ZE%20SU%C3%87LARLA%20M%C3%9CCADELE%20KAPSAMINDA%20ORGAN%C4%B0ZE%20SU%C3%87%20%C3%96RG%C3%9CTLER%C4%B0.pdf>, (07.03.2022), s. 15.

¹⁶⁵ “Karaparanın en önemli kaynağı olan uyuşturucu ticaretinin 1990 yılındaki dünya çapında cirosu 300 milyar dolar civarında tahmin edilirken, bu rakam 1995 yılında 500 milyar dolar olarak tahmin edilmiştir. 1995 yılında sadece ABD kanalıyla 35 milyar dolar karapara aklanmıştır.”, Yılmaz, Karaparanın Aklanması, s. 52.

yasadışı gelir elde edilmiş olur. Kaynağı yasadışı olan yeni gelirle de meşru yatırımlar yapılır.¹⁶⁶ Yapılacak olan bu yatırımların da aklama yöntemlerinde saydığımız faaliyetlerden biri olması pekâlâ mümkündür. Organize suçluluk kapsamında işlenen suçlar çoğunlukla gelir sağlama amacı güttüğü için bu suçların gelir getirecek suçlar olması gerekmektedir.¹⁶⁷

¹⁶⁶ Kocasakal, Organize, s. 144.

¹⁶⁷ Çakır, s. 146; Dursun, Türkiye’de Çıkar Amaçlı Organize Suç ve Bu Suça Karşı Özellikle Güvenlik Bağlamında Alınması Gereken Önlemler, **Ankara Barosu Dergisi**, S. 2, Bahar 2008, s. 105.

İKİNCİ BÖLÜM

SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇU

2.1. GENEL AÇIKLAMALAR

Uluslararası alanda suç gelirlerini aklamamanın suç tipi haline gelmesi, organize suç örgütlerinden en fazla sorun yaşayan İtalya ve Amerika Birleşik Devletleri ülkelerinde başlamıştır. Bunun dışındaki ülkelerde uluslararası anlamda aklama suçuyla ilgili mücadele ve girişimler sonucu iç hukuk mevzuatlarında değişikliğe gitmişlerdir.¹⁶⁸ Suç ve suçlulukla özdeş bir süreç olan aklama hareketleri, eskiye dayanan bir olgu olarak kabul edilmektedir.¹⁶⁹ Karapara aklama suçu mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda suç tipi olarak yer almayıp, iç hukukumuzda ilk defa karaparanın aklanması suç tipi olarak 19/11/1996 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun ile mevzuatımıza dahil olmuştur. 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun'un yürürlüğe girmesinden evvel karapara aklama fiilini suç tipi olarak düzenleyen yasal bir düzenlemenin bulunmaması, finansal sistem içerisinde karaparanın aklanmasına uygun bir zemin hazırlamıştır.¹⁷⁰ Bu kanunun mülga edilen 2. maddesinde karapara aklama suçu düzenlenmiştir.¹⁷¹ Belirtmek gerekir ki bahsi geçen bu kanunun hazırlanmasında çalışmamızın üçüncü bölümünde incelediğimiz uluslararası sözleşmeler ve uluslararası kuruluşların tavsiye kararları, mevzuat değişikliklerinde son derece etkili olmuştur.

18/10/2006 tarihinde yürürlüğe giren 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkındaki Kanunun “kaldırılan ve değiştirilen hükümler”

¹⁶⁸ Ergül, Organize Suçlar, s. 246.

¹⁶⁹ Ergül, Karapara, s. 159.

¹⁷⁰ Coşkun, ss. 241-242.

¹⁷¹ 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun, m. 2/b: Türk Ceza Kanununun 296. maddesinde belirtilen haller haricinde, bu maddenin (a) bendinde sayılan fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen karaparanın elde edenlerce meşruiyet kazandırılması amacıyla değerlendirilmesi, bu yolla elde edildiği bilinen karaparanın başkalarınca iktisap edilmesi, bulundurulması; elde edenlerce veya başkaları tarafından kullanılması, kaynak veya niteliğinin veya zilyed ya da malikinin değiştirilmesi, gizlenmesi veya sınır ötesi harekete tabi tutulması veya bu hareketin gizlenmesi, yukarıda belirtilen suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardım etmek amacıyla kaynağının veya yerinin değiştirilmesi veya transfer yoluyla aklanması veya karaparanın tespitini engellemeye yönelik fiillerdir.

başlığı altında düzenlenen 26. maddesiyle¹⁷² 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun'un birçok maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. Kanun koyucu, karapara ifadesini bilinçli olarak terk edip bu kavram yerine daha geniş bir ifade olan suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri ifadesini tercih etmiştir. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri ifadesi ise suçun yasal tanımına uyan ekonomik değeri var olan bütün suç gelirlerini kapsamaktadır.¹⁷³

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu, 01/06/2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 282. maddesinde, İkinci Kitap "Mille ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler", İkinci Bölüm'de "Adliye Karşı Suçlar" kısmında düzenlenmiştir.¹⁷⁴

¹⁷² 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun, m. 26: (1) 13/11/1996 tarihli ve 4208 sayılı Kanunun 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 12 ve 14 üncü maddeleri, 2 nci maddesinin (a), (b), (d) ve (e) bentleri ile 15 inci maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları yürürlükten kaldırılmıştır. (2) 4208 sayılı Kanunun 13 üncü maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları yürürlükten kaldırılmış ve ikinci fıkrası "Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin kontrollü teslimatına ilişkin yabancı ülke talepleri hakkında karar vermeye Ankara Sulh Ceza Mahkemesi yetkilidir." şeklinde değiştirilmiştir.

(3) Diğer mevzuatta yer alan "karapara" ibaresinden "suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri", "karapara aklama suçu" ibaresinden "aklama suçu" anlaşılır.

¹⁷³ "Ayrıca İtalyan hukukunda karaparanın aklanması suçu, ferdi suç işlemekten farklı olarak, eylemlerde bulunanların davranışlarını cezalandıran İtalyan Ceza Kanunu'nun 648-bis maddesi altında şu şekilde düzenlenmiştir: "kasten işlenen bir suçtan kaynaklanan para, mal veya diğer şeyleri transfer etmek veya bunları ikame etme suretiyle kullanmak ya da suç kökeninin tespit edilmesini önlemek için diğer ilgili işlemleri yürütmek"', Gaspere Juçan Sicignano, çev. Melis Gizem Çığışar, "Kripto Para Kullanarak Kara Paranın Aklanması: Bitcoin Örneği!", **Karşılaştırmalı Ceza Hukuku Serisi**, 22, Proje Yöneticisi: Kayıhan İçel, (Ed. Yener Ünver, Kerem Öz, Kripto Para ve Ceza Hukuku), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022, s. 207.

¹⁷⁴ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, m. 282: Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama (1) (Değişik: 26/6/2009 –5918/5 md.) Alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkaran veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak amacıyla, çeşitli işlemlere tâbi tutan kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) (Ek: 26/6/2009 –5918/5 md.) Birinci fıkradaki suçun işlenmesine iştirak etmeksizin, bu suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerini, bu özelliğini bilerek satın alan, kabul eden, bulunduran veya kullanan kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Bu suçun, kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi halinde, verilecek hapis cezası yarı oranında artırılır.

(4) Bu suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek ceza bir kat artırılır.

(5) Bu suçun işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

(6) Bu suç nedeniyle kovuşturma başlamadan önce suç konusu malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini sağlayan veya bulunduğu yeri yetkili makamlara haber vererek ele geçirilmesini kolaylaştıran kişi hakkında bu maddede tanımlanan suç nedeniyle cezaya hükmolunmaz.

2.2. KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Cezaların amacı ne duyarlı bir varlık olan insanı üzüp bunaltmaktır ne de daha önce işlenmiş olan bir suçu işlenmemişçesine yadsımak, yok saymaktır. O halde, cezaların amacı, suçlunun kendi yurttaşlarına karşı zarar vermelerini engellemekten ve başkalarının benzer eylemlerde bulunmalarını önlemekten başka bir şey değildir. Bu nedenlerle söz konusu cezaların oranları ve onların uygulanma yöntemleri öyle seçilmelidir ki, bunlar insanların ruhları, zihinleri üzerinde pek çok kalıcı, ama suçlunun bedeni üzerinde en az üzücü iz bırakacak biçimde olsunlar.¹⁷⁵ O zaman bir hukuk devletinde temel ilkeler uyarınca, “ceza hukukuna, dolayısıyla da diğer hukuk dallarında öngörülenlerden daha ağır bazı yaptırımlara başvurulmazsa, sosyal düzen bazı insanlar tarafından bozulabilir, toplumsal yaşam çekilmez bir hal alabilir ve bu yüzden de bazı temel hak ve özgürlüklerin idraki artık mümkün olmayabilir” denilebiliyorsa ceza hukukunun müdahalesi kabul edilebilir, işte ancak böyle bir zorunluluk ceza hukukunun müdahalesini meşru kılar.¹⁷⁶

Korunan hukuki menfaatin önem kazandığı yer, ceza hukuku özel hükümlerdeki suç tiplerinin yorumlanması, ceza hukuku biliminin oluşturulması ve sistemleştirilmesi halleridir. Ekonomi ceza hukuku ile korunan hukuki menfaatler, tipik olarak bireylerin üzerinde hukuki menfaatler olup, ekonomi hayatının kurumlarını korumaktadırlar.¹⁷⁷ Kanun koyucu, kanunun sistematigi gereği suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunu “Adliye Karşı Suçlar” başlığı altında düzenlemeyi tercih etmiştir.¹⁷⁸ Öğretideki genel görüş suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun koruduğu hukuki değerlerin birden fazla alana temas ettiğidir. Zira kanun hükmü hem adalet sistemini düzene sokmak hem de ekonomik düzene ilişkin koruyucu hükümler içermektedir. Adalet sisteminin düzgün işlemesi, suç gelirlerinin sahip olunmasının ve kullanılmasının engellenmesi, yeni

¹⁷⁵ Cesare Beccaria, **Suçlar ve Cezalar Hakkında**, çev. Sami Selçuk, İmge Kitabevi Yayınları, 6. Baskı, Ankara, 2016, ss. 69-70.

¹⁷⁶ Bahri Öztürk, Mustafa Ruhan Erdem, **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, 14. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, s. 28.

¹⁷⁷ Klaus Tiedemann, çev. Ayşe Nuhoglu, **Ekonomi Ceza Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Birinci Baskı, Ankara, Temmuz 2017, s. 109.

¹⁷⁸ “Bu suç daha çok adalet sistemini korumaya yönelik bir suç olması dolayısıyla Alman ve İsviçre ceza kanunlarında olduğu gibi TCK’da da “Adliye Karşı Suçlar” bölümünde düzenlenmiştir.” Sinan Genç, **Suç Gelirlerinin Geri Alımı**, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, Ocak 2016, s. 266.

suçların finans kaynağının kesilmesi, kamu düzeninin korunması, öncül suçlarla korunan hukuksal değerler, mali piyasaların istikrarı ve sosyo ekonomik-sistem ve toplumun değer yargıları olarak sıralanmıştır.¹⁷⁹ Özetle kanun dışı faaliyetlere para desteğinin kesilmesi, organize suç örgütlerinin ekonomik gücünün sona erdirilmesi, bu örgütlerin başlarına ve işbirlikçilerine ulaşılabilmesi, geniş anlamda ekonomik düzenin, kamu düzeninin ve kamu saygınlığının korunması, yolsuzluğun genelleşmesi ve organize suç örgütlerinin oluşturabileceği riskler nedeniyle kamu değerlerinin zarar gelmesini engellenmesidir.¹⁸⁰

2.3. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇUNUN UNSURLARI

2.3.1. Tipiklik Unsuru

Tipiklik unsuru yapılan bir eylemin kanundaki tanımına uyması halidir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası m. 38/3, “*Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur*” ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 2/1, “*Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz*” şeklindedir. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinden hareketle bu durum düzenlenmiştir.¹⁸¹ Suç teşkil eden haksızlığın temelini kanuni tipin gerçekleştirilmesi oluşturmaktadır. Eylemin haksızlık içeriği tipteki unsurlar içinde ifade edilmiştir. Olayın hareket ve netice bakımından ifade ettiği değersizlik soyut olarak tipte gösterilmiştir. Dolayısıyla bir davranışın kanuni tipteki haksızlığın tanımıyla örtüşmesi halinde, tipiklik gerçekleşmiş olur.¹⁸²

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun, tipe uygun eylemleri ise kanunun lafzı yorumundan hareketle, sırasıyla, suçtan kaynaklanan

¹⁷⁹ Dülger, s. 452.

¹⁸⁰ Kocasakal, s.329; İzzet Özgenç, “Şüpheli İşlem Bildiriminin Hukuki Mahiyeti, MASAK’ın Rolü, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu Üzerine Hukuki Değerlendirmeler”, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:25, Sayı:3, 2021, ss. 281-282.

¹⁸¹ Timur Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 16. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, ss. 231-232; Ali Rıza Tongür, Ekrem Çetintürk, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, s. 120.

¹⁸² Mahmut Koca, İlhan Üzülmüş, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 14. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 105.

malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkarmak veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tâbi tutmak şeklinde ifade edilmiştir.

26/06/2009 tarihli 5918 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 5. maddesinin ikinci fıkrası ile eklenerek, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 282/2'de ayrı bir suç tipi olarak düzenlenen birinci fıkradaki suçun işlenmesine iştirak etmeksizin, bu suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerini, bu özelliğini bilerek satın almak, kabul etmek, bulundurmak veya kullanmak eylemleri de tipe uygun eylem kabul edilmiştir.

Suç tiplerinden sonra aynı maddenin devamında, üçüncü ve dördüncü fıkarda suçun ağırlaştırıcı halleri düzenlenmiştir. Bunlar sırasıyla suçun kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi ve suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halleridir. Sayılan bu nitelikli unsurlar, çalışmamızın suçun ağırlaştırıcı unsurları başlığı altında detaylı olarak incelenecektir.

Maddenin beşinci fıkrasında suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri aklama suçunun işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında tüzel kişilere özgü güvenlik tedbiri uygulanması düzenlenmiştir.

Son olarak altıncı fıkarda ise kovuşturma aşaması başlamadan evvel suç tipine özgü belirli şartların gerçekleşmesi halinde cezaya hükmolunmayacağı ifade edilerek şahsi cezasızlık hali olarak düzenlenen etkin pişmanlığa yer verilmiştir.

2.3.2. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçunun

Maddi Unsurları

2.3.2.1. Hareket

2.3.2.1.1. Genel Olarak

Hareket kavramını ifade için fiil, davranış gibi terimler de kullanılmaktadır. Hareket, insanın dış dünyada beliren iradi davranışı olarak tanımlanır. Ceza hukukundaki hareketin, “yapmak” ve “yapmamak” şeklinde iki farklı görünüşü

bulunmaktadır.¹⁸³ Ceza hukuku yönünden önem taşıyan hareket, kanunun suç saydığı bir neticeye neden olan harekettir.¹⁸⁴ Bazı suçların kanuni tanımlarında suçun icrasının birden fazla seçimlik hareketlerle gerçekleştirilebileceği belirtilmektedir.¹⁸⁵

Çalışma konumuz olan suçun birinci fıkrasında temel olarak iki seçimlik hareket bulunmaktadır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 282/1'de suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini yurtdışına çıkarmak veya suçtan kaynaklanan malvarlığını değerlerini gizlemek ya da suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklamak amacıyla çeşitli işlemlere tabi tutmak şeklinde düzenlenmiştir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin bu özelliğini bilerek satın almak, kabul etmek, bulundurmak veya kullanırmak şeklindedir. Biz de çalışmamızda seçimlik hareketleri ayrı ayrı inceleyeceğiz.

2.3.2.1.2. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Yurt Dışına Çıkarma Hareketi

Aklama suçunda yer alan ilk seçimlik hareket, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini yurtdışına çıkarmaktır. Burada yurt dışına çıkarmaktan kasıt, Türkiye Cumhuriyeti dışına çıkarmaktır.¹⁸⁶ Yurt dışına çıkarma hareketi serbest hareketli bir davranış modeli olup, malvarlığı değerlerinin nasıl yurt dışına çıkarıldığının suçun

¹⁸³ Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 12. Baskı, Ankara, 2021, s. 214; Nur Centel, Hamide Zafer ve Özlem Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 5. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2008, ss. 228-229.

¹⁸⁴ Demirbaş, Genel Hükümler, s. 234.

¹⁸⁵ İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 17. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 185.

¹⁸⁶ Burada Türkiye Cumhuriyeti devletinin sınırları üzerinde durmamız gerekecektir. Hareketin, Türkiye Cumhuriyeti sınırı içerisinde veya dışarısında işlendiğinin ya da eylemin hangi durumlarda Türkiye Cumhuriyeti'nde işlenmiş sayılacağıın tespitini 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 8'de yer bakımından uygulama kurumunu düzenlemektedir.

Yer bakımından uygulama

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 8: (1) Türkiye'de işlenen suçlar hakkında Türk kanunları uygulanır. Fiilin kısmen veya tamamen Türkiye'de işlenmesi veya neticenin Türkiye'de gerçekleşmesi halinde suç, Türkiye'de işlenmiş sayılır.

(2) Suç;

a) Türk kara ve hava sahaları ile Türk karasularında,

b) Açık denizde ve bunun üzerindeki hava sahasında, Türk deniz ve hava araçlarında veya bu araçlarla,

c) Türk deniz ve hava savaş araçlarında veya bu araçlarla,

d) Türkiye'nin kıt'a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgesinde tesis edilmiş sabit platformlarda veya bunlara karşı,

İşlendiğinde Türkiye'de işlenmiş sayılır.

oluşumu için önem teşkil etmemektedir.¹⁸⁷ Yurt dışına çıkarma hareketinin banka hesabı üzerinden para transferi şeklinde (SWIFT) olabileceği gibi, para ve her türlü ekonomik değerlerin çeşitli nakil araçlarıyla başka bir ülkeye götürülmesi şeklinde de gerçekleşebilir.¹⁸⁸ Sonuç olarak, yurt dışına çıkarma hareketi yasal ya da yasa dışı şekilde gerçekleşebilecektir. Esas önemli olan husus, suç tipinde belirtilen malvarlığı değerlerinin alt sınırı 6 ay ya da 6 aydan daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanmış olmasıdır.¹⁸⁹

Öğretide suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini yurt dışına çıkarmak hareketini, çeşitli işlemlere tabi tutma hareketinin de içerisinde bulunduğunu sebebiyle ayrıca yurt dışına çıkarma hareketi düzenlemesinin yerinde olmadığını, birinci hareket modelinin ikinci hareket modeli içerisinde eridiğini ifade eden görüşler bulunmaktadır.¹⁹⁰

2.3.2.1.3. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Gizlemek veya Aklamak Maksadıyla Çeşitli İşlemlere Tabi Tutma Hareketi

Aklama suçunda yer alan ikinci seçimlik hareket malvarlığı değerlerini çeşitli işlemlere tabi tutmaktır. Öncelikle çeşitli işlemlere tabi tutma kavramını değerlendirmemiz gerekecektir. Çünkü burada yer alan seçimlik hareketlerin, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini gizlemek ya da aklamak maksadıyla olması gerekmektedir. Örneğin elde edilen suç gelirleri ile hisse senedi alınması, sigorta poliçesi alınması, bunların mali sisteme entegre edilmesi, mali sistem aracılığıyla yurt içindeki hesaplar arasında aktarılması, daha sonra bunların tekrar birleştirilmesi, üçüncü bir kişi lehine banka hesabına yatırılması, yatırım aracı olarak kullanılması ve

¹⁸⁷ Yener Ünver, **Adliye Karşı Suçlar (TCK. m. 267-298)**, 2.Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2010, s. 301.

¹⁸⁸ İzzet Özgenç, **Suç Örgütleri**, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2011, s. 74. Ancak başka bir görüşe göre: Bu işlem gerçekleştirilebilmiş ise artık karapara elde edildiği ya da bir önceki bulunduğu ülkenin değil, yeni ulaştığı ülkenin yasalarına tabi olmaktadır. Uyulacak kurallar (vergi, kambiyo, ithalat-ihracat, bankacılık vb.) karaparanın varma ülkesinin kuralları olacağı yönünde bkz. Taşkın, s. 171.

¹⁸⁹ Veli Özer Özbek, “Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu (TCK m. 282)” **Kamusal ve Ticari Yaşamda Hukuk ve Etik Açısından Yolsuzlukla Mücadele**, Ed. Yener Ünver, Seçkin Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 176; Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 16. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 1191; Veli Özer Özbek, **Ekonomi Ceza Hukuku İkinci Kitap: Özel Hükümler**, ss. 1085-1086.

¹⁹⁰ Özbek, Aklama, s. 176; Özbek/Doğan/Bacaksız, Özel Hükümler, s. 1192; Dülger, s. 536.

benzeri hareketler sonucu, yasal yolla iktisap edildiği konusunda kanaat uyandırma amacıyla işlenmesi durumunda ikinci davranış modeli olan çeşitli işlemlere tabi tutma hareketi gerçekleşecek ve suç tipine vücut verecektir.¹⁹¹

4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun'da geçen “değerlendirme”, “iktisap etme”, “bulundurma”, “kullanma”, “kaynak, nitelik, zilyet veya malikin değiştirilmesi veya gizlenmesi” hareketleri, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 282. maddesinde daha kapsayıcı bir ifadeyle “çeşitli işlemlere tabi tutma” hareketi kapsamına alınmıştır.¹⁹² Çeşitli işlemlere tabi tutma hareketi serbest hareketlidir ve suç tipinde sayılan bu işlemlerin neler olduğu konusunda herhangi bir özgüleme bulunmamaktadır.¹⁹³

Öğretide “çeşitli işlemlere tabi tutma” ifadesi hakkında farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüş, çeşitli işlemlere tabi tutma ifadesinin kanun koyucu tarafından bilinçli olarak genel bir kavram olarak tercih edilmesidir. Bunun temel sebebi, kanun metninde seçimlik hareketlerin tek tek sayılmasının mümkün olamayacağı, ayrıca suçun niteliği itibarıyla dinamik yapıda olması gereği her türlü gelişmeden etkilenebileceği sebebiyle tahdidi bir sınırlamanın mümkün olamayacağıdır. Bundan dolayı kanun metninde genel bir ifade tercih edilerek gelecekte ortaya çıkması mümkün yeni aklama yöntemlerinin de kapsanması istenmektedir. Diğer görüş ise kanun koyucunun, gelecekteki aklama yöntemlerinin ve hareketlerinin neler olabileceği hususları bakımından suçta ve cezada kanunilik ilkesi bakımından sakınca yaratacağının savunulmasıdır. Ayrıca bazı Avrupa Birliği ülkelerinin mevzuatlarında görüldüğü üzere, aklama suçunun işlenebilmesi için kanun metinlerinde yazılan tahdidi hareketlerle sınırlıdır, bu anlamda suç tipinde yer alan hareketlerin gerçekleşmesi durumunda aklama suçu vücut bulacaktır. Bu da suçta ve cezada kanunilik ilkesinin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁹⁴

¹⁹¹ Yılmaz, Aklama, s. 83.

¹⁹² Yılmaz, Aklama, s. 83.

¹⁹³ Özbek, Aklama, s. 176; Özbek/Doğan/Bacaksız, Özel Hükümler, s. 1192; Özbek, Özel Hükümler, s. 1086.

¹⁹⁴ Tartışmalar için bkz. Özbek, Aklama, ss. 176-177; Özbek/Doğan/Bacaksız, Özel Hükümler, s. 1192; Dülger ss. 532-536; Ünver, s. 303; Ali Rıza Tongür, “Türk Ceza Kanununda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu”, **Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:4, Sayı:2, 2014, ss. 37-64, ss. 51-52; “Bu bağlamda belirtmek gerekir ki, Alman Hukukunda her suçtan elde edilen gelir karapara veya bu suçun maddi konusu sayılmamakta, yalnızca madde metninde katalog/liste halinde ve tek tek belirterek sayılmış cürüm veya cünhalardan elde edilen bu gelir karapara olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle, bu suçun maddi konusunun kaynağının kanunilik ilkesi çerçevesinde suç tipinde sınırlı biçimde düzenlendiği gözden kaçırılmamalıdır. Yine gelirin

Son olarak çeşitli işlemlere tabi tutma hareketi ile ilgili olarak 26/06/2009 tarihli 5918 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un gerekçesinin, 5. maddesinin ikinci fıkrasında:

Maddenin birinci fıkrasında öngörülen ve yurt dışına çıkarma dışında kalan tüm fiiller için iki ayrı amacı birlikte arayan “gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak” şeklindeki manevî unsur bağlamındaki amaca açıklık getirmek düşüncesiyle, söz konusu ibarede yer alan “ve” bağlacı “veya” olarak değiştirilmiştir.
şeklinde değişiklik yapılmıştır.

2.3.2.1.4. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Bilerek Satın Alma Kabul Etme, Bulundurma veya Kullanma Suçu

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 282. maddesine, 2009 değişikliği ile 5918 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'la yeni bir suç tipi olarak düzenlenen suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini bilerek satın alma kabul etme, bulundurma veya kullanma suçu düzenlenmiştir. Bu suç seçimlik hareketli bir suçtur. Madde metninde sayılan hareketlerden birinin icrası, suçun vücut bulması için yeterlidir.¹⁹⁵

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 282. maddesinin ikinci fıkrasında tanımlanan bu yeni suçun konusunu oluşturan malvarlığı değeri, maddenin birinci fıkrasında tanımlanan aklama suçunun konusunu oluşturan malvarlığı değeri olmalıdır. Bir diğer anlatımla, “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini bilerek satın alma, kabul etme, bulundurma veya kullanma suçu” bakımından iki öncül (müsnet) suç bulunması zorunludur. Birinci öncül suçu, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerinin elde edildiği ve kanuni tanım itibariyle alt sınırı altı ay ya da altı aydan daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suç oluşturmaktadır. İkinci öncül suçu ise, birinci öncül suçtan elde edilen malvarlığı değerlerinin aklanması suçu oluşturacaktır. Bu sebeplerle yalnızca aklama işlemine tabi tutulan malvarlığı değeri, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 282. maddesinin ikinci fıkrasında tanımlanan suçun konusunu

sadece bu suçlardan elde edilmesi değil, aynı zamanda bu gelire yasal bir biçimde elde edilmiş görüntüsü verilmek istenen davranış biçimleri (tipik davranış modelleri) de Alman Ceza Kanunu'nun 261. Maddesinde sınırlı ve aynı zamanda seçimlik bir biçimde sayılmıştır.”, Ünver, ss. 303-304.

¹⁹⁵ Özbek, Aklama, s. 178; Özbek, Özel Hükümler, ss. 1087-1088; Özbek/Doğan/Bacaksız, Özel Hükümler, s. 1193; Dülger, s. 682; Özgenç, Aklama, s. 325.

oluşturabilecektir.¹⁹⁶ Keza 5918 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un gerekçesi,

Maddeye ikinci fıkra olarak eklenen hükümle yeni bir suç ihdas edilmiştir. Buna göre, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerini aklama suçunun konusunu oluşturan malvarlığı değerini, bu özelliğini bilerek satın almak, kabul etmek, bulundurmak veya kullanmak fiilleri ayrı bir suç oluşturacaktır. Ancak, seçimlik hareketli bu suç dolayısıyla failin cezalandırılabilmesi için, birinci fıkrafta tanımlanan suçun işlenişine iştirak etmemiş olması gerekmektedir. Bu suçun öncül suçunu sadece maddenin birinci fıkrasındaki suç, yani suçtan kaynaklanan malvarlığı değerini aklama suçu oluşturacaktır.

şeklindedir.

Suç tipinde, özellikle belirtilen bir netice bulunmamaktadır. Madde metninde sayılan hareketlerden biri gerçekleştiği takdirde suç tamamlanmış sayılacaktır. Bu yönüyle suç tipinin tehlike suçu olduğu kabul edilmelidir.¹⁹⁷

Söz konusu suç farklı bir suç tipi olduğu sebebiyle çalışmamızda bu suçun detayına girilmeyecektir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, bu suç tipi 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 165'te düzenlenen suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçuyla da benzerlik göstermektedir.¹⁹⁸ Bu bağlamda 5918 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un gerekçesinde,

Bu yeni suç ile Türk Ceza Kanununun 165 inci maddesinde tanımlanan suç eşyasını satın almak veya kabul etmek suçu arasında bir özel norm-genel norm ilişkisi söz konusu olacaktır. Tanımlanan bu yeni suç, suç eşyasını satın almak veya kabul etmek suçundan farklı olarak, ancak doğrudan kastla işlenebilir. Yani failin, satın aldığı, kabul ettiği, bulundurduğu veya kullandığı malvarlığı değerinin, suçtan kaynaklanan ve aklama işlemlerine tabi tutulan malvarlığı değeri olduğunu muhakkak surette bilmesi gerekmektedir.

şeklindedir.

5918 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 2009 yılında yapılan bu değişikliklerin temelinde, Viyana Sözleşmesi (Konvansiyonu) ve Palermo Sözleşmesi hükümleri dayanak gösterilmektedir. Uluslararası yükümlülüklerin karşılanması amacıyla ilgili değişikliklerin yapıldığı kanun gerekçesinde açıkça belirtilmiştir.¹⁹⁹ Biz de yapılan bu değişikliklerin

¹⁹⁶ Özgenç, Aklama, s. 325.

¹⁹⁷ Özbek, Aklama, s. 178; Özbek, Özel Hükümler, s. 1088; Özbek/Doğan/Bacaksız, Özel Hükümler, s. 1193.

¹⁹⁸ Dülger, ss. 685-686.

¹⁹⁹ 5918 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun Gerekçesi m.5: İkinci fıkrafta yapılan bu suç tanımı ile, 1988 tarihli Viyana Sözleşmesinin 3(1)(c)(i) ve Palermo Sözleşmesinin 6(1)(b)(i) maddelerindeki aklama suçunu oluşturan "bulundurma" ve "kullanma" fiillerinin karşılığında mevzuatımızda yer verilmiş olmaktadır. Söz konusu Sözleşmelere göre, "satın alma, kabul etme, bulundurma ve kullanma fiillerinin suç oluşturabilmesi için, malvarlığı değerlerinin, bu fiillerin işlendiği sırada suçtan kaynaklanan ve aklama işlemlerine tabi tutulan

uluslararası hukuka uyum sağlanması ve suçla daha etkin mücadele edilmesi amacıyla faydalı olduğu kanaatindeyiz.

2.3.2.2. Netice

İnsan vücuduyla gerçekleştiren maddi iş hareket olarak tanımlanırken, netice ise hareketin dış dünyada vuku bulduğu değişikliktir.²⁰⁰ Meydana gelen değişikliklerin her zaman dış dünyada somut bir karşılığı bulunmayabilir. Bu sebeple, üzüntü, öfke ve onur kırıklığı gibi duygular da dış dünyadaki değişiklik olarak kabul edilmelidir. Zira, Hippel'in ifade ettiği üzere, *“başkasının iç yaşamı, fail için dış dünyadır”*.²⁰¹ Klasik görüşe göre neticesiz suç yoktur. Neticenin maddi ve somut olarak ortaya çıkmaması o suçu neticesiz hale getirmez. Hatta tehlikenin de bir netice olduğunu söylemek mümkündür. Bu anlamda hareketin, meydana getireceği muhtemel sonuçları da netice kavramı içinde kabul etmemiz gerekmektedir.²⁰²

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunda, suç tipinde sayılan hareketlerin fail tarafından gerçekleştirilmesi dışında ek olarak bir de neticenin gerçekleşmesi aranmamaktadır. Suç tipi soyut tehlike suçu kabul edildiği için bir neticenin gerçekleşmesine de gerek bulunmamaktadır. Zaten bu durum aklama suçunun bir soyut tehlike suçu olmasının doğal sonucudur; çünkü soyut tehlike suçlarında failin gerçekleştirdiği hareket dışında ayrıca bir zararın yani bir neticenin gerçekleşmesi gerekmemektedir. Buna göre aklama suçunun tamamlanması için suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin mutlak suretle aklanması

malvarlığı değerleri olduğunun fail tarafından muhakkak surette bilinmesi gerekmektedir. Bu suretle, söz konusu Sözleşmelerden kaynaklanan uluslararası yükümlülüğümüzün karşılanması amaçlanmaktadır.

Söz konusu maddede yapılan değişikliklerle aynı zamanda 2005/60 sayılı Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı Amacıyla Mali Sistemlerin Kullanılmasının Önlenmesine Dair Avrupa Birliği Direktifi başta olmak üzere AB müktesebatı ile uyum sağlanmış olacaktır.

²⁰⁰ Özbek/Doğan/Bacaksız, Genel Hükümler, s. 228; Centel/Zafer/Çakmut, s. 253; Tongür/Çetintürk, s. 141.

²⁰¹ Demirbaş, Genel Hükümler, s. 257.

²⁰² Özbek/Doğan/Bacaksız, Genel Hükümler, s. 228. Öğretide farklı görüşte olan yazarlar da bulunmaktadır. Aksi yönde, “Netice, ancak, suçun kanuni tanımında varsa bir unsur olarak dikkate alınacaktır. Bugün artık, klasik suç teorisinde hakim olan “neticesiz suç yoktur” anlayışı terk edilmiştir. Çağdaş ceza hukukunda, neticenin ifade ettiği haksızlığa dayalı bir suç teorisi geliştirilmiştir.” Koca/Üzülmez, s. 127. Benzer görüşte bkz. “Belirtmek gerekir ki, netice, fiilin bir alt unsurunu değil, fiilden ayrı olarak, suçun maddi unsurlarından birini oluşturur. Bu bakımdan yeni TCK’ya hakim olan suç teorisinde, her suçta mutlaka bir netice vardır şeklindeki klasik anlayışı terk edilmiştir.” Özgenç, Genel Hükümler, s. 190.

gerekmemektedir. Suç gelirlerinin aklanması amacıyla suç tipinde tanımlı hareketlerin yapılması suçun vücut bulması için yeterlidir. Bundan dolayı failin icra ettiği hareketlerinin neticesinde aklamanın başarıyla son bulması şartı aranmamaktadır.²⁰³

2.3.2.2.1. Nedensellik Bağı (İllyet Bağı)

Kimse kendi hareketinin sebep olmadığı, kendi hareketinin sonucu olmayan bir neticeden dolayı sorumlu tutulamaz. Bir neticeden dolayı sorumlu tutulabilmenin esasını, hareket ile netice arasındaki neden-sonuç ilişkisini ifade eden nedensellik bağı bir diğer deyişle illiyet bağı oluşturur. Sırf hareket suçlarında suçun meydana gelmesi için hareketin yapılması yeterli kabul edildiğinden bu suçlarda nedensellik bağı sorunu ortaya çıkmamaktadır.²⁰⁴

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun kanuni tanımında hareket haricinde ek olarak bir neticenin gerçekleşme şartı aranmadığı için, hareketle netice arasında bulunması gereken illiyet bağı da bu suç tipinde bulunmamaktadır.²⁰⁵ Öğretideki genel kabul gören görüşe göre de suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu sırf hareket suçu niteliğinde kabul edilmektedir. Nedensellik bağının tanımından hareketle, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunda, neticenin gerçekleşmesi gibi bir şart aranmadığı için bu suçun sırf hareket suçu olmasından dolayı nedensellik bağı bulunmamaktadır.

2.3.2.3. Fail

2.3.2.3.1. Genel Olarak

Fail, kanunda suç olarak düzenlenen bir fiili işleyen kişidir.²⁰⁶ Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun faili herhangi bir kişi olabilir.

²⁰³ Dülger, s. 543.

²⁰⁴ Koca/Üzülmez, s. 132; Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen, Mehmet Emin Alşahin ve Kerim Çakır, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 11. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s. 272; Öğretideki diğer görüşlerin detayı için, Özbek/Doğan/Bacaksız, Genel Hükümler, s. 234.

²⁰⁵ Dülger, s. 545.

²⁰⁶ Zeki Hafizoğulları, Muharrem Özen, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 11. Baskı, US-A Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 373; Berrin Akbulut, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s. 372; Artuk/Gökçen, s. 290.

Failin, suç gelirlerinin iktisap edildiği suçlarla bağının olup olmaması ve kişisel özelliklerinin bulunup bulunmamasının, suçun faili olabilmesi açısından hiçbir önemi yoktur. Suç bir kişiyle işlenebileceği gibi birden fazla kişi veya örgüt halinde de işlenebilmesi mümkündür.²⁰⁷ Suç tipinde fail bakımından herhangi bir özgüleme yapılmamaktadır. Ayrıca suç özgü bir suç da olmadığı için örneğin, failin kamu görevlisi olması gibi bir şart aranmamaktadır.²⁰⁸ Aklama suçunun, öncül suçu işleyen kişi tarafından işlenebileceği gibi üçüncü bir kişi tarafından da işlenmesi pekâlâ mümkündür.²⁰⁹ Yukarıda da ifade edildiği üzere suça iştirak eden kimselerle öncül suçun işlenmesine katılmamış diğer kişiler için maddi hareketler açısından bir ayırım yapılmamaktadır.²¹⁰

Öncül suça ulaşmayı sağlayan delillerden birisi söz konusu suçtan elde edilen malvarlığıdır ki, aklama suçunun faili bu delili adli makamlardan kaçırmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda aklama suçunun faili, adalet mekanizmasının işleyişini engellemekte, maddi gerçeğin bulunamamasını sağlamakta ve öncül suç failinin eyleminin hukuki sonuçlarından kaçınmasına yardımcı olmaktadır.²¹¹

2.3.2.3.2. Tüzel Kişiler Bakımından

Tüzel kişilerin bir suçun failinin olup olamaması tartışması günümüzde hala devam etmektedir. Bilhassa örgütlü suçluluğun yaygınlaşması ve uluslararası alanda faaliyet gösteren suç örgütlerinin meydana çıkması, tüzel kişiler hakkındaki tartışmaları giderek artırmaktadır.²¹² Ekonomik suçların tüzel kişiler vasıtasıyla daha rahat ve kolaylıkla işlenebiliyor olması, suçtan kaynaklanan maddi gelirin tüzel kişiye ait olması tüzel kişilerin cezai sorumluluğunun bulunmadığı yönündeki genel

²⁰⁷ Muzaffer Hatipoğlu, Ali Parlar, **Özel Ceza Yasaları Uygulamalarında Ekonomik ve Ticari Suçlar**, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara 2005, s. 892; Özgenç, Suç Örgütleri, s. 58; Özgenç, Aklama, s. 312; Ergül, Kara Ekonomi, s.133; Ergül, Karapara, s. 171; Ergül, Organize Suçlar, s. 253; Taşkın, s. 166; Dülger, s. 459; Genç, s. 278; Tongür, s. 52; Çakır, s. 280; Özbek/Doğan/Bacaksız, Özel Hükümler, s. 1190; Özbek, Aklama, s. 174; Özbek, Özel Hükümler, s. 1084 ; Yılmaz, Aklama, s. 77; Ünver, s. 299; Kocasakal, ss. 174-175.

²⁰⁸ Özbek/Doğan/Bacaksız, Özel Hükümler, s. 1190; Özbek, Aklama, s. 174; Özbek, Özel Hükümler, s. 1084.

²⁰⁹ Hasan Aykın, “Aklama Suçu-Öncül Suç İlişkisi”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı:172, Nisan 2007, <https://silo.tips/download/aklama-suu-ncl-su-lks>, (07.04.2020), ss. 8-9.

²¹⁰ Yılmaz, Aklama, s. 77.

²¹¹ Yılmaz, Aklama, s. 78.

²¹² Hafızoğulları/Özen, s. 374. Ayrıca tüzel kişilerin cezai sorumluluğuna ilişkin görüşler için bkz. Centel/Zafer/Çakmut, ss. 239-246; Artuk/Gökçen, s. 293 vd.

düşünceden ayrılınmasını sonuçlamıştır. Bu nedenle süreç içerisinde gerek uluslararası gerekse ulusal alanlarda tüzel kişilerin cezai sorumluluğu kabul edilebilir hale geldiği ifade edilmektedir.²¹³ Kanun koyucu 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 20'deki “*Ceza sorumluluğu şahsidir. Kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamaz.*” ve “*Tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımı uygulanamaz. Ancak, suç dolayısıyla kanunda öngörülen güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımlar saklıdır.*” hükmü doğrultusunda bu suçların failinin ancak gerçek kişiler olacağı anlaşılmaktadır. Tüzel kişilerin aklama suçunun faili kabul edilmesi ve bu suçtan dolayı tüzel kişilerin ceza sorumluluklarına gidilmesi m. 20/2 gereği mümkün değildir. Gerçekten yüksek mahkeme kararlarına bakıldığında, tüzel kişiler aleyhine mahkûmiyet kararı veren ilk derece mahkemelerinin kararları bozularak, bunlar hakkında “ceza verilmesine yer olmadığına” kararı verildiği görülmektedir.²¹⁴ Sonuç olarak suç, tüzel kişilik çerçevesinde işlenmiş ise m. 20/2 gereğince tüzel kişilik hakkında ceza verilemeyecek ancak güvenlik tedbiri ya da tedbirleri uygulanabilecektir.

Ön şart niteliği aranan suç ile aklama suçunun faillerinin aynı olmasının mecbur olmadığı genel açıklamalar kısmında belirtilmiştir. Her iki suçun faillerinin, aynı kişiler olması pekâlâ mümkündür.²¹⁵ Bundan dolayı 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 282/1'de fail, kişi olarak ifade edilmiş ve ön şart olan suç ile herhangi bir bağ kurulmamıştır. O halde bu kişi ilk suçun faili olabileceği gibi suçun faili olmayabilir. Bu durumda ilk işlenen suçun faili, ikinci suçun da faili ise failin ilk suçtan beraat etmesi, ikinci suç olan aklama suçundan fail olarak yargılanmasına herhangi bir engel teşkil etmeyecektir.²¹⁶

Suç tipinde failin kamu görevlisi olmak gibi herhangi bir özgülemenin bulunmadığı yukarıda açıklanmıştır. Eğer hareket tüzel kişiliğin kapsamında gerçekleşmişse bu durumda tüzel kişilere özgü güvenlik tedbirlerinin uygulanması

²¹³ Veli Özer Özbek, “Ticari Ceza Hukukuna Hâkim Olan Ceza Hukuku İlkeleri ve Markalar Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Yapılan Değişikliklerin Söz Konusu İlkeler Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Sayı:9, Nisan 2009, s. 27.

²¹⁴ Özbek, İlkeler, ss. 27-28; Dülger, s. 472.; Karar için bkz. Yargıtay 10. Ceza Dairesi. 10/01/2009 tarihli kararı.; Taşkın, s. 166.

²¹⁵ Özbek, Aklama, s. 175; Ünver, ss. 299-300.

²¹⁶ Özbek/Doğan/Bacaksız, Özel Hükümler, s. 1190. Özbek, Aklama, s. 175; Özbek, Özel Hükümler, s. 1084; “Öncül suç failinin aklama suçundan dolayı ayrıca cezalandırılması öğretide eleştirilmiştir. Dönmezer’e göre öncül suçun failinin, aklama suçundan dolayı cezalandırılması, aynı fail için çifte ceza anlamına geleceğinden kabul edilmemelidir.” Sulhi Dönmezer, “Türkiye’de Organize Suçlulukla Mücadelenin Esasları”, Prof. Dr. Kemal Oğuzman’a Armağan, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2002/1, s.10’dan aktaran Yılmaz, Aklama, s. 77.

gündeme gelecektir.²¹⁷ Failin kamu görevlisi olması ve bu kamu görevinden dolayı aklama suçunu işlemesi meselesi çalışmamızın “Suçun Ağırlaştırıcı Halleri” başlığında ayrıntılı olarak incelenecektir. Ancak yine de belirtmek gerekir ki failin kamu görevlisi veya belli bir meslek sahibi olması hali kanun koyucu tarafından suçun ağırlaştırıcı halleri arasında yer almaktadır.

2.3.2.4. Mağdur

Hukuki menfaatin sahibi olan gerçek kişiler, suçun mağduru olarak kabul edilmektedir. Suç tipi içinde özellikle tanımlanmadığı sürece, suçun mağduru önem taşımamaktadır fakat belirli bazı suç tiplerinde suçun mağdurunun niteliği ya da mağdurun kim olduğu hususları önem teşkil etmektedir.²¹⁸ Suç aynı zamanda devlet otoritesini inkâr etmek olduğuna ve suçun işlenmesiyle bozulan kamu düzeninin önceki hale getirilmesi de kamuya ait bir görev olduğuna göre, her suçun doğal mağdurunun kamu olduğunu söylemek mümkündür. Bu açıdan her suçta biri genel, diğeri de suçun niteliğine göre değişiklik gösteren özel bir mağdur bulunmaktadır. Bazı suçların ise özel bir mağduru bulunmamaktadır.²¹⁹

Aklama suçunun mağdurunu doğrudan tespit etmek kolay değildir. Bu sebeple öğretide aklama suçu, mağduru olmayan suç tipleri arasında gösterilmektedir.²²⁰ “Hukuk toplumunda yaşam hakkına sahip” olan herkesin aklama suçunun mağduru olduğu ifade edilmektedir.²²¹ Buna göre mağdur genel olarak kamu düzeni ve bu bağlamda toplumu oluşturan her bir bireyin de suçtan zarar gören olduğunu söylemek mümkündür. Gerçekten de malvarlığı değerlerinin aklanması, suç örgütleri için hayati öneme sahip olmakta ve bu örgütlerin ekonomik bağımsızlığını suçtan elde ettikleri haksız gelirler oluşturmaktadır. Bu durumun doğal sonucu olarak da suç geliri elde etmek amacıyla yeni suçların işlenmesine sebebiyet vermektedir.²²² Dolayısıyla

²¹⁷ Özbek/Doğan/Bacaksız, Özel Hükümler, s. 1190; Özbek, Aklama, s. 174; Özbek, Özel Hükümler, s. 1084.

²¹⁸ Özbek/Doğan/Bacaksız, Genel Hükümler, s. 213; Akbulut, ss. 383-384.

²¹⁹ Öztürk/Erdem, s. 168.

²²⁰ Yılmaz, Aklama, s. 78; Taşkın s. 262; Say, s. 164.

²²¹ Özgenç, Suç Örgütleri, s. 59.; “böylelikle adil yargılanma hakkının sağlanmasına ve adliyeyle dair yarar olup suçun mağduru toplumu oluşturan herkeştir.” Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2015/9-172, 2018/435.; Çakır, ss. 288-289; Genç, s. 279; Tongür, s. 53; Say, s. 164.

²²² Dülger, s. 479.

aklama suçunun mağduru gerçek kişi olmakla birlikte toplumda yaşayan herkesin bu suçtan mağdur olduğu kabul edilmektedir.

Ceza yargılaması bakımından ifade etmek gerekir ki öncül suç sonrası mağdur olan kimsenin, ilgili suçtan kamu davasının açılması durumunda, kişi, katılan sıfatını hak etmekle birlikte, öncül suçtan iktisap edilen gelirlerin, aklanması suçu bakımından açılan kamu davasına katılma hakkını haiz olamayacağı, yüksek mahkeme kararlarınca belirtilmektedir.²²³ Benzer şekilde Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın da, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 282'de düzenlenen aklama suçundan açılan kamu davalarına katılma yetkisinin bulunmadığını dolayısıyla ilgili kurumun kovuşturma aşamasında katılan sıfatını taşımayacağı belirtilmektedir.²²⁴

2.3.2.5. Suçun Konusu

2.3.2.5.1. Genel Olarak

Suçun konusu, eşya ya da kişinin kendisinde meydana geldiği şeydir.²²⁵ Hareketin konusu ve korunan hukuki menfaat kavramları birbirinden farklı kavramlar olup, bunların eşdeğer olduğu düşünülemez.²²⁶ Kanun koyucu tarafından düzenlenen her suç tipinin, koruduğu bir ya da birden fazla hukuki menfaat bulunmaktadır. Bu menfaatler yalnızca bir kişiye ait olabileceği gibi hukuk toplumunda yaşayan herkesin de olabilmektedir. Ancak suç tipinin mutlak suretle konusunun bulunması da gerekmemektedir.²²⁷

²²³ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 25.10.2019, E. 2019/7931, K. 2019/6792. Ayrıca bkz. Yargıtay 15. CD, 10.9.2013, E. 2013/7721, K. 2013/12895. (Özgenç, Aklama, s. 314.)

²²⁴ Özgenç, Aklama, s. 314; "Yargıtay CGK, 16.10.2018, E. 2015/9-172, K. 2018/435; Yargıtay 5. CD, 2.3.2016, E. 2015/6385, K. 2016/2250; Yargıtay 9. CD, 17.2.2014, E. 2013/14423, K. 2014/1715; Yargıtay 9. CD, 13.5.2014, E. 2014/1306, K. 2014/5988; Yargıtay 9. CD, 29.9.2014, E. 2013/7616, K. 2014/9748; Yargıtay 9. CD, 31.10.2014, E. 2013/277, K. 2014/10780; Yargıtay 9. CD, 16.12.2014, E. 2014/4036, K. 2014/12444; Yargıtay 16. CD, 1.2.2016, E. 2016/450, K. 2016/367; Yargıtay 16. CD, 17.4.2017, E. 2016/7152, K. 2017/3829; Yargıtay 16. CD, 13.5.2016, E. 2016/2939, K. 2016/3302; Yargıtay 16. CD, 31.10.2017, E. 2017/1490, K. 2017/5224; Yargıtay 16. CD, 11.7.2018, E. 2018/747, K. 2018/2373." Özgenç, Aklama, s. 314.

²²⁵ Öztürk/Erdem, s. 169; Özgenç, Genel Hükümler, s. 219; Akbulut, s. 385. Öğretideki diğer tanımlar için bkz. Artuk/Gökçen, ss. 306-307.

²²⁶ Özbek/Doğan/Bacaksız, Genel Hükümler, s. 214.

²²⁷ Öztürk/Erdem, s. 169; Özbek/Doğan/Bacaksız, Genel Hükümler, s. 214. Aksi yönde, "Suç teşkil eden her hareketin mutlaka bir konusu vardır. Suçun maddi unsurlarından birisini oluşturduğundan konusu bulunmayan bir suçun varlığından bahsetmek mümkün değildir", Tongür/Çetintürk, s. 126; Koca/Üzülmez, s. 117; Özgenç, s.219.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu gerekçesinde suçun konusu şu şekilde belirtilmiştir: *“Bu suçun konusunu suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri oluşturmaktadır. Bu malvarlığı değerlerinin elde edildiği suçun türü veya mahiyeti önemli değildir. Önemli olan, bu suçun konusunu oluşturan ekonomik değerlerin başka bir suçun işlenmesi suretiyle veya dolayısıyla elde edilmiş olmasıdır.”*²²⁸. 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkındaki Kanun’da suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri, “suç geliri” kavramının karşılığı olarak tanımlanmaktadır. Öyleyse aklama suçunun konusu suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleridir ya da kısaca suç gelirleridir. Suç geliri ifadesi 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun’da karapara şeklinde bildirilmekteydi. Bu nedenle karapara ifadesinin artık “suç geliri” veya “suçtan kaynaklanan değerler” veya 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun ifadesiyle “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri” olarak öğretide farklı ifade şekilleri mevcuttur.²²⁹ Yani suçun konusunu tespit edebilmek için malvarlığı değeri kavramının ne olduğu önem taşımaktadır. Bu bağlamda 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda malvarlığı kavramının tanımı yapılmamıştır. Anılan kanunun 282. maddesinde belirtilen malvarlığı değerleri ifadesi, bir kimsenin hukuki birlik ve bütünlük sağlamak üzere parayla ölçülebilen hak ve borçların bütünü anlamındadır.²³⁰

2.3.2.5.2. Öncül Suç²³¹

2.3.2.5.2.1.Genel Olarak

Kimi suçların vuku bulması için kendisinden önce işlenmiş bir suçun varlığı gerekmektedir. Bu suçlarda ilk olarak işlenen suç, sonradan işlenen suçun neredeyse

²²⁸ Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen ve A. Caner Yenidünya, **Gerekçeli Ceza Kanunları**, 15. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014, s. 331; Özgenç, Suç Örgütleri, s. 64.; Kocasakal, s. 204.

²²⁹ Özbek/Doğan/Bacaksız, Özel Hükümler, s. 1183; Özbek, Aklama, s. 167; Özbek, Özel Hükümler, s. 1076.

²³⁰ Ejder Yılmaz, Hukuk Sözlüğü, Genişletilmiş Beşinci Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 1996, s.516’dan aktaran Yılmaz, Aklama, s. 79.

²³¹ “Fransızca’da önşart sayılan suç terimi karşılığı, “infraction principale”, “infraction préalable”, infraction antécédente” ya da “infraction d’origine” terimleri kullanılmaktadır. Bizde de giderek yerleşen “öncül suç” tabirinin yanısıra “temel suç”, “müsnet suç”, “kaynak suç”, “ön suç” tabirleri de daha az olarak kullanılmaktadır.”, Ergül, Karapara, s. 163.

“Bu ibare, “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi” ile “Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi”nde kullanılmıştır.”, Özgenç, Suç Örgütleri, s. 64.

varlık sebebidir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun; 165. maddesinde “*Suç Eşyasının Satın Alınması veya Kabul Edilmesi*”, 215. maddesinde “*Suç ve Suçluyu Övme*”, 278. maddesinde “*Suç Bildirmeme*” ve 281. maddesinde “*Suç Delillerini Yok Etme, Gizleme veya Değiştirme*” düzenlenen bu suçlar, kendisinden önce gerçekleşen başka bir suçun varlığını arayan suç tipleridir. Çalışma konumuz olan suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunda da yukarıda belirtilen diğer suç tipleri gibi kendisinden önce işlenmiş bir suçun varlığı aranmakta ve var olan bu suçtan hukuka aykırı bir gelirin iktisap edilmesi gerekmektedir.²³² Öncül suç düzenlemesi, Kıta Avrupası ve Anglosakson hukuk sistemlerinde de düzenlenmektedir.²³³ Öğretide bu suçlar çoğunlukla “öncül suç” olarak ifade edilmektedir. Ancak “öncül suç” terimin dışında başka ifade şekillerini tercih eden yazarlar da bulunmaktadır. Bunlar; “öncü suç”, “müsnet suç”, “temel suç”, “esas-asli suç”, “yüklem suç” terimleri de tercih edilmektedir.²³⁴ Biz de öğretide ağırlıklı olarak kullanılan öncül suç terimini kullanmayı tercih etmekteyiz.

Öncül suçların hangi suçlar olduğunun bilinmesi, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin tespiti bakımından son derece önem arz etmektedir. Uluslararası alanda öncül suçların belirlenebilmesi adına farklı yöntemler bulunmaktadır. Bu yöntemlere baktığımızda:

- 1- “Tüm Suçlar Yaklaşımı”: Bu yöntemde esas alınan kriter, maddi kazanç elde edilen bir suç tipinin bulunmasıdır. Bu doğrultuda, kanunda düzenlenen her suç tipinden elde edilen kazanç suç geliri kabul edilecek, suç gelirlerine kaynak olan suç tipleri de öncül suç kabul edilecektir.
- 2- “Liste Yaklaşımı”: Bu yöntemde öncül suç kabul edilen suç tipleri teker teker belirtilmektedir. Yani öncül suçlar açıkça ve tahdidi olarak sayılmaktadır. Listede adı geçen suç tiplerinin işlenmesiyle elde edilen maddi kazançların aklanması halinde aklama suçu meydana gelecektir.
- 3- “Eşik Yaklaşımı”: Bu yöntemde suç tipleri için belirlenen hapis cezaları adeta bir eşik olarak sınırlandırılmaktadır. Kanun metninde hapis cezasının süresi itibarıyla belirtilen süreye eşit ya da bu sürenin üzerinde olan suç tipleri öncül suç kabul

²³² Genç, s. 267; Taşkın, s. 175.

²³³ Çakır, s. 295.

²³⁴ Çakır, s. 294; Öğretide “öncül suç” yerine “öncü suç” ifadesinin kullanılmasının daha isabetli olacağı yönünde görüşler de bulunmaktadır; Kocasakal, s. 177.

edilmektedir. Bu yöntem “alt eşik” ve “üst eşik” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Burada iki farklı yöntemin bulunması esasında hukuk sistemlerinin kendilerine özgü farklılıklarından kaynaklanmasıdır. “Alt eşik” yönteminde, hapis cezasının alt sınırı ya da bu sınırın üzerinde hapis cezası gerektiren tüm suç tipleri, öncül suç olarak kabul edilecektir. Söz gelimi, “beş yıl ve üzeri hapis cezası” alt eşik yöntemine örnek olacaktır. Üst eşik yönteminde ise hapis cezasının üst sınırının belirli bir süre ya da bu sürenin üzerinde olan suç tipleri öncül suç olarak kabul edilecektir. Hukuk sistemimizde de bu yöntem uygulanmaktadır. Yöntemin tanımı doğrultusunda; aklama suçu için aranan öncül suçlarda, hapis cezasının miktarı altı ay ya da altı ayın üzeri olduğu takdirde aklama suçu vücut bulacaktır.

4- “Karma Yaklaşım”: Karma yaklaşımda ise yukarıda açıkladığımız yöntemlerin tümünün birleşmesi sonucunda meydana gelen yöntemdir.²³⁵

2.3.2.5.2.2. Öncül Suçun Belirlenmesi

Öncül suçun tespit edilmesinde ülkelerin uyguladığı yöntemlerde farklılıklar bulunmaktadır. Bu durumu somutlaştıracak olursak, İtalya kasten işlenen tüm suç tiplerini, İspanya kanunda sayılan bütün suç tiplerini öncül suç olarak düzenlemektedir. Amerika Birleşik Devletleri ise yukarıda açıkladığımız “listeme yöntemiyle” yaklaşık iki yüz elli suç tipini öncül suç olarak belirlemiştir.²³⁶ Uluslararası hukuk kapsamındaki sözleşmeler ve girişimler öncül suçların belirlenmesine ışık tutmaktadır. Bu alanda belki de en önemli yol gösterici FATF tavsiye kararlarıdır. Aklama ile mücadele kapsamında Viyana Konvansiyonu ve Palermo Sözleşmesi hükümleri kapsamında öncül suçun tespit edilmesinde yukarıda tanımlanan tüm suçlar, liste, eşik karma yöntemlerden birisinin belirleyici olması gerektiği ifade edilmektedir.²³⁷ Ceza hukukunun temel ilkelerinden biri olan kanunilik ilkesi gereği öncül suçun tespit edilip hüküm verilmeden aklama suçundan hüküm kurmak mümkün değildir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 282. maddesinde yer alan seçimlik hareketlerin icra edilmesinden önce öncül bir suçun meydana gelmesi zorunludur. Yargıtay kararlarınca da öncelikle karaparanın aklanma hareketinden önce

²³⁵ Aykın, Öncül, s. 4.

²³⁶ Aykın, Öncül, s. 5.

²³⁷ Çakır, s. 295.

alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezası öngörülen öncül bir suç zorunluluğu gözetilmektedir.²³⁸ Ayrıca suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçuna vücut veren öncül suç şüpheyi yer vermeksizin tespit edildikten sonra somut olaydaki eylemler dikkate alınacaktır.²³⁹

Öncül suçun yer bakımından, ülke sınırları içinde işlenmesi mecburiyeti bulunmadığından, öncül suç teşkil eden eylemin işlendiği yer hukukuna göre de suç sayılma şartı bulunmayıp, Türk Ceza Hukuku bakımından esas olan suç gelirlerinin elde edildiği hareketlerin, iç hukukumuz tarafından da suç teşkil etmesidir. Özetle ülke sınırları dışında işlenen bir hareketin öncül suç sayılması için, bu hareketin

²³⁸ “Suç tarihinde yürürlükte olan 5237 sayılı TCK’nın 282/1. maddesine göre atılı suçun oluşabilmesi için “alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin, yurt dışına çıkarılması veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tabi tutulmasının ve aklamaya konu değerlerin “öncül suç” olarak adlandırılan bir suçtan elde edilmiş olması gerektiği” gözetilerek, Adli Sicil kayıtlarına göre, sanıklar ... ve ...’nun suç tarihlerini kapsar şekilde sigara kaçaklığı suçundan mahkumiyetlerinin bulunmadığı, sanık ...’in mahkumiyetine konu ilamların ise 4926 sayılı Kanunun 4/a-2. maddesi uyarınca adli para cezası gerektiren suçlara ilişkin olduğunun anlaşılması karşısında, aklamaya konu malvarlığı değerlerinin “hangi öncül suçtan” elde edildiğinin ve sanıkların bu öncül suçtan bir mahkumiyetinin bulunup bulunmadığı kuşkuyla yer bırakmayacak şekilde tespit edilip öncül suçun TCK’nın 282/1. maddesindeki unsurları taşıyıp taşımadığı da karar yerinde tartışılmaksızın yazılı şekilde mahkumiyetlerine karar verilmesi hukuka aykırıdır.” Yargıtay 16 Ceza Dairesi, Karar : 2017/4303, <https://barandogan.av.tr/blog/ceza-hukuku/suctan-kaynaklanan-malvarligi-degerlerinin-gelirlerinin-veya-kara-paranın-aklanmasi-sucu-cezasi.html>, (19.12.2021).

²³⁹ “26.02.2003 tarihinde uyuşturucu madde ticareti suçundan yakalanarak tutuklanan sanığın yapmış olduğu araç alım satım ve tescil işlemlerinin öncül suçtan önceki tarihlere ilişkin olduğu anlaşılacakla unsurları oluşmayan suçtan sanığın beraati yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi hukuka aykırıdır.” Yargıtay 9. Ceza Dairesi, Karar: 2013/9914). <https://barandogan.av.tr/blog/ceza-hukuku/suctan-kaynaklanan-malvarligi-degerlerinin-gelirlerinin-veya-kara-paranın-aklanmasi-sucu-cezasi.html>, (16.01.2022); “...Başka bir anlatımla karapara aklama suçunun işlenebilmesi için öncelikle karapara olarak adlandırabileceğimiz bir değer varlığı gerekmekte olup, bu da Yasada sayılan öncü suçların Yasanın yürürlük tarihinden sonra işlenmesi halinde olanaklı olacaktır. Dolayısıyla sanıklarca akladığı iddia olunan paranın elde edildiği tarihin 4208 sayılı Yasanın yürürlüğe girdiği tarihten önce olması nedeniyle karapara olarak nitelendirilmeyeceğinden, karapara olarak nitelendirilmeyen suça konu paranın da sanıklarca banka hesaplarından başka hesaplara aktarılması eylemlerinin karapara aklama suçunu oluşturduğunun kabulü olanaklı değildir.” Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 01/11/2011 tarihli ve E.2011/7-31, K.2011/219 sayılı kararı, <https://www.hukukturk.com/>, (12.04.2021)

” Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun oluşabilmesi için failin, alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkarması veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutması gerektiği; ayrıca sanık tarafından akladığı iddia olunan malvarlığı değerinin elde edilme tarihinin 4208 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra olması zorunluluğu da dikkate alınarak somut olayda öncül suç niteliğindeki “uyuşturucu madde ticareti” suçlarından sanık hakkında işlem yapıldığı ve yargılandığı belirtilen dava dosyalarının tespit edilerek mahkemelerinden getirtilip suç tarihlerinin 4208 sayılı Kanunun yürürlüğünden sonra olup olmadığı ve malvarlığı değerinin bu suçlar nedeniyle elde edilip edilmediği yönünden incelenmesi ve sonucuna göre sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerektiğinin gözetilmemesi [bozmayı gerektirmiştir.]” Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 17/11/2015 tarihli ve E.2015/4821, K.2015/4212 sayılı kararı, <https://www.hukukturk.com/>, (17.04.2021)

hukukumuzda suç tipi olarak düzenlenmesi şartı aranmaktadır. Ek olarak suç gelirinin elde edildiği eylemlerin herhangi bir ülkede gerçekleşmesi halinde bu eylemlerin gerçekleştiği ülke mevzuatına göre suç olarak düzenlenmesi şartı aranmamaktadır.²⁴⁰

Aklama suçunda hukuk sistemimiz alt eşik yöntemini benimsendiğinden katalog suç listesine yer verilmemiştir. Esas olan suçun tipi veya cezanın miktarı değil, elde edilen suç gelirinin bir suç işlenmesi yoluyla elde edilmesidir.²⁴¹ Kanun gerekçesinde belirtildiği üzere, uluslararası sorunlardan biri olan suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama eylemleri birçok sorunu beraberinde getirmektedir. Ülkemizin de üyeleri arasında bulunduğu karaparanın aklanmasına karşı uluslararası kuruluşlardan biri olan Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), Avrupa Konseyi gibi kuruluşların uygulamalarına entegre olunması planlanmıştır. Eski mevzuatta alt sınırı bir yıl veya üzeri hapis cezası gerektiren suçlar öncül suç sayılırken, 5918 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile bu sınır 2009 yılında “altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren suçları” kapsayacaktır.²⁴² Bu değişiklik OECD tavsiyesi üzerine gerçekleşmiştir. 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun’daki katalog suç sistemi 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile terk edilmiştir.²⁴³ Katalog suç sisteminin terk edilmesi anlayışına da katılmaktayız.

5918 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un gerekçesinde de belirtildiği üzere, ilgili değişikliklerin uluslararası sözleşmeler ve uluslararası kuruluşların tavsiyelerine uyum sağlama amacıyla hareket edildiği belirtilmektedir: “Söz konusu maddede yapılan değişikliklerle aynı zamanda 2005/60 sayılı Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı Amacıyla Mali Sistemlerin

²⁴⁰ Ersan Şen, **Yorumluyorum 25**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 292.

²⁴¹ Özbek, Aklama, s. 169; Özbek/Doğan/Bacaksız, Özel Hükümler, s. 1185; Özbek, Özel Hükümler, s. 1078; “Bazı ceza kanunlarında, örneğin Alman Ceza Kanunun 261. Paragrafında öncül suçlar bakımından katalog sistemi benimsenmiştir.”, Özgenç, Suç Örgütleri, s. 66.

²⁴² 5918 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun gerekçesinde belirtildiği üzere “Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun öncül suçu bakımından eşik sistemi benimsenmiş ve alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren suçların, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçunun öncül suçları olduğu kabul edilmiştir. Ancak, OECD bünyesinde çalışmalarını yürütmekte olan FATF tarafından yayımlanan 40 Tavsiye’ye göre; eşik sistemini benimseyen ülkelerin alt sınırı altı ay hapis cezasını gerektiren suçları öncül suç kapsamına almaları gerekmektedir. Bu nedenle, Türk Ceza Kanununun 282 nci maddesinin birinci fıkrasında yapılan değişikliklerle, FATF Tavsiyelerine uyum sağlamak amacıyla, öncül suçlara ilişkin bir yıl olarak düzenlenen eşik, altı aya indirilmiştir.” şeklinde ifade edilmiştir.

²⁴³ Özgenç, Suç Örgütleri, s. 66.

Kullanılmasının Önlenmesine Dair Avrupa Birliği Direktifi başta olmak üzere AB mükteşebatı ile uyum sağlanmış olacaktır.” şeklindedir.

2.3.2.5.2.3. Öncül Suç ile Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu Arasındaki İlişki

Aklama suçu meydana gelmesi için öncül suçun yurt içinde ya da yurt dışında işlenmesinin bir önemi bulunmamaktadır. Ayrıca öncül suçu meydana getiren eylemlerin kural olarak, yurt dışındaki ülke kanunlarında suç sayılması şartı aranmamaktadır. Esas olan suç gelirlerinin elde edildiği eylemlerin Türk hukukuna göre suç teşkil etmesidir.²⁴⁴

Öncül suçun işlendiğinin belli olmaması hatta suçun faili, suçun işlendiği yeri ve zamanı, suçun mağduru tespit edilmeyen bir öncül suçtan dolayı, aklama suçunun oluştuğuna kanaat getirilip mahkûmiyet kararı verilmesi mümkün değildir.²⁴⁵ Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu hakkında hüküm kurulabilmesi için öncül suçtan bir mahkûmiyet kararının olması şart değildir ancak ilgili suçun işlenip işlenmediğinin belirlenmesi şarttır.²⁴⁶ Bilindiği üzere öncül suç ile aklama suçu

²⁴⁴ Özgenç, Suç Örgütleri, ss. 66-67; Aksi yönde “Mameleki değerlerin, işlendiği ülkenin (locus delicti) ceza kanunlarına göre suç olan bir fiilden elde edilmiş olması koşulu, kanunilik ilkesinin doğal sonucu ve gereğidir. Bu gereklilik somut olarak gözetilmelidir. Gerçekten fail, fiilin, işlendiği ülkede suç oluşturmadığını ortaya koyabilirse, karapara aklamadan bahsetmek mümkün olmamalıdır. Çünkü, karapara aklama suçunun kurucu unsurlarından biri de, aklamaya konu zenginliklerin suç kökenli olmasıdır.”, Kocasakal, s. 200.

²⁴⁵ Özgenç, Aklama, ss. 301-302; “Bu anlayış, Alman Ceza Kanununda katalog halinde belirlenen ancak belirli ağır suçlardan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklama suçunun konusunu oluşturabileceği yönündeki kabulde çelişmektedir. Öncül suçu oluşturduğu düşünülen fiile ilişkin olarak yargılama yapılmadığı takdirde, bunun katalogda yer alan suçlardan birini oluşturup oluşturmadığını, gerçekten böyle bir suçun işlenip işlenmediğini tespiti imkan bulunmamaktadır.”, Özgenç, Aklama, ss. 301-302.

²⁴⁶ “Öncül suç bulunma zorunluluğu: Suç tarihinde yürürlükte olan 5237 sayılı TCK’nın 282/1. maddesine göre atılı suçun oluşabilmesi için “alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin, yurt dışına çıkarılması veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tabi tutulmasının ve aklamaya konu değerlerin “öncül suç” olarak adlandırılan bir suçtan elde edilmiş olması gerektiği” gözetilerek, Adli Sicil kayıtlarına göre, sanıklar ... ve ... ‘nun suç tarihlerini kapsar şekilde sigara kaçaklığı suçundan mahkûmiyetlerinin bulunmadığı, sanık ... ‘in mahkûmiyetine konu ilamların ise 4926 sayılı Kanunun 4/a-2. maddesi uyarınca adli para cezası gerektiren suçlara ilişkin olduğunun anlaşılması karşısında, aklamaya konu malvarlığı değerlerinin “hangi öncül suçtan” elde edildiğinin ve sanıkların bu öncül suçtan bir mahkûmiyetinin bulunup bulunmadığı kuşkuyla yer bırakmayacak şekilde tespit edilip öncül suçun TCK’nın 282/1. maddesindeki unsurları taşıyıp taşımadığı da karar yerinde tartışılmaksızın yazılı şekilde mahkûmiyetlerine karar verilmesi hukuka aykırıdır.”, Yargıtay 16 Ceza Dairesi - Karar : 2017/4303). <https://barandogan.av.tr/blog/ceza-hukuku/suctan-kaynaklanan-malvarligi-degerlerinin->

iki ayrı suç olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple öncül suçla alakalı muhakemeye ilişkin davayı veya cezayı düşüren nedenlerin mevcut olması aklama suçunun adli sürecini durdurmamaktadır. Söz gelimi öncül suç failinin kendisine ulaşılammış olması veya ölmüş olması durumunda bu fail hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılamasa bile bu durumun aklama suçuna etkisi bulunmaz ve aklama suçuyla ilgili yargılama pekâlâ yapılır.²⁴⁷ Yargıtay kararlarında da bu görüşe katıldığını söylemek mümkündür. Ancak yine de belirtmek gerekir ki bu husus öğretilerde tartışmalıdır.²⁴⁸ Öncül suç hakkında beraat kararı verilmesi halinde, failin haksızlıkla ilişkisi kesilmiş olacağı ve suçtan elde edilmiş bir gelir de olmayacağı için aklama suçunun da oluşmadığı kabul edilmelidir. Yargıtay 16. Ceza Dairesi kararında belirtildiği üzere;

*Kara para aklama suçu açısından varlığı gerekli olan öncü suçun işlenme tarihi, karapara aklama suçunu hukukumuzda sokan 4208 Sayılı Kanun'un yürürlük tarihi olan 19.11.1996 tarihinden önceki bir tarihe tekabül etmekte ise, artık karapara sayılan bir değerden ve karapara aklama suçunun konusunu oluşturan "karapara", ancak anılan Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra işlenen öncü suçlardan dolayı bu niteliği taşıyacaktır. Başka bir anlatımla, kanunda belirtilen öncü suçların işlenmesi sonucu suçun konusu olarak ortaya çıkan "karapara" ya bu niteliğini veren 4208 Sayılı Kanun olmuştur.*²⁴⁹

gelirlerinin-veya-kara-paranın-aklanması-sucu-cezası.html, (05.01.2022).

²⁴⁷ Dülger, s. 486; “Türk Ceza Kanunu’nun 282. maddesinde düzenlenen aklama suçu öncül suçun varlığına bağlı türev, ikincil bir suçtur. Ancak, öncül suçtan ayrı, bağımsız bir suç olarak düzenlenmiştir. Bu nedenle, aklama suçunun gerçekleşmesi için öncül suçlarla ilgili bir mahkumiyet kararına kural olarak gerek yoktur. Aklama suçu ile ilgili davaya bakan mahkeme, öncül suçun işlenip işlenmediğini bir ön sorun olarak belirleyerek, suçun konusunu teşkil eden suç gelirinin mevcut olup olmadığını belirledikten sonra, buna dayanarak hüküm kuracaktır. Başka bir deyişle mahkeme, öncül suçun işlenip işlenmediğini görülmekte olan davaya yardımcı olacak biçimde nispi muhakeme yoluyla tespit ederek aklama ile ilgili yargılamayı sonuçlandıracaktır. Nispi muhakeme sırasında, bir öncül suçun işlenip işlenmediğine ve aklamaya konu değerlerin bu suçlardan elde edilip edilmediği hususu değerlendirilecektir. Burada, öncül suçla ilgili bir yargılama yapılmamakta, öncül suç sadece aklamaya suç gelirlerinin kaynağı açısından değerlendirilmektedir. Ancak öncül suç ile ilgili olarak açılmış bulunan bir ceza davası varsa, aklamaya bakan mahkemenin bu durumu bekletici sorun yapması ve bunun sonucuna göre hüküm vermesi gerekir. Buna rağmen, öncül suç için ceza davasının açılmış bulunması, şüpheli malvarlığı değerleri ile ilgili aklama yönünde araştırma ve incelemelere ve eğer şüphe güçlü ise söz konusu malvarlığı değerlerine el konulmasına engel teşkil etmeyecektir.”, Aykın, Öncül, s. 8.

Aksi yönde, “TCK’nın 282. maddesinde tanımlanan suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerlerinin, hangi öncül suçtan elde edildiğinin mahkemece verilen hükümle sabit olması gerekmektedir. Dikkat edilmelidir ki, öncül suçun işlendiğinin mahkemece verilen hükümle sabit olması, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerinin aklanması suçunun işlendiği iddiasıyla açılan kamu davasında bu suçtan dolayı mahkûmiyet hükmü kurulabilmesi için aranan bir şarttır. Bu itibarla, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerinin aklanması suçunu oluşturan fiillerin işlendiği sırada öncül suçun işlendiğinin mahkemece verilen hükümle sabit olması ya da bu suç nedeniyle soruşturma veya kovuşturmaya başlanmış olması gerekmemektedir.”, Özgenç, Aklama, ss. 301-302.

²⁴⁸ Özgenç, Aklama, 301 vd.

²⁴⁹ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, Esas No :2016/450, Karar No :2016/367 Karar Tarihi:01/02/2016 kararı.

Madde metninde “suçtan kaynaklanan” ibaresi bulunduğuna göre, fiilin suç kabul edileceği yalnızca kovuşturma aşamasının sonunda verilecek hükmün kesinleşmesiyle belirlilik kazanacağından, öncül olan suçla ilgili verilen kararın kesinleşmesi gerektiği ifade edilmektedir.²⁵⁰ Aynı şekilde Yargıtay 4. Ceza Dairesi kararında da belirtildiği üzere *“TCK'nın 282. maddesinde öngörülen öncül suç niteliğindeki "parada sahtecilik" suçundan sanık hakkında Bakırköy 4. Ağır Ceza Mahkemesinin verdiği 2006/133 esas sayılı mahkumiyet kararının kesinleşmesi beklenerek, sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiğinin gözetilmemesi”* sebebiyle hükmün bozulmasına karar verilmiştir.²⁵¹ Burada belirtilmelidir ki, yüksek mahkeme kararlarında iddia makamının, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçundan kamu davası açması için öncül suçun beklenilmesi zorunlu olmadığı belirtilmekte ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu m. 170/2'ye göre²⁵² yeterli şüpheyi elde eden cumhuriyet savcısının kamu davasını açması mümkündür.²⁵³ Öyleyse suçun konusu olan suç gelirlerinin, öncül suçtan kaynaklandığı ispat edilemiyorsa bu durumda aklama suçundan bahsetmek mümkün olamayacaktır. Burada öncül suçun mevcut olmadığını tespit eden tek hüküm beraat kararı olacaktır. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu m. 223'te düzenlenen diğer hüküm türleri var

²⁵⁰ Özbek, Aklama, s. 170; Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 1186; Özbek, Özel Hükümler, s. 1079; Çakır, s. 325.

²⁵¹ Yargıtay 4. Ceza Dairesi'nin 8/10/2012 tarihli ve E.2011/12206, K.2012/19784 sayılı kararı. Ancak belirtmek gerekir ki Yargıtay'ın öncül suçun kesinleşmesini beklemeden de hüküm verilebileceği yönünde kararı mevcuttur.

²⁵² 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, m. 170/2: *“Soruşturma evresi sonunda toplanan deliller, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturuyorsa; Cumhuriyet savcısı, bir iddianame düzenler.”*

²⁵³ *“Somut olayda çözümlenmesi gereken husus soruşturma aşamasında Cumhuriyet Başsavcılığınca bir sorunun çözümünün "bekletici mesele" yapılıp yapılamayacağı, öncül davanın soruşturma aşamasında bekletici sorun kabul edilip edilemeyeceği, kararın bekletici meseleye dair olup olmadığına dairdir. TCK'nın 67/1. maddesinde bekletici mesele konusunda karar vermeye savcılık makamının yetkili olup olmadığı hususunda yasal bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak CMK'nın 218/1. maddesinde, "yüklenen suçun ispatı ceza mahkemelerinden başka bir mahkemenin görev alanına giren bir sorunun çözümüne bağlı ise; Ceza Mahkemesi bu sorunla ilgili olarak bu kanun hükümlerine göre karar verebilir ancak bu sorunla ilgili olarak görevli mahkemede dava açılması veya açılmış davanın sonuçlanması ile ilgili olarak bekletici sorun kararı verebilir.” şeklindeki düzenlemeden bekletici mesele kararını mahkemelerin verebileceği anlaşılmaktadır. Diğer taraftan bekletici mesele zaman aşımını kesici değil durdurucu nedenlerdendir. Zaman aşımını kesmek için bekletici mesele kararı verilemeyeceği gibi Cumhuriyet Başsavcılığının "Suçtan Kaynaklanan Mal Varlığı Değerlerini Aklama" suçundan dava açması için öncül suçun kesinleşmesine gerek yoktur. CMK'nın 170/2. maddesi kapsamında suç işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşuyorsa iddianame düzenleyerek dava açacaktır. Görüldüğü üzere soruşturma mercii olan Şişli Cumhuriyet Başsavcılığının bekletici mesele kararı vermesi hususunda yetkili olmadığı gibi, zorunlu da değildir.”, Yargıtay 16. Ceza Dairesi Esas No :2016/450, Karar No :2016/367 Karar Tarihi: 01/02/2016.*

ise artık bu durumda suç gelirin ya da bir diğer ifadeyle malvarlığı değerlerinin, bir suçtan doğduğunu söylemek mümkün olacaktır.²⁵⁴

Bununla beraber, bir fiilin tipiklik unsuru gerçekleşip, hukuka aykırılık unsuru gerçekleşmediyse, bu durum haksızlık teşkil etmeyecektir. Fail, hukuka uygunluk sebepleri gereğince hareketini yapmışsa burada öncül suçun meydana geleceği düşünülemez. Bu bağlamda, yapılan hareket neticesinde iktisap edilen gelir, suç geliri olmayacağı için, bu gelirin aklama aşamalarında kullanılması durumunda suçun konusu olmadığından suç tipi meydana gelmeyecektir. Bilindiği üzere hukuka uygunluk sebeplerinin varlığı halinde beraat kararına hükmedilmektedir. Sonuçta bu beraat kararı, suç tipi meydana gelmediği için hükmedilmektedir. Yani mahkemece beraat kararına hükmedildiği takdirde öncül suçun varlığı gündeme gelemeyecektir.²⁵⁵

Özel hukukta geçici hukuki koruma olarak kabul edilen ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz gibi ya da icra hukukunda, icra takip işlemi olarak kabul edilen haciz işlemini sonuçsuz bırakmak amacıyla yapılan hareketler, çalışma konumuz olan suç tipine öncül suç niteliği sağlamamaktadır. Zira bu hareketlerin konusu farklı olup, bu hareketlerden dolayı hukuka aykırı, haksız bir kazanç sağlanmamaktadır.²⁵⁶

2.3.2.5.2.4. Öncül Suç ile Vergi Suçları Arasındaki İlişki

Vergi suçlarının öncül suç olup olmayacağına ilişkin öğretide farklı görüşler bulunmaktadır. İlk olarak vergi suçlarını, öncül suç olarak kabul eden görüşü ele alacağız. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun konusunu tekrar edecek olursak, hapis cezasının alt sınırı altı ay ya da altı aydan fazla olan suçlardan iktisap edilen malvarlığı değerleridir. Buradan hareketle vergi suçlarının da öncül suç olabilme ihtimali mümkündür.²⁵⁷

Öğretideki aksi görüşe göre fail yasal olarak elde ettiği bir kazancı ya da mülkiyetindeki malvarlığı ile alakalı olarak vergi ödeme yükümlülüğünü ifa etmemiş olabilir. Bu bakımdan vergi mevzuatında tanımlanan vergi suçlarının işlenmesiyle iktisap edilen bir malvarlığı değerinden bahsedilemez. Netice olarak vergi suçları,

²⁵⁴ Özbek, Aklama, ss. 170-171; Özbek/Doğan/Bacaksız, Özel Hükümler, ss. 1186-1187; Özbek, Özel Hükümler, ss. 1079-1080.

²⁵⁵ Dülger, s. 507.

²⁵⁶ Özgenç, Suç Örgütleri, s. 68; Özgenç, Aklama, s. 301; Tongür, s. 48.

²⁵⁷ Çakır, s. 305; Dülger, s. 486 vd.

suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunda öncül suç sıfatını alamayacağı kabul edilmektedir.²⁵⁸

Nihayet her iki görüşü de özetleyecek olursak, alt eşik yönteminde açıkladığımız üzere hukuk sistemimiz, hapis cezasının alt sınırı altı ay veya üzeri olan suçların, aklama suçunun öncül suçu olduğunu kabul etmektedir. Burada vergi suçlarının öncül suç niteliğinde olup olmadığı tartışma konusudur. Birinci görüşe göre, kanun metninde alt sınırı altı ay veya üzeri hapis cezası olarak belirli olduğundan vergi suçlarının da pekâlâ öncül suç olabileceği ifade edilmektedir. Aksi görüşe göre ise vergi suçları sonucunda ayrıca ve özellikle bir suç geliri iktisap edilmediği, vergilendirilmemiş paranın suç geliri vasfı taşımayacağı, bundan dolayı suç geliri olarak kabul etmenin mümkün olmadığı gerekçesiyle vergi suçlarının, aklama suçunda öncül suç olamayacağı belirtilmektedir.²⁵⁹

2.3.2.5.2.5. Öncül Suçun Belirlenmesinde Nispi Muhakeme ve Bekletici Mesele Durumları

Öncül suç bakımından bir suçun işlenip işlenmediği ya da işlendiği düşünülse bile, nerede, ne zaman, nasıl, neden işlendiğini, bu suça kimlerin iştirak ettiği, suç sonucunda suç geliri elde edilip edilmediği sorularının cevabı, nispi muhakeme kurumu ile aydınlatılamaz.²⁶⁰ Nispi muhakeme kurumunun uygulanabilmesi için somut olayın 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu m. 218/1'deki şartların olduğu durumlarda söz konusu olabilir. Kanun hükmü şu şekilde düzenlenmiştir:

Yüklenen suçun ispatı, ceza mahkemelerinden başka bir mahkemenin görev alanına giren bir sorunun çözümüne bağlı ise; ceza mahkemesi bu sorunla ilgili olarak da bu Kanun hükümlerine göre karar verebilir. Ancak, bu sorunla ilgili olarak görevli mahkemede dava açılması veya açılmış davanın sonuçlanması ile ilgili olarak bekletici sorun kararı verebilir.

Bu bağlamda hukuk sistemimiz bakımından en sağlıklı çözüm yolunun öncül suçla ilgili olan yargılamada “bekletici mesele” kararının alınmasıdır. Fakat 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 218. maddesi gereği bekletici meselenin de konu

²⁵⁸ Özgenç, Suç Örgütleri, s. 68; Özgenç, Aklama, s. 300.

²⁵⁹ Dülger, s. 491; Say, ss. 165-166.

²⁶⁰ Özgenç, Suç Örgütleri, s. 71; Özgenç, Aklama, ss. 304-305; Özbek, Aklama, s. 172; Özbek/Doğan/Bacaksız, Özel Hükümler, s. 1188; Özbek, Özel Hükümler, s. 1082; Çakır, s. 328. Aksi yönde, Ergül, Karapara, s. 164.

bakımından ceza mahkemeleri dışındaki durumlarla ilgili olduğu açıkça belirtilmektedir. Söz gelimi hukuki bir olayın hukuk mahkemelerinin görev alanına girmesi gibi bir durumda bekletici mesele kararı pekâlâ uygulanabilecektir.²⁶¹

Ceza yargıcı, nispi muhakemede, kendi görev alanına girmeyen meseleyi, ceza yargılaması usulü normlarını uygulayarak çözüme kavuşturmaktadır. Burada sorun “lüzum nisbetinde” çözümlenmektedir.²⁶² Esasında nispi muhakemenin gayesi, yargıcın dava sürecinde görev alanı dışındaki bir problemi çözebilmeyi sağlamaktır. Oysa öncül suçun var olup olmama meselesi ceza mahkemelerinin görev alanına girmekle, bunun mahkemenin uzmanlığı dışında kalan bir durumla alakası bulunmamaktadır. Bilindiği üzere aklama suçunda görevli mahkeme asliye ceza mahkemesi olmakla beraber nispi muhakeme yapılacağı öncül suç ağır ceza mahkemesinin görev alanına girmesi mümkün olabilir. Bu durumda da 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu m. 5’e aykırılık gündeme gelecektir çünkü alt mahkeme, üst mahkemenin görev alanına giren bir dosyaya bakmış olacaktır ki öğretide bu duruma görev yasağı denmektedir.²⁶³ Yargıtay da nispi muhakemenin bazı sınırlı hallerde yapılacağına işaret etmiştir.²⁶⁴ Ancak Yargıtay’ın suçtan kaynaklanan

²⁶¹ Özbek, Aklama, s. 173. Özbek, Özel Hükümler, s. 1082; Özbek/Doğan/Bacaksız, Özel Hükümler, ss. 1188-1189; “Aklama suçuyla ilgili soruşturma ya da kovuşturmanın devam ettiği sırada suçun konusunu oluşturan gelirlerin elde edildiği öncül suç hakkında yargılamanın devam etmesi halinde, öncül suçun oluşup oluşmadığı konusunda henüz bir değerlendirme yapılmadığı ve yargılamanın sonucunda suçun unsurlarının oluşmadığı nedeniyle beraat ya da mahkumiyet kararı verilmesi mümkün olduğu için, bu durum aklamaya ilişkin yargılama yapan yargıç tarafından bekletici mesele yapılmalıdır. Aklama suçuna ilişkin yargılamayı yapan yargıcın kendisi açısından tali bir mesele olan öncül suç hakkında nispi muhakeme yoluyla karar vermesi halinde, öncül suçu yargılayan mahkemenin vermiş olduğu karardan farklı çıkması halinde kararlar çelişkili ve tartışmalı olacaktır. O yüzden aklamaya ilişkin yargılamayı yapan yargıç bekletici mesele yapmalıdır.” Say, s. 167.

²⁶² Veli Özer Özbek, **Ekonomi Ceza Hukuku Birinci Kitap: Genel Hükümler**, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 220.

²⁶³ Özbek/Doğan/Bacaksız, Özel Hükümler, s. 1188; Özbek, Aklama, ss. 172-173; Özbek, Özel Hükümler, s. 1082; 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, m. 5/1: “İddianamenin kabulünden sonra; işin, davayı gören mahkemenin görevini aştığı veya dışında kaldığı anlaşılırsa, mahkeme bir kararla işi görevli mahkemeye gönderir.”

²⁶⁴ “Sanıkların işlediği öne sürülen ve öncül suç oldukları kabul edilen fiiller nedeniyle Hindistan’da açılmış ceza davası bulunduğu anlaşılmaktadır. Karapara aklama suçundan açılan kamu davasında, unsur olan öncül suçun işlenip işlenmediğinin bu suç yönünden yargılama faaliyetinde bulunmayan hakim tarafından çözümü yani nisbi muhakeme ancak öncül suçun yargılama yapılarak kanıtlanmasına olanak bulunmayan sanığın ölümü, zamanaşımı, kamu davasının açılmaması ve benzeri hallerle sınırlıdır. Sanıklar hakkında Hindistan’da açılmış ceza davası bulunduğu göre, öncül suç konusunda yargılama yetkisine sahip mahkeme ile bu suçun işlenip işlenmediğini nisbi muhakeme yoluyla belirleyecek mahkemenin farklı sonuçlara ulaşabileceği de gözetilerek, Hindistan’daki yargılama sonucunda verilmiş ve kesinleşmiş bir karar varsa getirtilip incelenerek sonucuna göre sanıkların hukuki durumlarının değerlendirilmesi gerekirken, eksik soruşturma sonucu yazılı şekilde hüküm kurulması..., şeklinde bozma kararına hükmedilmiştir.” Yargıtay 7. Ceza Dairesi, Esas No :2009 / 15629 Karar No :2010 / 17189 Karar Tarihi :29/12/2010.

malvarlığı değerlerinin aklanması suçuyla ilgili nispi muhakemenin uygulanmasıyla ilgili öncül suçun işlenip işlenmediğinin tespiti bakımından delil değerlendirmesi yapılmadığından dosyanın tevdi edilerek nispi muhakeme yoluyla öncül suçun oluşup oluşmadığının tespit edilerek değerlendirilmesi gerektiği sebebiyle bozma kararına hükmetmiştir.²⁶⁵

2.3.2.6. Suçun Nitelikli Unsurları

2.3.2.6.1. Genel Olarak

Türk Ceza Kanunu'nda öncelikle suç tipinin temel şekli tanımlanır. Daha sonra bu suç tipinin temel şekline etki edecek şekilde; cezanın ağırlaştırılması ya da hafifletilmesi gereken nitelikli unsurlara yer verilir. Bu unsurlar suçun nitelikli halleri ya da bir başka ifadeyle nitelikli unsurları olarak adlandırılırlar. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu sisteminde, klasik ceza hukuku görüşünün bir neticesi olarak, nitelikli unsurlara “ağırlatıcı sebepler” ve “hafifletici sebepler” olarak ifade edilir.²⁶⁶

Eski mevzuatımızda yer alan 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun'da “*suçun, usul veya fîru veya karı-koca veya kardeşlerinden biri tarafından karaparanın kaynaklandığı suçları gizlemek amacıyla işlenmesi*” durumunda hükmedilecek cezanın yarısından üçte ikisine kadar indirim yapılmaktaydı. Yürürlükte olan mevzuatımızda ise suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçuna ilişkin hafifletici nedenler uygulaması bulunmamaktadır. Hafifletici nedenlerin kaldırılması da uluslararası düzenlemelere uyum bakımından yerinde olduğu düşüncesindeyiz.²⁶⁷

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun ağırlaştırıcı hallerini aşağıda sırasıyla inceleyeceğiz. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 282. maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarında suç tipinin ağırlaştırıcı halleri

²⁶⁵ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 2010/13467, 2011/27195, Karar Tarihi: 16/12/2011.

²⁶⁶ Özgenç, Genel Hükümler, ss. 226-227; Artuk/Gökçen, s. 312.

²⁶⁷ “Öncül suçu işleyen kişinin “karapara aklama” suçunu işlemesi durumunda suçun tam cezasıyla cezalandırılması gerektiğine göre; söz konusu suçun, öncül suçun failiyle belli bir akrabalık ilişkisi içinde bulunan kişi tarafından işlenmesi durumunda cezada indirim yapılmasını kabul etmemek gerekir.” Özgenç, Suç Örgütleri, s. 59.

düzenlenmektedir.²⁶⁸ Suçun ağırlaştırıcı unsurları sırasıyla; “kamu görevlisi” tarafından veya “belli bir meslek sahibi kimse” tarafından işlenmesi, “suç işlemek için teşkil edilmiş örgüt” tarafından işlenmesi halleridir. Anılan maddenin üçüncü fıkrasında söz konusu suçun Türk Ceza Kanunu kapsamında kamu görevlisi sayılan kimse tarafından işlenilmesi halinde suçun temel şeklinden daha ağır ceza ile cezalandırılacağı düzenlenmektedir. Bu bağlamda kimlerin kamu görevlisi sayılacağı hususunu tespit etmek son derece önem arz etmektedir. Burada suçun failinin yalnızca kamu görevlisi olmasının ağırlaştırıcı sebeplerin uygulanacağı anlamına gelmemelidir. Aşağıda ayrıntılarına değinileceği üzere; öğretide failin kamu görevlisi olması yeterli bulunmayıp, kamu görevini ifa ederek suçun işlenmesine sebebiyet verilmesi gerekmektedir.

İlgili maddenin dördüncü fıkra ise; suç işlemek amacıyla kurulmuş olan bir örgütün faaliyetleri çerçevesinde işlenilmesi durumunda verilecek cezanın suçun temel şekline kıyasla verilecek cezanın artırılacağı düzenlenmektedir. Madde gerekçesinde bu fıkra ile ilgili olarak şu açıklamalara yer verilmiştir: *“bu suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek ceza belli oranda artırılması öngörülmüştür. Ancak, belirtilmelidir ki, bu suçtan dolayı verilecek ceza, örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçundan dolayı ayrıca cezalandırılmaya engel teşkil etmemektedir.”*

2.3.2.6.2. Suçun Kamu Görevlisi Tarafından veya Belli Bir Meslek Sahibi Kimse Tarafından İşlenmesi

Suçun “kamu görevlisi” tarafından veya “belli bir meslek sahibi kimse” tarafından işlenmesi ağırlaştırıcı hali 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Hakkındaki Kanunda da benzer bir düzenlemeyle yer almaktaydı. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun Birinci Kitap, Birinci Kısım, Birinci Bölüm 'de temel ilkeler ve tanımlar düzenlenmektedir. Anılan kanunda m. 6/1-c'de kamu görevlisinin tanımı: *“Kamu görevlisi deyiminden; kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya*

²⁶⁸ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, m. 282: *“(3) Bu suçun, kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi halinde, verilecek hapis cezası yarı oranında artırılır.*

(4) Bu suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek ceza bir kat artırılır.”

*seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi” şeklindedir.*²⁶⁹ Suçun, kamu görevlisi tarafından işlenmesi 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 282/3 gereğince cezayı ağırlaştıran sebepler arasında sayılmıştır. Önemle belirtmek gerekir ki; kişinin kamu görevlisi sıfatını haiz olması tek başına nitelikli halin gerçekleşeceği anlamına gelmemektedir. Suçun ağırlaştırıcı unsurunun var sayılabilmesi için yalnızca memurluk ya da kamu görevlisi sıfatı yeterli olmayıp, bunun yanında karapara aklama suçuyla memurun ya da kamu görevlisinin görevi arasında uygun bir nedensellik bağının mevcut olması şarttır.²⁷⁰ Bu sebeple öğretide ağırlaştırıcı hal olarak “suçun kamu görevlisi tarafından” işlenmesi haline yer verilmesi eleştirilmektedir. “Kamu görevi sırasında” veya “kamu görevi nedeniyle suçun işlenmesi” ifadesinin daha yerinde olacağı belirtilmektedir.²⁷¹

Belirli bir meslek sahibi olmak ifadesinden anlaşılması gereken ise kişinin, aklama suçunu işlemesi için gereken mesleki bilgi birikimi, tecrübesi ve diğer özellikleriyle yararlı olabilecek kişilerden bahsedilmektedir. Bu kişilerin ifa ettiği mesleklerinden dolayı teknik bilgileri, iletişim ağları ve başkaca diğer özellikleriyle aklama suçunu oluşturan seçimlik hareketlerin yapılmasını kolaylaştırılması gerekmektedir.²⁷² Bu nedenlerle suç tipi yorumlanırken, suça etki eden mesleğin, suç tipine sağladığı faydalar dikkate alınarak, ağırlaştırıcı hal gündeme gelmektedir. Aklama hareketlerinin karışık, dinamik ve aşamasına göre son derece teknik bilgi ihtiyacına duyulması sebepleriyle, suç gelirlerine yasal bir izlenim vermeye çalışan failler için söz konusu ağırlaştırıcı hal düzenlenmiştir.²⁷³ Suç gelirlerinin aklamasının, nitelikleri ve yöntemleri dikkate alındığında bahsi geçen ağırlaştırıcı halin daha çok mali, finansal ve hukuki meslek mensupları için uygulanmasının mümkün olduğunu

²⁶⁹ “Bilindiği üzere, kamusal faaliyet, Anayasa ve kanunlarda belirlenmiş olan usullere göre verilmiş olan bir siyasal kararla, bir hizmetin kamu adına yürütülmesidir. Bu faaliyetin yürütülmesine katılan kişilerin maaş, ücret veya sair bir maddî karşılık alıp almamalarının, bu işi sürekli, süreli veya geçici olarak yapmalarının bir önemi bulunmamaktadır. Bu bakımdan, örneğin mesleklerinin icrası bağlamında avukat veya noterin kamu görevlisi olduğu hususunda bir tereddüt bulunmamaktadır. Keza kişi, bilirkişilik, tercümanlık ve tanıklık faaliyetinin icrası kapsamında bir kamu görevlisidir. Askerlik görevi yapan kişiler de kamu görevlisidirler. Bu bakımdan örneğin bir suç vakıasına müdahil olan, bir tutuklu veya hükümlünün naklini gerçekleştiren jandarma subay veya erleri de, kamu görevlisidirler. Buna karşılık, kamusal bir faaliyetin yürütülmesinin ihaleye dayalı olarak özel hukuk kişilerince üstlenilmesi durumunda, bu kişilerin kamu görevlisi sayılmayacağı açıktır.” Ergül, Organize Suçlar, s. 254.

²⁷⁰ Kocasakal, s. 420.

²⁷¹ Çakır, s. 338; Ünver, 307.

²⁷² Dülger, s. 549; Say, s. 172.

²⁷³ Dülger, s. 550.

söylemek gerekir.²⁷⁴

2.3.2.6.3. Suçun Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 282/4'te yer alan bir diğer ağırlaştırıcı hal ise; suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun “örgüt faaliyeti” çerçevesi içerisinde işlenmesidir. İlgili suçun dördüncü fıkrası şu şekilde düzenlenmektedir: *“Bu suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek ceza bir kat artırılır.”*

Suçun örgüt faaliyetleri çerçevesinde işlenmesi için suç örgütü kavramının üzerinde durmamız gerekmektedir. Zira suçun örgüt faaliyetleri çerçevesinde işlenebilmesi için 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 220’de düzenlenen teknik anlamda bir suç örgütü teşekkül etmelidir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 220/1’de suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunu düzenlemektedir: *“Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenler, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması halinde, dört yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak, örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekir.”*

Kanundaki tanım doğrultusunda öğretide bir suç örgütünden bahsedebilmek için gereken şartlar şunlardır. İlk olarak suç işlemek gayesiyle kişilerin bir araya gelmesi gerekmektedir. İkinci şart, bir araya gelen bu örgütün süreklilik arz etmesi gerekmektedir. Üçüncü şart, örgüt içerisinde alt-üst sınıfının bulunması gerekmektedir. Diğer bir deyişle hiyerarşik bir düzenin varlığı aranmaktadır. Dördüncü şart, elverişliliklerdir. Beşinci ve son şart ise bir araya gelen kişilerin minimum üç kişi olması gerekmektedir.²⁷⁵

Maddenin dördüncü fıkrasında düzenlenen ağırlaştırıcı nedenin uygulanabilmesi için aklama suçunun, örgüt faaliyetleri kapsamında işlenmesi ve aynı zamanda suçun icra hareketlerine başlanmış olması şartları aranmaktadır. Yine de belirtmek gerekir ki, teşekkül eden suç örgütünün, aklama suçunu işlemek hedefiyle

²⁷⁴ Kocasakal, s. 251.

²⁷⁵ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem ve Murat Önok, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ekim 2015 Ankara, s. 839; Kavlak, s. 368 vd.

bir araya gelmesi koşulu bulunmamaktadır.²⁷⁶

Suç örgütünün silahlı ya da silahsız olması bu ağırlaştırıcı halin uygulanması açısından bir önem arz etmemektedir. Benzer şekilde aklama suçunun failleriyle, örgütü kuran, örgütün başı ya da üyesinin aynı kişiler olması da ağırlaştırıcı nedenin uygulanması bakımından bir etkisi bulunmamaktadır. Yukarıda açıkladığımız üzere suçun fail ya da failleri tarafından herhangi bir suç tipini işlemek suretiyle var olan bir suç örgütünün hareketleri içerisinde işlenmesi yeterli olacaktır.²⁷⁷ Aklama suçunun genellikle organize suç örgütleri tarafından işlendiği göz önünde bulundurulduğunda bu ağırlaştırıcı nedenin düzenlenmesindeki amaç, suç gelirlerinin aklanması ile mücadele yeterli olmayıp ayrıca bu suç örgütlerinin de cezalandırılmasını sağlayarak caydırıcılığı artırmaktır.²⁷⁸

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 282. maddenin gerekçesinde bu ağırlaştırıcı hal ile ilgili: “...bu suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, verilecek cezanın belli oranda artırılması öngörülmüştür. Ancak, belirtilmelidir ki, bu suçtan dolayı verilecek artırılmış ceza, örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçundan dolayı ayrıca cezalandırılmaya engel teşkil etmemektedir.” Suçların içtimasına yönelik açıklamada bulunulmuştur. Kanun koyucuya göre, gerçek içtima kuralları gereği 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 220 ve Türk Ceza Kanunu m. 282’den ayrı ayrı hüküm kurabilecektir. Aynı şekilde öğretide kanun koyucunun görüşünü savunan yazarlar bulunmaktadır.²⁷⁹ Ancak bu düzenlemenin “ne bis in idem” ya da “aynı fiilden dolayı iki kez yargılama olmaz” ilkesine ilkesine aykırılık teşkil ettiğini iddia eden karşı görüşler de mevcuttur. Bu görüşe göre; Türk Ceza Kanunu m. 220/4 uyarınca örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçtan ve ayrıca bu maddede düzenlenen suçtan da ceza verilmektedir. Burada 220. maddenin beşinci fıkrasında “örgüt yöneticileri, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen

²⁷⁶ Çakır, s. 341; Ünver, s. 308; Say, s. 173.

²⁷⁷ Ünver, s. 309.

²⁷⁸ Taşkın, s. 178.

²⁷⁹ “Gerek bu gerekçeyi gerek genel olarak suç ve cezaların içtimasına ilişkin ilkelerle paralel düzenlemeyi içeren TCK’nın 220. maddesi ve özellikle de bu maddenin 4. Fıkrası, örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işleme durumunun, örneğin TCK’nın 282. Maddesinde olduğu gibi herhangi bir suçta cezayı artırıcı neden olması halinde, bu durumun o suçun cezasını artırıcı etkisi yanında ayrıca, TCK’nın 220. maddesi uyarınca da failin cezalandırılmasını gerektirir bir düzenlemeyi içermektedir ki, kanımızca yerindedir. Bu durum sanıldığı gibi aksine, çifte değerlendirme yasağına da çifte cezalandırma yasağına da aykırı değildir. Her iki uygulamanın nedeni farklı olduğu gibi, burada ceza vermek veya cezayı artırmak için değerlendirilen şeyler de farklıdır.” Ünver, s. 309; Özgenç, Suç Örgütleri, s. 81.

bütün suçlardan dolayı ayrıca fail olarak cezalandırılır.” düzenlemesi yer almaktadır. Dolayısıyla 282/4’te sayılan ağırlaştırıcı hal, “*ne bis in idem*” ilkesi, bir diğer ifadeyle “*aynı fiilden dolayı iki kez yargılama olmaz*” ilkesine aykırılık oluşturmaktadır. Bu konu, suçun özel görünüş şekilleri bölümünde içtima başlığı altında ayrıntılı olarak ele alınacaktır.²⁸⁰

2.3.3. Manevi Unsur

2.3.3.1 Genel Olarak

İşlenen fiil ile kişi arasındaki manevi bağı ifade eden kavram, suçun manevi unsuru olarak adlandırılmaktadır. Manevi bağ kurulmadan, gerçekleşen davranış fiil niteliği taşımayacaktır. Fiil niteliği taşımadığından dolayı suç da meydana gelmeyecektir.²⁸¹ Failin taksirli hareketinden dolayı cezalandırılabilmesi için mutlaka kanunda bu suçun taksirli haline ilişkin düzenlenen açık bir hüküm bulunmalıdır. Aksi takdirde taksirli sorumluluktan cezalandırılma mümkün değildir. Çünkü bu sorumluluk istisnai bir sorumluluk kabul edilmektedir. Netice itibarıyla suçun kastla hareket edilmesi durumunda her zaman cezalandırma durumu bulunurken, suçun taksirle işlendiğinde ise kanunda taksirli sorumluluğun açıkça düzenlenmesi şartıyla cezalandırılma mümkündür.²⁸² Ekonomik suçlar bakımından ise taksirli sorumluluk halinin cezalandırılabilir olmaması gerekmektedir. Bir diğer deyişle kanunlarda ekonomik suçlara ilişkin taksirli sorumluluk hali bulunmamalıdır. Bunun sebebi, böyle bir durumda cezalandırma imkânı genişleyecek ve ceza hukukunun “*ultima ratio*” ilkesine, yani son çare olması ilkesine zarar verebilecektir.²⁸³

5327 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 21’de kastın tanımını şu şekilde yapmaktadır: “(1) *Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır. Kast, suçun kanuni*

²⁸⁰ Yazarlar söz konusu düzenlemelerin ve kanundaki diğer benzer düzenlemelerin çıkarılması gerektiğini belirtmektedirler.; Özbek/Doğan/Bacaksız, Özel Hükümler, ss. 1194-1195; Özbek, Aklama, s. 179; Özbek, Özel Hükümler, s. 1089.

²⁸¹ Özgenç, Genel Hükümler, s. 231; Akbulut, s. 392; Artuk/Gökçen, s. 315.

²⁸² Öztürk/Erdem, s. 275; “Ayrıca bkz. TCK, yalnızca öldürme (m. 85), yaralama (m. 89), iflas, genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması, atom enerjisi ile patlatmaya neden olma, trafik güvenliği tehlikeye sokma, çevreyi kirletme, askeri tesisleri tahrip, savaş zamanı yükümlülüklerin yerine getirilmemesi, devletin güvenliğine ilişkin bilgileri açıklama, yasaklanan bilgileri açıklama, casusluk suçlarının taksirli biçiminin cezalandırılmasını öngörmektedir.”, Öztürk/Erdem, s. 275 vd.

²⁸³ Özbek, İlkeler, ss. 31-32.

tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir.

(2) Kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi halinde olası kast vardır.” O halde öğretide kastın ifade ediliş şekli olan; bilmek ve istemek unsurlarının varlığı halinde kast kavramı meydana gelmektedir. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu bakımından kastın ispatı son derece önem arz etmektedir. Bilmek ve istemek unsuru somut olaya göre değerlendirilmelidir.

Çalışma konumuz olan aklama suçunun oluştuğu ve gerçekleştiği anın tespitini yapmak son derece zordur. Karapara birden fazla hareket sonucunda meydana gelen bir sürecin olgusudur. Bu bağlamda, mahkeme sanığın mesleğini, eğitim öğretim durumunu, kişisel özelliklerini, iletişim çevresini dikkate alarak yargılamayı yürütecektir. Öncelikle öncül suç ile aklama suçu arasındaki bağın somutlaşması adına deliller getirtilecektir. Bu sebeplerden dolayı manevi unsurun ispatı adeta ikiye katlanmakta ve oldukça kompleks bir hale bürünmektedir.²⁸⁴

Kural olarak aklama suçu kasten işlenen bir suç türüdür. Kanunda suçun taksirli sorumluluk hali düzenlenmediğinden taksirle işlenmesi mümkün değildir.²⁸⁵ Fail, 282/1’de belirtildiği üzere “alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezası” gerektiren suçtan dolayı haksız bir gelir elde eder ve elde etmiş olduğu geliri, kasten hareket ederek yani bilerek ve isteyerek aklama kalkışırsa fail cezalandırılacaktır.²⁸⁶ Yargıtay 7. Dairesi bir kararında; sanığın üzerinde ya da aracında taşıdığı para ve mallarla ilgili gümrükte bildirim davet edilmesine rağmen, otobüsün gizli bölmelerine sakladığı değişik ülkelere ait dövizler bildirmeyerek, sonradan ihbar edilerek yakalanmasını, sanığın söz konusu paraların suç kaynaklı olduğunu bildiğinin kanıtı olarak değerlendirilmiştir.²⁸⁷ Ülkemizin de taraf olduğu ve ilgili hükümlerini alıntılarladığımız, çalışmamızın üçüncü bölümünde inceleyeceğimiz aklama suçu ile mücadele

²⁸⁴ Ergül, Karapara, s. 168.

²⁸⁵ Özbek/Doğan/Bacaksız, Özel Hükümler, s. 1195; Özbek, Aklama, s. 179; Özbek, Özel Hükümler, s. 1089; Parlar/Hatipoğlu, s. 891; Kocasakal, s. 395 vd.; Taşkın, s. 174; Özgenç, Aklama, s. 314.

“Kanun koyucu, bu suçun işlenebileceği tipik hareket modellerini seçimlik olarak düzenlemiş ve ilk türdeki hareket modeli açısından genel kastı yeterli görürken, ikinci türdeki hareket modeli açısından ise özel kastı aramıştır.” Ünver, s. 304.

“Öte yandan f.2’de yer alan suç bakımından ise failin bu suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerini, bu özelliğini bilerek hareket etmiş bulunması zorunludur. O halde bu fıkra da yer alan suç genel kastla işlenebilir. Ancak hükümde bilerek ifadesine yer verilmiş olması nedeniyle olası kastla işlenebilmesi mümkün değildir.” Özbek, Aklama, s. 180.

²⁸⁶ Çakır, s. 342.

²⁸⁷ Taşkın, s. 174; Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 1998/8325 E. ve 1999/7117 K. sayılı Kararı.

kapsamındaki uluslararası sözleşmelerde bu suç tipinin ancak kasten işlenebileceği belirtilmiştir.²⁸⁸ Bununla beraber, suç tipinin düzenlendiği maddenin birinci fıkrasında “çeşitli işlemlere tabi tutmak” hareketinin “maksadıyla” şeklinde vurgulandığına göre suçun özel kastla işlenmesi gerekmektedir.²⁸⁹

2.3.3.2. Karşılaştırılmalı Hukukta Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçunun Manevi Unsuru

Hukukumuzda aklama suçunun yalnızca kasten işleneceği yukarıda açıklanmıştır. Karşılaştırmalı hukukta bazı ülkeler çalışma konumuz olan suçun olası kastla ve hatta taksirle dahi işlenebileceği ifade edilmiştir. Bu noktada İsviçre Ceza Kanunu’nun 305. Maddesinde suçun kasıtlı olarak işlenebileceği ifade edilmekle beraber öğretide, bu suçun manevi unsurunun meydana gelmesi için olası kastın varlığının da yeterli olacağı ifade edilmektedir.²⁹⁰

Alman Ceza Kanunu’nda suçun kasten işlenebileceği ifade edilmekle birlikte maddenin beşinci fıkrası uyarınca suçun olası kastla ve ayrıca taksirli sorumluluk

²⁸⁸ Özgenç, Suç Örgütleri, s. 79; “Türkiye’nin taraf olduğu ve ilgili hükümler için bkz: Viyana Sözleşmesi m. 3/1, Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Palermo Sözleşmesi m. 6, Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi m. 23, Strazburg Sözleşmesi m. 6.” Özgenç, Suç Örgütleri, s. 79 vd.

²⁸⁹ Özbek, Aklama, s. 179-180; Özbek/Doğan/Bacaksız, Özel Hükümler, s. 1195; Özbek, Özel Hükümler, s. 1089; Özgenç, Suç Örgütleri, s.77; “Ancak, suçun kanuni tanımında söz konusu oluşturan fiillerden suçtan elde edilen malvarlığı değerini yurt dışına çıkarmanın dışındaki işlemler bakımından ek manevi unsur olarak amaç unsuruna yer verilmiştir. (Özgenç, Suç Örgütleri, s. 77). Bu konudaki eleştiri için bkz. Kanun koyucu, karapara aklama suçunun oluşabilmesi için failde manevi unsur olarak özel bir kast (güdü) aramaktadır ki, bu durum bile bütünüyle çağcıl gelişmelere aykırıdır. Çünkü genel kasdın bile mahkemelerce kanıtlanmasının oldukça zor olduğu açık bir gerçeklik iken, genel kast yanında bir de özel kasdın kanıtlanmasının mahkemelere yüklenmesi, mahkemelerin işini daha da zorlaştıracak, daha somut bir deyişle, cezalandırılması gereken çok sayıda karapara aklama sanığı, delil yokluğu veya yetersizliği nedeniyle beraat edecektir.” Dursun, Ekonomik Suçlar, s. 227.

²⁹⁰ Mark Pieth, Basler Kommentar, Strafrecht II, 3. Auflage 2013, s. 2705’ten ve Dave Zollinger, Geldwaschereigesetz, 2. Auflage, Zurich 2009, ss. 123-124’ten aktaran Çakır, s. 343; “Ayrıca İsviçre öğretisinde de bu suçun manevi unsurunun kast olduğu kabul edilmekle birlikte, suçun manevi unsurunun oluşması için *olası kastın* da yeterli olduğu görüşü egemendir. Ancak, suçun manevi unsuru kast açısından en önemli husus bilme unsurunun kapsamı olup, failin suçun konusu malvarlığı değerinin bir suçtan elde edilmiş olduğunu bilmesi gerektiğidir. Bu bilgi yoksa ne salt hareketlere yönelik kast ne de olası kastın suçun manevi unsurunun oluşması için yeterli olmadığı kabul edilmektedir.”, Günter Stratenwerth, Wolfgang Wohlers, Schweizerisches Strafrecht, Handkommentar, 3. Auflage, Bern 2013, s. 342’den aktaran Çakır, 343. vd.

“Genel kabul gören görüş, failin kararparanın aklanması eylemlerini sözkonusu malvarlığı değerinin yasadışı kaynağını ve bunun yasalara uygun biçimde elde edilmiş biçimde görüntü vermeye elverişli hareketleri bu niteliğini bilerek ve isteyerek yapması (kast) veya bilmesi ve hareketin neticesini kabullenmesi (olası kast) gerektiği yönündedir.”, Ünver, s. 305.

halinin de gündeme gelerek cezalandırmak mümkün olacaktır.²⁹¹ Olası kast sorumluluğunda failin suç işlenmesi sonrası elde edilen suç gelirin aklanma hareketlerini fark etmesi ve bu durumu fark ettikten sonra kabullenerek aklama faaliyetlerinin içinde yer aldığı takdirde olası kast sorumluluğunun gerçekleşeceği kabul edilmektedir.²⁹² Aynı şekilde, Alman Ceza Kanunu m. 261/5' e göre failin, özen yükümlülüğüne aykırı davranışı ve ağır dikkatsizliği sebebiyle elde ettiği malvarlığı değerinin, maddenin birinci fıkrasında düzenlenen hukuka aykırı eylemlerden kaynaklandığını fark etmediği takdirde taksirli sorumluluk hali gündeme gelecektir. Burada kusur ilkesi ve belirlilik ilkesi gözetilerek cezalandırma yapılması gerekmektedir.²⁹³

Finlandiya Ceza Kanunu'na göre de suçun manevi unsuru kasttır. Suçun kanun metninde sayılan tipik eylemlerinin taksirle işlenmesi Fin mevzuatında ayrı bir suç olarak düzenlenmesi tercih edilmiştir. Burada fiiller aynı olmakla beraber suçun manevi unsuru da taksir olarak düzenlenmiştir.²⁹⁴

Son olarak kanun koyucu, OECD üyesi ülkelerin mevzuatlarıyla uyum sağlanması amacıyla, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 282. maddesinde sayılan seçimlik hareketlerde manevi unsurdaki amaca açıklık getirme düşüncesiyle değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklik, 5918 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun gerekçesinin 5. Maddesi, ikinci fıkrasında düzenlenmiştir. Şöyle ki:

Ayrıca, maddenin birinci fıkrasında öngörülen ve yurt dışına çıkarma dışında kalan tüm fiiller için iki ayrı amacı birlikte arayan “gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak” şeklindeki manevî unsur bağlamındaki amaca açıklık getirmek düşüncesiyle, söz konusu ibarede yer alan “ve” bağlacı “veya” olarak değiştirilmiştir. Öte yandan, izlenen ceza siyasetinin gereği olarak söz konusu suçun ceza miktarları artırılmış ve bu suretle OECD üyesi diğer ülkelerin mevzuatındaki yaptırım miktarları arasında yeknesaklığın sağlanması amaçlanmıştır. Şeklinde.

²⁹¹ Gunther Artz, Ulrich Weber, Bernd Heinrich, Eric Hildengorf, Strafrecht Besonderer Teil, 3. Auflage, Biefeld 2015, s. 915'ten aktaran Çakır, s. 344; “Alman öğretisinde de Al. CK'nın 261. Paragrafında benzer biçimde düzenlenen bu suçun olası kastla işlenebileceği kabul edilmektedir.”, Ünver, s. 305.

²⁹² Thomas Fischer, Strafgesetzbuch mit Nebengesetzen, 62. Auflage, München, 2015, ss. 1884-1885'ten aktaran Çakır, s. 344.

²⁹³ Çakır, s. 344; Wolfgang Mitsch, Strafrecht, Besonderer Teil 2 Vermögensdelikte, 3. Auflage, Heidelberg 2015, s. 844'ten ve Wilhelm Schmidt, Juliane Krause, Strafgesetzbuch Leipziger Kommentar, s. 680'den aktaran Çakır, s. 344.

²⁹⁴ Ünver, s. 306.

2.3.4. Hukuka Aykırılık Unsuru

Aklama suçunun unsurlarından son olarak inceleyeceğimiz unsur, hukuka aykırılık unsuru olacaktır.²⁹⁵ Hukuka aykırılık belirli bir hukuk normunda ifade edilen emir ya da yasağa uygun hareket edilmesine aykırılık olarak tanımlanabilir. Hukuka aykırılık unsuru, hukukun genel olarak yapılmasını veya uyulmasını istediği emir ve yasakların tersine fiil hakkında ifade edilen “negatif değer” hükmüdür. Suç tipine uygun bir hareket, buna izin veren bir norm sebebiyle hukuk düzenine aykırı bulunmuyorsa, hukuka aykırı da olmayacaktır. Hukuka aykırılık suç tipine uygun eylemin tüm hukuk düzeniyle aykırılık içinde bulunması halidir.²⁹⁶

Kanunun suç kabul ettiği bir eylemin işlenmesine başka bir hüküm müsaade ediyorsa, o eylemin hukuk düzeni tarafından suç teşkil etmediği kanaatine varılır. Böylece ceza hukukunun yasakladığı bir eylemin işlenmesine müsaade ederek o normun hukuka aykırı olmasını engelleyen norma, hukuka uygunluk sebebi denmektedir. Hukuka uygunluk sebeplerinin var olması durumunda, suçun oluşamayacağını belirtmek gerekir. Başka bir ifadeyle ifa edilen eylemler bu durumda suç vasfı taşımayacaktır.²⁹⁷

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda hukuka uygunluk sebepleri dört başlık altında toplanmaktadır. Sırasıyla; “hakkın kullanılması”, “kanun hükmünü yerine getirme”, “meşru savunma” ve “ilgilinin rızası” hukuka uygunluk nedenleri olarak sayılmaktadır.²⁹⁸

Yukarıda sayılan hukuka uygunluk nedenlerinin çalışma konumuz bakımından uygulanmasının son derece güç olduğunu söylemek mümkündür. Bunların arasında uygulanabilmesi en mümkün olan hukuka uygunluk hali “kanun hükmünü yerine

²⁹⁵ “Ancak belirtmek gerekir ki hukuka aykırılık unsurunun suçun unsurları içerisinde yer almayacağını savunan görüşler de bulunmaktadır. Bkz. Katoğlu, hukuka aykırılığın, suçun bir unsuru olmadığı görüşündedir. Ancak, yazar, suçun yapısına ilişkin izahlar çerçevesinde hukuka aykırılığın hangi bağlamda ele alınması gerektiği hususunda herhangi bir açıklamada bulunmamaktadır.” Özgenç, Genel Hükümler, s. 303.

²⁹⁶ Özbek/Doğan/Bacaksız, Genel Hükümler, s. 278; Öztürk/Erdem, s. 202; Centel/Zafer/Çakmut, s. 279; Artuk/Gökçen, s. 403; Tongür/Çetintürk, ss. 177-178; Akbulut, s. 466.

²⁹⁷ Çakır, s. 352.

²⁹⁸ Öztürk/Erdem, s. 206; Akbulut, s. 474; Özgenç, Genel Hükümler, s. 313; “5237 sayılı Kanunun sisteminde; “meşru müdafaa, hakkın kullanılması, kanun emrini ifa ve ilgilinin rızası” şeklinde başlıca dört hukuka uygunluk nedenine yer verilmiştir. Hukuka uygunluk nedenlerinden birinin bulunması, eylemin suç olmasını engelleyeceğinden, fail hakkında beraat kararı verilmesi gerekecektir.” CGK, 10.12.2013, E. 2013/1-60 K. 2013/603.”, Özgenç, Genel Hükümler, s. 313.

getirme” olacaktır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 24: “*Kanunun hükmünü yerine getiren kimseye ceza verilmez.*” şeklindedir. Bu bağlamda aklama suçu bakımından, kanun hükmünün yerine getirilmesi hukuka uygunluk nedeninin tipik örneğini, yürürlükteki 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi Hakkındaki Kanun’un, “*kontrollü teslimatın şartları*” ve “*kontrollü teslimat kararı ve usulleri*” başlıklarında düzenlenen kontrollü teslimat müessesinin oluşturduğunu söylemek mümkündür.²⁹⁹ Kanun hükmüne göre kolluk kuvvetlerinin denetim ve gözetimi altında yapılan kontrollü teslimat ya da bunun yapılmasının kolaylaştırılması durumunda, bu hareketleri yapan kolluk personellerinin kanun hükmü ifa ettikleri için yapılan hareketler suç teşkil etmeyecektir. Kısaca özetleyecek olursak, kontrollü teslimat uygulamasına karar veren “amirler” bakımından kanun hükmünün yerine getirilmesi, verilen emri uygulayanlar bakımından ise amirin emrinin yerine getirilmesi hukuka uygunluk nedenini oluşturmaktadır.³⁰⁰ Ayrıca belirtmek gerekir ki, amirin verdiği emir, hukuka aykırılık haricinde suç teşkil eden bir emir de olabilir. Ancak Anayasa m. 137/2 gereği “*Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz.*” Dolayısıyla suç teşkil eden emrin yerine getirilmesini hukuk düzeni korumayacak ve suçun ilgilisi hukuka uygunluk

²⁹⁹ *Kontrollü Teslimatın Şartları*

m. 10 : “*Kontrollü teslimatın uygulanabilmesi için;*

- a) *Kontrollü teslimat kapsamına giren kaçakçılık faaliyetinin çok ciddi organize edilmiş olması,*
 - b) *Organizatörlerin, sermayedarların ve şebeke elemanlarının ortaya çıkarılması ve bunlar hakkında bütün delillerin tespiti için başka bir imkan bulunmaması,*
 - c) *Mal veya fonların gideceği son yere kadar herhangi bir boşluğa meydan vermeyecek şekilde denetimin sağlanabilmesi,*
 - d) *Kontrollü teslimat uygulamaya yeterli zamanın bulunması,*
 - e) *Türkiye’de hazırlanarak yurtdışına götürülecek veya transit geçecek her türlü kaçak mal veya fonlar için ayrıca;*
1. *Kontrollü teslimat yönteminin boşluksuz işleyeceği ve failer hakkında kovuşturma ve soruşturma açılacağına talep eden Devlet tarafından garanti edilmesi,*
 2. *Kontrollü teslimat uygulamasının sona erdiği, Türk vatandaşlarının yakalandığı ülke devleti tarafından Türk vatandaşları ile kontrollü teslimata konu mal veya fonlar ile bunların naklinde kullanılan araçlar ile karaparanın iadesi hususunun taahhüt edilmiş olması, Zorunludur.”*

Kontrollü Teslimat Kararı ve Usulleri

m. 11: “*Kontrollü teslimata, 10 uncu maddede belirtilen şartların varlığı halinde, Ankara (...) Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından karar verilir. İzleme ve gözleme işleminin tehlikeye düşmesi veya kontrollü teslimat uygulamasına devam edilmesi halinde, delillerin kaybolması veya sanıkların elden kaçırılma ihtimalinin ortaya çıkması durumunda, karar gerekmeksizin kontrollü teslimat uygulamasına derhal son verilir. Kontrollü teslimat uygulamasında yetki, kontrollü teslimat uygulamasına son verilen yer mahkemesine aittir. Kontrollü teslimat uygulaması Türk mahkemelerinin yargı yetkisini ortadan kaldırmaz.”*

³⁰⁰ Dölger, s. 592.

sebebinden faydalanamayacaktır.³⁰¹

2.4. KUSURLULUK, KUSURLULUĞU ETKİLEYEN HALLER

Kusurluluk ya da kusur, işlenen eylemle ilgili olarak failin sorumlu tutulabilme konusundaki değer yargıları şeklinde açıklanmaktadır. Failin icra etmiş olduğu eylemin, hukuki anlam ve neticelerini algılama ya da eylemle alakalı olarak hareketlerini idare edebilme ile ilgili olan durum ise kusur yeteneği olarak ifade edilmektedir.³⁰²

Kusur yeteneğinin tanımından hareketle, isnat kabiliyeti daha geniş anlamda kullanılmaktadır. Eylemin, kişiye yüklenebilmesi ya da onun bu eylem sebebiyle sorumlu tutulabilmesi adına mevcut olması gereken öğeler olduğu kabul edilmektedir.³⁰³ Ceza hukuku sisteminde adi karine olarak kabul edilen, tüm insanların isnat yeteneğine sahip oldukları karinesi geçerlidir. Bununla birlikte, bu karinenin aksinin gerçekleşebileceği halleri ceza kanunları göstermektedir. İstisnalar saklı tutulmak kaydıyla, esas olan tüm insanların kusur yeteneğinin var olduğudur.³⁰⁴

Türk Ceza Hukukunda kusur ilkesi uyarınca, kusur yeteneği olmayan, yani hukuk normlarının anlamını algılayamayan ya da algılama durumu olmayan, hukuk normunu algılasa bile ilgili norma uygun hareket edemeyecek olan kişilere ceza verilmesi mümkün değildir.³⁰⁵

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda kusurluluğu etkileyen nedenler belirtilmektedir. Bunlar; “yaş küçüklüğü”, “akıl hastalığı”, “sağır ve dilsizlik”, “geçici nedenler, alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olma”, kişinin “cebir, şiddet

³⁰¹ Bunun gerekçesi Anayasa'nın 137. Maddesinden kaynaklanmaktadır; *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, m. 137: “Kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimse, üstünden aldığı emri, yönetmelik, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı o emri verene bildirir. Ancak, üstü emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilerse, emir yerine getirilir; bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz. Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz.*

Askeri hizmetlerin görülmesi ve acele hallerde kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması için kanunla gösterilen istisnalar saklıdır.”

³⁰² Selami Turabi, “Kusurluluk ve Kusurluluğu Etkileyen Haller”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 2012, s. 268; Akbulut, s. 545.

³⁰³ Turabi, s. 271.

³⁰⁴ Hakan Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 22. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2019, s. 384; Öztürk/Erdem, s. 248.

³⁰⁵ Turabi, s. 276.

korkutma ve tehdit altında olma” hallerinde algılama yeteneğinin etkilenmesi halleri dışında “zorunluluk hali”, “hukuka aykırı ve fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi”, meşru savunmada “sınırın aşılması”, “haksız tahrik” ve bazı “hata” halleri kusurluluğu etkileyen haller olarak düzenlenmektedir.³⁰⁶ Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu bakımından, failin kusur yeteneğini etkileyen ve suçun meydana gelse dahi cezalandırmaya etki eden üç halin sayılması yeterli olacaktır. Bunlar üç hal sırasıyla; “konusu suç teşkil eden bağlayıcı emrin yerine getirilmesi”, “cebir, şiddet korkutma ve tehdit altında” aklama suçunun işlenmesi ve aklama suçunun maddi unsurlarında hata halleri, bu suç bakımından mümkün görünmektedir.³⁰⁷

2.5. ETKİN PİŞMANLIK

Kanun koyucu 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 36. Maddesindeki genel hüküm haricinde, bazı suç tipleri bakımından suç vücut bulduktan sonra, soruşturma aşaması başlamadan önce ya da soruşturma aşaması içerisinde veya kovuşturma aşamasında hüküm verilmeden önce, kovuşturma sonrası cezanın infazı aşamasında dahi etkin pişmanlık hallerine özel olarak yer verilmiştir. Bu hükümler doğrultusunda faile, somut olaydaki aşamaya göre ceza verilmemesini ya da ceza miktarında indirim yapılmasını düzenlemektedir.³⁰⁸

³⁰⁶ Akbulut, ss. 544-545; Say, ss. 174-175.

³⁰⁷ Çakır, s. 354; Dülger, s. 596.

³⁰⁸ Demirbaş, Genel Hükümler, s. 512; Akbulut, s. 665; Centel/Zafer/Çakmut, s. 470; Artuk/Gökçen, s. 635; Öztürk/Erdem, ss. 330-331; “Uyuşmazlığın sağlıklı bir şekilde çözümü için *"Etkin pişmanlık"* kavramı üzerinde durulmalıdır.

Pişmanlık Türk Dil Kurumu Sözlüğünde; "Yaptığı bir iş ya da davranışının olumsuz sonucunu görerek üzülme, nadim olma" şeklinde tanımlanmaktadır.

Öğreti ve uygulamada; "Bir suçun işlenmesinden sonra failin, herhangi bir dış etken bulunmaksızın kendi hür iradesiyle, meydana gelen neticeyi ortadan kaldırmaya yönelik davranışlarına etkin pişmanlık" denilmektedir.

Türk Ceza Kanunu'nun kabul ettiği suç teorisi uyarınca, suçun kanuni tanımında yer alan unsurların gerçekleşmesiyle, ortaya cezalandırmayı gerektirir bir haksızlık çıkmakta ve kusurluluğu kaldıran bir sebebin bulunmaması hâlinde, fail hakkında bir ceza ya da güvenlik tedbirine hükmolunmaktadır. Fakat bazı hâllerde kanun koyucu, failin cezalandırılması için başka birtakım unsurların da bulunması veya bulunmamasını aramıştır. İşte haksızlık ve kusur isnadı dışında kalan bu gibi hususlar "Suçun unsurları dışında kalan hâller" başlığı altında ele alınmaktadır. Bunlardan failin cezalandırılması için gerekli olanlara "Objektif cezalandırılabilme şartları," bulunmaması gerekenlere ise "Şahsi cezasızlık sebepleri" ya da "Cezayı kaldıran veya azaltan şahsi sebepler" denilmektedir. (Mahmut Koca-İlhan Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2016, s. 359). Bu yönüyle etkin pişmanlık, cezayı kaldıran veya cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebepler arasında yer almaktadır.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçuna ilişkin önceki kanundan farklı olarak, genel hüküm dışında özel düzenlemeyle etkin pişmanlık hükümlerine yer verilmiştir. 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi Hakkındaki Kanun'da etkin pişmanlık hükümleri yer almamaktayken, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 282'de yer almaktadır. Bu bağlamda değişiklikle birlikte karşılaştırmalı hukukta görüldüğü gibi etkin pişmanlık hükümleri uygulama alanı bulmuştur.³⁰⁹

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 282/6'ya göre *“Bu suç nedeniyle kovuşturma başlamadan önce, suç konusu malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini sağlayan veya bulunduğu yeri yetkili makamlara haber vererek ele geçirilmesini kolaylaştıran kişi hakkında bu maddede tanımlanan suç nedeniyle cezaya hükmolunmaz.”*³¹⁰ Anılan etkin pişmanlık hali, cezayı kaldıran şahsi bir cezasızlık sebebi olarak düzenlenmektedir.³¹¹ Madde hükmünde kovuşturma aşamasına başlamadan önce olarak ifade edildiğine göre, kovuşturmanın hangi andan itibaren başladığını da belirtmemiz gerekecektir. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 2/1-f maddesinde, kovuşturma evresi: *“iddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evre”* olarak tanımlanmaktadır. O zaman fail aklama suçu

İşledikleri suç nedeniyle şahısların cezalandırılması kural olmakla birlikte, bir kısım şartların gerçekleşmesi durumunda kişi hakkında ceza davasının açılmasından, açılmış olan davanın devamından ve sonuçta ceza verilmesinden veya mahkûm olunan cezanın infazından vazgeçilmesi izlenen suç politikasının bir gereğidir. Bilindiği üzere suç, bir süreç içerisinde işlenmekte olup buna suç yolu ya da "iter criminis" denilmektedir. Bu süreçte fail, önce belli bir suçu işlemek hususunda karar vermekte, daha sonra bunun icrasına yönelik hazırlıkları yapmakta, son olarak icra hareketlerini gerçekleştirmektedir. Çoğu suç, fiilin icra edilmesiyle tamamlanırken, kanuni tarife ayrıca bir unsur olarak neticeye yer verilen suçlarda, suçun tamamlanması için fiilin icra edilmesinden başka ayrıca söz konusu neticenin gerçekleşmesi de aranmaktadır. Türk Ceza Kanunu'nun 36. maddesindeki "Gönüllü vazgeçme" düzenlemesi ile failin suç yolundan dönerek, suçun tamamlanmasını veyahut da neticenin gerçekleşmesini önlemesi; etkin pişmanlığa ilişkin düzenlemeler ile de, suç tamamlandıktan sonra hatasının farkına vararak nedamet duyup neden olduğu haksızlığın neticelerini gidermesi için teşvikte bulunulması amaçlanmıştır.” Yargıtay Ceza Genel Kurulu, Esas No: 2017/969, Karar No: 2019/274, Karar Tarihi: 02.04.2019.

³⁰⁹ “Alman Ceza Kanunun'da bu suça ilişkin iki fıkrasında etkin pişmanlık hali düzenlemiştir. Bunlar, suçun öğrenilmesinden önce özgür iradeyle yetkili makamlara durumu bildirmek (f: 9) ve failin kendi fiilinin sonuçlarının veya başka bir failin fiilinin önlenilebileceği bir zaman diliminde özgür iradeyle failin kendisinin suça katkısını yetkili makamlara açıklamasıdır (f: 10). Bunlardan 9. fıkradaki durumda faile ceza verilmeyecek ve 10. Fıkradaki durumda ise failin cezasının indirilebilmesi veya ceza vermekten kaçınabilmesi için mahkemeye takdir yetkisi tanınmıştır.”, Ünver, s. 311.

³¹⁰ Maddenin gerekçesinde bu suçla ilgili etkin pişmanlık hükmüne yer verilmiştir. Buna göre, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini gizleme nedeniyle kovuşturma başlamadan önce, bu malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini kolaylaştıran kişi hakkında bu suç nedeniyle cezaya hükmolunmayacaktır.

³¹¹ Özgenç, s. 85; Ünver, s. 310; Özbek, Aklama, s. 180.

bakımından, iddianamenin mahkemece kabul edileceği ana kadar etkin pişmanlık hükmünden faydalanabilecektir.³¹²

Failin 282/6'daki Maddede düzenlenen etkin pişmanlıktan faydalanması için suça konu olan malvarlığı değerlerinin ya da başka bir ifadeyle suç gelirlerinin ele geçirilmesini sağlayacak ya da bunların bulunduğu yeri ve mekânı yetkili makamlara bildirmesi gerekecektir. Yani söz konusu gelirlerin ya da malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini kolaylaştırdığı takdirde etkin pişmanlıktan faydalanabilecektir. Dolayısıyla failin yalnızca pişman olduğunu beyan etmesi etkin pişmanlıktan faydalanması için yeterli olmayacaktır. Failin suç gelirlerinin bulunduğu yeri yetkili makamlara söylemesi sonrasında söylenen yerin var olmadığı ya da bu yerin var olduğu ancak suç gelirlerine ilişkin bir delil bulunamıyor ise bu durumda failin etkin pişmanlıktan faydalanıp faydalanamayacağı hususu tartışmalıdır.³¹³ Bizim de katıldığımız görüşe göre, failin etkin pişmanlıktan faydalanabilmesi için suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin ya da suç gelirlerinin eksiksiz bir şekilde ele geçirilmiş olması gerekmektedir. Suça konu malvarlığı değerleri eksiksiz bir şekilde ele geçirildiği takdirde fail cezaya hükmedilmemelidir.³¹⁴ Sonuç olarak, aklama suçunda fail ya da faillerin etkin pişmanlıktan faydalanabilmesi için iddianamenin düzenlenip ilgili mahkemece iddianame kabul edilinceye kadar suç konusu malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini ya da bu değerlerin bulunduğu yeri/yerleri yetkili makamlara haber vererek yetkili makamların suç konusu malvarlığı değerlerinin eksiksiz ele geçirilmesini somut olarak kolaylaştırması gerekmektedir. Ele geçirilen

³¹² Özbek, Özel Hükümler, s. 1090; Soruşturma makamlarının kendiliğinden bu bilgilere vakıf olması durumunda artık sanığın bu imkânı kullanmasının söz konusu olamayacağı açıktır.”, Genç, s. 284.; Dülger, s. 625.

³¹³ Özgenç, Suç Örgütleri, s. 86; Özbek, Özel Hükümler, s. 1090. “Yetkili makamlardan kim veya neyin anlaşılması madde metninde belirtilmemekle birlikte, bundan adli makamları anlamak ve fakat etkin pişmanlığın kovuşturma başlamadan önce gösterilmesi gerekli olduğu ve henüz dava açılmamış olduğu için bir yetkili mahkemenin varlığından söz edilemeyeceği için, bu yetkili makamlar ifadesinden yetkili mahkeme hariç diğer tüm adli makamları anlamak gerekir. Fakat burada, hariç tutulan şey yargılamaya yetkili mahkeme olup, tüm mahkemeler bu ifade dışında tutulmalıdır.”, Ünver, s. 311.

³¹⁴ Özgenç, Suç Örgütleri, ss. 85-86. Diğer bir görüş için, “Kolaylaştırılması yeterli olduğuna göre değerler mutlaka soruşturma makamlarınca ele geçirilmiş olmasının zorunlu bulunmadığı anlaşılmaktadır.”, Özbek, Özel Hükümler s. 1090; “Bu etkin pişmanlık halinin söz konusu olabilmesi için, suç işleyen ve etkin pişmanlık gösteren kimsenin bu malvarlığı değerlerini bizzat zaptederek yetkili makamlara getirip teslim etmesi aranmamaktadır. Kişinin, bu malvarlığı değerlerinin yetkili kişi veya makamlarca ele geçirilmesini herhangi tür ve biçimdeki bir davranışıyla sağlaması ve/veya bulunduğu yeri yetkili makamlara haber vererek bunların ele geçirilmesini kolaylaştırması yeterlidir.”, Ünver, s. 310-311.

meblağda eksiklik var ise mahkeme etkin pişmanlık hükümlerini uygulamamalı ancak somut olaya göre takdiri indirim ya da suçun cezasını alt sınırdan vererek hüküm kurmasında bir sakınca yoktur. Ayrıca soruşturma mercileri re'sen bu bilgilere sahipse bu durumda da failin artık etkin pişmanlıktan faydalanamayacağını söylemek mümkündür.³¹⁵

Kanun metninde belirtilen açık hüküm gereği mahkemeye takdir hakkı tanınmadığından, etkin pişmanlıktan faydalanan sanık için cezaya hükmolunmayacaktır. Şayet bu durumda m. 282/6'da "...cezaya hükmolunmaz." ibaresine yer verildiğinden sanığın yapılacak yargılama sonunda 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu m. 223/4 uyarınca ceza verilmesine yer olmadığı kararına hükmedilmesi gerektiği ifade edilmektedir.³¹⁶

Son olarak 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 282/6'nın, iddia makamı olan Cumhuriyet Savcılıklarını da ilgilendirdiği düşünülmektedir. Bizim de katıldığımız bu görüş ile ilgili olarak, gerçekten Ceza Muhakemesi Kanunu m. 171/1'de "*cezayı kaldıran şahsi sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren koşulların varlığı halinde cumhuriyet savcısı kovuşturmaya yer olmadığı kararı verebilir.*" düzenlemesi yer almaktadır. Düzenlemeye göre şüpheli, somut olayda 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 282/6 şartlarını sağlıyor ise cumhuriyet savcısı, şüpheli hakkında iddianame düzenlememe hususunda takdir hakkına sahip olacaktır.³¹⁷ Bu imkânın yargıdaki iş yükünün hafifletilmesine fayda sağlayacağını düşünmekteyiz.

2.6. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

2.6.1. Teşebbüs

2.6.1.1.Genel Olarak

Kanun lafzından hareketle, bir suçun icrasına elverişli hareketlerle başladıktan sonra failin elinde olmayan sebeplerden dolayı icra hareketlerinin ya da

³¹⁵ Dülger, s. 625.

³¹⁶ Tartışmalar için, Özbek, Aklama, s. 180.

³¹⁷ Özbek, Aklama, s. 181; "Soruşturma sırasında etkin pişmanlık koşullarının oluşması durumunda CMK'nın 171/1 maddesi gereğince Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmelidir.", Genç s. 284.

sonucun tamamlanamaması durumu, suça teşebbüs anlamına gelmektedir.³¹⁸ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 35/1 suça teşebbüsün koşullarını düzenlemektedir. Madde hükmünün tanımı şu şekildedir: “Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlamayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur.”

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu, yapısı gereği teşebbüse elverişli bir suç tipidir. 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun’da da benzer düzenlemeler bulunmaktaydı.³¹⁹ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 282’nin birinci ve ikinci fıkrasını ayrı incelememiz gerekmektedir.

Birinci davranış modeli bakımından, malvarlığı değerlerinin ya da suç gelirlerinin yurt dışına çıkarılırken failin iradesi haricinde söz konusu hareket tamamlanamayabilir.³²⁰ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 282 birinci fıkra bağlamında, yurt dışına çıkarma hareketi açısından suç gelirlerinin ya da malvarlığı değerlerinin yurt dışına çıkarıldığı an itibarıyla suç tamamlanmış olur. Eğer failin icra hareketlerine başladığı ispat edilebiliyorsa, bu fail ülke dışına çıkarılmadan yakalanırsa, eylemin teşebbüs aşamasında kaldığını söylemek mümkündür.³²¹ Örnek vermemiz gerekirse, aklama suçunu işleme maksadıyla icra hareketlerine başlayan ve bunun için banka şubesine giderek fon transferi yapmak isteyen failin, elde etmiş olduğu suç gelirlerine ilişkin, transfer talimatını banka personeline ilettiği esnada transfer işlemi gerçekleşmeden, durumun fark edilip yakalanması halinde suç teşebbüs aşamasında kalacaktır. Benzer olarak, suç gelirleriyle alınan altın, gümüş, kısacası her türlü emtianın henüz yurt dışına çıkarılmadan, havaalanı kontrolünde yakalanması durumunda da yine suç teşebbüs aşamasında kalacaktır.³²²

“Çeşitli işlemlere tabi tutmak” ifadesiyle en az iki işlem anlaşıldığı için bu hareketler bakımından suça teşebbüs ilk davranış modeline kıyasla daha kolay

³¹⁸ Demirbaş, Genel Hükümler, s. 488; Özbek/Doğan/Bacaksız, Genel Hükümler, s. 454; Öztürk/Erdem, s. 313; Tongür/Çetintürk, s. 290; Akbulut, s. 616; Centel/Zafer/Çakmut, s. 446; Artuk/Gökçen, ss. 597-598.

³¹⁹ Çakır, s. 362; Tongür, s. 54; Ünver, s. 312; Taşkın, s. 180.

³²⁰ Ünver, s. 312.

³²¹ Özbek, Aklama, s. 181; Özbek/Doğan/Bacaksız, Özel Hükümler, s. 1196; Özbek, Özel Hükümler, s. 1090.

³²² Tongür, s. 54; “Örneğin, suçtan elde edilen paraların yurt dışına çıkarılması için gemiye veya diğer ulaşım araçlarından birine yüklenmesi ile icra hareketleri başlayacak, ulaşım aracının ülke sınırlarını terk etmesine kadar devam edecektir. Dolayısıyla henüz ülke sınırlarını terk etmeyen ulaşım aracı içindeki malvarlığı için teşebbüs söz konusudur.”, Yılmaz, Aklama, s. 87.

uygulama alanına sahip olacaktır.³²³ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 282/1’de sayılan seçimlik hareketler de çeşitli işlemlere tabi tutma hareketi için de belirtmemiz gerekir ki, bu doğrultudaki işlemlerin son bulmasıyla suç tamamlanacaktır. Yukarıda ifade edildiği üzere, daha suç tamamlanmadan failin yakalanması durumunda bu eylem bakımından da teşebbüs mümkün olacaktır.³²⁴ Örnek olarak, suç gelirlerini yatırım araçlarında değerlendirerek, bu gelirlere yasal görünüm verme hedefinde olan fail için teşebbüs aşaması, suç gelirleri ile yatırım araçlarını satın almak için gereken hareketlerle başlamaktadır. Örneği somutlaştıracak olursak, mali kuruluşun hesabına para transfer edilecek, transfer edilen para yatırım hesabına aktarılacak, bu suç gelirleriyle hisse senedi vb. yatırım araçlarından herhangi birinin satın alınması gibidir. Özetle burada failin kastettiği işlemin yapılmasıyla suç tamamlanacaktır.³²⁵

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 282/2’de sayılan “satın alan, kabul eden, bulunduran veya kullanan” seçimlik hareketlerden birisinin ifa edilmesiyle suç tamamlanacaktır. Yine de belirtmek gerekir ki sayılan bu hareketler bölünebilir nitelikte ise teşebbüs mümkün olacaktır.³²⁶

Uluslararası sözleşmeler gereğince de taraf devletlere aklama suçunun teşebbüsünün cezalandırılması gerektiği yönünde tavsiyelerde bulunmaktadır.³²⁷ Suç tipi, soyut tehlike suçu olup gerek yurtdışına çıkarmak gerek çeşitli işlemlere tabi tutmak hareket modellerinin belirli bir neticeyi doğurmaya elverişliliği kanuni tipte aranmamış, bu hareket modellerinin icrası, suçun oluşumu için yeterli sayılmıştır. Suç

³²³ Ünver, s. 312.

³²⁴ Özbek, Aklama, s. 181; Özbek/Doğan/Bacaksız, Özel Hükümler, s. 1196; Özbek, Özel Hükümler, s. 1091.

³²⁵ Yılmaz, Aklama, ss. 87-88.

³²⁶ Özbek, Aklama, s. 181.; Özbek/Doğan/Bacaksız, Özel Hükümler, s. 1196; Özbek, Özel Hükümler, s. 1091.

³²⁷ “Aklama suçunun teşebbüs aşamasında kalmış olması hali uluslar arası sözleşmelerde de yer bulmaktadır. Viyana Sözleşmesi’nin “Suçlar ve Yaptırımlar” başlıklı 3. Maddesinde “Bu maddede yer alan suçlardan herhangi birine katılınması, bu amaçla örgütlenilmesi veya işbirliği yapılması, teşebbüste bulunulması ve suçun işlemesine yardımcı olunması, kolaylık sağlanması ve yol gösterilmesi...” nin cezalandırılması gerektiği yönünde hüküm bulunmaktadır.

Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi’nin “İştirak ve Teşebbüs” başlıklı 27. Maddesinin 2. Fıkrasında “Her Taraf Devlet, iç hukukuna uygun biçimde, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçların işlenmesine teşebbüsü suç olarak düzenleyen yasal ve gerekli diğer önlemleri alabilir” hükmü mevcuttur.

Son olarak Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve El Konulmasına İlişkin Strasbourg Sözleşmesinin “Para aklama suçları” başlıklı 6. maddesinde; “*Bu maddeye göre ihdas edilen suçların işlenmesine, işlenmesi için oluşturulan teşekküle veya anlaşmaya iştirak etmek, işlenmesine teşebbüs etmek, işlenmesine yardım etmek, kolaylaştırmak, yol göstermek*” hükmü, aklama faaliyetlerinin teşebbüs aşamasında kalmış olmasını cezalandırmaktadır.”, Çakır, s. 363.

teşebbüse müsait olup, diğer koşulları varsa gerek teşebbüse gerek gönüllü vazgeçmeye ilişkin hükümler, bu suç hakkında da uygulanacaktır. İlk davranış modeli açısından, yurtdışına çıkarılırken failin iradesi dışında hareketin tamamlanamaması (teşebbüs) veya icrasına başlanmış olan hareket tamamlanmadan failin vazgeçmesi (gönüllü vazgeçme) mümkündür. İkinci davranış modelinde, “çeşitli işlemlere tabi tutmak” ifadesiyle birden fazla işlemde söz edildiğine göre, bu hareketler açısından teşebbüs ve gönüllü vazgeçme kurumlarının uygulanabilme koşullarının gerçekleşmesi ilk seçimlik davranış modeline nazaran daha kolaylıkla mümkündür.³²⁸ Karaparanın tespitini engellemeye yönelik fiiller çok çeşitli olabileceğinden ve önceden öngörülelemeyeceğinden, bu durumda her somut olaydaki hareketin özelliğine göre bu değerlendirmenin yapılması gerekecektir.³²⁹

2.6.1.2. Gönüllü Vazgeçme

Failin kendi iradesiyle icra hareketlerine devam etmemesi ya da bu icra hareketlerini tamamlaması sonrası kendi isteği doğrultusunda, neticenin meydana gelmesinin önlenmesine gönüllü vazgeçme kurumu adı verilmektedir.³³⁰ Gönüllü vazgeçme, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 36. maddesinde “*Fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse, teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz; fakat tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılır.*” şeklinde düzenlenmektedir.³³¹

Aklama suçu, soyut tehlike suçu olduğundan “yurt dışına çıkarmak” ya da “çeşitli işlemlere tabi tutmak” hareketlerinin belli bir sonucu doğurmaya elverişliliği suç tipinde aranmamış, sayılan hareketlerin uygulanması suçun oluşumu için yeterli kabul edilmiştir. Yukarıda açıkladığımız üzere suç tipi, teşebbüse elverişli olup, diğer şartların sağlanmasıyla gönüllü vazgeçmeye ilişkin hükümler de uygulanabilecektir.

³²⁸ Ünver, ss. 311-312.

³²⁹ Kocasakal, s. 432.

³³⁰ Koca/Üzülmez, s. 437; Hafızoğulları/Özen, s. 319; Centel/Zafer/Çakmut, s. 464; Artuk/Gökçen, s. 626; Öztürk/Erdem, s. 328.

³³¹ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, m. 36: “*Fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse, teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz; fakat tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılır.*”

Birinci davranış modelin bakımından, fail icrasına başladığı yurt dışına çıkarma hareketi tamamlanmadan kendi iradesi ile vazgeçmesi mümkündür. İkinci davranış modeli olan “çeşitli işlemlere tabi tutmak” hareketiyle birden çok işlem gerçekleşeceğinden, bu işlemlerde de gönüllü vazgeçme kurumu uygulanabilecektir. Hatta ilk davranış modeline kıyasla uygulanması daha mümkündür.³³² Özetle suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunda, gönüllü vazgeçmeye ilişkin herhangi bir özel düzenleme yer almamaktadır. Bundan dolayı fail, gönüllü vazgeçmenin genel şartlarını sağladığı takdirde bu kurumdan pekâlâ faydalanabilecektir.

2.6.2. İştirak

Bir suç tipi, birden fazla kişiyle birlikte hareket edilerek işlenmiş olabilir. Bu durumda hareketten kimlerin nasıl sorumlu olduğunu tespit edebilmek bakımından var olan suç tiplerinden faydalanılarak bir neticeye ulaşmak mümkün değildir. O zaman diğer suça katılanları da konu alan hükümlere gerek duyulur. İşte bu müesseseye iştirak denmektedir. Bundan dolayı “iştirak, failin hareketine kendi bağımsız hareketiyle katılmayı” ifade etmektedir.³³³

Ekonomik suçlar genellikle birden fazla kişi ile işlenmektedir. Ekonomik suçlara çok sayıda failin iştirak etmesi sıklıkla denk gelinen bir durumdur çünkü ekonomik hayatın toplumsal ve sosyolojik bir olgu olması bunun sebeplerinden biridir. Bu iştirak, “yatay etkileşim” olarak tanımlanan ve az kişinin hemen hemen birbirinden bağımsız ve ortak bir noktada buluşmaları şeklinde ortaya çıkabilir. Bu durum, hiyerarşik olarak düzenlenmiş olan şirketlerde, bir hayli kişinin farklı kademelerinde “dikey etkileşim” içinde olmaları halinden farklıdır.³³⁴

Aklama suçu özgü bir suç olarak düzenlenmemiştir. “Özel-ayrık” bir hüküm bulunmadığından, suç ortaklığı ve dolaylı faillik kurumları bu suç açısından da evleviyetle geçerlidir.³³⁵ Aklama suçunun yapısı itibarıyla uygulamada genellikle

³³² Ünver, ss. 311-312.

³³³ Özbek/Doğan/Bacaksız, Genel Hükümler, s. 517; Öztürk/Erdem, s. 360; Hafızogulları/Özen, s. 324; Centel/Zafer/Çakmut, s. 496; Akbulut, ss. 667-668; Artuk/Gökçen, s. 641.

³³⁴ Tiedemann, çev. Ayşe Nuhoglu, s. 235.

³³⁵ Ünver, s. 312.

örgüt faaliyeti çerçevesinde ya da iştirak halinde işlenmektedir.³³⁶ Suç tipi iştirak açısından herhangi bir özellik taşımamaktadır. Yani suç tipine iştirakin her türlü mümkündür.³³⁷ Bir başka yönden 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 282/2’de³³⁸ düzenlenen suç tipinin vücut bulması için birinci fıkrada düzenlenen suça iştirak etmemesi gerekmektedir.³³⁹

2.6.3. İçtima

2.6.3.1.Genel Olarak

Kanuni tanımına uyan her netice ayrı bir suç oluşturmaktadır. Kanun koyucu korumak istediği hukuki menfaati ayrı bir suç tipi olarak düzenlemektedir. Bununla beraber, bazen fail tarafından yapılan hareket, birden çok kanun maddesini ya da farklı hareketler aynı kanun maddesini ihlal etmiş olabilir. Tam da bu durumlarda suçların içtimaı ya da diğer adıyla suçların birleşmesinden söz edilmektedir.³⁴⁰

Önceki bölümlerde de ifade edildiği üzere suç tipi seçimlik hareketli bir suçtur.³⁴¹ Suç tipinde farklı hareket modelleri düzenlenmiştir. Bu suçun işlenebilmesi için seçimlik hareketlerden birinin ifa edilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Kanun metninde belirtilen hareketlerin biri de yapılsa, ikisi de yapılsa failin eylemi bir suç olarak kabul edilecektir. Dolayısıyla da bir suçtan dolayı cezalandırılacaktır.³⁴²

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunda, suçun konusu olan malvarlığı değerlerinin ya da suç gelirlerinin elde edildiği öncül suçtan bağımsız, ayrı bir suç tipidir. Bundan dolayı öncül suç failinin, aklama suçunun da faili olması

³³⁶ Taşkın, s. 181; Genç, s. 281.

³³⁷ Özbek/Doğan/Bacaksız, Özel Hükümler, s. 1196; Özbek, Aklama, s. 181; Özbek, Özel Hükümler, s. 1091; Yılmaz, Aklama, s. 88; Taşkın, s. 181; Özgenç, Aklama, s. 312; Say, ss. 175-176.

³³⁸ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 282/2: “Birinci fıkradaki suçun işlenmesine iştirak etmeksizin, bu suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerini, bu özelliğini bilerek satın alan, kabul eden, bulunduran veya kullanan kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

³³⁹ Özbek/Doğan/Bacaksız, Özel Hükümler, s. 1196; Özbek, Aklama, s. 181; Özbek, Özel Hükümler, s. 1091.

³⁴⁰ Demirbaş, Genel Hükümler, s. 566; Artuk/Gökçen, s. 703; Akbulut, s. 742; Centel/Zafer/Çakmut, s. 477.

³⁴¹ Özbek/Doğan/Bacaksız, Özel Hükümler, s. 1196; Özbek, Aklama, s. 181; Özbek, Özel Hükümler, s. 1091; Parlar/Hatipoğlu, s. 890; Ünver s. 312; Yılmaz, Aklama, s. 88.

³⁴² Ünver, s. 312; “Bu suç seçimlik hareketli bir suçtur. Bu anlamda tipte yer alan hareketlerden birinin gerçekleştirilmesi suçun işlenmiş sayılması için yeterlidir. Birden fazlasının gerçekleşmiş olması durumunda da ortada tek suç bulunur.”, Özbek, Aklama, s. 181.

halinde, fail iki ayrı suçtan da cezalandırılacaktır.³⁴³ Bir başka anlatımla fail hakkında gerçek içtima kuralları uygulanarak ceza sorumluluğuna gidilecektir.

2.6.3.2.Bileşik Suç Bakımından

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 42. maddesinde bileşik suç kurumunu düzenlemektedir.³⁴⁴ Bileşik suç kurumu kanunda *“Biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suça bileşik suç denir. Bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz”* şekilde ifade edilmektedir. Kanunda suç tipi olarak tanımlanan fiil, başka bir suçun temel haline ya da temel halinden daha ağır bir cezayı gerektiren ağırlaştırıcı haline ilişkin unsurunu oluşturması mümkün olabilir. Buna benzer hallerde içtima hükümleri uygulanmayacak ve ayrıca cezaya hükmolunmayacaktır.³⁴⁵

Çalışmamızda suçun ağırlaştırıcı nedenleri kısmında ele aldığımız üzere aklama suçunun ağırlaştırıcı nedenlerinden biri olan *“suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi”* durumunda tayin edilecek ceza (bir kat) artırılarak hükmolunmaktadır. Bu bakımından 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 220. Maddesinde düzenlenen suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu ile suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen aklama suçunu değerlendirmemiz gerekecektir. Burada fail ya da failler hakkında gerçek içtima kuralları uyarınca aklama suçundan ve suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçundan da cezalandırma konusu tartışmalıdır.

Suç işlemek amacıyla örgüt kurmak veya yönetmek, örgüte üye olmak kendi başına ayrı bir suçtur. Suç, örgütün kurulmasıyla tamamlanır; ayrıca örgüt faaliyeti çerçevesinde suç/suçlar işlenmesine gerek yoktur. Suç işlemek amacıyla kurulan bir örgütün var olan organize yapılanmanın getirdiği kolaylıktan da faydalanarak birçok suç işlemleri olasıdır. Kurulan örgüt bünyesinde örgütün amaçları doğrultusunda ve faaliyeti çerçevesinde türlü suçların işlenmesi durumunda, bunların her biri ayrı birer

³⁴³ Genç, s. 282; Yılmaz, Aklama, s. 88.

³⁴⁴ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, m. 42: *“Biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suça bileşik suç denir. Bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz.”*

³⁴⁵ Özgenç, Genel Hükümler, ss. 659-660; Hafizoğulları/Özen, s. 356; Artuk/Gökçen, s. 705; Centel/Zafer/Çakmut, s. 495; Öztürk/Erdem, ss. 352-353.

suç teşkil edecek ve gerçek içtima kurallarına göre ayrı ayrı cezalandırılacaktır.³⁴⁶ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu gerekçesinde aklama suçunu işlemek için teşekkül eden bir örgütün faaliyeti sonucunda suçun işlenmesi durumunda verilecek cezada artırım yapılmakta ancak bunun dışında örgüt suçundan dolayı ayrıca cezalandırılması mümkün olduğu belirtilmektedir.³⁴⁷ Benzer şekilde 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 220/4. Maddesinde³⁴⁸ de örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı da cezaya hükmolunacağı açıkça belirtilmiştir. Bu görüşü destekleyen yazarlar da bulunmaktadır. Sonuç olarak bu görüşe göre, kişiye aklama suçunun nitelikli halinden ve suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçundan gerçek içtima hükümleri uyarınca ayrı ayrı ceza verilmesi gerekmekte ve bu durum çifte cezalandırma yasağına aykırılık teşkil etmemektedir.³⁴⁹

Öğretideki aksi görüşe göre suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun ağırlaştırılmış halleri, anılan kanunun 282. Maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarında açıkça düzenlenmiştir. Dolayısıyla 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 42’den hareketle biri diğerinin unsurunu ya da ağırlaştırıcı hali olarak düzenlenmesinden dolayı failin bileşik suç hükümlerine göre cezalandırılması gerekecektir. Bizce de burada tam da bileşik suçtan bahsedilmektedir.

Aklama suçunun ağırlaştırıcı hali olarak düzenlenen suçun kamu görevlisi tarafından işlenmesi halinde, aynı zamanda kamu görevlisinin görevi kötüye kullanma suçunu da işlemesi söz konusu olacaktır. Ancak suçun kamu görevlisi tarafından işlenmesi madde 282’de ağırlaştırıcı hal olarak düzenlendiğinden Türk Ceza Kanunu madde 257 uygulanmayacaktır. Üstelik madde 257’de “Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında...” ifadesinden ötürü aklama suçunun uygulanacağını da söylemek mümkündür.³⁵⁰

³⁴⁶ Kavlak, s. 430.

³⁴⁷ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Gerekçesi m. 282: “Üçüncü fıkrafta, bu suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, verilecek cezanın belli oranda artırılması öngörülmüştür. Ancak, belirtilmelidir ki, bu suçtan dolayı verilecek artırılmış ceza, örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçundan dolayı ayrıca cezalandırılmaya engel teşkil etmemektedir.”

³⁴⁸ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 220/4: Örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı da cezaya hükmolunur.

³⁴⁹ Çakır, s. 372; Ergül, Organize Suçlar, ss. 254-255.

³⁵⁰ Say, s. 177.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, m. 257: (1) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

2.6.3.3.Zincirleme Suç Bakımından

Suçların içtimai türünden biri olan zincirleme suç hükümleri 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 43. Maddesinde düzenlenmektedir.³⁵¹ Her fiilin bağımsız bir suç oluşturduğu kuralının ilk istisnasını, zincirleme suçlar oluşturur.³⁵² Kanun, üçüncü fıkra da sayılan bazı suçlar hariç, ihlallerin tümünü tek suçmuş gibi değerlendirmektedir. O halde, zincirleme suç bakımından belirlenmesi gereken ilk husus, öncelikle “birden çok suçun varlığı” ve bu suçların tümünün bir “suç işleme kararı”na bağlı olduğudur. Yani önce ortada tek suç mu, birden çok suç mu olduğu belirlenecek, birden çok suç olduğu görüldükten sonra, zincirleme suçun diğer şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılacaktır. Bir tek suçun olduğu bir yerde, zincirleme suçtan bahsedilemez.³⁵³

Seçimlik hareketli suçlarda hareketlerden birkaçının veya tümünün yapılması, birden çok suça, dolayısıyla zincirleme suça vücut vermez. “Kanuni tanımında birden çok hareket gösterilmiş ve bunlardan herhangi birisinin veya tümünün yapılması halinde suçun meydana geleceği hükme bağlanmışsa, seçimlik hareketli suç vardır”. Yani seçimlik hareketlerden biri de yapılırsa, birkaçı da yapılırsa, suç sayısı değişmemektedir. Seçimlik hareketli suç aynı kişiye karşı farklı zamanlarda işlenmişse, seçimlik hareketli bir suçun zincirleme suç şeklinde ortaya çıkmasından söz edilebilir.³⁵⁴

(2) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerini yapmaktan ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

³⁵¹ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, m. 43: (1) Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır. (Ek cümle: 29/6/2005 – 5377/6 md.) Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır. (2) Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da, birinci fıkra hükmü uygulanır.

(3) Kasten öldürme, kasten yaralama, işkence ve yağma suçlarında bu madde hükümleri uygulanmaz.

³⁵² Öztürk/Erdem, s. 347.

³⁵³ Türkan Sancar Yalçın, “Yeni Türk Ceza Kanunu’nda “Zincirleme Suç”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı 70, 2007, s. 247.

³⁵⁴ Sancar Yalçın, s. 250; Aksi yönde, “Öğretide seçimlik hareketli suçlarda, aynı hareketin yapılması halinde tipik hareketin tekliği, farklı hareketlerinin yapılması halinde ise zincirleme suçun oluşacağını ifade eden yazarlar vardır. Ancak biz bu görüşe katılmıyoruz, aklama suçunda olduğu gibi tipik hareketin tekliğinin mi yoksa zincirleme suçun mu gerçekleştiğinin her somut olayda, olayın özellikleri ve failde bulunan suç işleme kastı dikkate alınarak ayrı ayrı belirlenmesi gerekmektedir.” Dülger, s. 613; “Örneğin suçtan elde edilen 200 bin TL’lik gelirin önce yurt dışına çıkarılması, burada bankaya yatırılması ve bu miktar teminat gösterilerek bankadan kredi çekilmesi sonra bankadan çekilen

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 43/1 son cümlesinden hareketle mağduru belli olmayan suçlarda zincirleme suç hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Çalışmamızda suçun mağduru kısmında ayrıntılı olarak açıklandığı üzere suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun mağduru hukuk toplumunda yaşayan herkes olduğuna göre suçun zincirleme suç hükümlerine göre değerlendirilecektir.³⁵⁵

Öncül suçtan elde edilen malvarlığı değerlerinin aklama suçunu işleme kararının icrası kapsamında kısım kısım işlemlere tabi tutulması halinde suçun zincirleme suç olduğundan söz edilecektir. Örneğin suç gelirlerine yasal bir görüntü kazandırmak amacıyla döviz bürosunda başka bir ülkenin para birimine çevirmek isteyen fail, bir suç işleme kararının icrası kapsamında belli zaman aralıklarında kısım kısım paraları döviz bürosunda başka ülke paralarına çevirmesi halinde, zincirleme suçtan dolayı cezası artırılmalıdır.³⁵⁶

kredinin ödenmemesi suretiyle bankaya yatırılan ve teminat gösterilen paranın banka tarafından alınmasına karşı gelinmemesi ancak bankadan kredi olarak alınan paranın tekrar yurda sokulması hareketleri ardışık biçimde yapıldığında artık burada farklı zamanlarda yapılan farklı eylemlerin varlığı söz konusu olmaktadır. Ancak failin bunu aynı suç işleme düşüncesi kapsamında ve belli bir zamansal aralıkla işlemesi neticesinde bunlar tek bir suçmuş gibi kabul edilecek ve faile tek suçun cezası artırılarak verilecek yani TCK'nın 43. maddesi uygulanacaktır. Ancak söz konusu eylemlerin çok farklı zamanlarda, aralarında düşünsel bir bağlılığın varlığının bulunduğu kabulünü gerektirecek bir zamansal yakınlık bulunmadan işlenmesi halinde ise artık zincirleme suç da uygulanamayacak ve her bir eylem ayrı bir suç kabul edilerek bunlar hakkında ayrı ayrı cezalara hükmedilerek fail hakkında gerçek içtima uygulanacaktır.”, Dülger, ss. 613-614.

³⁵⁵ “Nitekim Yargıtay 9. Ceza Dairesi. 16.12.2014 tarih ve 4036/12444 sayılı kararında; “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun maddi unsurunu oluşturan “dönüştürme” hareketinin gerçekleştirildiği tarihin suç tarihi olacağı, somut olayda da dönüştürme hareketlerinin iddianame ile dava açılincaya kadar teselsül ederek devam ettiği gözetildiğinde mahkemenin kabulünde bir isabetsizlik bulunmadığına” işaret ederek aklama suçunun meydana gelme anına ve suçun zincirleme suç şeklinde işlenebileceğine işaret etmiştir.”, Çakır, s. 371.

“Suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama suçunda korunan hukuki yarar Ülkenin kamusal, ekonomik ve siyasi yapısı olduğundan, suçun Devlete karşı işlenen suç olduğu, suçun birden fazla işlenmesi halinde 5237 sayılı TCK'nın 43/1. maddesinin uygulanması gerektiği gözetilmeden, üç ayrı mahkumiyet hükmü kurulması,

Bozmayı gerektirmiş, sanıklar ..., ..., ... savunmanları ile sanıklar ... ve ...'ın temyiz itirazları yerinde görülüş olduğundan, hükmün açıklanan nedenlerle” bozulmasına karar verilmiştir. Yargıtay 6. Ceza Dairesi, Esas No: 2016/3811, Karar No: 2016/5600, Karar Tarihi: 29.06.2016.

³⁵⁶ Yılmaz, Aklama, s. 89; Dülger, s. 613.

2.7. YAPTIRIM

2.7.1. Genel Olarak

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun kabul ettiği esas görüşe göre, gelir kaynağı olarak suç işlenmesi hiçbir durumda kabul edilemez. Ayrıca failin herhangi bir suçtan elde ettiği gelir de yanına kar olarak kalmaz. Suç gelirlerinin aklanmasına yönelik eylemlerin cezai müeyyidelere bağlanması, yukarıda bahsedilen esas görüşün altında yatan ana sebeptir.³⁵⁷ Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun yaptırımında, suçu sabit görülen sanık hakkında hapis cezası ve adli para cezasının birlikte hükmedileceği düzenlenmiştir. Suçun temel şeklinin yaptırımı, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 282/1'de: *"...kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır."* şeklinde düzenlenmiştir.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçunda hapis cezası ve adli para cezasının bir arada uygulanmasının sebebi kanun koyucunun, ekonomik kazanç elde etme amacının güdüldüğü belli olan suçlarda adli para cezasının da uygulanması düşüncesindedir.³⁵⁸ Biz de suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun faili olan kişi/kişilerin suç örgütü kapsamında ve terörizm finansmanını kullandığı hususları göz önünde bulundurulursa cezanın hapis cezası ve adli para cezası şeklinde hükümlenmesi cezanın caydırıcılığının artırılması bakımından isabetli olduğu kanaatindeyiz. Çalışmamızın bu başlığında sayılan bu yaptırımları iki ayrı başlık altında inceleyeceğiz.

2.7.2. Hapis Cezası

Failin işlediği suç ya da suçların karşılığında, kanunda belirlenen süreler kapsamında kişinin özgürlüğünden mahrum bırakılması yaptırımına hapis cezası denmektedir. Bu ceza türünde hükümlülerin cezası, belli hak ve yükümlülöklere bağlı kalarak ceza infaz kurumunda infaz edilir.³⁵⁹ Suçtan kaynaklanan malvarlığı

³⁵⁷ Özgenç, Aklama, ss. 954-955.

³⁵⁸ "Alman CK'nın 262. maddesi, karaparanın aklanması suçu açısından, suçun gerektirdiği ceza yaptırımı yanında, mahkemeye Al. CK'nın 68/I. Maddesi uyarınca denetimli serbestlik kurumuna karar vermek konusunda takdir yetkisi tanımaktadır.", Ünver, 313.

³⁵⁹ Timur Demirbaş, **İnfaz Hukuku**, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021. s. 82.

değerlerini aklama suçunun yargılaması neticesinde 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu m. 223/5 uyarınca failin suçu sabit olması halinde, sanık/sanıklar hakkında üç yıldan yedi yıla kadar hapis ile cezalandırılacağı düzenlenmektedir.

Ekonomik suça ekonomik ceza ilkesi, “*Ultima ratio*” yani son çare olma ilkesi karşısında anlamını önemli boyutta kaybetmiştir. Oysa bu ilke haksız neticelerin meydana gelmemesine yönelik bir ilkeydi. Çıkar amaçlı suçların çoğalması ve bu suçların uluslararası bir boyuta ulaşması ekonomik suçlara yalnızca ekonomik ceza değil, özgürlüğü bağlayıcı ceza da verilmesini zorunlu hale getirmiştir. Bundan dolayı hukuki menfaatin muhafaza edilmesi bakımından cezalandırma gereksinimi önemini arttırmıştır.³⁶⁰ Bu suçun temel şekli sabit görüldüğü takdirde hapis cezası ve adli para cezası birlikte uygulanmaktadır. 26/06/2009 tarihli 5918 sayılı Kanunun 5. maddesiyle birlikte öncül suç için düzenlenen hapis cezasının alt sınırı değiştirilerek; 1 yıldan, 6 aya indirilmiştir.³⁶¹ 5918 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 5. Maddesinin gerekçesine bakıldığında öncül suçun alt sınırının 6 aya indirilmesinin sebebi şu şekilde açıklanmıştır: “...OECD bünyesinde çalışmalarını yürütmekte olan FATF tarafından yayımlanan 40 Tavsiye’ye göre; eşik sistemini benimseyen ülkelerin alt sınırı altı ay hapis cezasını gerektiren suçları öncül

³⁶⁰ Özbek, İlkeler, s. 26; “1980’li yıllarda başlayan liberalleşme, 1990’lı yıllarda başlayan küreselleşme akımlarının etkisiyle özellikle 1980’li yıllardan itibaren sadece Türkiye’de değil, tüm ülkelerde ekonomik suçlar hızlı ve tehlikeli bir şekilde tırmanışa geçmiştir. Ancak, kanımca, liberalleşme ve küreselleşme akımları, ekonomik suçla etkin mücadele verilmesi yönünde yeni olanak ve fırsatları da beraberinde getirmiştir. İşte bu olanak ve fırsatları iyi değerlendiren çağcıl ülkeler, ekonomik suçları toplumun katlanabileceği en alt bir seviyeye (bir ülkenin ekonomik suçları bütünüyle ortadan kaldırması olanaklı değildir) indirmişler ve ekonomik suçları ağır cezai yaptırımlara bağlamıştır. Çünkü çağcıl ülkeler, ekonomik suçların; ekonomi ve ticari yaşamın düzgün işlemesi yönündeki kişilerin, toplumun ve devletin hukuki varlık veya menfaatlerini ihlal ettiği yönünde derin bir bilinç sahibi olarak, ekonomik suçlara karşı en ağır ve sert önlemleri almaktan kaçınmamışlardır. Türkiye’de ise 1980’li yıllardan itibaren, ekonomik suçlara karşı yeterli önleme alınmayarak çağcıl ülkelerdeki gelişmelerin tam aksi bir tutum izlenmiş ve “ekonomik suça ekonomik ceza verilir” şeklindeki garip ve yanlış bir yargıya dayanılarak ekonomik suçlara kimi durumlarda hapis cezası verilmesinden kaçınılmış kimi durumlarda ise ekonomik suç için öngörülen hapis cezası, kolaylıkla adli para cezasına dönüştürülebilecek veya ertelenebilecek (tecil edilecek) nitelikte düşük tutulmuştur. Liberalleşme ve küreselleşme akımlarının yalnızca olumsuz yönleri Türkiye’de etkisini göstermiş, söz konusu akımların ortaya koyduğu yeni olanak ve fırsatlar (örneğin ekonomik suçlara karşı sıkı bir uluslararası iş birliği) değerlendirilememiştir.” Dursun, Ekonomik Suçlar, ss. 242-243.

³⁶¹ 5918 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunu, m.5: “5237 sayılı Kanunun 282 nci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, maddeye birinci fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş ve diğer fıkralar buna göre teselsül ettirilmiştir.”

“(1) Alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkaran veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tâbi tutan kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.”

suç kapsamına almaları gerekmektedir. Bu nedenle, Türk Ceza Kanununun 282 nci maddesinin birinci fıkrasında yapılan değişiklikle, FATF Tavsiyelerine uyum sağlamak amacıyla, öncül suçlara ilişkin bir yıl olarak düzenlenen eşik, altı aya indirilmiştir.”³⁶² Aklama suçunda korunan hukuksal değerler göz önünde bulundurulduğunda ve bu suçun ulusal ve uluslar arası boyutları düşünüldüğünde uluslararası mevzuata uyum sağlamak amacıyla suçun alt sınırının 6 aya indirilerek öncül suç kapsamının genişletilmesi, değişikliklerinin isabetli olduğu düşüncesindeyiz.

5918 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 5. maddesinin getirdiği bir diğer önemli değişiklik ise: “iki yıldan beş yıla” olan hapis cezasının “üç yıldan yedi yıla kadar” değiştirilmesidir. Yapılan değişiklikle hapis cezasının alt ve üst sınırı arttırılmıştır. Bununla birlikte karşılaştırmalı hukuktaki yaptırımlarla benzer mahiyette olduğu görülmektedir. Bu bağlamda ulusal ve uluslararası anlamda cezanın caydırıcılığının artırılması düşünülmüştür. Değişiklik öncesi suçun alt sınırı ve indirim halleri göz önünde bulundurulduğunda hapis cezasının caydırıcılık bakımından yetersiz kaldığı ve bazı durumlarda hapis cezası fiilen infaz edilememekteydi. Sonuç olarak yapılan değişikliklerle caydırıcılığın artırılması amaçlanmıştır.

2.7.3. Adli Para Cezası

Suçlunun malvarlığına yönelik bir müeyyide olan para cezası, işlenen suçtan dolayı kanunda düzenlenen sınırlar arasında, hükümlüden alınan belirli tutardaki paranın hazineye ödenmesidir.³⁶³ Kural olarak hapis cezasının seçeneği olarak düzenlenen ve uygulanan adli para cezası, bir ceza müeyyidesidir. Fakat bazı suç tanımlarında, bazı hallere özgü olarak, sanık birden fazla ceza yaptırımına çarptırılabilir. Yani sanık hem adli para cezasına hem de hapis cezasına hükmedilebilmektedir. Öyle ki, belirli suç tanımlarında ise suç tipinin temel cezası yalnızca adli para cezası olarak belirlenmiştir.³⁶⁴

³⁶² <https://kgm.adalet.gov.tr/Tasariasamaları/Kanunlasan/2009Yili/kanmetni/5918ss.pdf> (25.02.2021)

³⁶³ Özbek/Doğan/Bacaksız, Genel Hükümler, s. 617; Akbulut, s. 871.

³⁶⁴ Gökhan Ölmez, Osman Gazi Ünal, Efe Can Karabulut ve Funda Kaya, **İnfaz Hukuku**, Ed. İzzet Özgenç, Cumhuriyet Şahin, 4. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, ss. 23-24.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 52'de düzenlenen adli para cezası yaptırımı, hükümlü tarafından devlet hazinesin ödenmesi gereken meblağ şeklinde tanımlamıştır.³⁶⁵ Kanun gerekçesinde ise; *“adli para cezası ilke olarak hapis cezası ile birlikte değil bu cezaya alternatif olarak uygulanacaktır. Buna karşılık ekonomik kazanç elde etme amacının güdüldüğü belli suçlarda, kanunda ayrıca gösterilmesi koşuluyla hapis ve adli para cezasına birlikte hükmedilebilecektir.”* Gerekçede de belirtildiği üzere; hapis cezası ile adli para cezasının bir arada uygulanması istisnai olmakla birlikte; suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun ekonomik suçlardan olması, ekonomik sisteme etkisi ve elde edilen haksız kazancın meşrulaştırma eylemleri göz önünde bulundurulduğunda hapis ve adli para cezası birlikte hükmedilmektedir.

Aklama suçunun konusunu oluşturan suç gelirleri ya da malvarlığı değerleri baz alınarak adli para cezasının miktarı belirlenecektir. Suç sonucunda elde edilen bir gelirin meblağını belirlemek her zaman mümkün değildir. Söz gelimi, uyuşturucu madde ticaretinden elde edilmiş ve bu gelirin elde edildiği kesin olarak bilinmekle, meblağın büyüklüğü belirlenemeyen bu haksız kazanç çeşitli işlemlere tabi tutulmuş veyahut yurt dışına gönderilmiş olabilir. Bu tarz hallerde, aklama suçunun konusunu oluşturan suç gelirlerinin meblağı belirlenemediğinden müsadereye de hükmedilmesi son derece güçtür. Mahkeme böyle bir durumda hapis cezasıyla birlikte adli para cezasına hükmederken, aklama suçunun konusunu oluşturan suç gelirlerinin olası tutarını dikkate alacaktır. Suç sonucu elde edilen suç gelirlerinin tutarının tespit edilememesi durumunda müsadere kararı verilemeyeceğinden, aklama suçu tanımında hapis cezasının yanında adli para cezası da düzenlenmiş ve özellikle bu cezanın üst

³⁶⁵ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 52: *“(1) Adli para cezası, beş günden az ve kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde yediyüzotuz günden fazla olmamak üzere belirlenen tam gün sayısının, bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ile çarpılması suretiyle hesaplanan meblağın hükümlü tarafından Devlet Hazinesine ödenmesinden ibarettir.*

(2) En az yirmi ve en fazla yüz Türk Lirası olan bir gün karşılığı adli para cezasının miktarı, kişinin ekonomik ve diğer şahsi halleri göz önünde bulundurularak takdir edilir.

(3) Kararda, adli para cezasının belirlenmesinde esas alınan tam gün sayısı ile bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ayrı ayrı gösterilir.

(4) Hakim, ekonomik ve şahsi hallerini göz önünde bulundurarak, kişiye adli para cezasını ödemesi için hükmün kesinleşme tarihinden itibaren bir yıldan fazla olmamak üzere mehil verebileceği gibi, bu cezanın belirli taksitler halinde ödenmesine de karar verebilir. Taksit süresi iki yılı geçemez ve taksit miktarı dörtten az olamaz. Kararda, taksitlerden birinin zamanında ödenmemesi halinde geri kalan kısmın tamamının tahsil edileceği ve ödenmeyen adli para cezasının hapse çevrileceği belirtilir.”

sınırı da belirtilmiştir.³⁶⁶

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 52, adli para cezasının alt sınırını beş gün, üst sınırı ise yedi yüz otuz gün olarak belirlenmiştir. Yani bir gün, mahkemenin takdir edeceği meblağ ile çarpılıp adli para cezası hesaplanacaktır. Ancak kanun koyucu suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu bakımından özel bir düzenlemeye yer vermiştir. Kanun koyucu burada mahkemeye takdir yetkisi tanıyarak, 282. maddesinin birinci fıkrası, son cümlesi uyarınca sanık hakkında yirmi bin güne kadar adli para cezasına hükmedebileceğini düzenlemektedir.

2.7.4. İdari Para Cezası

Belirli kurallara aykırılık sebebiyle, ilk elden idari makamlarca düzenlenen para cezalarına idari para cezası denmektedir. Bunlar genellikle idarece verilen ve adli makamlar bulunmaksızın verilen para cezalarıdır. Bu bağlamda, yasada açık bir şekilde düzenlenen yasaklarla ilgili olarak para cezası müeyyidesini yerine getirme yetkisinin yasa tarafından idareye verdiği cezalar, idari nitelikli cezalardır. İdari para cezasının yasada belirtilmesi ve bu ceza verme yetkisinin idareye tanınarak, yasalarda bunun açıkça belirtilmesi gerekmektedir. Son olarak, idari para cezalarının ertelenmesi, tekerrüre esas olması mümkün olmamakla birlikte bu cezalar kişinin adli sicil kaydına da işlenmemektedir.³⁶⁷

5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 43/A maddesinde tüzel kişilerin idari sorumluluğu düzenlenmektedir.³⁶⁸ Bu madde 2009 yılı değişiklikleriyle 5918 sayılı

³⁶⁶ Özgenç, Aklama, s. 320; Özgenç, Suç Örgütleri, s. 82.

³⁶⁷ Haluk Çolak, Uğurtan Altun, "Bir Yaptırım Türü Olarak Para Cezalarının Teorisi ve Uygulamadaki Analizi", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı 69, 2007, ss. 241-338, ss. 271-272.

³⁶⁸ 5326 sayılı Kabahatler Kanunu, m. 43/A- (Ek: 26/6/2009-5918/9 md.)

"(1) Daha ağır idarî para cezasını gerektiren bir kabahat oluşturmadığı hallerde, bir özel hukuk tüzel kişisinin organ veya temsilcisi ya da organ veya temsilci olmamakla birlikte bu tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde görev üstlenen bir kişi tarafından;

a) 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun;

1) 157 nci ve 158 inci maddelerinde tanımlanan dolandırıcılık suçunun,

2) (Ek:27/12/2020-7262/19 md.) 188 inci maddesinde tanımlanan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun,

3) 235 inci maddesinde tanımlanan ihaleye fesat karıştırma suçunun,

4) 236 ncı maddesinde tanımlanan edimin ifasına fesat karıştırma suçunun,

5) 252 nci maddesinde tanımlanan rüşvet suçunun,

6) 282 nci maddesinde tanımlanan suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun,

b) 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 160 ıncı maddesinde tanımlanan zimmet suçunun,

Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunu ile değiştirilmiştir. 5918 sayılı Kanun'un gerekçesinde bu husus şöyle açıklanmıştır:

Tasarının çerçeve 8 inci maddesiyle, 5326 sayılı Kabahatler Kanununa 43 üncü maddeden sonra gelmek üzere eklenmesi öngörülen 43/A maddesinin birinci fıkrasında yer alan “birmilyon” liralık idari para cezası, Komisyonumuzca yetersiz bulunarak “ikimilyon” liraya yükseltilmiş, ayrıca ikinci fıkrasında verilen önerge doğrultusunda aşağıda belirtilen gerekçelerle değişiklik yapılmıştır:

Kabahatler Kanununa eklenmesi öngörülen 43/A maddesiyle, özel hukuk tüzel kişinin organ veya temsilcisi ya da organ veya temsilcisi olmamakla birlikte tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde görev üstlenen bir kişi tarafından, yolsuzluk olarak nitelenen bazı suçların bir tüzel kişinin yararına olarak işlenmesi halinde, tüzel kişiye de idari para cezası verilmesine imkan tanınmaktadır. Maddede yer alan suç tiplerinin içerdiği ekonomik değerin çok yüksek olması nedeniyle, cezanın caydırıcılığının sağlanması amacıyla tüzel kişiler için öngörülen idari para cezasının üst sınırının artırılması uygun olacaktır. Bu para cezasının tespitinde doğaldır ki Kabahatler Kanununun 17 nci maddesinin ikinci fıkrası gereğince, kabahatin haksızlık içeriği ile tüzel kişinin organlarını oluşturan veya temsilcisi sıfatını taşıyan kişilerin kusuru ve tüzel kişinin ekonomik durumu dikkate alınacaktır.

Öte yandan Kabahatler Kanununa eklenmesi öngörülen 43/A maddesinin ikinci fıkrasında, idari para cezasına karar vermeye, birinci fıkra da sayılan suçlardan dolayı yapılan yargılama sonucunda hüküm kuran mahkemenin yetkili olduğu düzenlenmiştir. Ancak, madde metnindeki “hüküm kuran” ibaresi, tüzel kişiye idari para cezası verilebilmesi için, mutlaka kovuşturma aşamasının tamamlanarak bir hükümle yargılamanın bitirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu durum ise maddede sayılan suçlardan birinin işlendiği ve işlenen suçtan dolayı tüzel kişinin bir yarar elde ettiğinin tespit edilmesine rağmen; herhangi bir nedenle kovuşturmanın başlayamaması veya başlayan kovuşturmanın mahkumiyetle sonuçlanmaması durumlarında tüzel kişiye idari para cezası verilemeyeceği gibi bir netice ortaya çıkarmaktadır. Bu duruma engel olmak amacıyla fıkra da değişiklik yapılmıştır.

5326 sayılı Kabahatler Kanunu’na, 26/06/2009 tarihli ve 5918 sayılı Kanunla eklenen 43/A maddesi birinci fıkrasına göre, “Daha ağır idarî para cezasını

c) 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan kaçakçılık suçlarının,

ç) 4/12/2003 tarihli ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanununun Ek 5 inci maddesinde tanımlanan suçun,

d) (Değişik:27/12/2020-7262/19 md.) 7/2/2013 tarihli ve 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinde tanımlanan terörizmin finansmanı suçunun, tüzel kişinin yararına olarak işlenmesi halinde, ayrıca bu tüzel kişiye onbin Türk Lirasından elli milyon Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. (Ek cümle:27/12/2020-7262/19 md.) Ancak idari para cezası, işleme veya eyleme konu menfaatin iki katından az olamaz.

(2) Bu madde hükümlerine göre idari para cezasına karar vermeye, birinci fıkra da sayılan suçlardan dolayı yargılama yapmakla görevli mahkeme yetkilidir.

(3) (Ek:27/12/2020-7262/19 md.) Birinci fıkra da sayılan suçların bir tüzel kişinin yararına işlenmesi durumunda, tüzel kişi hakkında idari para cezasına karar verilebilmesi için fiili gerçekleştiren kişi hakkında yürütülen soruşturma veya kovuşturmanın tamamlanması beklenmez. Soruşturma veya kovuşturma sonucunda suçun tüzel kişinin yararına işlenmediğinin anlaşılması hâlinde idari para cezası kaldırılır, tahsil edilmiş ise iade edilir”

gerektiren bir kabahat oluşturmadağı hallerde, bir özel hukuk tüzel kişinin organ veya temsilcisi ya da organ veya temsilci olmamakla birlikte bu tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde görev üstlenen bir kişi tarafından” denilerek katalog suç sistemine gidilmiş ve bu katalogda çalışma konumuz olan suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu da yer almaktadır.³⁶⁹ Bu hükümler ışığında, tüzel kişinin faaliyetleri çerçevesinde suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu işlenmesi durumunda bu tüzel kişiliğe idari para cezası verilebilmektedir.³⁷⁰

2.7.5. Güvenlik Tedbirleri

2.7.5.1. Genel Olarak

Aklama suçu bakımından uygulanacak güvenlik tedbirleri de failin gerçek kişi veya tüzel kişi olması bakımından farklılıklar göstermektedir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 20/2 ceza sorumluluğunun şahsiliğini düzenlemekte ve tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımının uygulanamayacağı belirtilmiştir. Madde hükmü şu şekildedir: “(1) Ceza sorumluluğu şahsidir. Kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamaz.

(2) Tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımı uygulanamaz. Ancak, suç dolayısıyla kanunda öngörülen güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımlar saklıdır.”

³⁶⁹ Madde metninde düzenlenen katalog suçlar şu şekildedir:

“a) 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun;

1) 157 nci ve 158 inci maddelerinde tanımlanan dolandırıcılık suçunun,

2) 188 inci maddesinde tanımlanan uyuşturucu veya

uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun,

3) 235 inci maddesinde tanımlanan ihaleye fesat karıştırma suçunun,

4) 236 ncı maddesinde tanımlanan edimin ifasına fesat karıştırma suçunun,

5) 252 nci maddesinde tanımlanan rüşvet suçunun,

6) 282 nci maddesinde tanımlanan suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun,

b) 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 160 inci maddesinde tanımlanan zimmet suçunun,

c) 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan kaçakçılık suçlarının,

ç) 4/12/2003 tarihli ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanununun Ek 5 inci maddesinde tanımlanan suçun,

d) (Değişik: 27/12/2020-7262/19 md.) 7/2/2013 tarihli ve 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinde tanımlanan terörizmin finansmanı suçunun, tüzel kişinin yararına olarak işlenmesi halinde, ayrıca bu tüzel kişiye onbin Türk Lirasından elli milyon Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. (Ek cümle: 27/12/2020-7262/19 md.) Ancak idari para cezası, işleme veya eyleme konu menfaatin iki katından az olamaz.”

³⁷⁰ Özgenç, Aklama, ss. 322-323.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 53. ve 60. maddeleri arasında güvenlik tedbirleri yer almaktadır. Burada “belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma”, “eşya ve kazanç müsadere”, “akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirleri”, “tekerrür”, “sınır dışı edilme” ve “tüzel kişiler hakkındaki güvenlik tedbirleri düzenlenmiştir.”³⁷¹ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda tüzel kişilere uygulanabilecek güvenlik tedbirleri olarak “müsadere” ve “izin iptali” tedbirleri öngörülmüştür.³⁷²

2.7.5.2.Müsadere

2.7.5.2.1. Genel Olarak

Kanun metninde yazılı olan durumlarda belirli eşyaların mülkiyetinin ya da kazancın mahkeme kararıyla, bu eşyaların maliklerinden gerekirse zorla alınarak kamuya teslim edilmesi, verilmesini amaçlayan kuruma müsadere denir. Müsadere ayrıca 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda güvenlik tedbirleri arasında sayılmıştır. Gerçekten anılan kanunun gerekçesinde de bu durum ayrıntılı olarak ifade edilmektedir.³⁷³ Müsaderenin dar tanımından hareketle, bir suçla alakalı olan eşyanın mülkiyetinin kamuya geçirilmesine yarayan güvenlik tedbiridir. Bu kapsamda müsaderenin taksirli suçlarda uygulanması mümkün değildir. Ancak suçun teşebbüs aşamasında kalması halinde müsadere yine de uygulanabilecektir.³⁷⁴ Biz de çalışmamızda müsadere türlerini “eşya müsadere” ve “kazanç müsadere” olmak üzere ayrı inceleyeceğiz.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 5. maddesine göre, kanunun genel hükümleri bütün özel ceza kanunlar bakımından geçerlidir. Bu doğrultuda 6831 sayılı Orman Kanunu’ndan, 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun’a kadar muhtelif yasalarda mevcut müsadere güvenlik tedbiriyle ilgili

³⁷¹ Özbek/Doğan/Bacaksız, Genel Hükümler, s. 626.

³⁷² Özbek, Genel Hükümler, s. 73; Özbek, İlkeler, s. 28; Öztürk/Erdem, s. 487; Hafizoğulları/Özen, s. 492.

³⁷³ Demirbaş, Genel Hükümler, s. 662; Öztürk/Erdem, s. 464; “Yapılan yeni düzenleme ile getirilen temel değişiklik, müsaderenin hukuki niteliğinin bir güvenlik tedbiri olduğunun kabul edilmesidir. İşte bu nedendir ki, müsadereye hükmedilmesi için bir suçun işlenmesi zorunlu olmakla birlikte, bu suçtan dolayı bir kimsenin cezaya mahkûm edilmesi gerekmemektedir. Örneğin suç işlenmesinde kullanılan tehlikeli eşya, bunu kullanan fail çocuk veya akıl hastası olması nedeniyle cezalandırılmasa dahi, müsaderesine hükmedilebilecektir”, Demirbaş, Genel Hükümler, s. 662.

³⁷⁴ Özbek, Genel Hükümler, s. 157; Akbulut, s. 895.

hükümler yürürlükten kalkmış olacak, özel kanunlarındaki suç tipleri bakımından da eşya ve kazanç müsadereci uygulanacaktır. Dolayısıyla artık, gerek 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda gerek diğer özel kanunlarda yer alsın, her suç bakımından eşya ve kazanç müsaderecinin uygulanmasının mümkün olduğu kabul edilmektedir.³⁷⁵

Kişilerin geniş anlamda malvarlığına el konulması ardından müsadere edilmesi bu suçla etkin mücadelede çok önemli bir meseledir. FATF'ın bir tavsiye kararına göre

Ülkeler gerektiğinde, Viyana Konvansiyonu ile getirilen önlemlerin benzerlerini, mevzuat düzenlemeleri de dahil olmak üzere, kendi yetkili makamlarının, aklanan malvarlığını, karapara aklama yoluyla elde edilen gelirleri, para aklamada kullanılan ya da kullanılması tasarlanan araçları ya da eşdeğerdeki malvarlığını, iyi niyetli üçüncü kişilerin haklarına zarar vermeksizin, müsadere etmesini sağlamak için gereken düzenlemeleri yapmalıdırlar.

Genellikle Avrupa Birliği'ne üye devletlerin bu tavsiyeyi benimsediği görülmektedir. Uygulamada bir kısım farklılıklar olsa dahi neticeten aynı olduğunu söylemek mümkündür.³⁷⁶

2.7.5.2.2. Eşya Müsadereci

Eşya müsadereci güvenlik tedbiri, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 54'te düzenlenmektedir.³⁷⁷ Bir suçta kasten işlenmek üzere kullanılan ya da bu suçun

³⁷⁵ Özbek/Doğan/Bacaksız, Genel Hükümler, s. 642.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 5: "(1) Bu Kanunun genel hükümleri, özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanır."

³⁷⁶ Sayın, <http://www.abchukuk.com/makale/makale422.html>, (25.05.2021).

³⁷⁷ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, m. 54: "(1) İyiniyetli üçüncü kişilere ait olmamak koşuluyla, kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın müsadereci hükmolunur. Suçun işlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanan eşya, kamu güvenliği, kamu sağlığı veya genel ahlak açısından tehlikeli olması durumunda müsadere edilir. (Ek cümle: 24/11/2016-6763/11 md.) Eşyanın üzerinde iyiniyetli üçüncü kişiler lehine tesis edilmiş sınırlı aynı hakkın bulunması hâlinde müsadere kararı, bu hak saklı kalmak şartıyla verilir.

(2) Birinci fıkra kapsamına giren eşyanın, ortadan kaldırılması, elden çıkarılması, tüketilmesi veya müsaderecinin başka bir surette imkansız kılınması halinde; bu eşyanın değeri kadar para tutarının müsadereci karar verilir.

(3) Suçta kullanılan eşyanın müsadere edilmesinin işlenen suçta nazaran daha ağır sonuçlar doğuracağı ve bu nedenle hakkaniyete aykırı olacağı anlaşıldığında, müsadereci hükmedilmeyebilir.

(4) Üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı suç oluşturan eşya, müsadere edilir.

(5) Bir şeyin sadece bazı kısımlarının müsadereci gerektiğinde, tümüne zarar verilmeksizin bu kısmı ayırmak olanaklı ise, sadece bu kısmın müsadereci karar verilir.

(6) Birden fazla kişinin paydaş olduğu eşya ile ilgili olarak, sadece suçta iştirak eden kişinin payının müsadereci hükmolunur."

işlenmesine özgülenen veyahut bu suçtan meydana gelen şey, eşya müsaderesinin konusunu oluşturmaktadır. İfade edilmelidir ki, meydana çıkan suçun kasten işlenmiş olması şarttır. Bundandır ki, taksirle işlenen suçlarda eşya müsaderesi gündeme gelemez.³⁷⁸

Çalışma konumuz olan suçta, öncül suçtan elde edilen suç gelirleri, genellikle kaynağı değiştirilerek veya gizlenerek, bir başka ifadeyle çeşitli işlemlere tabi tutularak yasal yöntemlerle iktisap edilmiş izlenimi verilmektedir. Suç gelirlerinin başka bir şeye değiştirilmesi ya da dönüştürülmesi sonrası bu gelirlerin değerlendirilmesi durumunda, eşya müsaderesi uygulanabilmekte ve failin malvarlığına denk gelen bir şey üzerinde müsadere güvenlik tedbiri uygulanabilmektedir.³⁷⁹ Ancak bu müsadere biçimi şu sebeplerden dolayı eleştirilmektedir: Suç işlenerek elde edilen gelirin miktarı, her zaman net bir şekilde belirlenebilmesi mümkün değildir. Bunun neticesinde işlenen suçla ilgisi bulunmayan diğer eşyaların, malvarlıklarının müsadereye konu olabileceği düşüncesi tehlike oluşturmaktadır.³⁸⁰ Dolayısıyla bu durum somut olaya göre, hukuk güvenliği ilkesine de aykırılık teşkil edebilecektir.

2.7.5.2.3. Kazanç Müsaderesi

Yeni Türk Ceza Kanunu'nun benimsediği temel düşünceye göre; suç işlemek bir kazanç kaynağı olarak görülemez ve suçtan elde edilen gelir, kişinin yanında kar olarak kalmaz. Bu nedenle, ekonomik çıkar amacına yönelik olarak işlenen suçlarda suçun işlenmesi suretiyle veya dolayısıyla elde edilen gelirin müsaderesi cihetine gidilecektir.³⁸¹

Yaptırım başlığında açıklandığımız üzere mevcut ceza kanunumuzun benimsediği esas görüş, suç işlemeyi bir meslek edinmek ya da gelir kaynağı olarak suç işlenmesi halleri hiçbir durumda hukuk düzeni tarafından korunamaz. Bu sebeple maddi çıkar elde etme gayesiyle işlenen suçlardan elde edilen haksız gelirlerin, kazançların müsadere edilmesi yoluna gidilecektir.

³⁷⁸ Özgenç, Genel Hükümler, s. 951; Centel/Zafer/Çakmut, s. 751; Akbulut, s. 896.

³⁷⁹ Çakır, s. 384; Dülger, s. 638.

³⁸⁰ Çakır, ss. 384-385.

³⁸¹ Özgenç, Genel Hükümler, ss. 954-955; Akbulut, ss. 900-901.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 55'te güvenlik tedbirlerinden bir diğeri olan kazanç müsadereyi düzenlenmektedir.³⁸² Kanun gerekçesinde

Yeni hükümde kazanç müsadereyi kapsamlı bir biçimde düzenlenmiş ve suç işlemek suretiyle veya suç işlemek dolayısıyla elde edilen ekonomik kazançların müsadereyi olanaklı hâle getirilmiştir. Böylece, kazanç müsadereyi, "karapara aklama", uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti, dolandırıcılık, kaçakçılık, ihaleye fesat karıştırma gibi ekonomik çıkar elde etme amacıyla işlenen suçlara karşı etkin biçimde caydırıcılık özelliği olan bir yaptırım niteliğine kavuşturulmuştur.

şeklinde kazanç müsadereyi ekonomik suçlarda etkinliğine işaret edilmiştir.

Suç sonucu elde edilen gelirler, para veya hamiline yazılı senetse bunu elde eden iyiniyetli üçüncü kişi anında malik sayılacağı için müsadere güvenlik tedbiri uygulanamaz bir duruma gelecektir. Ancak böyle bir durumda yerine geçen ekonomik değerlerin müsadereyi mümkün kabul edilmektedir. Şayet suçtan kaynaklanan malvarlığı değerini sonradan kazanan, elde eden kimse, bu ekonomik değerin bir suç sonucu elde edildiğinin farkındaysa bir diğeri deyişle kötü niyetli olarak iktisap ettiyse malik sıfatını kazanamayacaktır. Dolayısıyla bu halde ekonomik değerler halen faile mütedair olduğundan müsadere edilmesinde hiçbir sakınca bulunmamaktadır. Ek olarak, ekonomik değerlerin bir suç sonucu elde edildiğini bilen, farkında olan kişinin suça ortak olması da gayet mümkün olup, bu durumda da pekâlâ müsadere yoluna gidilebilecektir. Öte yandan suç gelirlerini aklama gibi eylemler bakımından da ekonomik değerlerin, suç sonucunda elde edildiğini bilerek, o değerin başkasına verilmesine katılan kimse de fail olacaktır. Sonuç olarak, iyi niyet hükümlerine gidilmeden müsadere güvenlik tedbirin uygulanması gene mümkün hale gelecektir.³⁸³

³⁸² 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, m. 55: "(1) Suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançların müsadereyi karar verilir. Bu fıkra hükmüne göre müsadere kararı verilebilmesi için maddi menfaatin suçun mağduruna iade edilememesi gerekir.

(2) Müsadere konusu eşya veya maddi menfaatlere elkonulmadığı veya bunların merciine teslim edilmediği hallerde, bunların karşılığını oluşturan değerlerin müsadereyi hükmedilir.

(3) (Ek: 26/6/2009 – 5918/2 md.) Bu madde kapsamına giren eşyanın müsadere edilebilmesi için, eşyayı sonradan iktisap eden kişinin 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun iyiniyetin korunmasına ilişkin hükümlerinden yararlanamıyor olması gerekir."

³⁸³ Özbek, Genel Hükümler, s. 170; "Genel kurallarla çözülebilecek bu sorun için düzenleme yapılmasını gereksiz bulmaktayız. Kaldı ki medeni hukuka ilişkin bu düzenlemeyi ceza hakiminin uygulamasını beklemek de isabetli olmamıştır.", Özbek, Genel Hükümler, s. 170.

2.7.5.3. Tüzel Kişilere Uygulanacak Güvenlik Tedbirleri³⁸⁴

2.7.5.3.1. Genel Olarak

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 60. maddesinde tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri düzenlenmektedir.³⁸⁵ Tüzel kişilere uygulanacak güvenlik tedbirlerinde “iznin iptali” ve “müsadere” tedbirleri düzenlenmiştir. Anılan kanunun 60. maddesinde sayılan güvenlik tedbirlerinin ancak kanunda ilgili suç açısından sarıh bir şekilde düzenlendiği takdirde uygulama alanı bulabilecektir. Bu sebeptendir ki, kanunun özel hükümlerinde mevcut her suç tipi açısından ayrı yorum yapılmalıdır. Gerçekten de kanun tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirlerinin uygulanabileceği durumları her suçta tahdidi olarak birer birer belirtmiştir.³⁸⁶ Buradan hareketle aklama suçu bakımından 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 282/5. maddesi gereğince suçun bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde ve bu tüzel kişinin yararına işlenmesi halinde tüzel kişilere özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunacağı açıkça düzenlenmektedir. Bu sebeple tüzel kişilere yönelik güvenlik tedbirlerinin uygulanması somut olayın durumuna göre değerlendirilecektir.

Anılan kanunun tüzel kişiler hakkındaki 60. maddesi nazarında müsadere tedbirinin uygulanabilmesi için kanun koyucunun aradığı tek şart failin, tüzel kişi lehine kasten işlediği bir suçtan mahkûmiyet hükmüdür. Bu halde asıl müeyyidenin müsadere olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.³⁸⁷ Yaptırımlar başlığı içerisinde yer alan müsadereye ilişkin açıkladıklarımız tüzel kişiler bakımından da geçerliliğini

³⁸⁴ “Buradaki tüzel kişilerden kasıt, gerek bu maddenin metnine gerek tüzel kişilerin ceza sorumluluğunu düzenleyen diğer maddelerin kanuni metnine göre, tüzel kişiliği olan her tüzel kişidir. Buna karşılık, tüzel kişilerle ilgili TCK'daki münferid hükümlerin gerekçesi ile tüzel kişilere güvenlik tedbiri uygulanmasının koşullarını düzenleyen 60. Maddenin ilk fıkrası metni ile gerekçesine göre, bu belirtilen güvenlik tedbiri sadece özel hukuk tüzel kişileri hakkında uygulanabilecektir.”, Ünver, s. 313.

³⁸⁵ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, m. 60: “(1) Bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişisinin organ veya temsilcilerinin iştirakiyle ve bu iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına işlenen kasıtlı suçlardan mahkûmiyet halinde, iznin iptaline karar verilir.

(2) Müsadere hükümleri, yararına işlenen suçlarda özel hukuk tüzel kişileri hakkında da uygulanır.

(3) Yukarıdaki fıkralar hükümlerinin uygulanmasının işlenen fiile nazaran daha ağır sonuçlar ortaya çıkarabileceği durumlarda, hakim bu tedbirlere hükmetmeyebilir.

(4) Bu madde hükümleri kanunun ayrıca belirttiği hallerde uygulanır.”

³⁸⁶ Özbek/Doğan/Bacaksız, Genel Hükümler, s. 671.

³⁸⁷ Özbek, Genel Hükümler, s. 178.

korumaktadır. Bundan dolayı müsadereye ilişkin hükümleri tekrarlamamak adına burada iznin iptali güvenlik tedbiri incelenecektir.

2.7.5.3.2. İznin İptali

İznin iptali güvenlik tedbirinin gerçekleşmesi için şu üç şartın birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir. İlk olarak, bir kamu kurumdan, özel hukuk tüzel kişiliğine belli bir alanda çalışmalarını iştigal etmesi için izin verilmiş olmalıdır. İkinci olarak, verilen bu izin ilgisine bir yetki verdiğiinden, bu yetkinin kötüye kullanılarak tüzel kişi lehine kasten bir suç işlenmelidir. Bir diğer ifadeyle verilen iznin kullanılmasıyla işlenen suçun arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Üçüncü ve son şart olarak, özel hukuk tüzel kişiliğinin organ ya da temsilcilerinin suçun meydana gelmesine iştirak etmeleri gerekmektedir.³⁸⁸

Görüldüğü üzere, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun tüzel kişi faaliyeti çerçevesinde ve bu tüzel kişi lehine suç işlendiği takdirde yukarıdaki şartları sağlanan somut olayda ilgili tüzel kişi hakkında iznin iptali güvenlik tedbiri uygulanması mümkün olacaktır. Mevzuatımızda iznin iptalinin uygulanma süresine ilişkin herhangi bir sınırlandırıcı hüküm bulunmamaktadır. Bu halde iznin iptali güvenlik tedbirinin süresiz uygulanacağı kanaatine varılabilir, fakat kişileri ticari ve ekonomik hayattan bütünüyle uzaklaştıracak bu tarz bir muamelenin Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenen "*temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması*" ve 48. maddesinde düzenlenen "*çalışma ve sözleşme hürriyeti*" açısından aykırılıklar teşkil edebilecektir. Nitekim bu tarz bir uygulamanın, m. 13'te yer alan "*hakkın özüne dokunma yasağına*" da aykırılık teşkil edecek ve ilgili hakkı kullanılamaz hale getirebilecektir.³⁸⁹

³⁸⁸ Demirbaş, Genel Hükümler, s. 683.

³⁸⁹ Özbek, Genel Hükümler, s. 178.

2.8. MUHAKEME

2.8.1. Genel Olarak

Mevzuatımızda aklama suçunun düzenlendiği maddede yahut maddelerde bu suç tipinin soruşturma veya kovuşturmasının yapılması için şikâyet koşulu bulunmamaktadır. Bundan dolayı aklama suçunun resen soruşturulan ve kovuşturması yapılan suç tiplerinden olduğunu söylemek mümkündür.³⁹⁰ Görüldüğü üzere suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu şikâyet tabi olmayıp suçun resen soruşturma ve kovuşturması yapılır, ayrıca suçun, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu m. 253 hükümleri uyarınca katalog listede yer almaması ve adli makamların resen hareket etmesinden dolayı da uzlaştırmaya tabi bir suç olmadığı söylemek mümkündür.

2.8.2. Görev

5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun, mahkemelerin; adli yargı ilk derece mahkemeleri ile bölge adliye mahkemelerinin kuruluş, görev ve yetkilerini düzenlemektedir. İlgili kanunun 11. maddesi ise “*Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, sulh ceza hâkimliği ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere asliye ceza mahkemelerince bakılır.*” şeklindedir. Buradan hareketle hangi katalog suçların ve hangi ceza aralığındaki suçlarda ağır ceza mahkemesi görevinde olduğu önem arz etmektedir.

5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun’un 12. maddesinde ise ağır ceza mahkemelerinin görev alanı düzenlenmektedir. Madde hükmünde:

Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, Türk Ceza Kanununda yer alan yağma (m. 148), irtikâp (m. 250/1 ve 2), resmî belgede sahtecilik (m. 204/2), nitelikli dolandırıcılık (m. 158), hileli iflâs (m. 161) suçları, Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısımının Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (318, 319, 324, 325 ve 332 nci maddeler hariç) ve 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun kapsamına giren

³⁹⁰ Genç, ss. 284-285.

suçlar dolayısıyla açılan davalar ile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmakla ağır ceza mahkemeleri görevlidir. Anayasa Mahkemesi ve Yargıtayın yargılayacağı kişilere ilişkin hükümler, askeri mahkemelerin görevlerine ilişkin hükümler ile çocuklara özgü kovuşturma hükümleri saklıdır.
şeklinde belirtilmiştir.

Yukarıda açıkladığımız üzere katalog olarak belirtilmiş suç tipleri arasında suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçunun yer almaması ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 282/1 de hapis cezası için öngörülen sınırın on yılı aşmaması sebebiyle aklama suçunda görevli mahkeme asliye ceza mahkemesi olacaktır. Öğretide, ekonomik düzeni ve diğer disiplinleri olumsuz yönde etkileyen ekonomik suçların uygulamadaki sorunları en aza indirmek amacıyla bu suç tiplerinin ihtisas/özel mahkemelerinde yargılama yapılması gerektiğini savunan yazarlar bulunmaktadır.³⁹¹ Biz de bu düşünceye katılmaktayız ki, gelişen teknolojiyle birlikte organize suçlulukla mücadelede ihtisas mahkemelerin varlığı ile daha etkin yargılama yapılması gerekmektedir.³⁹²

³⁹¹ “Kanımızca, teşekkül halinde uyuşturucu temini ve haksız ekonomik çıkar sağlamak amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde cebir ve tehdit uygulanarak işlenen suçlardan elde edilen malvarlığı değerlerini aklama da CMK’nun 250. maddesinde öngörülen geniş yetkili ağır ceza mahkemelerinin görev alanına alınmalıdır. Bu hem usul ekonomisinin hem de bu suçlarda uzmanlaşma ihtiyacının gereğidir.”, Ergül, Organize Suçlar, s. 259.

³⁹² “Uluslararası boyutu giderek artan, oldukça teknik ve hızla gelişen bir alan olan ekonomi ceza hukuku ile ilgili uyuşmazlıkların çözümü konusunda ihtisas mahkemeleri kurulması, uygulamada ortaya çıkan sorunların giderilmesinde önemli bir yöntemdir. Uluslararası alanda da böyle bir eğilimin bulunduğu görülmektedir. Kanımızca bu alanda oluşturulacak ceza mahkemeleri özel hukuk hakimlerinin de yer aldığı karma bir şekilde kurulabilir. Öte yandan konunun sadece mahkemeler bakımından değil, savcılık ve kolluk bakımından da benzer bir öneme sahip olduğu ve uzmanlaşmanın bu alanlar için de sağlanmasının zorunlu bulunduğu ifade edilmelidir.”, Özbek, Genel Hükümler, s. 187.

Savcılık ve diğer adli birimler bakımından benzer görüş için, “Beyaz yaka suçlarının ayrı bir uzmanlık alanı olarak ortaya çıkışı savcılar ve uygulamacılar arasında da gözlemlenmektedir. Federe, federal ve yerel düzeyde pek çok savcılık bünyesinde, FBI ve yerel polis teşkilatlarında ayrıca Adalet Bakanlığı dolandırıcılık bölümünde beyaz yaka suçları ve dolandırıcılıkla ilgilenen birimde beyaz yaka suçu uzmanına rastlanmaktadır. Federal bütçeden pay alan, kar amacı gütmeyen, üyelerini hukukçuların, savcılarının ve ceza yargılamasına katılan diğer birimlerin oluşturduğu bir kurum olan Ulusal Beyaz Yaka Suçu Merkezinin amacı da hukukçulara teknoloji suçları ve ekonomik suçlarla mücadelede yardımda bulunmaktır. Ayrıca Adalet Bakanlığı gibi bazı kurumların dolandırıcılık ve diğer beyaz yaka suçlarının mağdurları için kurulmuş bölümleri vardır.”, Stuart P. GREEN, “Hukukta ve Hukuk Teorisinde Beyaz Yaka Suçu Kavramı”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Y:4 Sayı: 9, Nisan 2009, çev. Pınar Bacaksız, ss. 273-294, s. 280.

2.8.3. Yetki

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin bir diğer ifadeyle suç gelirlerinin elde edildiği yer, mekân ile bu suç gelirlerinin aklıldığı yer, mekânın aynı olabileceği gibi farklı yerler de olması mümkündür. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun Birinci Kitap, Birinci Kısım, Dördüncü Bölümü'nün 12. maddesinde genel yetki ve özel yetki kuralları düzenlenmektedir.³⁹³ Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunda, suç tipi birden fazla seçimlik hareket ile işlenebileceğinden dolayı yetkili mahkemeyi tespit etmek çoğunlukla kolay olmayacaktır. Madde hükmüne göre yetkili mahkemenin belirlenmesi, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 282'de yer alan seçimlik hareketler kapsamında suç teşkil eden hareketin gerçekleştiği yere göre suçun işlendiği yer asliye ceza mahkemesi yetki olacaktır. Zira suç teşebbüs aşamasında veyahut zincirleme şekilde işlenmiş ise genel yetki kurallarınca 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu m. 12 uyarınca yetkili mahkeme tespit edilecektir. Suçun işlendiği yer tam olarak tespit edilemiyor ise 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu m. 13 özel yetki kurallarınca yetkili mahkeme tespit edilecektir.³⁹⁴

³⁹³ 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu m. 12: (1) Davaya bakmak yetkisi, suçun işlendiği yer mahkemesine aittir.

(2) Teşebbüste son icra hareketinin yapıldığı, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği yer mahkemesi yetkilidir.

(3) Suç, ülkede yayımlanan bir basılı eserle işlenmişse yetki, eserin yayım merkezi olan yer mahkemesine aittir. Ancak, aynı eserin birden çok yerde basılması durumunda suç, eserin yayım merkezi dışındaki baskısında meydana gelmişse, bu suç için eserin basıldığı yer mahkemesi de yetkilidir.

(4) Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyeteye bağlı olan hakaret suçunda eser, mağdurun yerleşim yerinde veya oturduğu yerde dağıtılmışsa, o yer mahkemesi de yetkilidir. Mağdur, suçun işlendiği yer dışında tutuklu veya hükümlü bulunuyorsa, o yer mahkemesi de yetkilidir.

(5) Görsel veya işitsel yayınlarda da bu maddenin üçüncü fıkrası hükmü uygulanır. Görsel ve işitsel yayın, mağdurun yerleşim yerinde ve oturduğu yerde işitilmiş veya görülmüşse o yer mahkemesi de yetkilidir.

³⁹⁴ 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu m. 13: (1) Suçun işlendiği yer belli değilse, şüpheli veya sanığın yakalandığı yer, yakalanmamışsa yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir.

(2) Şüpheli veya sanığın Türkiye'de yerleşim yeri yoksa Türkiye'de en son adresinin bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir.

(3) Mahkemenin bu suretle de belirlenmesi olanağı yoksa, ilk usul işleminin yapıldığı yer mahkemesi yetkilidir.

2.8.4. Şüpheden Sanık Yararlanır İlkesi (In Dubio Pro Reo)

Günümüzde “*in dubio pro reo*” olarak bilinen şüpheden sanık yararlanır ilkesi, ifade şekli itibariyle Latince olmakla beraber klasik dönem öncesi Roma Hukuku kaynaklarında bu şekilde bir ifade açıkça yer almamış, ancak başka bir şekilde ifade edilmiş olabileceği kabul edilmektedir.³⁹⁵ “*In dubio pro reo*” yani şüpheden sanık yararlanır ilkesinin iki anlamı bulunmaktadır. Bunlardan ilki kusur ilkesi gereği yalnızca kusurlu sanık cezalandırılabilir. İkinci olarak, hukuk devleti ilkesi gereği sanığa yüklenen bu kusurun hukuka uygun bir şekilde yüklenmesi gerekmektedir. Görüldüğü üzere bu ilke yalnızca ceza muhakemesine egemen olmakla kalmayıp, maddi ceza hukukunu da ilgilendirmektedir.³⁹⁶

³⁹⁵ Koray Doğan, **Ceza Muhakemesinde Belirsizlik Kuşkudan Sanık Yararlanır İlkesi, in dubio pro reo**, Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara 2018, s. 25.

³⁹⁶ Özbek/Doğan/Bacaksız, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, s. 78; Doğan, s. 191 vd.; “*Ceza muhakemesi, geçmişte yaşandığı iddia edilen bir olayın gerçekten meydana gelip gelmediğini, meydana gelmiş ise ne şekilde ve kim tarafından meydana getirildiğini ortaya çıkarmak ve bu olayın hukuk normları karşısındaki durumunu tespit etmek amacıyla yapılmaktadır. Bu amacı gerçekleştirmeye yönelik yürütülen temel faaliyete de ispat denilmektedir. Maddi olay bakımından ispatın ölçütü, hâkimin/mahkemenin şüpheyi yenerek vicdani kanaate ulaşmasıdır. Eğer bu şüphe yenilmezse ve dolayısıyla vicdani kanaate ulaşılmazsa, ihtimale, tahmine veya varsayıma dayanarak karar vermek mümkün olmadığından, şüpheden sanık yararlanır (in dubio pro reo) ilkesi devreye girmektedir.*

Günümüz ceza muhakemesinde geçerli olan ispat sistemi, vicdani delil sistemidir. Temel özelliği, her şeyin delil kabul edilmesi ve delillerin de serbestçe değerlendirilmesi olan vicdani delil sistemi; mahkûmiyet için tam bir inanış, başka bir deyişle suçluluk konusunda vicdani kanaat aradığından, esasen şüpheyi dayalı cezalandırmayı yasaklamakta ve şüpheden sanık yararlanır ilkesine uygulama alanı yaratmaktadır

Anayasa'nın 38/4. ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6/2. maddelerinde düzenlenmiş bulunan suçsuzluk (masumiyet) karinesi, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kişinin suçsuz sayılması gerektiğini ifade etmektedir. Bu karine uyarınca, suçsuz olduğunu varsayılan kişinin suçlu kabul edilmesi için kesin hükümle mahkûm olması, mahkûmiyet için de fiilin ispatlanması, yani şüphenin bertaraf edilmesi gerektiğinden, şüpheden sanık yararlanır ilkesi suçsuzluk karinesinin bir uzantısı ve ona koşut bir ilke olarak karşımıza çıkmaktadır.

Suçsuzluğu olasılık içinde bulunan bir kimsenin adli hataya uğratılmasını önleme esasına dayanan şüpheden sanık yararlanır ilkesi, tarihsel ve evrensel bir ilke olarak günümüz ceza muhakemesi hukukunun değişmezleri ve vazgeçilmezleri arasındadır. Uygulama alanı gittikçe genişleme eğilimindedir ve yargısal kararlarda da daha sık vurgulanır olmuştur.” Yargıtay Ceza Genel Kurulu, Esas No: 2017/601, Karar No: 2020/6, Karar Tarihi: 14.01.2020.

“Sanığın mahkûm edilmesi için, hâkim iddianın sabit olduğu konusunda kanaate varmalıdır. Aksi halde beraat kararı verilir. Dolayısıyla, beraat için suçsuzluğun sabit olması gerekmez; suçluluğun sabit olmaması yeterlidir. CMK 223-2-e maddesindeki 'sanığın suçu işlediğinin sabit olmaması' şeklinde ifade edilen, aynı zamanda şüpheden sanık yararlanır ilkesinin de bir yansıması olan bu düzenleme, söz konusu hususa işaret etmektedir. 'Şüpheden sanık yararlanır' ilkesi, ceza yargılaması hukukunda geçerli olan ve mevzuatımızda yazılı olarak hükme bağlanmamış bulunan bir ispat kuralıdır. Ancak bugün için öğretide ve uygulamada tartışmasız kabul edilmiş bir ilkedir. Şüpheyi aşma yükümlülüğünün dayandığı esas temel, masumiyet karinesidir ki AİHS'in 6/2 ve Anayasa'nın 38/4. maddesinde yerini almıştır. Şüpheden sanığın yararlandırılmasının felsefi temelleri Romalıların 'bir masum mahkûm edileceğine birkaç suçlu cezasız kalsın' özdeyişine kadar götürülebilir. Bu ilke, masumiyet karinesinin bir sonucu olarak görülebileceği gibi, karinenin bir unsuru olarak da

Suçluluk karinesi oluşturulması ekonomik suçlar bakımından bir başka tehlikeli durumdur. Çünkü bu suç tiplerinin daha çok tehlike suçu vasfında olması, neticesi harekete bitişik suç biçiminde tanzim edilmiş olmaları; suçsuzluk karinesi diğer bir ifadeyle masumiyet karinesi, “*in dubio pro reo*” şüpheden sanık yararlanır ilkesi gibi ilkeleri fonksiyonsuz hale getirmektedir.³⁹⁷ Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun, seçimlik hareketlerinin karmaşık yapıda olması ve bu suç tipini ekonomik suç olarak değerlendirdiğimizde ceza muhakemesine egemen olan ilkelerden biri olan şüpheden sanık yararlanır ilkesi de çalışmamız bakımından önem arz etmektedir. Aklama hareketlerinin ispatının kolay olmaması, seçimlik hareketlerin sanığa isnat edilememesi gibi hallerde bu ilke karşımıza çıkabilecektir.

2.8.5. Zaman Aşımı

İstisna suçlar saklı kalarak tüm suçların zaman aşımına tabi olduğunu söylemek mümkündür. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu, dava zaman aşımı ve ceza zaman aşımına tabi bir suçtur. Çalışmamızın bu kısmında suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçundaki zaman aşımı meselesi, dava zaman aşımı ve ceza zaman aşımı olmak üzere iki ayrı başlık altında incelenecektir.

görülebilir. Buna göre, bir suç işlediği iddiasıyla yargılanan kimse hakkında mahkûmiyet kararının verilebilmesi için, o kimsenin o suçu işlediğinin yüzde 100 oranında kesin olması, ispatlanmış bulunması gerekir. Bu noktadaki yüzde 1'lik şüphe dahi, sanığın beraat etmesine yol açar. Basit bir suç işleme şüphesiyle başlayan ceza muhakemesi, bu şüphenin yenilmesiyle sona erecektir. Bu süreç içerisinde bir çok muhakeme işlemi yapılmaktadır. Yapılan ceza muhakemesinin sonunda belliliğe, örneğin fiilin sanık tarafından işlendiğinin veya işlenmediğinin sabit olduğu sonucuna varılmaması durumunda sanığın mahkûm edilemeyeceğini ifade eden ilkeye de şüpheden sanık yararlanır ilkesi denilmektedir. Böylece masum bir kimsenin cezalandırılmasındansa, suçlu bir kimsenin serbest bırakılması daha üstün tutulmaktadır. Başka bir anlatımla masumluk karinesidir. Jüri sisteminin bulunduğu Amerika Birleşik Devletleri'nde jürinin tek görevi, sanığın suçu işleyip işlemediği konusunda, yani ispat hususunda karar vermektir. Jüri 11 üyeden oluşmaktadır ve bir kimsenin suçu işlediğine karar verilebilmesi için 11 üyeden, 11'inin de sanığın suçu işlediğine kanaat getirmesi gerekir. 10 üye sanığın suçu işlediği; ancak bir üye işlemediği yönünde oy kullandığı takdirde, sanığın beraatına karar verilir. Bu örnek, şüphenin yüzde 100 oranında yenilmemesi dolayısıyla, sanığın beraatına karar verilmesi gerektiğini göstermektedir.” Yargıtay Ceza Genel Kurulu, Esas No: 2017/1174 , Karar No: 2019/673, Karar Tarihi: 26.11.2019.

³⁹⁷ Özbek, Genel Hükümler, s. 59; Özbek, İlkeler, s. 31.

2.8.5.1. Dava Zaman Aşımı

Dava zamanaşımı gerçekleştiği zaman ilgili suçtan dava açılmayacak ve açılan kamu davasına da devam edilemeyecektir. Her suçun öngörüldüğü ceza miktarına göre zaman aşımı süreleri düzenlenmiştir. Kural bütün suçların dava zamanaşımına tabi olmasıdır.³⁹⁸ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 66'da dava zaman aşımı kurumunu düzenlemektedir.³⁹⁹ 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun, özel kanun olduğundan 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndan farklı zaman aşımı süresi öngörmekteydi ancak 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun zaman aşımı süresi kanunun genel hükümler kısmında (m. 66'da) düzenlenmiştir.⁴⁰⁰

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun temel şekli için

³⁹⁸ Demirbaş, Genel Hükümler, s. 770; "Kural olarak, tüm suçlar, dava zamanaşımına tabi olmakla birlikte bazı suçlar bakımından zamanaşımı hükümleri uygulanmaz. Bunlar: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 66/7, m. 76/4, m. 77/4, m. 78/3, m. 94/6, 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu m. 49/B, 11.5.2005 t. ve 5349 s. K ile değişik 5252 s. Türk Ceza Kanunu'nun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun m. 4/4'e göre, "Kesin hükümle sonuçlanmış olan davalarda, sonradan yürürlüğe giren bir kanunla ilgili olarak lehe hükmün belirlenmesi ve uygulanması amacıyla yapılan yargılama bakımından dava zamanaşımına ilişkin hükümler uygulanmaz". Demirbaş, Genel Hükümler, s. 771.

³⁹⁹ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 66: "(1) Kanunda başka türlü yazılmış olan haller dışında kamu davası;

a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda otuz yıl,
b) Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmibeş yıl,
c) Yirmi yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıl,
d) Beş yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda onbeş yıl,
e) Beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda sekiz yıl,
Geçmesiyle düşer.

(2) Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanlar hakkında, bu sürelerin yarısının; onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında ise, üçte ikisinin geçmesiyle kamu davası düşer.

(3) Dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde dosyadaki mevcut deliller itibarıyla suçun daha ağır ceza gerektiren nitelikli halleri de göz önünde bulundurulur.

(4) Yukarıdaki fıkralarda yer alan sürelerin belirlenmesinde suçun kanunda yer alan cezasının yukarı sınırı göz önünde bulundurulur; seçimlik cezaları gerektiren suçlarda zamanaşımı bakımından hapis cezası esas alınır.

(5) (Değişik: 29/6/2005 – 5377/8 md.) Aynı fiilden dolayı tekrar yargulamayı gerektiren hallerde, mahkemece bu husustaki talebin kabul edildiği tarihten itibaren fiile ilişkin zamanaşımı süresi yeni baştan işlemeye başlar.

(6) Zamanaşımı, tamamlanmış suçlarda suçun işlendiği günden, teşebbüs halinde kalan suçlarda son hareketin yapıldığı günden, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği günden, çocuklara karşı üstsoy veya bunlar üzerinde hüküm ve nüfuzu olan kimseler tarafından işlenen suçlarda çocuğun onsekiz yaşını bitirdiği günden itibaren işlemeye başlar.

(7) Bu Kanunun İkinci Kitabının Dördüncü Kısımında yazılı ağırlaştırılmış müebbet veya müebbet veya on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçların yurt dışında işlenmesi halinde dava zamanaşımı uygulanmaz"

⁴⁰⁰ Çakır, s. 394.

öngörülen ceza, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezasıdır. Buna göre, bu suçun temel şekli için zaman aşımı süresi, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 66/1-d hükmüne göre on beş yıl olacaktır. Suçun ağırlaştırıcı halleri için de dava zaman aşımı süresi 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 66/1-d kapsamında kalacağından zaman aşımı süresi nitelikli haller bakımından değişmeyecektir. Bu suçta delillerin genelde yurt dışından adli istinabe yoluyla temini gerektiği ve daha önce 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun’undaki on yıllık süre yetersiz bulunarak on beş yıla çıkarıldığı düşünüldüğünde sekiz yıllık sürenin yetersiz kaldığı çok açıktır.⁴⁰¹ Biz de bu sebeplerden dolayı eski sekiz yıllık dava zaman aşımı süresinin yetersiz kaldığını düşünmekteyiz.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunda bir diğer husus dava zaman aşımı süresinin hangi andan itibaren başlayacağı meselesidir. Dava zaman aşımı süresinin hesabı yapılırken aklama hareketine konu olan olayda, öncül suç belli ise öncül suç tarihini değil, öncül suç kapsamında ortaya çıkan menfaatin aklanmasıyla ilgili eylemlerin, şüpheli ya da sanıklarca işleniş tarihi esas alınması gerekmektedir.⁴⁰²

2.8.5.2. Ceza Zaman Aşımı

Ceza zaman aşımı, kişinin aleyhinde kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmasına karşın, mahkûmiyet kararının hüküm tarihinden itibaren belli bir süre içerisinde infaz edilmemesi sebebiyle ilgili cezanın infaz yetkisini ortadan kaldıran bir kurumdur.⁴⁰³ Türk Hukuk sistemimizde ceza zaman aşımı, tüm mahkûmiyet kararları bakımından geçerli olmakla birlikte, bunun bazı istisnaları da mevcuttur.⁴⁰⁴ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 68 ceza zaman aşımı kurumunu düzenlemektedir.⁴⁰⁵ Buna göre

⁴⁰¹ Ergül, Organize Suçlar, s. 256.

⁴⁰² Erol Öz, Hüseyin Gültekin, “Karapara Aklama Suçlarında Dava Zamanaşımı”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 212, Mayıs 2006, s. 65.

⁴⁰³ Demirbaş, Genel Hükümler, s. 787; Öztürk/Erdem, s. 526; Artuk/Gökçen, s. 992; Centel/Zafer/Çakmut, s. 634; Akbulut, s. 951.

⁴⁰⁴ Demirbaş, Genel Hükümler, s. 787; “Bu istisnalar: 1. Soykırım suçu (TCK m. 76/4), insanlığa karşı suçlar (TCK m. 77/4) ve bu suçları işlemek amacıyla örgüt kurma ve yönetme suçundan (TCK m. 78/3) verilen cezalarda,

2. Devlete karşı yurtdışında işlenen suçlar nedeniyle verilen ağırlaştırılmış müebbet hapis veya müebbet hapis veya on yıldan fazla hapis cezalarında (TCK m. 68/3),

3. İşkence suçunda (TCK m. 94/6), zamanaşımı uygulanmaz.”, Demirbaş, ss. 787-788.

⁴⁰⁵ 5237 sayılı *Türk Ceza Kanunu m. 68: (1) Bu maddede yazılı cezalar aşağıdaki sürelerin geçmesiyle infaz edilmez:*

a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezalarında kırk yıl.

kanun hükmü gereği suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun ceza aralığı üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası olduğuna göre, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 68/1-d gereği, suç tipi beş yıldan fazla, yirmi yıldan az süreli olduğu için, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun ceza zaman aşımı süresinin yirmi yıl olduğunu söylememiz mümkündür.

2.8.6. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçunda Uygulanan Koruma Tedbirleri

2.8.6.1. Genel Olarak

Koruma tedbirleri, ceza muhakemesi hukukunun gereği gibi ifasını ya da hükmün infazının mümkün kılınması gayesiyle muhakeme sürecinde başvurulabilen ve hükümden önce, gerektiğinde zor kullanmak suretiyle bazı temel hak ve özgürlüklere geçici müdahaleyi gerektiren işlemlerdir. Koruma tedbirleri aynı zamanda somut olayına göre doğrudan ya da dolaylı olarak delil elde etme yöntemleri olduğu belirtilmektedir.⁴⁰⁶

Günümüzde teknolojinin getirdiği kolaylıklar ve organize suç örgütlerinin aralarında yaptığı iş paylaşımı ile öncül suçtan elde edilen malvarlığı değerleri üzerinde çeşitli işlemlerin yapılmasını önlemek, aklama ile mücadele eden kuruluşların adli makamların aklamayı engellemesi amacıyla koruma tedbirleri son derece önem arz etmektedir. Çünkü öncül suçtan elde edilen malvarlığı değerlerinin

b) Müebbet hapis cezalarında otuz yıl.

c) Yirmi yıl ve daha fazla süreli hapis cezalarında yirmidört yıl.

d) Beş yıldan fazla hapis cezalarında yirmi yıl.

e) Beş yıla kadar hapis ve adli para cezalarında on yıl.

(2) Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanlar hakkında, bu sürelerin yarısının; onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında ise, üçte ikisinin geçmesiyle ceza infaz edilmez.

(3) Bu Kanunun İkinci Kitabının Dördüncü Kısımında yazılı yurt dışında işlenmiş suçlar dolayısıyla verilmiş ağırlaştırılmış müebbet hapis veya müebbet hapis veya on yıldan fazla hapis cezalarında zamanaşımı uygulanmaz.

(4) Türleri başka başka cezaları içeren hükümler, en ağır ceza için konulan sürenin geçmesiyle infaz edilmez.

(5) Ceza zamanaşımı, hükmün kesinleştiği veya infazın herhangi bir suretle kesintiye uğradığı günden itibaren işlemeye başlar ve kalan ceza miktarı esas alınarak süre hesaplanır.

⁴⁰⁶ Cumhur Şahin, Neslihan Göktürk, **Ceza Muhakemesi Hukuku I**, 12. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s. 265.

yasal sisteme sokulması, sisteme entegre edilmesi ya da yurt dışına çıkarılması hareketleri sonradan telafi edilemeyen zararlara ve usul sorunlarına yol açabilmektedir. Bundan dolayı çalışmamızda, aklama suçunda uygulanan başlıca koruma tedbirleri üzerinde durulacaktır. Belirtmek gerekir ki, hukukumuzda düzenlenen diğer koruma tedbirlerinin de suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçuna uygulanması pekâlâ mümkündür. Ancak çalışma konumuz olan suç tipinde sıklıkla kullanılan ve kullanılması mümkün olan koruma tedbirleri incelenecektir.

2.8.6.2. Elkoyma Koruma Tedbiri (Genişletilmiş Elkoyma)

Elkoyma koruma tedbiri, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 128. maddesinde düzenlenmektedir. Madde başlığı taşınmazlara, hak ve alacaklara el koyma olarak adlandırılmıştır. Öğretide bu koruma tedbiri, genişletilmiş elkoyma olarak da ifade edilmektedir. Kanun koyucu madde hükmünü katalog şeklinde düzenleyip, bu suçları tahdidi olarak sıralamıştır.⁴⁰⁷ Sayılan bu suçlarda 5237 sayılı

⁴⁰⁷ Bu suçlar: “a) Türk Ceza Kanununda tanımlanan;

1. Soykırım ve insanlığa karşı suçlar (madde 76, 77, 78),
2. Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (madde 79, 80) ile organ veya doku ticareti (madde 91), (2)
3. Hırsızlık (madde 141, 142),
4. Yağma (madde 148, 149),
5. Güveni kötüye kullanma (madde 155),
6. Dolandırıcılık (madde 157, 158),
7. Hileli iflas (madde 161),
8. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),
9. Parada sahtecilik (madde 197),
10. (Mülga: 21/2/2014 – 6526/10 md.; Yeniden düzenleme: 24/11/2016-6763/25 md.) Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (madde 220, fıkra üç),
11. İhaleye fesat karıştırma (madde 235),
12. Edimin ifasına fesat karıştırma (madde 236),
13. (Ek: 24/11/2016-6763/25 md.) Tefecilik (madde 241), (2)
14. Zimmet (madde 247),
15. İrtikap (madde 250)
16. Rüşvet (madde 252),
17. Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar (madde 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308),
18. (Değişik: 2/12/2014-6572/41 md.) Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 311, 312, 313, 314, 315, 316),
19. Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (madde 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337) suçları.
- b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları,
- c) Bankalar Kanununun 22 nci maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkralarında tanımlanan zimmet suçu,
- d) Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar,

Türk Ceza Kanunu'nun 282. maddesi yani aklama suçu yer almamaktadır. Her ne kadar 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 123. maddesinde, “eşya ve kazanç müsadèresinin konusunu oluşturan malvarlığı değerleri muhafaza altına alınır” denilse de 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 128. maddesinin uygulanabilmesi için bu maddenin ilk fıkrası gereğince, el konulacak malvarlığı değerlerinin soruşturma ya da kovuşturma konusu suçtan elde edilmesi şartı aranmaktadır. Buna karşın aklama suçunun konusunu her zaman öncül suçlardan elde edilen gelirler oluşturmaktadır. Halbuki suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçuna ilişkin soruşturma ve kovuşturmada öncül suçlar konu yapılmamaktadır. Bundan dolayı 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 128. maddesinde düzenlenen elkoyma koruma tedbirinin yorum yapılmaksızın, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu bakımından uygulanması mümkün görünmemektedir.⁴⁰⁸

Aklama suçu bakımından çıkması muhtemel zararların önüne geçmek, nedensellik bağıını somutlaştırmak ve ispat bakımından da elkoyma tedbiri son derece önemlidir. Aklama suçu açısından en fazla uygulanabilecek koruma tedbiri el koymadır.⁴⁰⁹ İspat aracı olarak yararlı görülen ya da eşya, kazanç müsadèresinin konusunu oluşturan malvarlığı değerlerine el konulmaktadır. Eşyaları yanında bulunduran kişinin rızasıyla teslim etmediği takdirde ilgili eşyalara pekala el konulabilmektedir.⁴¹⁰ Bu bağlamda kısaca belirtmek gerekir ki; genişletilmiş el koyma koruma tedbirinin uygulanması sırasında, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçuna vücut veren, seçimlik hareketlerle ilgisi olmayan fakat başka bir suç işlendiği şüphesi uyandırabilecek bir delil elde edilmesi halinde, tesadüfen elde edilen bu delil 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu m. 138 uyarınca muhafaza altına alınır ve durum yetkili cumhuriyet savcılığına derhâl bildirilmesi gerekir.⁴¹¹

e) *Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü maddelerinde tanımlanan suçlar, Hakkında uygulanır.*”

“Burada dikkat edilmesi gereken bir diğer husus, CMK.'nın 128. Maddesinin 2. Fıkrasında sayma yöntemiyle belirlenen suçlar arasında aklama suçuna yer verilmemesidir. Bu durumda CMK.'nın 123. maddesine göre, eşya veya kazanç müsadèresinin konusunu oluşturan malvarlığı değerlerinin muhafaza altına alınması yoluna diğer şartları da bulunmak kaydıyla gidilebilir.” Çakır, s. 397.

⁴⁰⁸ Dülger, s. 653 vd.

⁴⁰⁹ Dülger, s. 653.

⁴¹⁰ Ergül, Organize Suçlar, s. 259.

⁴¹¹ 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, m. 138: “(1) Arama veya elkoyma koruma tedbirlerinin uygulanması sırasında, yapılmakta olan soruşturma veya kovuşturmayla ilgisi olmayan ancak, diğer

Özel kanun niteliğinde olan 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkındaki Kanun'un 17. maddesinde 2020 yılı değişiklikleriyle birlikte koruma tedbirleri başlığı altında elkoyma tedbiri de ayrıca düzenlenmiştir.⁴¹² Kanun koyucu suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun işlendiğine yönelik kuvvetli şüphenin bulunması halinde elkoyma koruma tedbirine başvurulabileceğini belirtmiştir. Buradaki tartışmalı husus şöyledir; bilindiği üzere 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu 128. maddede elkoyma koruma tedbirini mahkemelerin verebileceğini düzenlemektedir. 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkındaki Kanun'a baktığımızda ise gecikmesinde sakınca bulunan hallerde cumhuriyet savcısı, hâkim onayına sunmak üzere elkoyma kararı verebilmektedir. Esasında bu düzenleme 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda yer alan elkoyma koruma tedbiriyle paralel bir düzenlemedir ancak 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda m. 128/2'deki bu durum belirtilmediği için Ceza Muhakemesi Kanunun' da olan boşluğu doldurmak amacıyla 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkındaki Kanun'un 17. maddesinde bu hükme açıkça yer verilmiştir.⁴¹³ Kişilerin temel haklarına müdahalesi söz konusu olan genişletilmiş elkoyma koruma tedbiri, yalnızca hakim kararına bağlanmalıdır. Cumhuriyet savcısınca verilen elkoyma kararları her ne kadar yirmi dört saat içerisinde hâkim onayına sunulsa bile bu süre zarfında telafisi mümkün olmayan sonuçların ortaya çıkma ihtimalleri bulunmaktadır. Saydığımız sebepler doğrultusunda 5549 sayılı Suç Gelirlerinin

bir suçun işlendiği şüphesini uyandırabilecek bir delil elde edilirse; bu delil muhafaza altına alınır ve durum Cumhuriyet Savcılığına derhâl bildirilir.

(2) Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi sırasında, yapılmakta olan soruşturma veya kovuşturmayla ilgisi olmayan ve ancak, 135 inci maddenin altıncı fıkrasında sayılan suçlardan birinin işlendiği şüphesini uyandırabilecek bir delil elde edilirse; bu delil muhafaza altına alınır ve durum Cumhuriyet Savcılığına derhâl bildirilir.

⁴¹² 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun, m. 17: (1) Aklama ve terörün finansmanı suçunun işlendiğine dair kuvvetli şüphe bulunan hallerde 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 128 inci maddesindeki usûle göre malvarlığı değerlerine elkonulabilir.

(2)(Değişik:27/12/2020-7262/24 md.) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı da elkoyma kararı verebilir. Hâkim kararı olmaksızın yapılan elkoyma işlemi yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim en geç yirmi dört saat içinde onaylanıp onaylanmamasına karar verir. Hâkimin onaylaması hâlinde 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 128 inci maddesinde belirtilen değere ilişkin rapor üç ay içinde alınır ve tekrar hâkim onayına sunulur. Onaylanmama veya raporun üç ay içinde alınamaması hâlinde Cumhuriyet savcılığının kararı hükümsüz kalır.

(3)(Ek:27/12/2020-7262/24 md.) Aklama suçunun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenip işlenmediğine bakılmaksızın, Ceza Muhakemesi Kanununun 139 uncu maddesinde yer alan hükümlere göre gizli soruşturmacı görevlendirilebilir ve 4208 sayılı Kanunda yer alan hükümlere göre kontrollü teslimat tedbirine karar verilebilir."

⁴¹³ Dülger, s. 653.

Aklanmasının Önlenmesi Hakkındaki Kanun uyarınca verilecek olan elkoyma koruma tedbirini de yalnızca hakim tarafından karar verilmesi gerekmektedir.⁴¹⁴ Sonuç olarak öğretideki diğer yazarlar gibi, biz de bu eleştirinin haklı olduğu düşüncesine katılmakla birlikte, özel norm-genel norm sırasının genel hükümler çerçevesinde 5549 Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkındaki Kanun'un m. 17/1 sebebiyle genel kanun niteliğindeki 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerinin uygulanması gerekmektedir.

2.8.6.3. Şirket Yönetimi İçin Kayyım Tayini

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunda, aklamanın aşamaları olarak tabir edilen yerleştirme, ayırma ve bütünleştirme aşamalarında şirketlerin veya özel hukuk tüzel kişilerinin kullanıldığı bilinmektedir. Bu sebeple, aklama suçunun parçası olan bu tüzel kişiliklerin yönetimine derhal müdahale edilmesi gerekebilmektedir. Kanun koyucu bu tehlikelerin önlenmesi amacıyla bu koruma tedbirini düzenlemiştir. Örneğin bir şirketin faaliyetleri çerçevesinde birden fazla suç işlenebilmektedir. Dış görünümü ticari faaliyet olan bir şirketin uyuşturucu madde ticareti ve göçmen kaçakçılığı suçlarını işlediğini farz edersek bu suçlardan elde edilen nakit gelirlerin yurt dışına nakledilmesinde ya da bunların yasal olmayan kaynağını gizleyerek, meşru bir yolla elde edildiği izlenimi vererek çeşitli işlemlere tabi tutulmasında bu şirket araç olarak kullanıldığı hakkında kuvvetli şüphe nedenlerini bulunduğu takdirde bu şirketin yönetimi için kayyım tayinine başvurulabilir.⁴¹⁵

Şirket yönetimi için kayyım tayini koruma tedbiri 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 133. maddesinde düzenlenmektedir. Buna göre şirket faaliyetleri çerçevesinde suç işlendiğinin anlaşılması üzerine hukuken şirketin işlerini icra edecek veya alınan kararları denetleyerek onaylayacak, bir kayyım atanmasıdır.⁴¹⁶ Kanun hükmü bu koruma tedbirini *“suçun bir şirketin faaliyeti çerçevesinde işlenmekte olduğu hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi için gerekli olması halinde; soruşturma ve kovuşturma sürecinde, hâkim veya mahkeme, şirket işlerinin yürütülmesiyle ilgili olarak kayyım*

⁴¹⁴ Çakır, s. 397.

⁴¹⁵ Ergül, Organize Suçlar, s. 261.

⁴¹⁶ Özbek, Genel Hükümler, s. 214.

atayabilir.” şeklinde tanımlamıştır. Ayrıca maddenin dördüncü fıkrasında bu koruma tedbirinin de genişletilmiş el koyma koruma tedbiri gibi tahdidi olarak suçları saymış ve katalog suç tipi belirlenmiştir.⁴¹⁷

Şirket yönetimi için kayyım tayini koruma tedbiri ile yukarıda açıkladığımız genişletilmiş el koyma koruma tedbirinden farklarına da değinmemiz gerekecektir. Çünkü her iki koruma tedbiri benzerlik göstermektedir. Bu bağlamda genişletilmiş el koyma tedbiriyle de şirket paylarına el konulabilmektedir. Fakat genişletilmiş elkoyma yoluyla şirket payına elkonması için kanunda düzenlenen katalogtaki suçların payın sahibince işlenmesi gerekmektedir. Bu durumda tedbirden etkilenen yalnızca şirketin hissedarı olacak, bir diğer ifadeyle şirketin tamamı tedbirden etkilenmeyecektir. Oysa bu koruma tedbirinde suç, şirketin faaliyetleri çerçevesinde işlenmektedir ve bu şirket bütünüyle bu koruma tedbirinden etkilenmesi kaçınılmazdır. Bundan dolayı şirket hisselerinin bütününe yönetimine geçer.⁴¹⁸

Şirketin malvarlığını kontrol altında tutma amacıyla, şirket yönetimi için kayyım tayini koruma tedbirine başvurulur. Şirketin faaliyetlerinin duraksamaması ve çalışanların da mağdur olmaması adına kayyım atanarak şirketin her türlü faaliyeti devam ettirilir.⁴¹⁹

⁴¹⁷ 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, m. 133/4: “Bu madde hükümleri ancak aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir.

a) Türk Ceza Kanununda yer alan,

1. Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (madde 79, 80),

2. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),

3. Parada sahtecilik (madde 197),

4. Fuhuş (madde 227),

5. Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama (madde 228),

6. Zimmet (madde 247),

7. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama (madde 282),

8. Silahlı örgüt (madde 314) veya bu örgütlere silah sağlama (madde 315),

9. Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (madde 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337), Suçları,

b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar İle Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları,

c) Bankalar Kanununun 22 nci maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkralarında tanımlanan zimmet suçu,

d) Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar,

e) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü maddelerinde tanımlanan suçlar.”

“Burada dikkat edilmesi gereken nokta şudur ki, sayılan suçlardan birisini şirket ortaklarından birisinin işlemiş olması şirket yönetimi için kayyım tayinini gerektirmez. Burada şartları oluşmuş ise olsa olsa söz konusu ortağın payı bakımından genişletilmiş elkoymanın uygulanması gündeme gelebilir. Şirket yönetimi için kayyım tayini için söz konusu suçların şirket faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması gerekir. Suç işlemek için şirket kurmak hukuken mümkün olamayacağına göre kanun koyucunun burada paravan şirketleri kastettiğini düşünmekteyiz.” Özbek, Genel Hükümler, s. 215.

⁴¹⁸ Özbek, Genel Hükümler, s. 214.

⁴¹⁹ Bahri Öztürk, Behiye Eker Kazancı ve Sesim Soyer Güleç, **Ceza Muhakemesi Hukukunda**

2.8.6.4. İletişimin Tespiti, Dinlenmesi ve Kayda Alınması

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun ortaya çıkarılması ve hukuka uygun delil elde edilebilmesi amacıyla uygulanabilecek bir diğer koruma tedbiri; 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi başlığı altında m. 135'te düzenlenen iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması koruma tedbidir. Bu koruma tedbirin aklama suçuna vücut veren seçimlik hareketlerin delil elde edilmesinin kolaylaştırıldığı düşünülmektedir.

Bu koruma tedbirinde aklama suçunun da içinde bulunduğu katalog suç tipleri düzenlenmiştir.⁴²⁰ Kanun metninde sayılan suç tiplerinin büyük bir kısmı çıkar amaçlı ya da örgütlü olarak işlenen suçlardan oluştuğunu söylemek mümkündür. Çalışma

Koruma Tedbirleri, 5. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 212.

⁴²⁰ 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, m. 135/8: "Bu madde kapsamında dinleme, kayda alma ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine ilişkin hükümler ancak aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir:

a) Türk Ceza Kanununda yer alan;

1. Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (madde 79, 80) ile organ veya doku ticareti (madde 91), (4)
2. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83),
3. İşkence (madde 94, 95),
4. Cinsel saldırı (birinci fıkra hariç, madde 102),
5. Çocukların cinsel istismarı (madde 103),
6. (Ek: 21/2/2014 – 6526/12 md.) Nitelikli hırsızlık (madde 142) ve yağma (madde 148, 149) ile nitelikli dolandırıcılık (madde 158) ,
7. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),
8. Parada sahtecilik (madde 197),
9. (Mülga: 21/2/2014 – 6526/12 md.; Yeniden düzenleme: 24/11/2016-6763/26 md.) Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (madde 220, fıkra üç),
10. (Ek: 25/5/2005 – 5353/17 md.) Fuhuş (madde 227),
11. İhaleye fesat karıştırma (madde 235),
12. (Ek: 24/11/2016-6763/26 md.) Tefecilik (madde 241),
13. Rüşvet (madde 252),
14. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama (madde 282),
15. (Değişik: 2/12/2014-6572/42 md.) Devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak (madde 302) ,
16. (Ek: 2/12/2014-6572/42 md.) Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 311, 312, 313, 314, 315, 316),
17. Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (madde 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337) suçları.

b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları.

c) (Ek: 25/5/2005 – 5353/17 md.) Bankalar Kanununun 22 nci maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkralarında tanımlanan zimmet suçu,

d) Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar.

e) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü maddelerinde tanımlanan suçlar."

konumuz olan suç haricinde söz gelimi, uyuşturucu madde ticareti, göçmen kaçakçılığı, fuhuş gibi suçlar örnekler arasında sayılabilir.⁴²¹

2.8.6.5. Teknik Araçlarla İzleme

Mevzuatımızda ilk defa çıkar amaçlı suç örgütleriyle mücadeleye yönelik düzenlenen 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununda “teknik izleme” kanuni düzenlemeye erişmiştir. Bu kanunun 3. maddesinde “gizli izleme” şu şekilde düzenlenmektedir: *“Bu Kanunda öngörülen suçları işlediklerinden kuşku duyanların mesken, ikametgâh, işyeri veya kamuya açık yerlerdeki her türlü faaliyetleri, teknik araçlarla gizli olarak gözetlenebilir, izlenebilir, ses ve görüntü kaydına alınabilir.”*⁴²² Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçunda ve özellikle örgütlü suçlarda hukuka uygun delil elde edilmesi amacıyla bu koruma tedbirinin kullanılması son derece önemlidir.

Teknik araçlarla izleme koruma tedbiri 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 140. maddesinde düzenlenmektedir.⁴²³ Katalog suçlar⁴²⁴ özelinde

⁴²¹ Özbek/Doğan/Bacaksız, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 370.

⁴²² Öztürk/Kazancı/Güleç, s. 349.

⁴²³ 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, m. 140/1: *Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebepleri bulunması ve başka suretle delil elde edilememesi hâlinde, şüpheli veya sanığın kamuya açık yerlerdeki faaliyetleri ve işyeri teknik araçlarla izlenebilir; ses veya görüntü kaydı alınabilir.*

⁴²⁴ 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, m.140’ta sayılan katalog suçlar:

a) Türk Ceza Kanununda yer alan;

1. Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (madde 79, 80) ile organ veya doku ticareti (madde 91),

2. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83),

3. (Ek:21/2/2014–6526/14 md.) Nitelikli hırsızlık (madde 142) ve yağma (madde 148, 149) ile nitelikli dolandırıcılık (madde 158),

4. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188)

5. Parada sahtecilik (madde 197),

6. (Mülga:21/2/2014–6526/14 md.; Yeniden düzenleme: 24/11/2016-6763/28 md.) Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (madde 220, fıkra üç),

7. (Ek: 25/5/2005 – 5353/19 md.) Fuhuş (madde 227)

8. İhaleye fesat karıştırma (madde 235),

9. (Ek: 24/11/2016-6763/28 md.) Tefecilik (madde 241),

10. Rüşvet (madde 252),

11. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama (madde 282),

12. (Değişik: 2/12/2014-6572/43 md.) Devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak (madde 302),

13. (Ek: 2/12/2014-6572/43 md.) Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 311, 312, 313, 314, 315, 316),

14. Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (madde 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337),

düzenlenen bu koruma tedbirinde madde hükmünde açıklandığı üzere; “*somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebepleri bulunması ve başka suretle delil elde edilememesi hâlinde, şüpheli veya sanığın kamuya açık yerlerdeki faaliyetleri ve işyeri*” şartlarıyla kural olarak hakim kararı, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde cumhuriyet savcısı kararıyla (hakim onayına 24 saat içerisinde sunulmak üzere) teknik araçlarla izlenmesi, ses veya görüntü kaydı alınabilmesi mümkündür. Bu koruma tedbiri m. 140/5⁴²⁵ uyarınca şüpheli veya sanığın konutunda uygulanamaz.⁴²⁶ Burada bahsedilen teknik araçlardan kasıt, insanların görme, işitme duyularının ötesine giderek, optik ya da akustik cihazlarla gözetlemeye yarayan teknik araçlardır.⁴²⁷ Bu koruma tedbirinin uygulanma süresi dosya kapsamına göre değişiklik göstermektedir. Dosya kapsamında örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçların bulunması ya da gizli soruşturmacının görevlendirilmesi durumlarında uygulanacak süre değişiklik gösterecektir.⁴²⁸

2.8.6.6. Mali Suçları Araştırma Kurulu’nun Koruma Tedbirlerindeki Yeri

Çalışmamızın üçüncü bölümünde aklama suçuyla mücadelede ulusal kuruluşlar başlığı altında incelenen Mali Suçları Araştırma Kurulu ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. Ceza yargılaması usulü bakımından yukarıda incelediğimiz genişletilmiş el koyma koruma tedbirinde Mali Suçları Araştırma Kurulu tarafından, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu m. 128 kapsamında el koyma kararının alınabilmesi amacıyla ilgisine göre suçtan elde edilen malvarlığı değerlerine ilişkin

Suçları.

b) *Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları.*

c) *Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar.*

d) *Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü maddelerinde tanımlanan suçlar.*

⁴²⁵ 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, m. 140/5: *Bu madde hükümleri, kişinin konutunda uygulanamaz.*

⁴²⁶ Konut ve kamuya açık alanlarla ilgili açıklamalar için, Özbek/Doğan/Bacaksız, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 417.

⁴²⁷ Ergül, Organize Suçlar, s. 264.

⁴²⁸ 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, m. 140/3: *Teknik araçlarla izleme kararı en çok üç haftalık süre için verilebilir. Bu süre gerektiğinde bir hafta daha uzatılabilir. Ancak, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili olarak gerekli görülmesi hâlinde, hâkim yukarıdaki sürelerle ek olarak her defasında bir haftadan fazla olmamak ve toplam dört haftayı geçmemek üzere uzatılmasına karar verebilir. (Ek cümle: 15/8/2017-KHK-694/143 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7078/138 md.) Teknik araçlarla izleme tedbiri ile birlikte gizli soruşturmacı görevlendirilmesi halinde bu fıkrada belirtilen süreler bir kat artırılarak uygulanır.*

rapor alınmaktadır. MASAK tarafından tanzim edilecek bu raporun en geç üç ay içerisinde hazırlanması gerekmekte, özel sebeplerin varlığı ve zorunluluğu halinde bu süre talep üzerine iki ay daha uzatılabilir.⁴²⁹ Cumhuriyet savcısınca başlatılan soruşturma evresinde, Mali Suçları Araştırma Kurulu, soruşturmayı yürüten savcıya “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama” suçu hakkında araştırma yapması ve suçun tespit edilmesine yönelik soruşturmaya yardımcı olmak için görev almaktadır. Bu yönüyle Kurul’a aklama suçuyla ilgili soruşturma aşaması kapsamında adeta bir tür adli kolluk görevi tevdi edilmiştir.⁴³⁰ Bu bağlamda Kurul’un resmi bir bilirkişilik görevinden söz edilemez.⁴³¹ Her ne kadar Kurul’un resmi bilirkişilik görevi bulunmasa da kurulun düzenleyeceği ilgili rapor soruşturma aşaması için son derece önemlidir ancak MASAK tarafından ilgili rapor düzenlenmeksizin de kamu davası açılması pekâlâ mümkündür. Ayrıca süreç içerisinde kuruldan dosyaya ilişkin ek bilirkişi raporları da talep edilmesi mümkündür. Gerek koruma tedbirleri bakımından gerekse mahkemece hüküm kurulurken somut olaya ilişkin MASAK tarafından düzenlenen rapor önem arz etmektedir. Yargıtay kararlarında görüldüğü üzere

⁴²⁹ 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu m. 128/1: Somut olarak belirlenen bu taşınmaz, hak, alacak ve diğer malvarlığı değerlerinin şüpheli veya sanıktan başka bir kişinin zilyetliğinde bulunması halinde dahi, elkoyma işlemi yapılabilir. (Ek cümle: 21/2/2014 – 6526/10 md.) Bu madde kapsamında elkoyma kararı alınabilmesi için ilgisine göre Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Sermaye Piyasası Kurulu, Mali Suçları Araştırma Kurulu, Hazine Müsteşarlığı ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumundan, suçtan elde edilen değere ilişkin rapor alınır. Bu rapor en geç üç ay içinde hazırlanır. Özel sebepler zorunlu kıldığında bu süre talep üzerine iki ay daha uzatılabilir. “Soruşturma aşamasında cumhuriyet savcılıkları; TCK m. 282 kapsamında suç gelirlerinin aklanıp aklanmadığı veya 6415 sayılı Kanun m.3 ve m.4 gereğince ceza yaptırımını gerektiren bir fiilin işlenip işlenmediğini tespit etmek amacıyla MASAK’a suça konu olabilecek bankacılık işlemlerini veya diğer parasal hareketleri gösteren hesap hareketlerini gönderebilmektedir. Cumhuriyet savcılıklarının bu minvalde talimatlarının ne kadar sürede yerine getirileceğine dair CMK’da, 6415 sayılı Kanunda ve 5549 sayılı Kanunda bir hüküm bulunmadığı, CMK m. 128’de öngörülen üç aylık temel süre ile iki aylık ek sürenin, yalnızca taşınmaz hak ve alacaklara el koyma durumunda gündeme geleceği, 5549 sayılı Kanun m. 17/2’de rapor gelmediği takdirde, el koymanın ortadan kalkacağına dair üç aylık sürenin de suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu veya terörizmin finansmanı suçlarından yürütülen soruşturmalarda gecikmesinde sakınca bulunan halin varlığı şartıyla uygulanabileceği, el koymanın söz konusu olmadığı, alınan raporun koruma tedbirinin tatbikinde kullanılmayacağı durumunda ise, üç aylık sürelerin gözetilmeyeceği, çünkü bu sürelerin yalnızca elkoyma tedbirinin tatbiki durumları ile sınırlı olacak şekilde düzenlendiği ileri sürülebilir.”, Ersan Şen, **Yorumluyorum 24**, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, 2021, s. 348.

⁴³⁰ Bu husus, her ne kadar temel farklılıkları olsa da Fransa, İtalya, ABD, Almanya, Hollanda, Rusya ve Belçika’da mevcut olan vergi polisi (adli vergi memuru) uygulamasına benzerlik göstermektedir. Vergi polisi müessesesi hakkında, Elif Pürsünlerli Çakar, Fatih Saraçoğlu, “Vergi Kaçakçılığı ile Mücadelede Yeni Bir Model: Vergi Polisi Müessesesi (Fransa Örneği)”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:5, Sayı:2, 2014, ss. 51-68.

⁴³¹ Özgenç, Aklama, s. 277.

mahkûmiyet kararlarında MASAK bilirkişi kurulu raporunda suça ilişkin somut ilişkinin tespiti bakımından son derece önem taşımaktadır.⁴³²

Mağduriyete sebebiyet verebilecek bir düzenleme de 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun'un "Malvarlığının Dondurulması" başlığı altında üçüncü bölümün, 6. maddesinde "yabancı devletlerce yapılan talepler", 7. maddesinde "yabancı devletlere yapılacak malvarlığının dondurulması talepleri ile Türkiye'de bulunan malvarlığı hakkında yapılacak işlem", 8. maddesinde "araştırma", 9. maddesinde "değerlendirme komisyonu" ve 10. maddesinde "malvarlığının dondurulması kararına aykırılığın hukuki sonuçları" hususları düzenlenmiştir.⁴³³ Bu Kanunda, Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına göre kurulan tüzel kişilikler ve gerçek kişiler hakkında herhangi bir suç sebebiyle soruşturma açılmaksızın, alınacak idari bir kararla, süre sınırı olmadan tüm malvarlığının dondurulmasına olanak sağlayan hükümler bulunmaktadır. Bilindiği üzere Anayasa m. 38/10'da ölüm cezası ve genel müsadere cezası verilemeyeceğini açıkça hüküm altına almıştır. Ancak söz konusu durumun genel müsadere manasına gelebileceğinden dolayı anayasa normuna aykırılık olması mümkün olabilecektir.⁴³⁴

⁴³² Yargıtay 9. Ceza Dairesi 31/10/2014 tarihli ve E.2013/277, K.2014/10780 sayılı kararı "... 31. 03.2010 tarihli Mali Suçları Araştırma Kurulu raporu ile 13.12.2011 tarihli bilirkişi kurulu raporunda sanığın uyuşturucu ticareti suçundan kazandığı para ile malvarlığı hareketleri arasında somut ilişki kurulamadığının bildirilmiş olması, tüm dosya kapsamında da; sanığın, öncül suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tâbi tutmak suretiyle aklama suçunu işlediğine dair mahkûmiyetine yeterli, her türlü kuşkudan uzak, kesin ve inandırıcı delil bulunmadığı gözetilmeden, beraati yerine mahkûmiyetine hükmolunması [bozmayı gerektirmiştir.]..."

⁴³³ Çakır, ss. 400-401.

⁴³⁴ Çakır, s. 401.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KARAPARANIN AKLANMASI İLE MÜCADELE, KARAPARANIN AKLANMASI İLE MÜCADELEDE ULUSAL DÜZENLEMELER, KARAPARANIN AKLANMASI İLE MÜCADELEDE ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER VE KURULUŞLAR

3.1. KARAPARANIN AKLANMASI İLE MÜCADELE NEDENLERİ

Karaparanın günümüzde çok büyük boyutlara ulaşması bu durum ile mücadele edilmesi gerekliliğini artırmıştır. Amerika Merkez Bankası, Amerika’da bir sene içerisinde 300 ila 500 milyar dolar arasında değişen miktarlarda suç gelirinin amlandığını resmi olarak beyan etmiştir.⁴³⁵ Bu konuya ilişkin on dört ülke göz önüne alınarak yapılan bir araştırmada tahmin edilen aklama tutarının dünya gayrisafi milli hasılasının %8,3’ünü oluşturduğu ifade edilmektedir. Ayrıca bu konuya ilişkin yapılan araştırmada yalnızca 14 ülke göz önüne alınarak yapıldığı düşünülürse, aklanan paranın ne kadar ciddi boyutta olduğu çok daha iyi anlaşılacaktır.⁴³⁶ On dört ülke üzerinde yapılan bir araştırma neticesinde, karapara aklamanın dünya gayri safi milli hasılasının %8,3’ü olduğu tahmin edilmektedir. Bu konudaki çalışmada sadece on dört ülkenin dikkate alındığı düşünüldüğünde, karapara aklamanın boyutu aşıkardır.

Suç gelirlerinin kaynağını her zaman yasa dışı ve özellikle ağır suçlardan meydana geldiği bilinmektedir. Ağır suçların başında uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti gelmektedir. Organize suç örgütlerinin adeta finansmanı hale gelmesindeki suç uyuşturucu ticaretidir.⁴³⁷ Ülkemiz jeopolitik konumu gereği uyuşturucu üreticisi ve uyuşturucu tüketicisi ülkeler arasında köprü konumundadır. Türkiye, coğrafi konumu gereği uyuşturucu üreticisi ülkelerle uyuşturucu tüketicisi ülkeler arasında yer almakta ve uyuşturucu trafiğinin geçtiği yer olarak suç gelirlerinin bir kısmının transit geçiş maliyeti olarak bırakıldığı yer konumundadır. Bununla birlikte vergi iadesi teşvikinden kaynaklanarak ülkemizde hayali ihracat hareketleri, suç gelirleri bakımından önemli bir yere sahiptir. Türkiye, suç geliri elde edilen ülkelerden değil de daha çok aklanmış gelirlerin sokulduğu ülke konumundadır. Bu duruma ilişkin

⁴³⁵ Başak, s. 9.

⁴³⁶ Say, s. 152; Dülger, s. 137.

⁴³⁷ Başak, s. 9; Taşkın, s. 190.

örnek vermek gerekirse; 2008 yılında küresel ekonomik kriz nedeniyle nakit sıkıntısı çeken Türkiye, 22 Kasım 2008 tarihli 5811 Sayılı “Bazı Varlıkların Milli Ekonomiye Kazandırılması Hakkında Kanun” ile yurt dışında bulunan ekonomik değerler sorgusuz sualsiz ülkeye sokulmasına izin vermiştir. Ki bu gelen ekonomik değerlerin büyük bir bölümünün suç geliri olduğunun tahmini zor değildir.⁴³⁸ Yukarıda belirtilen yasadışı faaliyetler her toplumda büyük sosyal sıkıntılar yaratmaktadır. Ayrıca aklanan karapara miktarının her geçen gün artışı, suç örgütlerine siyasi açıdan güç kazandırdığı gibi bu örgütlerin devlet kurumlarındaki hakimiyetlerini de artırmaktadır.⁴³⁹

Çalışmamızın birinci bölümünde karaparanın birden fazla olumsuz etkisinden bahsedilmiştir. Bahsedilen bu olumsuz etkiler göz önünde bulundurulduğunda; karapara ve çalışma konumuz olan suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçuyla ulusal ve uluslararası mücadele etmek günümüzde kaçınılmaz bir gerekliliktir.

3.2.KARAPARANIN AKLAMASI İLE MÜCADELEDE ULUSAL DÜZENLEMELER

3.2.1. Önleyici Tedbirler

3.2.1.1. Genel Olarak

Uluslararası sözleşmelerde belirlenen zorunlu veya isteğe bağlı bir kısım düzenlemeler, suç gelirlerinin aklanmasında caydırıcılığı sağlamak hedefiyle ülkelerin çok geniş bir hukuki ve idari bir ağ oluşturmalarına yöneliktir. Genel olarak suç gelirlerini aklama işlemlerinin tespitini kolaylaştıracak ve aklama suçuyla mücadele eden merciler arasında bilgi alışverişini sağlamayı teşvik edecek bir sistemin gerekliliği mevcuttur. Hemen hemen “Mali jandarma” görevi yüklenen mali kuruluşlar, suç gelirlerinin finansal sisteme girişini önlemek, sisteme önceden girilmiş ise konu hakkında araştırmalar yapmak, adli soruşturma ve kovuşturmaları kolaylaştırmak gayesiyle gereken tedbirleri almak mecburiyetindedirler.⁴⁴⁰ Suç

⁴³⁸ Say, s. 152-153; Dülger, s. 142 vd.

⁴³⁹ Başak, ss. 9-10.

⁴⁴⁰ Ergül, Organize Suçlar, s. 248. “Burada yazar tarafından mali jandarma görevi olarak bahsedilen husus vergi polisi kurumuyla benzerlik göstermektedir. Vergi polisi müessesesi; kayıt dışı ekonomi, kara para aklama, vergi cennetleri ve off-shore bankalar ile mücadele etmek, vergi tahsilatında

gelirlerinin aklanmasıyla mücadele sürecinde, ekonomik olaylarla uğraşan kişi ve kuruluşların, önleyici tedbirler çerçevesinde işlemlerini yetkili mercilere bildirmeleri çok önemlidir. Bu bildirim genellikle iki şekilde gerçekleşir. Bunlardan ilki, ekonomik olayların özellikleri dikkate alınarak belirli bir tutarı aşan nakit işlemlerin bildirilmesidir. İkincisi, para miktarında bir sınırlama yoktur ve karapara aklama kanıtı bulunduğu yetkili merciye şüpheli işlem bildirimidir.⁴⁴¹

18 Ekim 2006 tarihinde yayımlanan 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ile önleyici tedbirler çerçevesinde, suç ve cezaya ilişkin düzenlemelere yer vermeyip bu düzenlemeleri 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'na bırakmaktadır. 5549 sayılı kanun düzenlenen yükümlülüklerle ve idari, istihbari takip ve değerlendirme kapasitesini artırmaya yönelik bir kanun olma özelliğini taşımaktadır.⁴⁴² Bu tedbirlerin temelinde esasen FATF 40 tavsiye kararları, Avrupa Konseyi düzenlemeleri, Avrupa Birliği düzenlemeleri, uluslararası sözleşmeler ve ikili antlaşmalar bulunmaktadır.

5549 sayılı Kanunla, yükümlülüklerle alakalı düzenlemelere yer verilmesi, terörün finansmanı ile mücadeleye yönelik hükümler düzenlenmesi, yükümlülerin cezai ve hukuki açıdan korunması, şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğunun açığa vurulmaması, yükümlülük denetimi getirilmesi, yükümlülüklerin ihlalinde adli ve idari yaptırımlar düzenlenmesi, bağlantı sistemi kurulması, ülkeler arası bilgi değişimi uygulaması, üçüncü kişi hesabına işlem yapıldığının belirtilmemesi halinde adli ceza düzenlemesi, gümrük kuruluşlarına/idaresine açıklama yapılması, kararların bildirimi ve denetim ekibinin büyümesi konularında yeni düzenlemeler yürürlüğe girmiştir.⁴⁴³

Bu bağlamda bahsi geçen yükümlüler kavramını kısaca açıklamamız gerekecektir. 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun'un 2/1-d maddesinde yükümlülerin kapsamı düzenlenmektedir. Buna göre:

Bankacılık, sigortacılık, bireysel emeklilik, sermaye piyasaları, ödünç para verme ve diğer finansal hizmetler ile posta ve taşımacılık, talih ve bahis oyunları alanında faaliyet gösterenler; döviz, taşınmaz, değerli taş ve maden, mücevher, nakil vasıtası, iş makinesi, tarihi eser, sanat eseri ve antika ticareti ile iştigal

etkinlik sağlamak gibi amaçlarla geliştirilmiş olup; vergi incelemesi aşamasında adli yetkilerle donatılan vergi memurlarıdır.” Tartışmalar için, Çakar/Saraçoğlu, ss. 51-68.

⁴⁴¹ Eda Öz diler Küçük, “Aklama Suçuna İlişkin Emareler”, **Adli Bilimler Dergisi**, Cilt:10, Sayı:2, 2011, s. 44.

⁴⁴² Oktay Üstün, “5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ile Getirilen Temel Değişiklikler”, **Bankacılar Dergisi**, Sayı 64, 2008, s. 44.

⁴⁴³ Üstün, 5549 Sayılı Kanun, s. 45.

olup, finans kuruluşlarının müşterilerinin genel profilini tanımalarında yararlı olacağı fikriyle kabul edilmiş önleyici tedbirlerden biridir. Bu sebeple, müşteri kimlik bilgilerinin ve yapılacak işlemlerin en baştan öğrenilmesi, tehlike arz eden müşterilerin belirlenmesi, şüpheli işlemlerin ayırt edilerek ilgili makamlara bildirilmesi, finans kuruluşlarının çalışanlarına meslek içi eğitim seminerleri verilmesi, dinamik bir denetleme sistemi oluşturulması, çalıştığı birimde bilgili personellerin çalıştırılması standartlarını içermektedir.⁴⁴⁷

Mevzuatımızda ise 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun'un 3. maddesinde müşteri kimlik tespiti:

- (1) Yükümlüler, müşterinin tanınmasına ilişkin esaslar kapsamında; kendileri nezdinde yapılan veya aracılık ettikleri işlemlerde işlem yapılmadan önce, işlem yapanlar ile nam veya hesaplarına işlem yapılanların kimliklerini tespit etmek ve gerekli diğer tedbirleri almak zorundadır.*
- (2) Kimlik tespitine esas belge nevilerini belirlemeye Bakanlık yetkili olup, kimlik tespitini gerektiren işlem türleri, bunların parasal sınırları ile müşterinin tanınmasına ilişkin ve konuyla ilgili diğer usûl ve esaslar yönetmelikle belirlenir. şeklinde düzenlenmektedir.*

Kimlik tespiti, suç gelirlerini aklama ile mücadelede finans kuruluşlarının müşterilerini tanımalarının yararlı olacağı düşüncesiyle alınan bir tedbirdir. Buna göre finans kuruluşları, müşterinin gerçek kimliğini ve işlemin kapsamını bilmeden iş ilişkisi kurmamalıdır. Bu nedenle, müşteri gerekli bilgileri sağlamazsa ya da verilen bilgiler eksik ise herhangi bir işlem yapılmamalıdır. Bu kural, şüpheli işlemlerin rapor edilmesini içerir. Temel amaç, sağlam müşterilerle sağlam iş ilişkileri kurmaktır. Burada, bildirim yükümlülüğünün aksine, sağlanan verilere dayalı olarak soruşturma başlatmak yerine önleyici olarak tedbiren hareket etmek üzere tasarlanmış olup, gerekli karapara aklama ile mücadele rejimleri mevcut olmasına rağmen, kasıtsız olarak karapara aklama amaçlı kullanımını önlemek için benimsenmiştir.⁴⁴⁸ Diğer önleyici tedbirlerde olduğu gibi, bu tedbirde yalnızca finans sektörü akla gelmemelidir. Finans sektörü dışında sigorta şirketleri, emlak danışmanlıkları, sanat galerileri, lüks eşya satan ticari işletmeler gibi suç gelirlerini aklamada kullanılan bazı

⁴⁴⁷ Mavral, s. 124; Müşterini tanı ilkesi diğer ilkelerin de temelini oluşturduğu yönünde, Mavral, s. 124.

⁴⁴⁸ Yılmaz, Karaparanın Aklanması, s. 128; "Müşteri kimliklerinin saptanması ile ilgili olarak finansal kurumlara getirilen yükümlülük; sadece müşteri adına açılacak tasarruf, mevduat ve saklama hesapları ile sınırlı tutulmamıştır. Kredi kurumlarının ve mali kurumların faaliyetleri nedeniyle verdikleri her türlü hizmette, kimlik tespiti yapması gerekmektedir.", Yılmaz, Karaparanın Aklanması, s. 128

meslek mensuplarını da kapsamaktadır. Ayrıca müşterini tanı ilkesi, kimlik tespitiyle alakalı yükümlülüğün sonucu olarak kabul edilmektedir.⁴⁴⁹ Bu bağlamda kanun metninde sayılan meslek sahiplerinin, bu tedbir kapsamında görev ve yetkileri de ifade edilmiştir. Ülkemizde bahsi geçen meslek sahiplerinin karapara aklama ile mücadelesinde yükümlü kapsamına girmesindeki sebep Mali Eylem Görev Gücü yani FATF'ın 40 tavsiye kararlarıdır.⁴⁵⁰

3.2.1.3.Şüpheli İşlem Bildirimi

3.2.1.3.1. Genel Olarak

Şüpheli işlem bildirimi dünyada ilk defa Amerika Birleşik Devletleri'nde başlamıştır. Amerika'da nakit işlem bildirimi formları yazılırken, yazılan kurum ve kuruluşlar bu forma “şüpheli” şerhini koymaya başlamışlar, bunun yararlı olduğunu düşünen Amerikan yetkililer, ihtiyaç halinde bütün kuruluşların bu bilgileri temin etmeleri adına nakit işlem bildirimi usulünü güncelleyerek yapılan işlemlerin şüpheli olup olmadığıyla alakalı bir kutucuk dahil etmişlerdir.⁴⁵¹

Kavram olarak şüpheli işlem bildirimi, yükümlüler özelinde ya da bunlar vasıtasıyla yapılan veya yapılmaya çalışılan işlemlere konu para ve ekonomik değeri olan şeylerin, kanun dışı yollardan iktisap edildiğine ilişkin herhangi bir bilgi, belge, şüphe ya da şüpheyi oluşturacak bir mevzunun olması durumudur.⁴⁵² Burada

⁴⁴⁹ Kocasakal, s. 136.

⁴⁵⁰ Aykın, Meslek Mensupları, s. 1.

⁴⁵¹ Ergül, Karapara, s. 184; “Sistem esas olarak 1990’lı yıllarda başlamış olup, bazı ülkelerde başlangıç yılları şöyledir; ABD 1986, İngiltere 1987, Kanada 1989, Fransa ve İtalya 1991, Japonya 1992, Almanya, Danimarka, Belçika, İspanya ve Lüksembourg 1993, Avusturya, Hollanda, İsviçre ve İrlanda 1994.”, Yılmaz, Karaparanın Aklanması, s. 130.

“İç hukukumuzda da şüpheli işlem bildirimi formu düzenlenmektedir. Bu form düzenlenirken dikkat edilmesi gereken detaylar şu şekilde özetlenmiştir: Başkanlık bünyesinde suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanı ile mücadele kapsamında yürütülen faaliyetlerin en önemli girdisini oluşturan şüpheli işlem bildirimlerinin kalitesi söz konusu süreçlerin başarısını doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle yükümlüler tarafından gönderilen şüpheli işlem bildirimlerinin Başkanlık tarafından belirlenen esas ve usullere uygun olarak ve yükümlü tarafından sahip olunan tüm bilgileri içerecek şekilde düzenlenmesi yapılan bildirimin suç gelirinin aklanması ve terörün finansmanı ile mücadele süreçlerine olan katkısını artıracaktır. Şüpheli işlem bildirimi yapılmasının yanı sıra gönderilen bildirimin kalitesinin artırılması ve dolayısıyla katma değerinin azami düzeye çekilmesi için bu rehber içerisinde verilen açıklamalara uygun olarak bildirim yapılması yüksek önem taşımaktadır.”, T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, **Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi (Diğer Yükümlüler)**, (16.01.2022), s. 8.

⁴⁵² Başak, s. 48; Taşkın, s. 218; “İngiltere’de bildirim yükümlülüğü, sadece belli meslek mensupları için

bahsedilen şüphelilikten kasıt, işlemin yapılmasındaki gaye ve ilişkiler açısından hayali bir durumun varlığıdır. Burada şüphe duyulan şeyin mutlak olarak suç teşkil etmesi gerekmemektedir. Adı üzerinde şüphe duyulması yeterlidir. Önemle belirtmek gerekir ki, bildirimde bulunma yükümlülüğü altındaki kimse, aynı zamanda bu işlemi yapan, bu işlemin yapılmasına katkıda bulunan kimsedir. Aynı şekilde, şüpheli işlem bildiriminde bulunma yükümlülüğü altında olan kişi, işlemin yapılmasındaki amaç bakımından gerçeklikle örtüşmediği konusundaki şüpheli vaziyete rağmen, kural olarak işlemi tesis etmektedir. Söz gelimi para aktarımı yapmakta, hesaba para yatırılmasını kabul etmektedir.⁴⁵³ Bu yönüyle de şüpheli işlem bildirimini, “suçu bildirme yükümlülüğünden” ayrılmaktadır. Çünkü suçu bildirme yükümlülüğünden bahsedebilmek için, bildirilmesi gereken ancak ihmal edilen bir suçun işlendiği hususunda muhakkak bir biçimde bilgi sahibi olmayı gerektirmektedir. Yeri gelmişken belirtelim ki, buradaki suç tipi yalnızca doğrudan kastla işlenebilmektedir.⁴⁵⁴ Suçta yer verilen kastın, objektif nitelikteki bütün unsurları içermesinin neticesi olarak, bildirim yapılması gereken anı, bildirim yapılacağı yeri ve bizzat bildirim yapılmasını da içermesi gerekmektedir.⁴⁵⁵

değil görevinin ifası sırasında bir bilgiye sahip olan herkese yüklenmiştir.

Belçika’da bildirim için mali kuruluşlar için basit şüphe yeterken yükümlü mali olmayan meslek mensupları için kesin bilgi gerekmektedir.

Lüksembourg’da yükümlü meslek grupları “karapara aklama emaresi teşkil eden fiilleri” bildirmek zorundadırlar.

Fransa karma bir sistem benimsemiş ilgili meslek mensupları için basit şüpheyi ararken sermaye hareketlerine yol açan işlemleri yapan, denetleyen ya da danışmanlık yapan kişiler için kesinlik aramıştır.”, Ergül, Kara Ekonomi, s. 158.

⁴⁵³ Özgenç, Aklama, s. 274.

⁴⁵⁴ Özgenç, Aklama, s. 274; “Şüpheli işlem bildirimini ile suçu bildirme yükümlülüğü, koşulları itibarıyla birbirinden önemli farklılıklar taşımaktadır. Bu itibarla, örneğin şüpheli işlem bildiriminde bulunulması, suçu bildirme yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. Buna karşılık, suçu bildirme yükümlülüğünün söz konusu olduğu bir durumda, şayet ilgili mercilere suç duyurusunda bulunulmuş ise, ayrıca şüpheli işlem bildiriminde bulunulmasına artık gerek bulunmamaktadır.”, Özgenç, Aklama, s. 276.

Bu suç tipi, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 278 de düzenlenmiştir: 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, m. 278: “(1) İşlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) İşlenmiş olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Mağdurun onbeş yaşını bitirmemiş bir çocuk, bedensel veya ruhsal bakımdan engelli olan ya da hamileliği nedeniyle kendisini savunamayacak durumda bulunan kimse olması halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında artırılır.

(4) Tanıklıktan çekinebilecek olan kişiler bakımından cezaya hükmolunmaz. Ancak, suçu önleme yükümlülüğünün varlığı dolayısıyla ceza sorumluluğuna ilişkin hükümler saklıdır.”

⁴⁵⁵ Mustafa Ruhan Erdem, “Suçu Bildirmeme Suçu (TCK m. 278.)”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı 80, 2009, ss. 116-117.

Mevzuatımıza şüpheli işlem bildirimini girişi ilk kez, 2 Temmuz 1997 gün ve 23037 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair 4208 Sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”in 12-14. maddeleriyle literatüre şüpheli işlem kavramı girmiştir.⁴⁵⁶ Yapılan değişikliklerle birlikte bu yönetmelik de mülga edilmiştir. Süreç içerisinde önleyici tedbirler kapsamında, yükümlülerin şüpheli işlem bildiriminde bulunması ile ilgili 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun’da düzenlemelere yer verilmiştir.

5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun’un 4. maddesinde şüpheli işlem bildirimini ile ilgili olarak yükümlülerin bildirim zorunluluğunu şu şekilde düzenlenmiştir:

- (1) *Yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir hususun bulunması halinde bu işlemlerin yükümlüler tarafından Başkanlığa bildirilmesi zorunludur.*
- (2) *Yükümlüler, Başkanlığa şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğunu, yükümlülük denetimi ile görevlendirilen denetim elemanları ile yargılama sırasında mahkemeler dışında, işleme taraf olanlar dahil hiç kimseye açıklayamazlar.*
- (3) *Yükümlülerin hangi faaliyetlerinden dolayı ve hangi usul ve esaslara göre şüpheli işlem bildiriminde bulunacağı yönetmelikle belirlenir.*

Yükümlüler özelinde ya da bunlar vasıtasıyla “yapılan” veya “yapılmaya teşebbüs edilen” tüm işlemler, şüpheli işlem bildirimini gerektirmemektedir. Yukarıda anılan maddenin birinci fıkrasında belirtilen “*konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair herhangi bir bilgi, şüphe*

⁴⁵⁶ Ergül, Karapara, s. 184; Mavral, s. 202.

Mülga Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair 4208 Sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik, m. 12: “Yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığı ile yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu para ve para ile temsil edilebilen değerlerin yasadışı yollardan elde edildiğine dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir husus bulunması halinde yükümlü, işlemi kabul edip kimlik tesbitini yaptıktan sonra Başkanlığa bildirimde bulunmak zorundadır.

Şüpheli işlemi Başkanlığa bildiren yükümlü veya yükümlünün işlemi fiilen yapan ve yöneten mensupları veya bunların kanuni temsilcileri, işleme taraf olanlara hiçbir şekilde bilgi veremez.

Şüpheli işlemlerin devamlı bilgi verme kapsamında bildirilmiş olması, bu madde uyarınca ayrıca bildirim zorunluluğunu ortadan kaldırmaz.

Başkanlık yükümlülere yol gösterici olması için şüpheli işlem tiplerini belirlemeye yetkilidir.”

Mülga Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair 4208 Sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik, m. 13: “Şüpheli işlemler, işlemin vukuu bulunduğu tarihten itibaren en geç onbeş gün içinde Başkanlığa bildirilir. Ancak gecikmesinde sakınca görülen hallerde şüpheli işlem ve işleme taraf olanlar derhal Başkanlığın yanısıra yetkili ve görevli Cumhuriyet: savcılığına da bildirilir.

Başkanlık bildirimine ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.”

veya şüpheliyi gerektirecek bir hususun bulunması” halleri durumunda şüpheli işlem bildiriminde bulunulması zorunlu olacaktır.⁴⁵⁷

5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun’un dördüncü maddesinin, birinci fıkrasında ifade edilen husus, ceza yargılaması usulü bağlamında tek başına delil ve “emare” kabul edilmeyebilir. Bunlar önleyici tedbir kapsamında idareyi harekete geçirme amacı güttükleri için idari ölçütler olarak da düşünülebilmektedir.⁴⁵⁸ 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun’da da suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçuyla ilgili emarelerin mevcudiyetinden bahsedilmekteydi. 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun’un yeni halinde ise “emare” yerine “şüphe” kelimesi tercih edilmiştir. Burada tabi ki şüphe kavramının delil olarak kabul edilmesi kastedilmemektedir.⁴⁵⁹ Belli bir malvarlığı değeriyle ilgili işlem, şüpheli işlem bildiriminin konusunu oluşturmaktadır. Tekrar etmemiz gerekirse buradaki şüphe, ceza yargılaması usulü hukukundaki suç şüphesinden farklı bir kavramdır. Buradaki konu, belli bir meblağın üzerindeki parasal işlemler olabilmektedir. Örnek olarak kimlik bilgileri belli olmayan bir kişi adına ve hesabına yapıldığı izlenimi oluşturan para aktarımı, taşınmaz mülkiyet intikallerinde üzerine mülkiyet devredildiği kişinin “saman adam” olduğu izleniminin bulunması, bu bildirim yükümlülüğünün ortaya çıkmasına neden olacaktır.⁴⁶⁰ Ayrıca “Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik” de çalışmamız bakımından önem taşımaktadır. Çünkü bu yönetmeliğin dördüncü bölümünde “Şüpheli İşlem Bildirimine İlişkin Esaslar” düzenlenmektedir. Yönetmeliğin 27. maddesinde şüpheli işlem bildirimini tanımı, 28. maddesinde şüpheli işlem bildirimini formu düzenlenmesi ve süreler, 29. maddesinde şüpheli işlem bildirimlerinin gizliliği, bildirimde bulunanların korunması ve 30. maddesinde ise geri bildirim hali düzenlenmektedir. Özetle belirtmemiz gerekirse, sayılan bu maddelerde şüpheli işlem bildiriminin esasları ele alınmıştır.⁴⁶¹

⁴⁵⁷ Fatma Umay Genç, “Şüpheli İşlem Bildirimi Yükümlülüğünün İhmal Halinde Yükümlünün Ceza Hukuku Sorumluluğu”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:25, Sayı: 4, 2021, ss. 618-619.

⁴⁵⁸ Küçük, s. 44.

⁴⁵⁹ Küçük, s. 45.

⁴⁶⁰ Özgenç, Aklama, s. 274.

⁴⁶¹ *Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik*,

5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanuna göre yapılan soruşturmalarda, inceleme merciinden haklarında inceleme yapılan kişi ya da

Şüpheli işlem bildirimi

m. 27: “(1) Şüpheli işlem, yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işleme konu malvarlığının; yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasadışı amaçlarla kullanıldığına, bu kapsamda terörist eylemler için ya da terör örgütleri teröristler veya terörü finanse edenler tarafından kullanıldığına veya bunlarla ilgili ya da bağlantılı olduğuna dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir hususun bulunması halidir.

(2) Şüpheli işlemler yükümlüler tarafından tutar gözetilmeksizin Başkanlığa bildirilir. Şüpheli işlem bildirimi; gerçek kişi yükümlünün bizzat kendisi, tüzel kişi yükümlünün kanuni temsilcileri, tüzel kişiliği bulunmayanların yöneticileri veya bunlar tarafından yetkili kılınanlar, uyum görevlisi atanan yükümlülerde ise bu görevliler tarafından yerine getirilir.

(3) Şüphe veya şüpheyi gerektiren makul bir sebebin olup olmadığı hususu gerektiğinde birden çok işlem bir arada ele alınarak değerlendirilir.

(4) Şüpheli işlemlerin devamlı bilgi verme kapsamında bildirilmiş olması şüpheli işlem bildirim yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.”

(5) Başkanlık şüpheli işlem tipleri belirlemeye yetkilidir.

m. 28: “(1) Yükümlüler şüpheli bir işlemle karşılaştıklarında işlem hakkında gerekiyorsa yetki ve imkânları ölçüsünde araştırma yaparak edinilen bilgi ve bulguları göz önüne alıp Şüpheli İşlem Bildirim Formu doldurmak suretiyle Başkanlığa şüpheli işlem bildiriminde bulunurlar.

(2) Şüpheli işlemler, işleme ilişkin şüphenin olduğu tarihten itibaren en geç on iş günü içinde Başkanlığa bildirilir.

(3) Bildirimde bulunan işlemle ilgili olarak daha sonra yeni bilgi ve bulgular elde edildiği takdirde, tekrar Şüpheli İşlem Bildirim Formu doldurulur ve daha önce yapılan bildirimde ek olduğu belirtilerek gecikmeksizin Başkanlığa gönderilir.

(4) Bakanlık, Şüpheli İşlem Bildirim Formlarının düzenlenmesine, bildirimlerin elektronik ortam ve bilgi iletişim araçları kullanılarak yapılması zorunluluğu getirilmesine ve şüpheli işlem bildirimlerinde elektronik imza kullanılmasına ilişkin usul ve esasları yükümlüler bazında ayrı ayrı belirlemeye yetkilidir.

(5) Başkanlıkça, bildirimlere yönelik rehberler çıkarılabilir ve bu rehberler elektronik ortamda yayımlanabilir. Bildirimler bu rehberlere uygun şekilde yapılır.

m. 29: (1) Yükümlüler, Başkanlığa şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğuna veya bulunulacağına dair, yükümlülük denetimi ile görevlendirilen denetim elemanlarına ve yargılama sırasında mahkemelere verilen bilgiler dışında, işleme taraf olanlar dâhil olmak üzere hiç kimseye bilgi veremezler.

(2) Bu yükümlülük şüpheli işlemi Başkanlığa bildiren kişi, kurum ve kuruluşlar veya bu kimselerin işlemi fiilen yapan ve yöneten mensupları veya bunların kanuni temsilcileri ve vekillerinin yanı sıra şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğuna herhangi bir şekilde vakıf olan diğer personeli de kapsar. Uyum görevlisi tayin edilen yükümlülerde, uyum görevlisine yapılan dâhili bildirimler de gizlilik kapsamındadır. Şüpheli işlem bildirimlerini elektronik ortamda gerçekleştiren uyum görevlileri, sisteme erişimi sağlayan her türlü ortamdaki kart, şifre ve sair bilgi ve araçları hiç kimseye veremez.

(3) Yükümlüler yurt dışındaki merkezlerine veya şube, acente, temsilci ve ticari vekilleri ile benzeri bağlı birimlerine, müşterisi hakkında şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğuna dair hiçbir şekilde bilgi veremez.

(4) Şüpheli işlem bildirimi yükümlülüğünü yerine getiren gerçek ve tüzel kişiler, bunların uyum görevlileri, yükümlülerin kanuni temsilcisi, yöneticisi ve çalışanları hiçbir şekilde hukukî ve cezaî bakımdan sorumlu tutulamaz.”

m. 30: “(1) Şüpheli işlem bildiriminde bulunan yükümlülere Başkanlıkça, bildirim kayda alındığına dair bilgi verilir.

(2) (Değişik: 28/12/2009-2009/15720 K.) Başkanlık, alınan şüpheli işlem bildirimlerinin etkinliğine ilişkin olarak belli periyotlarla genel değerlendirme yapar. Ayrıca Başkanlık, şüpheli işlem bildirimlerine ilişkin istatistikî verileri, aklama ve terörün finansmanında kullanılan yöntemleri, oluşan eğilimleri, şüpheli işlem bildirimleri sonrası süreçler ve varılan sonuçlardan faydalanılarak hazırlanan örnek olayları, yıllık faaliyet raporları, rehberler ya da periyodik yayınlar yoluyla yayımlayabilir; eğitim amacıyla kullanabilir.”

kuruluşlar hakkında işlemleriyle ilgili bilgi talep edilmesine ek olarak şüpheli işlem bildirimini yapıp yapılmadığına ilişkin bilgiler de taraflardan istenilmektedir. Yönetmeliğin 29. maddesinde düzenlenen, “Yükümlüler, Başkanlığa şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğuna veya bulunulacağına dair, yükümlülük denetimi ile görevlendirilen denetim elemanlarına ve yargılama sırasında mahkemelere verilen bilgiler dışında, özel kanunlarda hüküm bulunsa dahi işleme taraf olanlar dâhil olmak üzere hiç kimseye bilgi veremezler” hükmü doğrultusunda bu kanun kapsamında inceleme yapan makam ve mercilerin taleplerinin ifa edilip edilmeyeceğinin finans kuruluşlarından olan bankalara ve ilgili kurum kuruluşlara Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığınca duyurulması gerekmektedir.⁴⁶²

Şüpheli işlem bildiriminin yardımıyla, yükümlüler faaliyetlerini icra ederken aklamayla mücadelede görevli kurum ve kuruluşların adeta gözü, kulağı olmaktadır. Bu durumu somutlaştıracak olursak, mali istihbarat birimi beyin, yükümlüler de şüpheli işlem bildirimini aracılığıyla beyni harekete geçirmeyi sağlayan organlar gibi bir sistemin olduğunu söylemek mümkündür. Şüpheli işlem bildirimlerinin etkinliği, bu sistem üzerine kurulduğu belirtilmektedir. Sistemin odak noktası şüpheli işlemlerdir ve sistemin bir tarafında yükümlüler bir tarafında da mali istihbarat birimi yer almaktadır.⁴⁶³ Karapara aklama ile mücadele yanında şüpheli işlem bildirimlerinde de sayı son yıllarda yükseliş göstermektedir. MASAK 2021 faaliyet raporuna göre şüpheli işlem bildirimleri 2021 yılında da artış göstermiş ve yıllık olarak alınan en yüksek bildirim sayısına ulaşılmıştır.⁴⁶⁴

3.2.1.3.2. Şüpheli İşlem Tipleri

Şüpheli işlem tipleri, Mali Suçları Araştırma Kurulu Genel Tebliği’nin (Sıra No: 13), İkinci bölümünde “Şüpheli İşlem Bildirimine İlişkin Usul ve Esaslar” kapsamının 8. maddesinde şüpheli işlem tipleri belirtilmektedir. Madde hükmü:

⁴⁶² Alpaslan Çakır, “Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik: Bankacılık Uygulamaları Açısından Değerlendirme”, **Bankacılar Dergisi**, Sayı 64, 2008, s. 67.

⁴⁶³ Hasan Aykın, “Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi”, **Bankacılar Dergisi**, Sayı 65, 2008, s. 39.

⁴⁶⁴ T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, **Faaliyet Raporu 2021**, <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/sites/12/2022/03/Faaliyet-Raporu-2021.pdf>, (06.01.2022).

(1) Yükümlülerin suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanında araç olarak kullanılmaları riskine karşı ortak bir tutum, anlayış ve işbirliği içinde olmalarının sağlanması ve şüpheli işlemlerin tespitinde yükümlülere yardımcı olunması amacıyla Başkanlık tarafından şüpheli işlem tipleri belirlenir. Bu kapsamda tüm yükümlü gruplarına yönelik olarak genel mahiyette ve terörün finansmanı ile bağlantılı şüpheli işlem tiplerinin yanı sıra yükümlülerin faaliyet alanları dikkate alınarak bazı yükümlü grupları için sektörel mahiyette şüpheli işlem tipleri belirlenebilir. Belirlenen şüpheli işlem tiplerine Başkanlık tarafından yayımlanan şüpheli işlem bildirim rehberlerinde yer verilir.

(2) Başkanlıkça belirlenecek genel mahiyette şüpheli işlem tipleri; müşteri profiline ve işlemlere ilişkin tipleri içerir. Bu kapsamda, müşteri profiline ilişkin tipler, kişi özelinde dikkat edilmesi gereken hususlardır. İşlemlere ilişkin tipler ise müşteriden ziyade yapılmak istenen işlemin niteliğiyle ilgilidir. Terörün finansmanı ile bağlantılı şüpheli işlem tipleri ise, terörün finansmanı açısından gösterge teşkil edebilecek mahiyette ve yine tüm yükümlü gruplarınca dikkate alınması gereken şüpheli işlem tipleridir. Sektörel mahiyette şüpheli işlem tipleri belirlenmemiş yükümlü gruplarında, genel mahiyetteki ve terörün finansmanı ile bağlantılı şüpheli işlem tipleri esas alınır.

(3) Başkanlıkça belirlenen şüpheli işlem tipleri rehber mahiyetinde olup, yükümlülerin, şüpheli işlemlerin tespitinde kendilerini belirlenmiş olan şüpheli işlem tipleri ile sınırlandırmamaları; şüphe doğuran işlem, sayılan tiplerden herhangi birine uymasa dahi şüpheli işlem bildiriminde bulunmaları gerekir.

(4) İşlemlerin şüpheli işlem tiplerine uygunluğu değerlendirilirken Yönetmelikte yer alan müşterinin tanınmasına ilişkin esaslar göz önünde bulundurulmalı ve değerlendirme müşteri ve işlem bazında yapılmalıdır. Bu kapsamda, yapılmak istenen işlemle ilgili olarak müşteri profili, faaliyet alanı, faaliyet hacmi, işlemin niteliği ile müşterinin bilinen faaliyetleri kapsamında veya faaliyeti ile orantılı olup olmadığı veya kimlere menfaat sağladığı, sektörün özellikleri ve daha önceki tecrübeler gibi hususlar dikkate alınmalıdır. Yapılmak istenen işlemin uluslararası niteliğinin bulunması durumunda ise bu işlemin müşterinin işinin bir parçası olup olmadığına özel dikkat gösterilmelidir.

şeklinde düzenlenmektedir.

Tespit edilen şüpheli işlem tipleri yol gösterici niteliğe sahiptirler. Bunlar şüpheli işlem tipi olarak form üzerinde ayrıca beyan edilmeyecektir. Burada yükümlülere, şüphe ya da şüpheyi uyandıracak geçerli bir nedenin varlığının yorumlanması bakımından yardımcı olma amaçlanmaktadır. Dolayısıyla sayılan bu işlem tipleri tadadi olarak düzenlendiğinden yükümlüler burada yazılan işlem tipleri ile bağlı kalmayacak, yayımlanan şüpheli işlem tiplerine uymasa bile şüphe uyandıran her işlem için pekâlâ şüpheli işlem bildiriminde bulunabileceklerdir.⁴⁶⁵ Dolayısıyla şüpheli işlem tipleri, şüpheli işlem bildiriminden de farklı bir kavram olup, rehber mahiyetinde yol gösterici nitelikte olması ve form düzenlememe hususları bakımından da şüpheli işlem bildirimi ile farklılık göstermektedir.

⁴⁶⁵ T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, Karapara, s. 18.

3.2.1.4.Nakit İşlem Bildirimi

Nakit işlem bildiriminde yükümlüler belirli bir meblağın üstündeki belli işlemlerin konuyla alakalı olarak yetkilendirilmiş ve görevlendirilmiş kuruma bildirilmesini ifade etmektedir. Nakit işlem, kâğıt para ya da bozuk paralarla yapılan işlemleri tarif etmekte olup, diğer ödeme araçlarıyla yapılan işlemlerin nakit işlem bildirimi kapsamı dışında kaldığı kabul edilmektedir.⁴⁶⁶ Mali Eylem Görev Gücü'nün (FATF), 19. Tavsiyesinde ülkelerin belirli bir meblağ üstündeki ülke içi ve ülke dışı bütün nakit işlemlerinin ulusal anlamda merkezi bir otoriteye bildirilmesi konularına dikkat çekmektedir. Bu bağlamda FATF 19. Tavsiye uyarınca nakit işlem bildirimi mahiyetindeki tedbirlerin uygulanması ülkelerin isteğine bırakılmışken, FATF 13. Tavsiyede şüpheli işlem bildiriminin normlar hiyerarşisi bağlamında kanun gücüne eşit ve mecburi bir uygulama olarak karapara ile mücadelede yer alması talep edilmektedir.⁴⁶⁷

Belirlenen sınırın üstünde olan ve istisnai olmayan bütün işlemlerin yetkili otoriteye bildirilmesi, nakit işlem bildiriminin şüpheli işlem bildiriminden önemli bir farkı olarak kabul edilmektedir. Halbuki şüpheli işlem bildiriminde yalnızca şüpheli olarak yorumlanan işlemler sınır belirtilmeksizin yetkili otoriteye bildirilmektedir. Bu bakımdan nakit işlem bildirimi tedbirinde, yükümlünün göndereceği bilgi hususunda tasarrufu bulunmazken, şüpheli işlem bildiriminde gönderilecek bilgiyi seçme tasarrufuna sahiptir. Yani şüpheli işlem bildiriminde yapılacak yorum sonrası şüpheli olduğu kanaatine varılırsa bu işlemler bildirim konusu yapılabilme imkânı vardır.⁴⁶⁸

FATF 19. Tavsiyesi doğrultusunda mevzuatımızda değişikliğe gidilmiş ve 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun'unda

⁴⁶⁶ Aykın, Şüpheli İşlem, s. 42.

⁴⁶⁷ Aykın, Şüpheli İşlem, s. 42.

⁴⁶⁸ Aykın, Şüpheli İşlem, s. 42. Eleştiri için, “5549 sayılı Kanunda düzenlenen nakit işlem bildirim zorunluluğu da son derece isabetsiz bir şekilde düzenlenmiştir. Kanunun 6'ncı maddesinin 1'inci fıkrasında; yükümlülerin taraf oldukları veya aracılık ettikleri işlemlerden, Maliye Bakanlığınca belirlenecek tutarı aşanların Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığına bildirilmek zorunda olduğu ifade edilerek nakit işlem bildirim zorunluluğu örtülü bir şekilde düzenlenmektedir. Nakit işlem bildirim zorunluluğunun örtülü bir şekilde düzenlenmesi anlaşılabilir bir husus değildir. Kara para aklama ve terör finansmanı olaylarının etkin bir şekilde ortaya çıkartılabilmesi için, Avrupa Birliği'nin 2005/60/EC adlı Kara Para Aklamayı ve Terörizmin Finansmanını Önleme Direktifine (Direktifte bu sınır 15.000 Avro'dur) uyum sağlamak açısından önceden belirlenecek miktardaki rakamı aşan her türlü işlemin, Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığına bildirilmesi gerekir.”, Dursun, Bankacılık, s. 123.

“devamlı bilgi verme” başlığı altında 6. maddede düzenleme yapılmıştır. Kanun koyucu, devamlı bilgi verme tedbirini şu şekilde düzenlemiştir:

- (1) Yükümlüler taraf oldukları veya aracılık ettikleri işlemlerden, Bakanlıkça belirlenecek tutarı aşanları Başkanlığa bildirmek zorundadırlar.*
- (2) Devamlı bilgi verme kapsamındaki işlem türleri, bilgilerin ne şekilde ve hangi sürelerde verileceği, kapsam dışında tutulacak yükümlüler ile uygulamaya ilişkin diğer usûl ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.*
- (3) Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin olarak, yükümlüler dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki kurum ve kuruluşlardan da Başkanlığa devamlı bilgi vermeleri istenebilir. Kimlerin, hangi usûl ve esaslara göre devamlı bilgi vereceği yönetmelikle belirlenir.*

3.2.1.5. Bilgi Verme Yükümlülüğü

Alman mevzuatında, Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi Kanunu hükümlerince mali kuruluşlara belirli temel yükümlülükler getirilmiştir. Bu kuruluşlar ve ilgili meslek mensuplarının suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadele kapsamında ilk olarak konuyla ilgili kurumlara bilgi verme yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu yükümlülükler doğrultusunda ilgili kişiler hakkında adli süreç (ceza soruşturması ve kovuşturması) yürütülmektedir.⁴⁶⁹

Mevzuatımızda ise 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun’un 2-d. maddesinde tanımlanan yükümlülerin bilgi ve belge verme yükümlülükleri bulunmaktadır. Kanun’un 7. ve 8. maddeleri bilgi verme yükümlülüğü bağlamında önem arz etmektedir. Yine anılan kanunun 7. maddesi birinci fıkrasına göre,

- (1) Kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile tüzel kişiliği olmayan kuruluşlar, Başkanlık ve denetim elemanları tarafından istenilecek her türlü bilgi, belge ve bunlara ilişkin her türlü ortamdaki kayıtları, bu kayıtlara erişimi sağlamak veya okunabilir hale getirmek için gerekli tüm bilgi ve şifreleri tam ve doğru olarak vermek ve gerekli kolaylığı sağlamakla yükümlüdür.*
- (2) Yukarıdaki fıkra göre talepte bulunanlar savunma hakkına ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, özel kanunlarda yazılı hükümleri ileri sürerek bilgi ve belge vermekten kaçınamazlar.*

Belirtilen kuruluşlardan talep edilecek her türlü bilgi ve kayıtların zamanında temin edilmesi düzenlenmiştir.

⁴⁶⁹ Deniz Alp İmamoğlu, **Kripto Para Birimler ve Türk Hukukunda Düzenlenmesi**, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 157.

Aynı kanunun 8. maddesi de “(1) *Yükümlüler, bu Kanunla getirilen yükümlülüklerle ve işlemlerine ilişkin her türlü ortamdaki; belgeleri düzenleme tarihinden, defter ve kayıtları son kayıt tarihinden, kimlik tespitine ilişkin belgeleri ise son işlem tarihinden itibaren sekiz yıl süreyle muhafaza ve istenmesi halinde yetkililere ibraz etmekle yükümlüdür.*” şeklinde düzenlenmiştir. Madde hükmüne göre yükümlülerin, fiziki ve elektronik belgeleri belirtilen tarihlerden itibaren sekiz yıl süreyle muhafaza etme ve talep halinde ilgili yetkililere ibraz etme yükümlülüğü bulunmaktadır.⁴⁷⁰ Buradaki sekiz yıllık süre, eski düzenlemede beş yıl iken 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ile sekiz yıla çıkarılmıştır.

3.2.1.6.Yükümlülüğe Aykırılık Durumunda Yaptırımlar

5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun m. 2’de sayılan yükümlüler hakkında, yükümlülüklerine aykırı hareket edildiği takdirde adli ve idari olmak üzere ayrı yaptırım türleri öngörülmektedir.

Öncelikle 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun’un 13. maddesine bakıldığında, maddenin yükümlülük ihlali halinde idari cezaya hükmedileceği görülmektedir.⁴⁷¹ Kanun metninde sayılan müşterinin tanınması

⁴⁷⁰ Bu konudaki eleştiri için bkz. “Yönetmeliğe göre; yükümlüler her türlü ortamdaki, yükümlülüklerine ve işlemlerine ilişkin belgeleri düzenleme tarihinden, defter ve kayıtları ise son kayıt tarihinden; kimlik tespitine ilişkin belge ve kayıtları son işlem tarihinden itibaren sekiz yıl süre ile muhafaza etmek ve istenmesi halinde yetkililere ibraz etmek zorundadır. Yükümlü nezdindeki hesaplarla ilgili kimlik tespitine ilişkin belgelerin muhafaza süresinin başlangıç tarihi hesabın kapatıldığı tarihtir denilmektedir. Maddede yer alan “yükümlü nezdindeki hesaplarla ilgili kimlik tespitine ilişkin belgelerin muhafaza süresinin başlangıç tarihi hesabın kapatıldığı tarihtir.” hükmü bankaların arşiv uygulamalarında önemli karışıklıklara neden olabilecektir. Bu maddedeki hükmün diğer resmi kurumların düzenlemelerinde olan hesapta zaman aşımını kesen veya kesmeyen işlemler açısından değerlendirildiğinde kendisine ulaşılmayan ve bakiyesi Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na devredilecek hesapların bankalarca kapatılması işlem olarak kabul edilmesi ve bu durumunda bu işlemden sonra bankanın ilave sekiz yıllık kayıt saklama süresinin başlayacağı gibi bir sonuca veya yoruma yol açabilecektir.”, A. Çakır, Bankacılık, s. 67.

⁴⁷¹ 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanunu m. 13: (1) Başkanlıkça bu Kanunun; 3 ve 6 ncı maddeleri kapsamındaki yükümlülüklerden herhangi birini ihlâl eden yükümlülere otuz bin Türk lirası, 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan yükümlülüklerini ihlâl eden yükümlülere elli bin Türk lirası idari para cezası verilir. Yükümlünün banka, finansman şirketi, faktoring şirketi, ikrazatçı, finansal kiralama şirketi, sigorta ve reasürans şirketi, emeklilik şirketi, sermaye piyasası kurumu, yetkili müessese, ödeme ve elektronik para kuruluşu ile yönetmelikle belirlenecek diğer finansal kuruluşlar olması hâlinde, idari para cezası işlem tutarının yüzde beşinden az olmamak üzere iki kat olarak uygulanır.

(2) Bu Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan yükümlülüklerle aykırı hareket edilmesinin tespiti hâlinde yükümlülere yazılı ihtar yapılarak otuz günden az olmamak üzere bir süre verilir. Bu süre sonunda eksikliklerin tamamlanmaması hâlinde beş yüz bin Türk lirası idari para

kapsamında düzenlenen kimlik tespiti tedbir, ikinci olarak m. 4 kapsamında şüpheli işlem bildirimi, m. 6'da düzenlenen devamlı bilgi verme tedbir kapsamında nakit işlem bildirimi tedbirine ilişkin yükümlülükler uyulmadığı takdirde idari para cezası yaptırımı uygulanacağı düzenlenmektedir. Burada ayrıca belirtmek gerekir ki, kanunda sayılan bazı yükümlüler hakkında idari para cezası işlem tutarının yüzde beşinden az olmamak üzere iki kat olarak uygulanacaktır. Bu yükümlüler anılan kanunun m. 13/1'de şu şekilde ifade edilmektedir: “Yükümlünün banka, finansman şirketi, faktoring şirketi, ikrazatçı, finansal kiralama şirketi, sigorta ve reasürans şirketi, emeklilik şirketi, sermaye piyasası kurumu, yetkili müessese, ödeme ve elektronik para kuruluşu ile yönetmelikle belirlenecek diğer finansal kuruluşlar olması hâlinde, idari para cezası işlem tutarının yüzde beşinden az olmamak üzere iki kat olarak uygulanır.”

Kanun'un 14. maddesindeki yükümlülüğün ihlalinde ise adli ceza ve tüzel kişilere özgü güvenlik tedbir yaptırımları düzenlenmektedir.⁴⁷² Kanun'un 4. maddesi ikinci fıkrasında: “Yükümlüler, Başkanlığa şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğunu, yükümlülük denetimi ile görevlendirilen denetim elemanları ile yargılama sırasında mahkemeler dışında, işleme taraf olanlar dahil hiç kimseye açıklayamazlar.” ve 7. maddesinde düzenlenen “bilgi ve belge verme” ve 8. maddede düzenlenen “muhafaza

cezası uygulanır. İdari para cezasının tebliği ile birlikte yazılı ihtar yapılarak altmış günden az olmamak üzere yeni bir süre verilir. Bu süre sonunda da eksikliklerin tamamlanmaması hâlinde verilen ilk idari para cezasının iki katı idari para cezası daha uygulanır. İkinci idari para cezasının tebliğinden itibaren otuz gün içinde eksikliklerin tamamlanmaması hâlinde yükümlünün faaliyetlerinin belli bir süre durdurulması, kısıtlanması veya faaliyet izin belgesinin iptaline yönelik tedbirlerin alınması için durum ilgili kuruma bildirilir.

(3) Bu Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen yükümlülükler uymayan sorumlu yönetim kurulu üyesine, yoksa üst düzey yöneticisine ikinci fıkra kapsamında belirtilen ihtarlar yapılmak ve sürelerle uyulmak koşuluyla yükümlüye verilen idari para cezasının dörtte biri uygulanır.

(4) Bu Kanunun 9/A maddesi gereğince getirilen elektronik tebligata ilişkin yükümlülüklerini yerine getirmediği tespit edilen kişi, kurum veya kuruluşlara Başkanlık tarafından her bir tespit için kırk bin Türk lirası idari para cezası uygulanır. Bu şekilde bir yıl içinde uygulanacak idari para cezasının toplam tutarı bir milyon Türk lirasını geçemez.

(5) Maddenin birinci ve ikinci fıkrası kapsamında uygulanacak idari para cezasının toplam tutarı; her bir yükümlülük için, ihlalin yapıldığı yıl itibarıyla, birinci fıkra kapsamında iki kat olarak uygulanacak yükümlüler için kırk milyon Türk lirasını, bunlar dışında kalan yükümlüler için dört milyon Türk lirasını aşamaz. Üst tutardan ceza uygulanan yükümlüler nezdinde takip eden yılda aynı neviden bir yükümlülük ihlali olması durumunda bu hadler iki kat olarak uygulanır.

(6) Yükümlülüğün ihlal edildiği tarihten itibaren sekiz yıl geçtikten sonra idari para cezası verilemez.

(7) Bu madde ile ilgili diğer usul ve esaslar Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

⁴⁷² 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun, m.14: (1) Bu Kanunun 4 üncü maddesinin ikinci fıkrası ile 7 ve 8 inci maddelerindeki yükümlülükleri ihlâl eden kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu suç dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

ve ibraz” maddelerindeki yükümlölükleri ihlâl eden kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılacağı belirtilmiştir.⁴⁷³ Bu bağlamda söz gelimi, bir meslek çalışanı müşterisine ilişkin şüpheli işlem bildiriminde bulunduğunu ifşa ettiğinde yani bunu açığa vurduğunda hapis cezası ile karşılaşabilecektir. Benzer şekilde sekiz yıl olarak öngörülen saklama ve ibraz yükümlölüklerinin yerine getirilmemesi durumunda da hapis cezasıyla karşılaşmak mümkündür.⁴⁷⁴

3.2.2. Mali İstihbarat Birimleri

3.2.2.1. Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) ve Karaparanın Aklanması ile Mücadeledeki Rolü

Mali Suçları Araştırma Kurulu, diğer bilinen adıyla MASAK’ın görev ve yetkileri, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi m. 231’de düzenlenmektedir.⁴⁷⁵

⁴⁷³ Ek olarak bkz. Kara Para Aklanmasının Önlenmesi Kanunu’nda nakit ve şüpheli işlem bildirim zorunluluğu getirilmesinden başka, nakit ve şüpheli işlemi yetkili makama bildiren görevliler için idari, hukuki ve cezai yaptırımlardan tam bir bağımsızlık düzeneği öngörölmeli; bununla eşanlı olarak, bildirim zorunluluğuna uymayan kamu görevlilerine idari para cezası öngörölmelidir. Böylelikle kurulacak sistemin etkin bir şekilde çalışması sağlanabilir.”, Dursun, Ekonomik Suçlar, s. 229.

⁴⁷⁴ Aykın, Meslek Mensupları, s. 5.

⁴⁷⁵ Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığının görev ve yetkileri 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 231. maddesinde düzenlenmiş olup, buna göre MASAK aşağıdaki temel hizmetleri yürütmektedir:

- “Suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesi amacıyla plan, program, politika, strateji hazırlama ve geliştirme süreçlerine katkıda bulunmak, kurum ve kuruluşlar arasında ulusal düzeyde risk değerlendirme çalışmaları da dâhil olmak üzere koordinasyonu sağlamak,
- Faaliyet alanıyla ilgili mevzuat çalışmaları yapmak,
- Suç gelirlerinin aklanmasının, terörizmin finansmanının ve ekonomik güvenliğe yönelik risklerin ortaya çıkarılması ve önlenmesi kapsamında gelişmeleri izlemek, önlemler geliştirmek, analiz, araştırma ve inceleme yapmak,
- Suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesi kapsamında veri toplamak, şüpheli işlem bildirimlerini almak, analiz etmek ve bunları kaydetmek, istihbarat üretmek, gerekli görüldüğünde üretilen istihbarat ve analiz sonuçları hakkında ilgili birimleri bilgilendirmek,
- 11.10.2006 tarihli ve 5549 sayılı Kanun, ilgili mevzuat ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi kapsamına giren hususlar ile ilgili olarak analiz, araştırma ve inceleme yapmak veya yaptırmak,
- Aklama veya terörizmin finansmanı suçunun işlendiğine dair ciddi şüphelerin mevcut olması durumunda konuyu ilgili Cumhuriyet savcılığına intikal ettirmek,
- Yapılan analiz, araştırma ve inceleme sonucunda aklama ve terörizmin finansmanı suçunun işlendiği hususunda olguların varlığının tespiti halinde, 17.12.2004 tarihli ve 25673 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre

MASAK temel olarak, düzenleyici ve denetleyici kurumlardan “Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu” ve “Sermaye Piyasası Kurumu” gibi gelir etme saikiyle suç işlenmesinin engellenmesine yönelik gözetim ve denetim işlevini yürütmekle görevlidir. Bu görevin dinamik bir biçimde yapılması; gelir elde etme saikiyle suç işlenmesinin engellenmesi ve mali düzenin korunmasını sağlamaktadır.⁴⁷⁶ Karşılaştırmalı hukukta diğer ülke mevzuatlarında da neredeyse her ülkede MASAK benzeri bir kamu kurumunun teşkil edildiği görülmektedir. Bunların genellikle tabi olduğu birimler, polis teşkilatı, maliye teşkilatı veya adliye teşkilatı olmaktadır. Bu kurumlar suç gelirlerinin aklanması noktasındaki çalışmalarını devam ettirmektedir.⁴⁷⁷

MASAK'a verilen bir diğer sorumluluk ve yetki de denetim faaliyetleridir. Analiz ve değerlendirme sonuçlarına dayanarak veya adli mercilerin talebi üzerine daha ayrıntılı bir incelemeye ihtiyaç duyulması halinde ya da Kurul'un özelliği itibariyle doğrudan denetime gönderilmesine karar verildiği durumlarda, 5549 Sayılı

-
- gerekli işlemler yapılmak üzere Cumhuriyet başsavcılığına suç duyurusunda bulunmak, Aklama ve terörizmin finansmanı suçlarına ilişkin olarak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından intikal ettirilen konuları analiz etmek ve incelemek,*
- *Analiz, araştırma ve inceleme sürecinde gerekli hallerde kolluk ve diğer birimlerden kendi görev alanlarında inceleme ve araştırma yapılması talebinde bulunmak,*
 - *Suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesi amacıyla istihbarat ve kolluk birimleri ile işbirliği yapmak ve bilgi alışverişinde bulunmak,*
 - *Suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesi kapsamında risk kategorileri belirlemek ve gerekli hallerde yükümlülükleri bilgilendirmek,*
 - *5549 sayılı Kanun ve ilgili mevzuat kapsamında yükümlülük denetimi yapmak veya yapılmasını sağlamak,*
 - *Yabancı ülke kanunlarına göre yükümlülük denetimine yetkili mercilerin, merkezi yurtdışında bulunan yükümlülerinin Türkiye'deki birimleri nezdinde yükümlülük denetimi yapmasına ve bu kapsamdaki bilgi taleplerinin cevaplandırılmasına karşılıklılık ilkesi de dikkate alınarak izin vermek,*
 - *Gerekli hallerde merkezi Türkiye'de bulunan yükümlülerin yurtdışındaki birimleri nezdinde yükümlülük denetimi yapmak ve bilgi talep etmek,*
 - *Görev alanına giren konularda uluslararası ilişkileri yürütmek, yabancı ülkelerdeki muadil kurumlarla görüş ve bilgi alışverişinde bulunmak, bu amaçla uluslararası anlaşma niteliğinde olmayan mutabakat muhtırası imzalamak,*
 - *Kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile tüzel kişiliği olmayan kuruluşlardan her türlü bilgi ve belgeyi istemek,*
 - *Bilgi ve ihtisasına ihtiyaç duyulması halinde, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların Başkanlık bünyesinde geçici olarak görevlendirilmelerini talep etmek,*
 - *Kamuoyu duyarlılığını ve desteğini artırmaya yönelik çalışmalar yapmak,*
 - *Bakan tarafından verilen diğer görevleri yapmak.*

Yukarıda yer verilen 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 231. maddesi incelendiğinde Başkanlığımızın altı temel görevi olduğu görülecektir. Bu görevler; analiz ve değerlendirme yapmak (mali istihbarat üretmek), aklama suçu incelemeleri ve yükümlülük denetimleri yaptırmak, dış ilişkiler, veri toplama ve idari yaptırımlar olarak sıralanabilir.” MASAK, 2021 Faaliyet Raporu, ss. 5-6.

⁴⁷⁶ Özgenç, Aklama, s. 273.

⁴⁷⁷ Taşkın, s. 224.

Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun'un ikinci maddesinde tanımlanan denetim elemanları aracılığıyla inceleme yapılacaktır.⁴⁷⁸

3.2.2.2. Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu

10/07/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 232. maddesinde Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulunun görevleri, üyeleri ve çalışma şekli şu şekilde düzenlenmiştir: *“Suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesine ilişkin mevzuat taslaklarını değerlendirmek, kurum ve kuruluşlar arasında uygulamaya ilişkin işbirliğini artırmak, bu kapsamda uygulama stratejileri belirlemek ve yönlendirici kararlar almak üzere Malî Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu oluşturulmuştur.”*⁴⁷⁹ Özetle Koordinasyon Kurulu'nun, MASAK'ın ilgili kuruluşlarla suç gelirlerinin aklanmasıyla ilgili yapılacak çalışmaları koordine etmek, uygulamaya yönelik stratejiler yapmak, mevzuatı gözden geçirerek düzenlemek gibi görevleri bulunmaktadır.⁴⁸⁰ Ayrıca Koordinasyon Kurulu'nun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğinde, bu Kurul'un görevi, yetkileri, kurulun toplanma ve çalışma usul ve esaslarını düzenlenmektedir.

3.2.2.3. Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi Başkanlığı (KOM)

1981 yılında “Kaçakçılık Daire Başkanlığı” olarak kurulan Daire Başkanlığı, gelişen teknoloji ve değişen ihtiyaçlar doğrultusunda, 1983 yılında Kaçakçılık İstihbarat ve Harekât Daire Başkanlığı adı ve son olarak 1995 yılında ise “Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı” adı altında çalışmalarına devam etmektedir.⁴⁸¹ İç İşleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak çalışan Kaçakçılık Organize Suçlarla Mücadele Dairesi Başkanlığı, Mali Suçlar başlığı altında yolsuzluk suçları, sahtecilik suçları ve ekonomik suçlarla mücadele etmektedir.

⁴⁷⁸ MASAK, 2021 Faaliyet Raporu, s. 25.

⁴⁷⁹ <https://masak.hmb.gov.tr/koordinasyon-kurulu>, (07.04.2022).

⁴⁸⁰ Başak, s. 37.

⁴⁸¹ <https://www.egm.gov.tr/kom/baskanligimiz-tarihce-ve-tanitim>, (10.04.2022).

Kurumun amacı gerek bireysel gerek organize suç örgütlerinin ekonomik düzene karşı işlenen suçlarda ilgili kurumlarla iş birliği içerisinde hareket ederek toplumun mağdur olmalarının önlenmesine ilişkin çeşitli tedbirler alarak mücadele edilmektedir.

“Mali Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü” içerisinde faaliyette bulunan KOM Daire Başkanlığı, 2010 yılında faal olan “Mali Suçlar ve Suç Gelirleriyle Mücadele Şube Müdürlüğü” bünyesinde “Suç Gelirlerini Araştırma Büro Amirliği” ve “Aklama Suçları Büro Amirliği” adı altında iki farklı büro kurulmuştur. Bu büroların “Suç Gelirleriyle Mücadele Büro Amirliği” yerine kurulduğu ifade edilmektedir. Bu şube adı üzerinde, suç gelirleriyle mücadele kapsamında çalışmalarını sürdürmektedir. KOM Daire Başkanlığı tarafından, KOM Birimlerinin görev alanına giren suç gelirleri kapsamındaki mali soruşturmalara destek olmak amacıyla "Finansal Analiz ve Raporlama" çalışmasını geliştirmiştir. Bu kapsamda finansal bilgilerin nereden alınacağı, nasıl yorumlanacağı, nasıl raporlanacağı gibi konularda KOM birimleri ile bilgi paylaşımı yapılmaktadır. Mali verilerin incelenmesi sırasında kullanılmak üzere, "Mali-Finansal Terimler Sözlüğü" hazırlanmış ve KOM Daire Başkanlığı intranet portalı üzerinden KOM birimlerinin hizmetine sunulmuştur. Öte yandan KOM, ülkemiz sınırları içerisinde ve ülkemizle alakalı yurt dışında ele geçirilen banknot yakalamalarından yola çıkarak, kuryelerin genel profillerini, aşamaları, yöntemleri vb. işlemlerin tespiti amaçlı faaliyetlerde bulunmaktadır.⁴⁸²

3.3. KARAPARANIN AKLANMASI İLE MÜCADELEDE ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER, DÜZENLEMELER, GİRİŞİMLER

3.3.1. Genel Olarak

Karapara ve karaparanın aklanması meselesi uluslararası kapsamda sonuçları olan bir sorun olup adeta kabuk tutmayan bir yara gibidir. Bu sorun ülkelerin ekonomilerine, siyasetine, istihdamına doğrudan temas etmekte olup ülkeler adına ciddi bir tehdit olduğuna birinci bölümde değinmiştik. Açıklanan sebeplerden dolayı karapara ve karaparanın aklanması ile topyekûn mücadele edilmesi gerektiği açıktır.

⁴⁸² Mustafa Miynat, Selim Duramaz, “Türkiye’de Karapara ile Mücadelede Mali Kurumların Rolü”, **Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:10, Sayı:2, 2012, s. 112.

Bu anlamda uluslararası kişilikler ve ülkelerin iş birliğinde uluslararası sözleşmeler ve uluslararası girişimler düzenlenmektedir. Çalışmamızın bu kısmında uluslararası kişiliklerin ve ülkelerin hazırladığı düzenlemeler, uluslararası sözleşmeler ve ikili antlaşmalar incelenecektir.

3.3.2. Avrupa Konseyi Tarafından Hazırlanan Sözleşmeler

3.3.2.1. Avrupa Konseyi R (80) 10 Sayılı Tavsiye Kararı

Avrupa Konseyi tarafından 27/06/1980 tarihinde kabul edilen R (80) 10 sayılı tavsiye kararı karaparanın aklanmasıyla ilgili mücadelenin uluslararası anlamda ilk belgesi olma niteliğine sahiptir. Bu tavsiye kararının alınmasındaki amaç, Avrupa ülkelerinde suç işlenmesinin artması, çıkar amaçlı suçlardan elde edilen gelirlerin başka bir ülkeye havale edilmesi, bu gelirlerin aklanması yoluyla ekonomik sisteme entegre olmasının ciddi bir problem durumuna gelmesi ve bu problemi durdurma ihtiyacı duyulmasıdır.⁴⁸³

Bankacılık sistemi suç gelirlerinin aklanmasının engellenmesinde mühim bir rol oynamaktadır. Bu amaçla bankalarda mevduat hesabı açılması, kiralık kasa uygulaması, yüksek miktarda nakit işlemler yapılmasına benzer işlemlerde kimlik bilgilerinin belirlenmesi, şüphelenilen kimselerle bankacılık işlemlerinin yapılmaması, suçlarda kullanıldığı tespit edilen kâğıt paralara özen gösterilmesi ve diğer kuruluşlarla iletişim halinde kalınması mahiyetinde önerilerde bulunmaktadır. Yine de belirtmek gerekir ki bu tavsiye kararlarının bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır.⁴⁸⁴ Bahsi geçen bu tavsiyelerle özellikle finans kuruluşları nezdinde düzenlemeler yapılmıştır. Ne yazık ki, bugün için yetersiz sayılabilecek bazı önlemlerin üzerinde durulmasına rağmen bu hususla alakalı olarak ilk uluslararası belge olması sebebiyle yine de çok önemli bir gelişmedir.⁴⁸⁵

⁴⁸³ Aykın, Küresel, s. 114.

⁴⁸⁴ Başak, s. 12.

⁴⁸⁵ Aykın, Küresel, s. 114.; Başak, s. 12.

3.3.2.2. Suç Kaynaklı Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Zaptedilmesi ve Müsadere Edilmesine ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (Strasburg Sözleşmesi)

Bu sözleşme karaparanın aklanması ile edilen mücadelede, Viyana Sözleşmesinden daha kapsamlı bir sözleşmedir. Öncelikle sözleşme metninde “öncül suç” tanımı yapılmaktadır. Sözleşmenin ilk maddesinde öncül suçun işlenmesi durumunda aklama suçuna konu olması muhtemel gelir sağlayan suçlar olarak ifade edilmiştir. Bu bakımdan Viyana Sözleşmesi yalnızca uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle alakalı suç tiplerini öncül suç sayarken, Strasburg Sözleşmesi bu anlayışı benimsemeyip diğer suçlarında da öncül suç kapsamına dahil olabileceğini ifade etmiştir. Öncül suç bağlamında sözleşmenin, Viyana Sözleşmesinden daha geniş düzenlendiği kabul edilmektedir.⁴⁸⁶ Bu çalışmalara Avrupa Birliği üyesi olmamasına rağmen Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve Avustralya ülkeleri de katılmıştır. Değişikliklerle Viyana Sözleşmesi’nin etkinliği de artırılmıştır. Müsadere güvenlik tedbiriyle ilgili üye ülkelerin düzenleme yapması mecburi tutulmuştur. Finans kuruluşlarının sır saklama yükümlülüklerine bazı istisnalar getirilmiştir. Bu düzenlemelere uyum sağlamak amacıyla üye devletler iç hukuklarında uyumlaştırma kanunları çıkartmışlardır. Netice olarak, Avrupa Birliği ülkelerinde muhtelif düzenlemeler yapılması sağlanmıştır.⁴⁸⁷

Konvansiyon dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde gelir, malvarlığı, müsadere, öncül suç terimlerinin tanımları açıklanmıştır. İkinci bölümde ulusal anlamda alınacak tedbirlerden bahsedilmiştir. Burada müsadere, soruşturma aşamasına yönelik tedbirler, aklama suçuna ilişkin hükümler bulunmaktadır. Üçüncü bölümde taraf ülkelerin suçtan kaynaklı kazançların suçun işlenmesinde kullanılan araçların müsaderesine yönelik soruşturmalar ve usuller için iş birliği yapmakla yükümlü kılınmışlardır. Dördüncü ve son bölümde ise sözleşmeye taraf ülkelerin mali kurumlarının, karaparanın aklanmasının önlenmesi amacıyla, işlemlere ilişkin kayıtları vermeleri, gerekli düzenlemeleri yapmaları ve bankaların bu konularda sır

⁴⁸⁶ Aykın, Küresel, s. 115.

⁴⁸⁷ Taşkın, s. 197.

saklama yükümlülüğüne istisna getirmeleri öngörülmüştür. Ek olarak, iş birliğinin sağlanması ve kurumlara gerekli yöntemlerin, programların yer alması istenmiştir.⁴⁸⁸

Bu sözleşmede ayrıca terörizmin finansmanı üzerinde de durulmuştur, bu bağlamda “Birleşmiş Milletler Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşmesi”nin ikinci maddesine atıfta bulunulmuştur. Özetle, taraf ülkelerin terörizmin finansmanı gayesiyle kullanılan veya bu amaç doğrultusunda özgülünen malvarlıklarının ya da suç gelirlerinin tespit edilmesi, tespit edildikten sonra el konulup müsadere edilmesi, diğer ülkelerle iş birliği sağlanması ihtiyacı hususları gibi suçla mücadele kapsamında, gerekli olabilecek hukuki ve idari önleyici tedbirlerin alınması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca aklama suçuyla mücadelede istihbari bilgi sağlamak amacıyla, mali istihbarat birimlerinin kurulması ve bunlara ilişkin yasal düzenlemelerin yapılması tavsiye edilmiştir.⁴⁸⁹

3.3.2.3. Suç Gelirlerinin Aklanmasının Araştırılması, Zaptı ve Müsaderesi ile Terörizmin Finansmanı Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi (Varşova Sözleşmesi)

Avrupa Konseyince, 16/05/2005 tarihinde Varşova, Polonya’da imzalaya açılan “Suç Gelirlerinin Aklanmasının Araştırılması, Zaptı ve Müsaderesi ile Terörizmin Finansmanı Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesine”, ülkemiz 6665 sayılı “Suç Gelirlerinin Aklanmasının Araştırılması, Zaptı ve Müsaderesi ile Terörizmin Finansmanı Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun’un” birinci maddesinde açıklanan; *“Türkiye Cumhuriyeti adına 28 Mart 2007 tarihinde Strazburg’da imzalanan Suç Gelirlerinin Aklanmasının Araştırılması, Zaptı ve Müsaderesi İle Terörizmin Finansmanı Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi”nin beyanlar ve çekinceler ile onaylanması uygun bulunmuştur.*” madde kapsamında 29/01/2016 tarihinde kabul etmiştir. Ayrıca bu sözleşme, 1990 tarihli Avrupa Konseyi Sözleşmesi’nin eksikliklerini tamamlama ve terörizmin finansmanı ile mücadele önlemleri üzerinde durarak, bütünleştirici bir

⁴⁸⁸ Mavral, ss. 141-142.

⁴⁸⁹ Yeşim Yılmaz, “Terörizmin Finansmanı Suçu”, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:17, Özel Sayı, 2020, ss. 177-267, s. 193.

nitelik sağlamaktadır. Bundan dolayı sözleşme, Strasburg sözleşmesine benzetilmektedir.⁴⁹⁰

Terörizm kapsamında organize suç örgütleri ve örgüt üyeleri, faaliyetlerini finanse etmek için kullandıkları fonların gerçek sahiplerinin kimliğini gizlemek, kolluk kuvvetlerinin ve ilgili otoritenin takibinden kaçmak ve hukuka aykırı yollardan elde ettikleri gelirleri yasal süreçlerden korumak için meşru olarak kullanılan yöntemlere benzer yöntemler kullanmaktadırlar. Bu sayede bir yandan terör hareketlerinin gizliliği garanti altına alınarak terörü finanse edenlerin asıl suçlarla ilişkilendirilmesi engellenirken, diğer yandan terörün finansmanı için kullanılan fonlara el konulması ya da müsadere edilmesi engellenmektedir.⁴⁹¹ Konsey üyesi ülkeler, teknolojik gelişmelerin neticesinde vuku bulan değişik araçları, gayrimeşru yöntemlerle birlikte meşru görünüm altında kullanabilen örgütler için, terörizm sorunuyla etkin biçimde mücadele etme hedefiyle yeni bir hukuki sistem düzenlenmesi kapsamında bu sözleşmeyi tanzim etmişlerdir.⁴⁹²

Sözleşmede ek olarak diğer sözleşmelerde değinildiği gibi; tüzel kişilerin sorumluluğu, mali istihbarat birimlerinin kurulması, mali istihbarat birimleri arasında iş birliği, suç gelirlerinin aklamasının önlemesi tedbirleri, şüpheli işlemler, finans kuruluşlarının işlemleri hakkında bilgi alışverişi gibi birçok konuda yeni düzenlemeler getirilmiştir. Bu sözleşmenin diğer sözleşmelerden farklılıklarından birisi de aklama suçuna yer veren sözleşme, suç gelirlerini aklama ve terörün finansmanı ile mücadele önlemlerini bir bütün olarak içeren tek uluslararası belge özelliğine sahiptir.⁴⁹³ Bu yönüyle de diğer uluslararası sözleşmelerden farklı özellikler göstermektedir.

3.3.2.4. Avrupa Birliği Düzenlemeleri

Karapara aklama ile mücadelesini temel olarak FATF tavsiyeleri ve Birleşmiş Milletler Sözleşmeleri' ne dayandıran Avrupa Birliği; Avrupa Konseyi direktifleri ile

⁴⁹⁰ Çakır, s. 123.

⁴⁹¹ Gökhan Erdoğan, "Suç Gelirlerinin Aklanması ve Terörizmin Finansmanı Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi, Uluslararası Hukuk Bülteni", https://diabgm.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2622020112843g_erdogan.pdf, (05.01.2022), s. 18

⁴⁹² Erdoğan, s. 18.

⁴⁹³ Oktay Üstün, "Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Uluslararası Girişimler ve Araçlara Toplu Bakış", **Bankacılar Dergisi**, Sayı 65, 2008, s. 25.

finansal sistemin karaparanın aklanmasında kullanılan bir araç olmasını önlemeyi hedeflemektedir.⁴⁹⁴ Avrupa Birliği'ne üye ülkeler arasında mali alanla alakalı önemli katkılarda bulunulması ve para birimi olan Euro'ya dönüşmesiyle beraber karaparanın aklanmasında yükselen bir ivme tespit edilmiştir. AB üyesi ülkelere ait karapara aklama suçu ile mücadele kapsamındaki düzenlemeler 1990'lı yıllarda oluşturulmaya başlanmıştır. Bu düzenlemelerde ise esas alınan hükümler Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Millet Sözleşmesi (Viyana Konvansiyonu) hükümleridir.⁴⁹⁵

Avrupa Birliği düzenlemeleri çalışmamız bakımından ismen belirteceğimiz direktifler şu şekildedir: “91/308 sayılı 10/06/1991 tarihli direktif”, “2001/97 sayılı 4/12/2001 tarihli direktif”, “2005/60 sayılı 26/10/2005 tarihli direktif”, “2006/70 sayılı direktif”, “2013/0025 sayılı 05/02/2013 tarihli direktif”.⁴⁹⁶

3.3.3.Karaparanın Aklanması ile İlgili Mücadelede Küresel Sözleşmeler

3.3.3.1. Uyuşturucu ve Psikotrop (Uyarıcı) Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Viyana Konvansiyonu)

Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Viyana Konvansiyonu), 19 Aralık 1988 tarihinde imza altına alınmıştır.⁴⁹⁷ Uyuşturucu ticareti yapan kişilerin, iktisap ettikleri karaparadan mahrum bırakmak ve bu kişileri suç işlemeye yönlendiren saikleri yok etmek, Viyana Konvansiyonu'nun esas gayesidir.⁴⁹⁸ Bu konvansiyon, uluslararası ceza hukuku bağlamında bugüne kadar sahiplenilen en kapsamlı kaynaklardan biri niteliğini taşımaktadır. Bütün dünyada

⁴⁹⁴ Aykın, Küresel, s. 126.

⁴⁹⁵ Çakır, s. 115

⁴⁹⁶ Direktiflerin detayları için, Çakır, ss. 116-119; Aykın, Küresel, ss. 126-129; Yılmaz, Karaparanın Aklanması, ss. 100-104.

⁴⁹⁷ Türkiye sözleşmenin imzaya açılışından bir gün sonra 20.12.1988 tarihinde sözleşmeyi imzalamıştır. Sözleşmenin onaylanmasının uygun bulunmasına ilişkin 22.11.1995 tarih ve 4136 sayılı Kanun 25.11.1995 tarih 22474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Sözleşme 16.01.1996 tarih 96/7801 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmıştır. (Aykın, Birleşmiş Milletler, s. 2)

⁴⁹⁸ Başak, s. 12; Aykın, Hasan, “Karaparanın Aklanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar”, <https://www.mfa.gov.tr/karaparanin-akalanmasiyla-mucadele-konusundaki-temel-uluslararasi-metinler-ve-olusumlar-.tr.mfa>, (08.04.2021).

konuyla alakalı iç hukuk ve uygulama tekniklerinin intibak olmasını amaçlamaktadır.⁴⁹⁹

Uyuşturucu madde kaçakçılığıyla ilgili daha etkili bir şekilde mücadele sağlamak için devletler arasındaki yardımlaşmayı yükseltmeyi hedeflemekte ve yükümlülüklerin yerine getirilmesinde, taraf ülkelerin iç hukuk sistemlerine denk bir biçimde kanun yapma, idari tedbirler alma gibi hukuki anlamda tüm düzenlemelerin yapılmasını öngörmektedir. Sözleşmede yer alan ilgili maddede, her ne kadar doğrudan “karapara aklama” tabiri yer almasa da aklama suçunun unsurlarını açıklayan ilk BM Sözleşmesi olma özelliğine sahiptir.⁵⁰⁰ Esas itibariyle sözleşme, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kaçakçılığından elde edilen suç gelirinin aklamasını önlemeye yönelik önemli bir uluslararası sözleşmedir. Dolayısıyla doğrudan karapara aklama ile mücadele amaçlı bir sözleşme olmayıp, bahsedilen diğer suçlardan elde edilen gelirlerle mücadele amaçlı imza altına alınmıştır.

Sözleşme, taraf devletlere karaparanın aklanmasını suç kabul etmeleri ve kolluk kuvvetlerinin suç gelirlerini soruşturmalarına ve kaynağını tespit etmelerine olanak sağlayan kanunlar çıkarması zorunluluğu getirmektedir. Bu kanunlar yardımıyla, kanun hükmünü uygulayanlar önlerindeki adli süreç kapsamında kanun dışı gelirlere el koyabilecek ve müsadere edebileceklerdir. Eklemek gerekir ki, bir ülkede alınan el koyma ve müsadereyle ilgili kararlar, karaparanın bulunduğu ülkede adli yardımlaşma aracılığıyla icra edilebilecektir.⁵⁰¹ Sonuç olarak Viyana Konvansiyonu ile ilgili belirtilen hususlar sırasıyla; uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin üretilmesi, ticareti, bu maddelerin müsadere, bankalarla iş birliği, bankaların gizlilik ilkesinin burada uygulanmayacağı, kontrollü teslimat, kamu ve insan sağlığı üzerine konularını ele almıştır.

⁴⁹⁹ Yılmaz, Karaparanın Aklanması, s. 88.

⁵⁰⁰ Üstün, Karapara, s. 20.

⁵⁰¹ Ergül, Organize Suçlar, s. 247.

3.3.3.2. Sınıraşan Organize Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Palermo Konvansiyonu)

Sınıraşan Organize Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, Aralık 2000 yılında İtalya'nın Palermo kentinde düzenlenen konferansta imzaya açılmıştır. Sözleşme 29 Eylül 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir.⁵⁰²

Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, suç gelirlerinin aklanması konusunda Viyana Konvansiyonu'ndan daha fazla düzenlemeye yer verilmiştir. Tanımların yapıldığı maddede, suç gelirlerinin ve öncül suçun karapara aklamadaki rolüne atıfta bulunmaktadır. Sözleşmenin amacı, sınır aşan organize suçları önlemek ve daha etkin bir şekilde mücadele etmek için iş birliğini teşvik etmektir.⁵⁰³ Çalışmamızın ikinci bölümünde ayrıntısına yer verilen suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçundaki öncül suç meselesi bu sözleşme kapsamında da değerlendirilmiştir. Ülkemizin de tarafı bulunduğu, Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nde öncül suçun işlendiği yabancı ülke yasalarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Buradan hareketle, öncül suçun sözleşmeye taraf ülkelerden birisinde işlenmesi halinde, o ülke kanunlarının dikkate alınması gerekmektedir. Bir başka ifadeyle, sözleşmeye taraf olan ülkeler bakımından, öncül suçun işlendiği ülkenin yasalarına göre de suç kabul edilmesi şarttır.⁵⁰⁴

3.3.3.3. Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme

Fransa'nın öncülüğünde terörizmin finansmanının önlenmesine yönelik çabaların bir sonucu olarak, Birleşmiş Milletler nezdinde 9 Aralık 1999'da "Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme" hazırlanmış ve 10 Ocak 2000'de ülkelerin imzasına sunulmuştur. Sözleşmenin yürürlüğe girmesi için 22

⁵⁰² Türkiye Cumhuriyeti sözleşmeyi 13/12/2000 tarihinde imzalamış, 30/01/2003 tarih ve 4800 sayılı Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanunla kabul etmiştir.

⁵⁰³ Çakır, s. 109.

⁵⁰⁴ Özgenç, Suç Örgütleri, s. 67; "Öncül suçlar söz konusu Taraf Devletin hem yargı yetkisi dahilinde hem de dışında işlenen suçları içerir. Bununla beraber, bir Taraf Devletin yargılama yetkisi dışında işlenen bir suçun öncül suç sayılması için ilgili eylemin, suçun işlendiği yerdeki devletin iç hukukuna göre suç teşkil etmesi ve bu maddeye başvuran ya da bu maddeyi uygulayan Taraf Devletin iç hukukuna göre orada işlenmesi halinde de suç teşkil edecek olması gerekir.", Özgenç, Suç Örgütleri, s. 67.

ülkenin sözleşmeyi onaylama şartı, ülkemiz dahil olmak üzere diğer ülkeler tarafından onaylanıp, yürürlüğe girmiştir.⁵⁰⁵ İç hukukumuzda terörizmin finansmanı, 2006 senesinden bu yana suç tipi kabul edilmektedir. Terör suçları olarak sınıflandırılan suçların, örgütlerine ve bunların faaliyetlerine parasal kaynak sağlayanların da cezalandırılması düzenlenmiştir. Mevzuatımızda ilk olarak 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nda terörün finansmanı suçu düzenlenmiş, daha sonra yürürlükten kaldırılan bu hüküm, sözleşmeye uyum sağlaması amacıyla 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun'da terörizmin finansmanı suçu olarak tekrardan düzenlenmiştir.⁵⁰⁶

Terörün finansmanı ile mücadele çerçevesinde uluslararası kuruluşlar ve bu sözleşme kapsamında terörün finansmanının tanımı şu şekildedir:

*Niteliği ve kapsamı itibarıyla halkı korkutmak ya da hükümeti veya uluslararası kuruluşu herhangi bir iş yapmaya veya yapmamaya zorlamak amacı taşıyan bir olayda bir sivil ya da bir silahlı çatışmaya doğrudan katılmayan herhangi bir kişiyi öldürmeye veya ağır şekilde yaralamaya yönelik olan veya sözleşme ekinde yer alan 9 terör sözleşmesi tarafından suç sayılan eylemlerin tümüyle veya kısmen gerçekleştirilmesinde kullanılması niyetiyle veya kullanılacağını bilerek doğrudan ve dolaylı olarak yasadışı bir şekilde fon sağlanması veya toplanmasıdır.*⁵⁰⁷

Sözleşmeye taraf olan her ülkenin, iç hukukunda terörün finansmanını suç kabul etmesi, terör amaçları için özgül malvarlıklarının tespitini, bu malvarlıklarına el koymasını, dondurulmasını, terörün finansmanı suçuyla bağlantısı olan faillerin bağlı olduğu iç hukukuna göre yargılanması ya da ülkesine geri verilmesi, faillerin soruşturma ve kovuşturma aşamalarında diğer ülkelerle yardımlaşmasını sağlayacak düzenlemelerin yapılması tavsiye edilmiştir.⁵⁰⁸ Sözleşmenin esas özelliği terörün finansmanını suç tipi olarak hüküm altına alması ve meşru, gayrimeşru yollardan ele geçirilen malvarlıklarının terörün finansmanında kullanılan ya da kullanılabilecek gelirlere el konulabilmesi hükmünün düzenlenmesidir.⁵⁰⁹

⁵⁰⁵ <https://masak.hmb.gov.tr/uluslararasi-mucadele-tf.>, (07.04.2022).

⁵⁰⁶ Y. Yılmaz, s. 181.

⁵⁰⁷ Murat Aslan, **Suç Ekonomisi, Türkiye'de Organize Suçlar ve Organize Suçlarla Mücadele**, 2017, Ankara, s. 176.

⁵⁰⁸ Y. Yılmaz, s. 193; Üstün, Karapara, s. 22.

⁵⁰⁹ <https://masak.hmb.gov.tr/uluslararasi-mucadele-tf.>, (07.04.2022)

3.3.3.4. Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi

Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi, bu konuda özel olarak kurulmuş bir komitenin uzun süreli çalışmalarının sonucudur. Oluşturulan bu özel komite düzenli aralıklarla çalışarak “Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi” taslağını meydana getirmiştir. 10 Aralık 2003 tarihinde imzaya açılan sözleşmeyi ülkemiz aynı tarihte imzalayıp, 5506 sayılı kanunla onaylamıştır. Sözleşme, yolsuzlukla kararlı mücadele için etkili bir uluslararası iş birliği ortamını düzenlemeyi amaçlamaktadır.⁵¹⁰

Sözleşmenin girişinde karapara aklamanın, organize suçlar, ekonomik suçlar ve yolsuzlukla olan dirsek temasına işaret edilmiştir. Sözleşmede yer alan tanımlarda, “suç geliri”, “öncül suç”, “kontrollü teslimat” gibi aklama suçuyla ilgili tanımlara yer verilmiştir. Sözleşmenin bir diğer maddesinde de “karapara aklama ile mücadele önlemleri” ele alınmıştır.⁵¹¹ Bu maddelerde özetle; sözleşmeye taraf devletlerin karapara aklanmasının önlenmesini, bu işlemlerin tespitini ve idari anlamda denetleyici araçlardan bahsedilmiştir.

Sözleşmenin 23. maddesinde “Suç Gelirlerinin Aklanması” başlığına yer verilmiştir. Madde hükmü suça konu malvarlığı değerlerinin kapsamını, öncül suç ile aklama suçu arasındaki ilişkiyi ve hangi hareketlerin aklama suçuna neden olabileceğini düzenlenmektedir.⁵¹² Madde hükmü şu şekildedir:

1) Her Taraf Devlet, iç hukukunun temel ilkelerine uygun olarak, kasten işlenmesi halinde, aşağıdaki eylemleri suç olarak düzenleyen yasal ve diğer gerekli önlemleri alacaktır:

a) ii) Bir malvarlığının, suç geliri olduğunu bilerek, gerçek mahiyetinin, kaynağının, yerinin, tasarrufunun, hareketlerinin ya da mülkiyetinin yahut malvarlığına ilişkin hakların gizlenmesi ya da değiştirilmesi.

b) Hukuk sisteminin temel kavramlarına bağlı kalarak;

i) Teslim alındığında suç geliri olduğu bilinen malvarlığının edinilmesi, bulundurulması ya da kullanılması;

ii) Bu maddeye uygun olarak ihdas edilen herhangi bir suçun işlenmesinde ya da işlenme teşebbüsünde yer almak, iştirak etmek veya tertip kurmak ve bu suçların işlenmesine yardım etmek, teşvikte bulunmak, kolaylaştırmak veya yol göstermek.

2) Bu maddenin 1 inci fıkrasındaki hükümlerin yerine getirilmesi veya uygulanması amacıyla:

a) Her Taraf Devlet, 1 inci fıkradaki hükümleri en geniş öncül suç grubuna uygulamaya çalışacaktır;

⁵¹⁰ Aykın, Birleşmiş Milletler, s. 5.

⁵¹¹ Aykın, Küresel, s. 110.

⁵¹² Çakır, s. 113; Dülger, ss. 335-336.

- b) Her Taraf Devleti, en azından, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçların kapsamlı bir bölümünü öncül suç olarak hukukuna dâhil edecektir;
- c) Yukarıdaki (b) bendinin amaçları bakımından öncül suçlar, ilgili Devletin hem yargı yetkisi dâhilinde, hem de dışında işlenen suçları kapsayacaktır. Bununla birlikte, bir Taraf Devletin yargı yetkisi dışında işlenen suçlar, sadece ilgili eylemin gerçekleştiği Devletin iç hukukunda bir adli suç oluşturuyorsa ve bu madde hükümlerini yerine getirecek ya da uygulayacak Taraf Devletin ülkesinde işlenmesi halinde, o ülkenin hukukuna göre bir adli suç oluşturacaksa, öncül suç teşkil edecektir;
- d) Her Taraf Devlet, bu maddeyi yürürlüğe koyan yasalarının ve bu yasalarda yapılacak müteakip değişikliklerin ya da bunların bir tanımının örneklerini Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine sunacaktır;
- e) Bir Taraf Devletin iç hukukunun temel ilkelerinin gerektirdiği hallerde, bu maddenin 1 inci fıkrasında düzenlenen suçların, öncül suç işleyen kişilere uygulanmaması sağlanabilir.”

3.3.4. İkili Antlaşmalar

Uluslararası sözleşmeler haricinde ikili antlaşmalar düzenlenerek de suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu ile pekâlâ mücadele edilmektedir. Karapara aklama hareketlerine karşı birçok uluslararası sözleşme düzenlenmiş olmakla beraber bu sözleşmelerin uygulanabilmesi açısından ülkeler arasında sıkı iş birliğinin gerekliliği görmezden gelinemez. Bundan dolayı devletler arası adli yardımlaşma kapsamında, suçluların geri verilmesiyle ilgili ikili antlaşmalar yapılmıştır. Adli yardımlaşma antlaşmaları, taraf ülkelerin adli makamlarının kısa ve pratik yoldan, herhangi bir aracı olmaksızın birbirleriyle iletişime geçerek, yardımlaşmasına olanak sağlar. Bu anlamda ikili antlaşmaların özellikle örgütlü suçlarla mücadelede etkili bir işlevi bulunmaktadır. Özetle ikili antlaşmaların temel gayesi, antlaşma konusu suçlar çerçevesinde, ülkelerin birbirleriyle yardımlaşmasını sağlamak ve taraf ülkelere pratiklik kazandırmaktır.⁵¹³ Adli yardımlaşma antlaşmaları bazı ülkelere büyük yarar sağlamıştır. Örnek verecek olursak; Amerika Birleşik Devletleri ile İtalya arasındaki ya da Rusya ile İsviçre arasında imzalanan adli yardımlaşmalar, sınıraşan suç örgütlerinin suç gelirlerini aklama faaliyetlerini bozguna uğratmıştır.⁵¹⁴

⁵¹³ Mehmet Kömürcü, Yusuf Çalışkan, “Organize Suç Örgütleri ve Yolsuzluklara Karışmış Kamu Görevlileri Tarafından Yurtdışına Kaçırılan Paraların Takibi Konusunda Uluslararası Hukuki Düzenlemeler”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı:3, 2001, s. 930.

⁵¹⁴ Kömürcü/Çalışkan, *Organize*, s. 930.

3.3.5. Karaparanın Aklanması ile Mücadele Amaçlı Kurulan Kuruluşlar

3.3.5.1.Genel Olarak

Suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadele amaçlı çok sayıda ulusal ve uluslararası kuruluşlar faaliyet göstermektedir. Bu kuruluşlar genel olarak ülkeler arasındaki iş birliğini artırarak iletişim ağı oluşturmakta, karaparanın aklanmasına ilişkin tavsiyelerde bulunmakta ve karaparanın aklanmasıyla bizzat mücadele etmektedirler. Çalışmamızın bu bölümünde kuruluşların görevi, faaliyet konusu, amacı hakkında değerlendirilmeler yapılacaktır. Bu kuruluşları sınırlandırmak mümkün olmadığı için daha çok aklama suçuyla ilgili olan kuruluşları inceleyeceğiz. Karaparanın aklanması ile mücadele amaçlı kuruluşları “Mali Eylem Görev Gücü (FATF)” ve “FATF Dışındaki Diğer Uluslararası Kuruluşlar” olarak iki ayrı başlık altında inceleyeceğiz.

3.3.5.2. Mali Eylem Görev Gücü (FATF-Financial Action Task Force)

3.3.5.2.1. Genel Olarak

Kısaltması FATF olarak bilinen “Mali Eylem Görev Gücü”, uluslararası alanda karaparanın aklanması ve terörizmin finansmanı meseleleriyle ilgili ülkelere önemli tavsiyelerde bulunan ve bu suçlarla mücadele etmek amacıyla kurulan uluslararası bir kuruluştur. Mali Eylem Görev Gücü (FATF), Temmuz 1989'da Paris'te (G-7)⁵¹⁵ Zirvesi tarafından, başlangıçta karapara aklamayla mücadeleye yönelik önlemleri incelemek ve geliştirmek amacıyla kurulmuştur.⁵¹⁶ Ülkemiz ise 24 Eylül 1991 tarihinde FATF’a üye olmuştur.

Türkiye’nin üyeliği sonrasında, ülkemiz 19 Eylül 1996 tarihinde FATF tarafından uyarılmıştır. Türkiye’nin uyarılmasındaki ana sebepler, karapara

⁵¹⁵ G7 Ülkeleri: ABD, Almanya, Japonya, Fransa, İngiltere, İtalya ve Kanada’dır.

⁵¹⁶ <https://www.fatf-gafi.org/about/whatwedo/>, (17.02.2022); “1989 zirvesine katılan Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, İngiltere ve Avrupa Komisyonu tarafından bu karar alınmıştır. Ayrıca bunların dışında kalan Avusturya, Avustralya, Belçika, Lüksemburg, Hollanda, İspanya, İsveç ve İsviçre de bu oluşuma katılmaya davet edilmişlerdir.”, Financial Action Task Force on Money Laundering, Annual Report 1990 – 1991, 13 Mayıs 1991, s.4’ten aktaran Dülger, s. 295.

aklanması önlenmesi ve suçun cezalandırılması yönündeki kanuni düzenlemelerin yetersiz olduğu belirtilmiştir. Bundan dolayı Türkiye ile yapılacak işlemlerde FATF üyesi ülkelerin ihtiyatlı olması gerektiği yönünde önerilerde bulunulmuştur. Ülkemizin uyarılması özellikle finans sektörü bakımından önem taşımaktadır. Çünkü finans kuruluşlarının özellikle de bankaların, uluslararası alanda yapacakları işlemlerde birtakım engellerle karşılaşabileceğini söylemek zor olmayacaktır.⁵¹⁷ Bahsedilen bu tavsiyelerin sonucunda iç mevzuatımızda değişikliğe gidilerek 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun hazırlanmış ve Türkiye riskli ülkeler arasından çıkarılmıştır.

Mali Eylem Görev Gücü (FATF), küresel anlamda karapara aklama ve terörün finansmanı gözlemcisidir. Kurum suç gelirleri bakımından yasa dışı faaliyetleri ve topluma verdikleri zararı önlemeyi amaçlayan uluslararası standartları belirler. Ayrıca politika oluşturma organı olarak FATF, bu alanlarda ulusal yasal ve düzenleyici reformları gerçekleştirmek için gerekli siyasi iradeyi de oluşturmaya çalışır.⁵¹⁸ Bu bağlamda karaparanın aklanmasının engellenmesine yönelik hukuki ve idari düzenlemeleri yapması için siyasi iktidara yardımcı olmak amacıyla tasarlanmış bir “politika üretim merkezi” görevini icra etmektedir. FATF’ın esas gayesi, bütün ülkelerde olması gereken elzem tedbirlerin düzenlenmesini sağlayarak suç gelirlerinin etkili olarak tespit edilip önlenmesine yardımcı olmaktadır.⁵¹⁹ FATF, kendisine üye olmayan ülkeleri de kapsayacak şekilde çalışmalarına devam etmektedir. Bu bakımdan FATF’a üye olmayan diğer ülkelerle de iş birliği yaparak, üye olmayan ülkelerin de tavsiye kararlarını uygulamalarını hedeflemektedir. Gerçekten de FATF’ın hazırladığı bu tavsiyeler; Karayipler Mali Eylem Görev Gücü ve Amerikan Devletleri Örgütü tarafından benimsenen suç gelirlerinin mücadelesine yönelik hazırlanan standartların da temelini oluşturmaktadır.⁵²⁰

FATF’ın karaparanın aklanması ve terörün finansmanı ile mücadelede dört temel işlevi bulunmaktadır:

- 1- Karaparanın aklanması ile mücadelede genel ilkeleri belirlemek,
- 2- Üye ülkeleri, genel standartlara uyma bağlamında teftiş etmek,

⁵¹⁷ Kömürcü/Çalışkan, Organize, s. 941.

⁵¹⁸ <https://www.fatf-gafi.org/about/whoweare/>, (17.02.2022).

⁵¹⁹ Ergül, Karapara, s. 106.

⁵²⁰ Kömürcü/Çalışkan, Organize, s. 928.

- 3- Terörün finansmanı ve karapara aklama ile alakalı çalışmalar yapmak,
- 4- Bütün ülkelerde FATF standartlarının uygulanması için faaliyetler bulunmak.⁵²¹

Kural olarak, FATF kararları tavsiye niteliğindedir. Fakat uygulamadaki itibarı adeta ikili antlaşma veya uluslararası hukuk kuralı gibidir. Öyle ki, FATF üyesi ülkelerin, FATF kararına uymadıkları takdirde yaptırımlara maruz kalmaktadır. Yalnızca ülkelerle sınırlı değil; Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu gibi küresel kuruluşlar da FATF'ın tavsiyelerini dikkatle göz önünde bulundurmaktadır. Bu sebeple FATF'ın aldığı kararları uygulamayan ülkelere mali ilişkilerin dondurulması gibi yaptırımlarda bulunulabilmektedir.⁵²²

FATF'ın amaçları, karapara aklama, terörün finansmanı ve uluslararası finansal sistemin bütünlüğüne dair diğer ilgili tehditlerle mücadele için standartlar belirlemektedir ve yasal, düzenleyici ve operasyonel tedbirlerin etkin bir şekilde uygulanmasını teşvik etmektedir. FATF, kendi üyelerinden başlayarak, ülkelerin FATF Tavsiyelerini uygulamada kaydettiği ilerlemeyi izler; karapara aklama ve terörün finansmanı tekniklerini ve karşı önlemleri gözden geçirir ve FATF Tavsiyelerinin küresel çapta benimsenmesini ve uygulanmasını teşvik etmektedir.⁵²³

Günümüzde FATF, karaparanın aklanması ve terörizmin finansmanı ile mücadelede standartları belirleyen bir otorite haline geldiğini söylemek mümkündür. Bu bağlamda ülke mevzuatları, idari tedbirler, ülkeler arası iş birlikleri, FATF 40 tavsiye kararları ve 9 özel tavsiye kararlarına göre biçim aldığını söylemek mümkündür.⁵²⁴ 2012 yılında “40+9 Tavsiye Kararları” özenle gözden geçirilmiş ve yapılan birleştirmeler neticesinde “40 Tavsiye Kararı” başlığıyla orijinal bir rapor yayımlanmıştır. Bu nedenle 2015 yılı itibariyle FATF, üye devletlerin karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele bağlamında bu 40 tavsiyeye dayalı önlemler almasını talep etmektedir.⁵²⁵

⁵²¹ Aslan, ss. 187-188; Oktay Üstün, “Mali Eylem Görev Gücü’nün (FATF), Yeni Kırk Tavsiye Kararı Neler Getiriyor?”, **Bankacılar Dergisi**, Sayı 47, 2003, s. 17.

⁵²² Taşkın, 195.

⁵²³ <https://www.fatf-gafi.org/about/whatwedo/>, (30.01.2022), “FATF'nin karar organı olan FATF Genel Kurulu yılda üç kez toplanır.”, (<https://www.fatf-gafi.org/about/whatwedo/>, (30.01.2022)).

⁵²⁴ Aykın, Şüpheli İşlem, s. 45.

⁵²⁵ Aslan, s. 189.

3.3.5.2.2. FATF’ın 40 Tavsiye Kararı

Karaparanın aklanması ile mücadelede FATF tarafından 1990 yılında “40 Tavsiye” hazırlanmıştır. Buna tüm “Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)” üyesi ülkeler ve finansal merkez niteliğindeki diğer ülkelerin katılması ve birlik olunması yönünde girişimlerde bulunulmuştur. Bu girişimler sonrası, içinde ülkemizin de bulunduğu birçok ülke üyeler arasında yer almıştır.⁵²⁶

FATF tavsiyeleri, genellikle finans kuruluşlarının “sır saklama yükümlülüğü” kapsamında aklama olgularının yasal takibini önleyemediği için bütün ülkeler tarafından “Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi” hükümlerinin hızlıca kabul edilip yürürlüğe girmesi, aklama faaliyetleri ile mücadelede ulusal mevzuatların düzenlenmesi, uluslararası iş birliklerinin kuvvetlendirilmesi temel başlıkları içinde düzenlenmiştir.⁵²⁷ Dolayısıyla 40 tavsiye kararları oluşturulurken “Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi” hükümlerinden azami seviyede faydalanılmıştır. Belirtmek gerekir ki, FATF, bu sözleşmedeki yaklaşımdan farklı olarak karaparanın aklanması ile mücadele için yalnızca aklama eyleminin suç tipi olarak düzenlenmesini yeterli görmeyip bununla beraber birden fazla idari, önleyici tedbirin de uygulanması ihtiyacını ifade etmiştir. Sayılan bu sebeplerle 40 Tavsiye kararları üç ana konuya dikkat çekmiştir. Bunlardan ilki, aklama ile mücadele amacıyla ülke mevzuatlarının kuvvetlendirilmesi; ikinci olarak, aklama ile mücadelede finansal ve mali sistemlerin görev alanının arttırılması; üçüncü ve son olarak, ülkeler ve kuruluşlar arasındaki iş birliğinin yaygınlaştırılmasıdır.⁵²⁸

FATF’ın 40 Tavsiye Kararı şu şekilde düzenlenmiştir:⁵²⁹

Tavsiye 1 Karapara aklama suçunun Viyana ve Palermo Sözleşmesindeki aklama suçu tanımlarına uygun olması, öncül suçların eşik, liste veya karma yöntemlerle tespit edilmesi.

Tavsiye 2 Karapara aklama suçunun manevi unsurunun Viyana ve Palermo Sözleşmesindeki standartlara uygun olması ve tüzel kişilerin de cezai, hukuki veya idari sorumluluğa tabi tutulması.

Tavsiye 3 Müsadere konusunda Viyana ve Palermo Sözleşmesinde belirlenen benzer tedbirlerin uygulanması, iç hukukun elvermesi durumunda mahkûmiyet olmaksızın da müsadere yapılabilmesi.

⁵²⁶ Aykın, Şüpheli İşlem, s. 44.

⁵²⁷ Kömürcü/Çalışkan, Organize, s. 927.

⁵²⁸ Aykın, Şüpheli İşlem, ss. 44-45.

⁵²⁹ Üstün, Karapara, ss. 27-28.

Tavsiye 4 Finansal kuruluşların gizlilik yasalarının, tavsiyelerin uygulanmasına engel teşkil etmemesi.

Tavsiye 5 Mali kuruluşların isimsiz hesap açmaması, müşterini tanı (CDD) tedbirlerini uygulaması.

Tavsiye 6 Siyasi nüfuz sahibi kişiler (PEPs) için özel dikkat gösterilmesi.

Tavsiye 7 Muhabir bankacılık işlemlerinde dikkat edilecek hususlar.

Tavsiye 8 Yeni gelişen teknolojilerin karapara aklamada kullanılmasına dikkat edilmesi.

Tavsiye 9 Müşterini tanı tedbirlerinin uygulanmasında aracılara veya üçüncü kişilere güven.

Tavsiye 10 Kayıtların 5 yıl süreyle saklanması ve yetkililere ibrazı.

Tavsiye 11 Finansal kuruluşların görünürde belli bir ekonomik amacı olmayan karışık ve normal gözükmeyen işlemlere özel dikkat göstermeleri.

Tavsiye 12 5, 6, 8, 9, 10 ve 11'inci tavsiyelerde öngörülen hususların kumarhaneler, emlakçılar, değerli maden ve taş tacirleri, avukatlar, noterler ve muhasebeciler ile şirket hizmeti sağlayanlara da uygulanması.

Tavsiye 13 Finansal kuruluşlar için şüpheli işlem bildiriminde bulunma zorunluluğu getirilmesi.

Tavsiye 14 Şüpheli işlem bildiriminde bulunan finansal kuruluşları hukuki ve cezai sorumluluktan muaftutan yasal hükümler getirilmesi ve şüpheli işlemlerin bildirimleri ile ilgili bilgilerin ifşasının yasaklanması.

Tavsiye 15 Finansal kuruluşların, politika, prosedür, kontrol, eğitim ve denetim programları hazırlamaları.

Tavsiye 16 13 ila 15 ile 21'inci tavsiyelerde öngörülen hususların değerli maden ve taş tacirleri, avukatlar, noterler ve muhasebeciler ve "trustlar" ile şirket hizmeti sağlayanlara da uygulanması.

Tavsiye 17 Tavsiyelerde öngörülen hususları uygulamayan gerçek ve tüzel kişilerin caydırıcı yaptırımlara tabi tutulması.

Tavsiye 18 Paravan bankalarla iş ve işlem yapılmaması.

Tavsiye 19 Belirli miktarın üzerindeki nakit işlemlerin periyodik olarak bildirilmesini sağlayacak bir sistem kurulması.

Tavsiye 20 Tavsiye hükümlerinin finansal olmayan kuruluşlar dışındaki iş ve meslek sahiplerine de uygulanması.

Tavsiye 21 Tavsiyeleri uygulamayan ülkelerle olan iş ve işlemlerde özel dikkat gösterilmesi.

Tavsiye 22 Düzenlemelerin, finansal kuruluşların özellikle yurtdışı şube ve acentelerine uygulanması.

Tavsiye 23 Mali kuruluşların yeterli düzenleme ve denetimlere tabi olması.

Tavsiye 24 Kumarhanelerin kapsamlı bir düzenleyici ve denetleyici rejime, diğer mali olmayan kuruluşların da etkin bir gözetim sistemine tabi olması.

Tavsiye 25 Finansal kuruluşlara kılavuz ve geribildirim sağlanması.

Tavsiye 26 Mali istihbarat birimi kurulması.

Tavsiye 27 Kontrollü teslimat gibi özel inceleme ve soruşturma tekniklerinin uygulanması.

Tavsiye 28 Yetkili makamların, soruşturmalarında delil ve bilgi elde etme ve gerektiğinde arama yetkisi olması.

Tavsiye 29 Gözetim ve denetim yetkisi olanların bu gözetim ve denetimi yerine getirecek yeterli yasal güce sahip olması.

Tavsiye 30 Karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadelede yer alan birimlerin yeterli finansal kaynağa, personele ve teknik donanıma sahip olması.

Tavsiye 31 Politika üretenler, yasa uygulama birimleri ve denetim birimleri arasında iş birliği ve koordinasyon bulunması.

Tavsiye 32 Şüpheli İşlem Bildirimi, soruşturma, dondurma, zapt ve müsadere konularında istatistikler çıkarılması.

Tavsiye 33 Karapara aklayıcıların, tüzel kişileri yasadışı amaçla kullanmalarını engelleyecek tedbirler alınması.

Tavsiye 34 “Trust” sözleşmelerine dikkat edilmesi.

Tavsiye 35 Viyana, Palermo ve Newyork Sözleşmelerinin tam uygulanması.

Tavsiye 36 Karapara aklama ve terörizmin finansmanında hızlı, etkin ve yapıcı karşılıklı adli yardımlaşma sağlanması.

Tavsiye 37 “Dual criminality” prensibi olmasa bile adli yardımlaşma yollarının aranması.

Tavsiye 38 Karapara aklama ile ilgili malvarlığının tespiti, dondurulması, zaptı ve müsadere ile ilgili yabancı ülke taleplerine cevap verilmesi.

Tavsiye 39 Karapara aklama suçunun, suçluların iadesine konu olan bir suç olması.

Tavsiye 40 Yabancı muadil birimlerle idari iş birliği yapılması.

3.3.5.2.3. FATF’ın 9 Özel Tavsiyesi

FATF tarafından 1990 senesinde 40 Tavsiye yayınlanmıştır. 40 Tavsiye, 1996 ve 2003 (FATF, 2003) senelerinde aklama konusundaki en son gelişmeleri ve olumlu uygulama örneklerini göz önünde bulundurularak yenilenmiştir. FATF’ın sorumluluk alanına, terörizm finansmanının engellenmesini dahil etmek için 11 Eylül olayları sonrasında AB üyesi 15 ülke istekte bulunmuştur. Benzer olarak FATF’e çağrıda bulunan G-7 Maliye Bakanları, terörün finansmana dair özel tavsiyelerin oluşturulmasını istemiştir. Bu doğrultuda terörün finansmanını önleme amacına yönelik “Özel Tavsiyeler” (Special Recommendations), 40 Tavsiye’ye eklenmiştir. Şu anda “özel tavsiye” sayısı 9’dur (FATF, 2004). Tüm tavsiyeler “40 artı 9 Tavsiye” şeklinde de ifade edilmektedir.⁵³⁰

Amerika Birleşik Devletleri’nde 11 Eylül 2001’de yaşanan olayları takiben 29 Ekim ve 30 Ekim 2001 tarihlerinde FATF olağanüstü toplantısı gerçekleştirilmiştir. FATF’ın karapara aklama ile mücadele misyonuna “terörizm finansmanının önlenmesi” eklenmiştir. Bu amaç için “8 Özel Tavsiye” hazırlanmış ve yayımlanmıştır. Terörizmin finansmanı ile mücadelede göz önünde bulundurulması gereken önemli bir konu, nakdin yolcu beraberinde sınırlardan geçirilmesidir. Bundan yola çıkarak FATF, 22 Ekim 2004 tarihinde gerçekleştirilen Genel Kurul’unda, nakit

⁵³⁰ Aykın, Şüpheli İşlem, s. 45.

taşıyıcılar hakkında olan “IX. Özel Tavsiyeyi” kabul etmiştir. Böylelikle FATF tarafından yayımlanan özel tavsiyelerin sayısı 9’a çıkmıştır.⁵³¹

Üye ülkelerin mevzuatlarında gereken düzenlemeleri yapmaması ya da tavsiyelere uymaması söz konusu olabilmektedir. Bu durumda FATF, ilgili ülkelere ara ara etkili yaptırımlarda bulunabilmektedir. Örnek olarak; 10 milyon Amerikan doları üzerindeki tüm fonların Seyşel Adaları’na getirilebileceğine, bahsi geçen paraların kaynağının burada uyuşturucu üretimi ve ticareti yapılmadığı müddetçe sorulmayacağına dair Seyşeller’de yasa çıkarılmıştır. Ancak konu ile ilgili FATF’ın yaptığı basın açıklamasını takiben Seyşeller’deki düzenleme uygulamadan kaldırılmıştır.⁵³²

FATF’ın terörizmin finansmanı ile ilgili 9 Özel Tavsiyesi; “Birleşmiş Milletler belgelerinin onaylanması ve yürürlüğe konması, terörizmin, terörist eylemlerin ve terör örgütlerinin finansmanının suç haline getirilmesi, terörist malvarlıklarının dondurulması ve müsaderesi, terörizmle ilgili şüpheli işlemlerin bildirimi, ülkeler arasında terörizmin finansmanının önlenmesi konusunda uluslararası iş birliği, karapara aklamaya yönelik tedbirlerin tüm alternatif havale sistemlerine uygulanması, elektronik transfer işlemlerinde havaleyi yapan kişiye ilişkin tam ve makul bilgilerin temin edilmesinin sağlanması için önlemler alınması, kar amacı gütmeyen kuruluşların kötüye kullanılmasının engellenmesine yönelik tedbirler, sınır ötesi nakil bakımından nakit taşıyıcılar hakkındaki önlemleri kapsamaktadır.”⁵³³

FATF’ın 9 özel tavsiyesinin düzenlediği konular genel hatlarıyla şu şekildedir.⁵³⁴

Özel Tavsiye 1 Birleşmiş Milletler belgelerinin onaylanması ve yürürlüğe konulması.

Özel Tavsiye 2 Terörizmin, terörist eylemlerin ve terör örgütlerinin finansmanının suç haline getirilmesi.

Özel Tavsiye 3 Terörist malvarlıklarının dondurulması ve müsaderesi.

Özel Tavsiye 4 Terörizmle ilgili şüpheli işlemlerin bildirilmesi.

Özel Tavsiye 5 Uluslararası iş birliği.

Özel Tavsiye 6 Alternatif havale yöntemleri.

Özel Tavsiye 7 Elektronik fon transferi.

Özel Tavsiye 8 Kar amacı gütmeyen kuruluşlar.

Özel Tavsiye 9 Nakit taşıyıcılar.

⁵³¹ Üstün, Karapara, s. 26.

⁵³² Başak, ss. 22-23.

⁵³³ Y. Yılmaz, s. 195.

⁵³⁴ Üstün, Karapara, s. 28.

3.3.5.3. FATF Dışındaki Diğer Uluslararası Kuruluşlar

3.3.5.3.1. MONEYVAL (The Council of Europe Select Committee of Experts on the Evaluation of Anti Money Laundering Measures)

Eylül 1997 yılında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından, FATF üyesi olmayan Konsey ülkelerinin karapara aklamaya karşı mücadelesini güçlendirmek gayesiyle MONEYVAL kurulmuştur.⁵³⁵ FATF benzeri uluslararası bölgesel bir kuruluş olarak kabul edilen MONEYVAL, karapara aklama ve terörizmin finansmanına karşı başlıca uluslararası standartlara uyumu değerlendirmekle görevli Avrupa Konseyi'nin daimî bir izleme organıdır. Kuruluş bu anlamda yaptığı çalışmalarıyla karaparanın aklanması ve terörizmin finansmanı ile daha etkin bir şekilde mücadele etme kapasitelerini geliştirmeyi amaçlamaktadır.⁵³⁶ 2013 yılında yapılan en kapsamlı çalışmada terörizmin finansmanı ile aklama suçunun engellenmesinde en önemli misyon finans kuruluşlarına düştüğü ve bu kuruluşların kesin olarak “müşterini tanı” uygulamaları kurmaları gerektiği ifade edilmiştir.⁵³⁷

Sekretaryası Fransa'nın Strazburg kentinde olan kuruluşun üye ülkeleri şu şekildedir: “Arnavutluk, Andora, Ermenistan, Azerbaycan, Bosna Hersek, Bulgaristan, Fransa, Hollanda, Hırvatistan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Gürcistan, Macaristan, Letonya, Liechtenstein, Litvanya, Moldova, Malta, Monako, Polonya, Romanya, Rusya Federasyonu, San Marino, Sırbistan, Karadağ, Slovakya, Slovenya, Makedonya ve Ukrayna.” MONEYVAL 2006 yılında FATF'a imtiyazlı ülkelerden biri olmuştur. Bununla birlikte MONEYVAL'da FATF'ı tam üye olarak temsil eden ülkeler Hollanda ve Fransa'dır.⁵³⁸

⁵³⁵ Üstün, Karapara, ss. 30-31.

⁵³⁶ <https://www.coe.int/en/web/moneyval>, (22.02.2022).

⁵³⁷ Flix Herzog, Olaf Ahtelik, Geldwaschegezetze Kommentar, 2. Auflage, 2014, s. 29'dan aktaran Çakır, ss. 97-98.

⁵³⁸ Üstün, Karapara, ss. 30-31.

3.3.5.3.2. IMF (International Monetary Fund-Uluslararası Para Fonu)

Uluslararası Para Fonu (IMF), küresel parasal iş birliğini geliştirmek, finansal istikrarı sağlamak, uluslararası ticareti kolaylaştırmak, yüksek istihdamı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi desteklemek ve dünya çapında yoksulluğu azaltmak için çalışan 190 ülkeden oluşan bir kuruluştur. Aynı zamanda karaparanın aklanması ve terörizmin finansmanı ile mücadelede destek veren uluslararası örgütlerdendir.⁵³⁹

Uluslararası ekonomi ve siyasi arenada öne çıkan aktörler; OECD, G20, IMF, Dünya Bankası gibi kuruluşların web sitelerine ve raporlarına bakıldığında görece etkisiz bir hal sergiledikleri gözlemlenebilir. Bunun esas sebebi, bu aktörlerin konuyla alakasız olmalarından ziyade, bu konuda oldukça aktif olan FATF'ın uygulamalarına ve kararlarına tabi olunmasındandır.⁵⁴⁰ Dolayısıyla bu örgütler FATF ve FATF'a benzer diğer küresel örgütlerle birlikte iş birliği yapmakta ve karaparanın aklanması ve terörizmin finansmanın önlenmesine destek vermektedirler.

3.3.5.3.3. Güneydoğu Avrupa İşbirliği Girişimi (South-East European Cooperative Initiative - SECI)

Güneydoğu Avrupa İşbirliği Girişimi (SECI), 1990'lı yıllardan beri Balkanlar ile Slovenya bölgesindeki ülkeler arasında iş birliğini geliştirmek hedefiyle, ABD'nin öncülüğünde kurulan bölgesel nitelikte bir kuruluştur. SECI üyesi ülkeler şunlardır: “Arnavutluk, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Macaristan, Makedonya, Moldova, Romanya, Sırbistan-Karadağ, Slovenya, Türkiye ve Yunanistan”. Üye olmayıp SECI'ye destek veren ülke ve uluslararası kişilikler ise şu şekildedir: “ABD, Avusturya, Çek Cumhuriyeti, Fransa, İtalya, İsviçre ve Rusya Federasyonu ile Avrupa Birliği ve Dünya Bankası”.⁵⁴¹

SECI'nin karapara aklamadaki etkinliği, Sınırşan Suçlarla Mücadele Merkezi aracılığıyla sağlanır. Söz konusu merkez, Romanya'nın başkenti Bükreş'te yer almaktadır. Merkezde üye devletlerin gümrük ve güvenlik örgütlerinden birer adet

⁵³⁹ <https://www.imf.org/en/>, (21.02.2022).

⁵⁴⁰ Aslan, s. 186.

⁵⁴¹ https://www.mfa.gov.tr/guneydogu-avrupa-isbirligi-girisimi-_seci_.tr.mfa, (16.06.2021).

iletişimde olunacak görevli bulunmaktadır. Sınıraşan suçlarla mücadelenin etkinliğini artırmak için üye devletlerin eşgüdümünde “görev güçleri” kurulmuştur. Bu görev güçlerinin eşgüdümü farklı ülkelere verilmiştir.⁵⁴²

3.3.5.3.4. Interpol (International Criminal Police Organization- Uluslararası Kriminal Polis Örgütü)

Tam adı “International Criminal Police Organization” olan Interpol, hükümetler arası bir kuruluştur. 195 üye ülkesi olan ve tüm ülkelerde, polisin dünyayı daha güvenli bir yer haline getirmek için birlikte çalışmasına yardımcı olan bir örgüttür. Her ülkede, Interpol Ulusal Merkez Bürosu (NCB⁵⁴³), Genel Sekreterlik ve diğer Ulusal Merkez Büroları için merkezi irtibat noktası sağlar. Ulusal Merkez Bürosu, ulusal polis yetkilileri tarafından yönetilir ve genellikle polis teşkilatından sorumlu bakanlıkta bulunur.⁵⁴⁴

1984 yılından itibaren karapara aklama suçu ile yakından ilgilenen Interpol uluslararası tüm suç ve suçlulukla ilgilenmektedir.⁵⁴⁵ Interpol bu alanda seminerler ve bilgilendirme toplantıları düzenlemekte ve tavsiye kararları almaktadır.⁵⁴⁶ Hazırlanan

⁵⁴² Aykın, Küresel, s. 132; Bu koordinasyon şu şekilde düzenlenmiştir: “1-Uyuşturucu ile Mücadele Görev Gücü (Bulgaristan), 2-Mirage (Yasa Dışı İnsan Göçü ve İnsan Kaçakçılığı) Görev Gücü (Romanya), a-İnsan Kaçakçılığıyla Mücadele Alt Görev Gücü b-Yasadışı Göç ile Mücadele Alt Görev Gücü, 3-Sahtecilikle Mücadele Görev Gücü (Macaristan), 4-Çalıntı Araçlarla Mücadele Görev Gücü (Macaristan), 5-Mali Suçlarla Mücadele Görev Gücü (Hırvatistan) , a- Fikri Mülkiyet Hakları Suçlarıyla Mücadele Alt Görev Gücü (Bulgaristan) b-Kalpazanlıkla Mücadele Alt Görev Gücü (Makedonya) c- Kara Para Aklama Suçlarıyla Mücadele Alt Görev Gücü (Moldova) d- Siber Suçlarla Mücadele Alt Görev Gücü (Romanya) e- Banka Kartları Sahteciliği ile Mücadele Alt Görev Gücü (Romanya) 6-Terörle Mücadele Görev Gücü (Türkiye) a- Terörle mücadele Alt Grubu (Türkiye) b- Küçük ve Hafif Silahlar ile Patlayıcıların Kaçakçılığı Alt Grubu, (Arnavutluk) c- Kitle İmha Silahları Kaçakçılığı, Alt Grubu (Romanya) 7-Konteynir Güvenliği Görev Gücü (Yunanistan)”, Aykın, Küresel, s. 132.

⁵⁴³ National Central Bureau.

⁵⁴⁴ <https://www.interpol.int/Who-we-are/What-is-INTERPOL>, (21.02.2022)

⁵⁴⁵ “Interpol, politik anlamda tarafsız bir rol oynamak zorunda kaldığı için, anayasası teşkilatın birkaç üye ülkeyi kapsamayan, politik, askeri, dini, ve ırki suçlarına karışmasını engeller. Çalışmalarının çoğu kamu güvenliği ve terörizm, organize suçlar, yasa dışı madde üretimi ve madde kaçakçılığı, insan kaçakçılığı, sahte para üretimi, çocuk pornografisi, finansal ve teknolojik suçlar, ve yolsuzluk gibi alanlarda yoğunlaşır.”, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Interpol>, (21.02.2022)

⁵⁴⁶ Taşkın, s. 193; Ergül, Karapara s. 56. “Interpol’ün karapara aklama alanında faaliyeti 1984 yılında başlamış ve her zaman genel sekreterliğinin öncelikli görevlerinden birini oluşturmuştur. Örgütün genel kurulunun benimsediği bir kararı uyarınca FOPAC (Fond provenant d’activités criminelles, suç etkinliklerinden elde edilen fonlar) olarak adlandırılan ve karapara aklamaya, yasadışı kaynaklı malların müsadereğine ve mali soruşturma tekniklerine ilişkin sorunlarla görevli uzman bir grup oluşturulmuştur.” Ergül, Karapara, s. 105.

bu tavsiye kararları; suç işleyen faillerin yakalanması, malvarlıklarının dondurulması ya da malvarlıklarının müsaderesi, ilgili bilgi ve belgelerin en az beş yıl saklanması gibi FATF tavsiyelerine benzeyen önerilerde bulunmaktadır.⁵⁴⁷

Suç gelirlerinin aklanmasındaki mücadelede temel problemin, önemli bilgi ayrıntılarının, kanun dışı paranın ele geçirilmesi ve faillerin yakalanması ile görevli soruşturma makamlarına ulaşmasını sağlamak olduğu düşünülmektedir. Interpol’ün “Suç Gelirlerinin Aklanması ile Mücadele Ünitesi” uluslararası çapta “finansal zeka ünitesi ve finansal suç üniteleri” bütünleştirerek suç gelirlerinin hareketiyle ilgili verileri mali soruşturmacılar arasında yaygınlaştırmaktadır.⁵⁴⁸

3.3.5.3.5. Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonu Örgütü (IOSCO- International Organization of Securities Commissions)

Nisan 1983 yılında kurulan ve merkezi İspanya’nın Madrid kentinde bulunan Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonu Örgütü (IOSCO), dünyadaki menkul kıymetler düzenleyici ve denetleyici kuruluşlarını bir araya getiren ve menkul kıymetler sektörü için küresel standart belirleyici olarak kabul edilen uluslararası bir kuruluştur.⁵⁴⁹ Düzenleyici ve denetleyici kurumlardan olan Sermaye Piyasası Kurulu da Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Örgütü’nün bir üyesidir. Şubat 2022 tarihi itibarıyla örgütün resmi üye sayısı 231’dir.

1992 yılında yayımlanan “Karapara Aklama Hakkında Karar” IOSCO’nun karapara aklamayla ilgili ilk çalışması kabul edilmektedir. İlgili kararda, otoritelerin aklama faillerini tespit etme ve faillerin yargılanmalarına olanak sağlayacak şekilde menkul kıymet alanında etkinlik yapan kurumların, müşteri portföylerinden alıp kaydettiği verilerin kapsam itibarıyla büyütülmesi, menkul kıymetler piyasasındaki işlemlerinin kayıt tutma kapsamının genişletilmesi, suç gelirlerini aklama soruşturmalarını yürüten ulusal kurumlarla beraber şüpheli işlemlerin tespit edilmesi,

⁵⁴⁷ Ergül, Karapara, s. 105.

⁵⁴⁸ Dülger, ss. 307-308; “Örgüt’ün yaşadığı sorunlara ek olarak: Kurumun yaşadığı en büyük sıkıntı aklama faaliyetinde bulunan kimselerin yakalanması veya aklama suçuna konu olan ya da suçtan elde edilmiş malvarlıklarına el konulması veya onların müsadere edilmesiyle ilgili olarak devletlerin iç hukukundaki mevzuatlardır. Bu sıkıntının aşılması amacıyla toplantılar yapılmakta ve konuya dikkat çekilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca hazırlanan tüzüklerde karşılıklı yardımlaşmanın önemine vurgu yapılmaktadır.”, Çakır, s. 103.

⁵⁴⁹ https://www.iosco.org/about/?subsection=about_iosco, (22.02.2022)

faillerin menkul kıymetleri ve vadeli işlemleri kullanmalarını engellemek için yabancı benzer nitelikteki kurumlarla bilgi değişim aşamalarının uygulamaya konulması, karapara aklama ile mücadelede çerçevesinde yetki sahibi kurumlarla iş birliğinin sağlanması, konuları üyelerden talep edilmektedir.⁵⁵⁰

3.3.5.3.6. Uluslararası Sigorta Denetçileri Birliği (IAIS-International Association of Insurance Supervisors)

Uluslararası sigorta denetçileri birliği (IAIS), sigortacılık sektörünü düzenleyen ve denetleyen kuruluşlar arasında iş birliğini geliştirmek, sigortacılık denetimi için uluslararası standartları tespit etmek ve diğer finansal sektörlerle yapılacak çalışmaları koordine etmek amacıyla 1994 yılında kurulmuştur. Bu kuruluşun çalışmamızı ilgilendiren kısmı ise IAIS'ın düzenlemiş olduğu “Sigorta Kuruluşları ve Sigorta Denetçileri için Karapara Aklamayı Önleme Rehberidir”. 2002 yılında yayımlanan ilgili rehberde, sigortacılık alanında iştigal eden kuruluşların, karapara aklamasının engellenmesi amacıyla çıkarılan kanuni düzenlemelere uyumu, “müşterini tanı ilkesinin” gerektirdiği süreçlere sahip olmaları, uygulayıcılar ile iş birliği içinde olunmasını, karapara aklanmasıyla mücadelede strateji ve eğitim programları gelişmelerini öngören ana ilkelere yer verilmektedir.⁵⁵¹

Çalışmamızın birinci bölümünde, aklama yöntemleri içerisinde sigorta faaliyetleri aracılığıyla aklama konusunu incelemiştik. Buradan hareketle sigortacılık sektörünün karaparanın aklanması bakımından tehlikeli bir sektör olduğunu söylemek mümkündür. Failler bu sektörde kullanabileceği birçok finansal araçlara sahiptir. Bu sebeple, 2003 yılında yayımlanan “Sigortacılık Temel İlkeler ve Metodolojisi’nde” karaparanın aklanmasıyla ilgili önlemlere dikkat çekilmiştir.⁵⁵² Bu belge yıldan yıla tadil edilmekle beraber karapara aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele kapsamında önleyici idari tedbirler, sigorta şirketlerinin uyması gereken normlar ve denetçilerle ilgili düzenlemelere yer almaktadır.

⁵⁵⁰ Aykın, Küresel, s. 141.

⁵⁵¹ Üstün, Karapara, s. 34.

⁵⁵² Aykın, Küresel, s. 139; IAIS, Uluslararası Sigorta Denetçileri Birliği, **Sigortacılık Temel İlkeleri, Standartları, Rehberleri ve Değerlendirme Metodolojisi**, 1 Ekim 2011, s. 332 vd.

3.3.5.3.7. Egmont Grubu

Belçika'nın başkenti olan Brüksel kentinde, 9 Haziran 1995 tarihinde, yirmi dört ülke ve sekiz uluslararası kuruluşun birleşmesiyle oluşan, "Arenberg Sarayı" olarak da bilinen Egmont Sarayı'nda yapılan toplantıda, adını Egmont Sarayı'ndan alan Egmont Grubu'nun esas gayesi, devletlerin ulusal seviyede aklama ile mücadele kullanılan araçların gelişiminde katkıda bulunmak ve devletler arasında diplomatik prosedürlere takılmadan aklama ile ilgili bilgi paylaşımı yapılmasını sağlamaktır.⁵⁵³

Egmont Grubu, literatüre "mali istihbarat birimi", asıl adıyla "financial intelligence units (FIU)" kavramını getirmiş ve mali istihbarat kurumları arasında bilgi paylaşım standartlarını düzenlemiştir. Bu bilgi paylaşımı üye devletler arasında istihbari bilgi değişimi "Egmont Secure Web" yoluyla yapılmaktadır.⁵⁵⁴ Grup bünyesinde mali istihbarat birimlerinin var olması, uluslararası alanda karapara aklayıcılarına karşı en somut cevaptır.⁵⁵⁵ Egmont Grubu resmi tanımına göre, küresel bir organizasyon olarak, üye mali istihbarat birimlerinin arasında bilgi ve iş birliği paylaşımını kolaylaştırır ve bunları yapmaya teşvik eder. Egmont Grubu, mali istihbarat birimlerine karapara aklama, terörün finansmanı ve öncül suçlarla mücadele etme amacıyla güvenli bir şekilde finansal istihbarat alışverişi yapmak için bir platform sağlar.⁵⁵⁶ Örnek olarak, belirli bir problemi çözmede zorluk yaşandığı zaman, farklı mali istihbarat birimlerinin üyeleri toplanarak bu sorunun üzerine gidilir ve çözüm bulmaya çalışılır.⁵⁵⁷

Dört çalışma grubuna sahip olan Egmont Grubu, mali istihbarat birimlerinin usulüne uygun olarak hangi şekilde bilgi paylaşımında bulunabileceklerini düzenleyen

⁵⁵³ Aykın, Hasan, "Karaparanın Akalanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar", <https://www.mfa.gov.tr/karaparanin-akalanmasiyla-mucadele-konusundaki-temel-uluslararasi-metinler-ve-olusumlar-.tr.mfa>. (08.04.2021)

⁵⁵⁴ Üstün, Karapara, s. 35; "Financial Intelligence Units: Egmont Grup tarafından FIU tanımı ilk kez Kasım 1996'da Roma'da düzenlenen Egmont Genel Kurulunda yapılmıştır. Sadece aklama ile mücadele ile sınırlı olarak yapılan bu tanım Haziran 2004 tarihinde Guernsey'de düzenlenen Egmont Genel Kurulunda terörün finansmanını da kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Guernsey'de kabul edilen FIU tanımı aşağıdaki gibidir (Egmont Group, 2004): Mali İstihbarat Birimi (FIU); kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele amacıyla; suç gelirleri ve terörizmin potansiyel finansmanı ile ilgili olup ulusal mevzuatı gereği olarak kendisine bildirilmesi zorunlu finansal bilgileri almak (ve eğer mevzuatla yetkili kılınmışsa istemek), analiz etmek ve bu analiz sonuçlarını yetkili otoritelere dağıtmakla görevli ulusal merkezi birimdir.", Aykın, Şüpheli İşlem, s. 54.

⁵⁵⁵ Ergül, Karapara, s. 120.

⁵⁵⁶ <https://egmontgroup.org/>, (19.02.2022)

⁵⁵⁷ Sayın, <http://www.abchukuk.com/makale/makale422.html>, (05.02.2022).

“Mevzuat Çalışma Grubu”, gerekli teknolojik sistemleri tespit ve takip eden “Teknoloji Grubu”, üye olabilecek yeni devletleri araştıran “Geliştirme Çalışma Grubu” ve “Eğitim Çalışma Grubu” olarak sınıflanmaktadır.⁵⁵⁸ Ülkemizde ise ulusal anlamda bu hedefi taşıyan mali istihbarat birimimiz MASAK’tır. Gruba 1998 yılında üye olan MASAK, 2014 yılında da grup etkinliklerine katkıda bulunmuştur.⁵⁵⁹

3.3.5.3.8. Basel Komitesi

Bankacılık Gözetimi Konusunda Basel Komitesi (Basel Committee on Banking Supervisory), 1974 senesinde “Group of Ten”⁵⁶⁰ merkez bankası yöneticileri tarafından kurulmuştur. Komite, banka yönetme, denetleme, gözetme ve bankacılık işlemleri ile ilgili bilgiler sunmakta, standartlar geliştirmekte ve kılavuzluk etmektedir.⁵⁶¹ Zorlayıcı herhangi bir yetkisi olmayan kuruluş, çoğunlukla, banka denetimi hakkında standartlar üretmekte, kılavuzlar paylaşmakta, göz önünde bulundurduğu uygulamadaki en iyi örnekler doğrultusunda öneriler sunmaktadır.⁵⁶²

⁵⁵⁸ Ergül, Karapara, s. 120. “Hedeflere ulaşmada somut adımlar atılabilmesi amacıyla “çalışma grupları” oluşturulmuştur. Bunlardan “mevzuat çalışma grubu” (Legal Working Group); potansiyel üyelerin adaylığını incelemekte ve mali istihbarat birimleri arasında işbirliği de dahil olmak üzere tüm yasal yönlerini ele almaktadır. Ayrıca Egmont Grubun resmi belgelerinin hazırlanmasına da aracılık etmektedir. “Eğitim Çalışma Grubu” (Training Working Group); üye ülkelerin mali istihbarat birimlerinin ihtiyaçlarına dayalı olarak uluslararası ve bölgesel seminerler düzenlemekte, arındırılmış örnek olay çalışmaları dağıtmakta ve dünya çapında teknik yardım koordinasyonu sağlamak üzere diğer uluslar arası organizasyonlarla birlikte çalışmaktadır. “Outreach Çalışma Grubu” global mali istihbarat birimi ağını genişletme ve geliştirme üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu grup potansiyel aday mali istihbarat birimleri ile ön iletişim kurmaktan ve bir mali istihbarat biriminin Egmont üyeliğine hazır olup olmadığını belirlemek üzere değerlendirmeler yapmaktan sorumludur. Operasyonel Çalışma Grubu (Operational Working Group) üye mali istihbarat birimlerinin operasyonel bölümleri arasında artırılmış işbirliğini teşvik etmekte ve mali istihbarat birimleri tarafından toplanan bilgileri kullanarak çalışma ve tipolojilerin geliştirilmesini koordine etmektedir. Bilgi Teknolojisi Çalışma Grubu (Information Technology Working Group) ise mali istihbarat birimlerine teknik destek sağlamakta, tavsiyelerde bulunmakta, mali istihbarat birimleri arasında elektronik bilgi değişimini kolaylaştırmak için çalışmalarda bulunmakta, bilgi teknolojisi ile ilgili konularda diğer çalışma gruplarına destek sağlamaktadır.”, <https://masak.hmb.gov.tr/egmont-grubu>, (10.02.2022).

⁵⁵⁹ Çakır, s. 100; “MASAK’ın katkı sağladığı konular şu şekilde sıralanmıştır: Finansal analiz araştırması, Egmont Grubu katkı matrisi araştırması, Yeni Egmont standartlarının uygulama araştırması, sanal para kullanımının neden olduğu aklama ve terörün finansmanı zayıflıkları, finansal raporlama projesi konularında katkı sağlamıştır. (Çakır, s. 100; Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, 2014 Faaliyet Raporu, s. 55.

⁵⁶⁰ Onlu Grup, ekonomik, parasal ve ekonomik konularda istişare ve iş birliği yapan on bir sanayi ülkesinden (Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Hollanda, İsveç, İsviçre, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri) oluşmaktadır. (<https://www.bis.org/list/g10publications/>, (19.02.2022).

⁵⁶¹ Üstün, Karapara, s. 32.

⁵⁶² Aykın, Küresel, s. 134.

12 Aralık 1988 tarihinde Basel’de bir araya gelen Basel Komitesi tarafından bazı ilkeler belirlenmiştir. İlkeler, özellikle uyuşturucu madde kaçakçılığı olmak üzere, diğer suçlardan sağlanan kazançların aklanması ya da gizlenmesi ve bankalardan yararlanılmasını eylemlerini önleme amacına yöneliktir. İlkeler bildirisinde ön planda tutulan esas konu, bankaların finansal istikrarını korumaktır.⁵⁶³ Basel Komitesi, “İlkeler Açıklaması’nda”, 4 ilkeyi vurgulamaktadır. Bunlar:⁵⁶⁴

- 1- Müşteriyi tanıyabilmek için uygun tedbirler alınması üzerinedir.⁵⁶⁵
- 2- Yasalara uygun ve yüksek etik standartlar kapsamında olma ile ilgilidir.⁵⁶⁶
- 3- Yasaları uygulayan birimler ile iş birlikçi şekilde çalışma hakkındadır.⁵⁶⁷
- 4- İlkelere uyum sağlamak için politikalar ve prosedürler geliştirme üzerinedir.⁵⁶⁸

Bu ilkeler Basel İlkeleri olarak da bilinmektedir.

2002 yılında komite tarafından terörün finansmanının önlenmesi hakkında “Terörün Finansmanı ile Mücadele Kapsamında Finansal Kayıtların Ülkeler Arasında Paylaşımı” (Sharing of Financial Records Between Jurisdictions in Connection with the Fight against Terrorist Financing) isimli belge yayınlanmıştır.⁵⁶⁹ Asya, Afrika, Karabien, Latin Amerika ve Orta Doğu ülkelerindeki farklı bölgesel oluşumlar ve uluslararası kuruluşlar Basel Komitesi çalışmalarından etkilenecek karaparanın aklanması ile ilgili çalışmalar ve düzenlemeler yapmışlardır.⁵⁷⁰

⁵⁶³ Aykın, Küresel, s. 134.

⁵⁶⁴ Aykın, Küresel, ss. 135-136.

⁵⁶⁵ “Bankalar finansal hizmet almak isteyen müşterilerinin gerçek kimliğini tespitiye yönelik makul çaba harcamalıdır. Bankalar önemli büyüklükteki işlemlerde kimliğine ilişkin yeterli delil sunamayan kişilere hizmet vermeme yönünde politikalarla sahip olmalıdırlar.” Aykın, Küresel, s. 135.

⁵⁶⁶ Bankacılık işlemlerinin kanun ve düzenlemelere uygun ve yüksek etik değerler çerçevesinde yürütülmesini sağlayacak önlemler alınmalıdır.” Aykın, Küresel, s. 135.

⁵⁶⁷ Bankaların ülke mevzuatının izin verdiği sınırlar çerçevesinde kanun uygulama birimleri ile yakın işbirliği içinde çalışmaları gerekmektedir. Kanun uygulama birimlerini aldatmaya yönelik değiştirilmiş, yanıltıcı veya eksik ilgi verme konusunda müşterilere herhangi bir yardımda bulunulmamalıdır. Banka işlem gören fonun yasadışı kaynaktan elde edildiği yönünde ciddi şüpheye sahipse gerekli önlemleri almalıdır. Bu önlemler arasında işlemi yapmama, müşteri ilişkisini sona erdirmeye, hesabı kapatma veya dondurma yer alabilecektir.” Aykın, Küresel, s. 135.

⁵⁶⁸ Tüm banka çalışanlarının aklama ile mücadele kapsamındaki önlemlerden haberdar edilmesi ve uyumlarının sağlanması amacıyla banka politika ve prosedürlerinin oluşturulması gerekmektedir. Uyumun sağlanmasını garanti etmek için etkin iç kontrol araçları kullanılmalıdır.” Aykın, Küresel, s. 136.

⁵⁶⁹ Üstün, Karapara, s. 32.

⁵⁷⁰ Kömürücü/Çalışkan, Organize, s. 923.

3.3.5.3.9. Wolfsberg Grubu

Yukarıda açıkladığımız Basel Komitesi'nin çalışmaları ve hazırladığı raporlar Wolfsberg Grubu çalışmalarına temel olmaktadır. Bu doğrultuda Wolfsberg Grubu, ilgili yöntemleri bankacılık sistemine uyarlamaya çalışmaktadır.⁵⁷¹

Wolfsberg Grubu resmî tanımına göre, özellikle müşterini tanı ilkesi ve karapara aklamayı önleme ve terörizmin finansmanı ile mücadele stratejileriyle ilgili olarak, finansal suç risklerinin yönetimi için rehberler geliştirmeyi amaçlayan on üç küresel bankadan oluşan bir birliktir.⁵⁷² Wolfsberg Grubu, 2000 yılında İsviçre'nin kuzeydoğusunda yer alan Wolfsberg Şatosu'nda (Château Wolfsberg) Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nden ve Basel Üniversitesi'nden (Profesör Mark Pieth) temsilciler eşliğinde, karaparanın aklamasıyla mücadele standartları hazırlamak üzere bir araya gelmişlerdir. Wolfsberg Grubu, özel bankacılık sektörü için karapara aklamasının önlenmesine yönelik özel bankacılık ilkelerini düzenlemiştir.⁵⁷³

Grup, karaparanın aklanması ve terörizmin finansmanı ile alakalı olarak belgeler yayımlamaktadır. Yayımlanan belgelerde “2002 yılının mayıs ayında yenilenen “Para Aklama Suçuyla Mücadele İçin Özel Bankacılık Prensipleri (Wolfsberg Anti-Money Laundering Principles on Private Banking)”⁵⁷⁴, Ocak 2002’de hazırlanan “Terörizmin Finansmanının Önlenmesine İlişkin Hazırlanan Bildiri (Statement on the Suppression of the Financing of Terrorism)”⁵⁷⁵, Kasım 2002’de yayımlanan “Para Aklama Suçuyla Mücadele İçin Muhabir Bankacılık Prensipleri (Anti-Money Laundering Principles for Correspondent Banking)”⁵⁷⁶, Mart 2006’da

⁵⁷¹ Angela Veng, Mei Leong, The Disruption of International Organised Crime An Analysis of Legal and Non Legal Strategies, s. 63’ten aktaran Çakır, s. 101.

⁵⁷² Bu Bankalar: Banco Santander, Bank of America, Barclays, Citigroup, Credit Suisse, Deutsche Bank, Goldman Sachs, Hong Kong and Shanghai Banking Corporation (kısaltması ve bilinen adı: HSBC), J.P. Morgan Chase, MUFG Bank, Société Générale, Standard Chartered Bank, UBS.

⁵⁷³ <https://www.wolfsberg-principles.com/>, (10.02.2022).

⁵⁷⁴ “Wolfsberg Group’un Ekim 2000 de yayınladığı (daha sonra Mayıs 2002 de yenilediği) Prensipler; Müşteri kabulü, müşteri kabulünde özel dikkat gösterilmesi, dosyaların güncellenmesi, şüpheli işlem uygulamaları, izleme, kontrol sorumluluğu, eğitim, yetiştirme, bilgilendirme, kayıt tutma, istisnai durumlar ve karapara aklamayı önleme sistemi kurulması konularını ihtiva etmektedir.”, Üstün, Karapara, s. 33.

⁵⁷⁵ “Wolfsberg Group’un Ocak 2002 de yayınladığı Bildiri; terörizmin finansmanı ile mücadelede finansal kuruluşların, yasa uygulama birimlerine yardımcı olmasını, müşterini tanı program ve prosedürlerini güçlendirmesini, şüpheli işlem uygulamalarında özel dikkat göstermesini, global iş birliğini ve FATF tavsiyelerini uygulamalarını öngörmüştür.”, Üstün, Karapara, s. 33.

⁵⁷⁶ “Wolfsberg Group’un Kasım 2002’de yayınladığı Prensipler; Uluslararası bankaların paravan bankalarla iş ilişkisine girmemesini ve muhabir bankacılık ilişkisinde bankaların risk esasına dayalı

hazırlanan “Para Aklama Suçunda Risk Temellerinin Belirlenmesi Rehberi (Guidance on a Risk Based Approach for Managing Money Laundering Risks)”⁵⁷⁷ ve “Yatırım Fonları veya Diğer Yatırım Araçlarıyla Para Aklama Suçuyla Mücadele Rehberi (Anti-Money Laundering Guidance for Mutual Funds and Other Pooled Investment Vehicles)”⁵⁷⁸ bulunmaktadır.⁵⁷⁹ Sayılan bu rehberler özellikle bankacılık sektörü ile ilgili olup karaparanın aklanmasına karşı mücadele ve önlemler için yapılması gereken önerileri sıralamaktadır.

yaklaşımı benimsemelerini belirtmiştir.”, Üstün, Karapara, s. 33.

⁵⁷⁷ “Wolfsberg Grubun Mart 2006 da yayınladığı Rehberde, riske dayalı bir yaklaşım geliştirme ve uygulama konusunda kurumlara yararlı olacak hususlar ortaya konulmuştur. Rehberde potansiyel karapara aklama risklerini etkin bir şekilde yönetmek için kuruluşlara yardımcı olmak amaçlanmıştır.”, Üstün, Karapara, s. 33.

⁵⁷⁸ “Wolfsberg Grubun Mart 2006 da yayınladığı Rehberde; karapara aklama riski, yatırım araçları ve yatırımlar arasındaki ilişkiler, müşterinin tanınması, şüpheli işlem bildirimi, kayıtların saklanması, karapara aklamaya karşı program geliştirme konuları üzerinde durulmuştur.”, Üstün, Karapara, s. 33.

⁵⁷⁹ Çakır, s. 101.

SONUÇ

Evrensel olarak karapara aklamanın suç kabul edilmesi, organize suç örgütlerinden en fazla sorun yaşayan İtalya ve Amerika Birleşik Devletleri ülkelerinde başladığı kabul edilmektedir. Karapara aklama suçu mevzuatımıza, 19 Kasım 1996 tarihli 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun'un ikinci maddesi ile girmiştir. Bu kanunun yürürlüğe girmesinden evvel karapara aklama fiilini suç tipi olarak düzenleyen herhangi bir yasal bir düzenlemenin bulunmadığından finansal ve mali sistem içerisinde suç gelirlerinin aklanmasına uygun bir ortam bulunmaktaydı. Bu kanunun yapılma sürecinin özünde, uluslararası kuruluşların almış olduğu tavsiye kararlarıyla uluslararası hukuka uyum amacıyla düzenlendiği de belirtilmektedir.

765 sayılı eski Türk Ceza Kanunu'nda karapara aklama suçuna yer verilmemiştir. 4208 sayılı kanunda mülga edilen karapara aklama suçunda isim değişikliğine gidilerek 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama ifadesi tercih edilmiştir. Kavramdaki değişikliğin sebebi suçtan kaynaklanan gelirin yalnızca para olmayacağı ve parayla sınırlandırılmayacağı için kanun koyucu daha geniş bir ifade tarzını benimseyerek malvarlığı değerlerini aklama ifadesi kullanılmıştır.

4208 sayılı kanun döneminde öncül suçlar bakımından liste yöntemi uygulanmaktaydı. Bu yöntemde katalog halinde belirtilen suç tiplerinin işlenmesi durumunda aklama suçu meydana gelebilmekteydi. Dolayısıyla liste yöntemi suçla mücadelede yetersiz kalmakta, aklama suçunun cezalandırılabilmesini dar bir alanla sınırlandırmaktaydı. 5237 sayılı kanunda bu anlayış terk edilip, alt eşik yönteminin benimsenmesi son derece isabetli olmuştur. Alt eşik yönteminde, kanunda hapis cezasının alt sınırı belirlenerek, bu sınırın üzerinde kalan her suç tipi aklama suçunun öncül suçu sayılabilecektir. Yani aklama suçu için aranan öncül suçlarda, hapis cezasının miktarı altı ay ya da altı ay üzeri olduğu takdirde aklama suçu vücut bulacaktır. Bu anlamda eşik yönteminin, liste yönteminden daha adil bir sistemin olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

Öncül suçlar bağlamında değinmemiz gereken bir diğer husus; öncül suçla ilgili başka bir suçun işlenmesi, bu suç sonucunda bir gelir elde edilip edilmediği ya

da suçun nerede, nasıl, ne zaman, neden veya kiminle işlendiğine ilişkin soruların nispi muhakeme yoluyla öğrenilip öğrenilememesi meselesidir. Öğretideki baskın görüşe göre de aklama suçunda nispi muhakemenin yukarıda sayılan sebeplerle uygulanabilmesi mümkün değildir. Nispi muhakeme kurumunun uygulanabilmesi için somut olayın 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu m. 218/1'deki şartların varlığı halinde söz konusu olabileceği görüşüne biz de katılmaktayız.

Çalışmamızda suç tipi detaylıca incelenmiştir. Burada ilk olarak suçun seçimlik hareketlerden meydana geldiği belirtilmektedir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 282/1 maddesi kapsamında seçimlik hareketlerinden birincisi, "yurt dışına çıkarmak", ikincisi ise "çeşitli işlemlere tabi tutmak" hareketidir. Öğretide suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini yurt dışına çıkarmak hareketini, çeşitli işlemlere tabi tutma hareketinin de içerisinde bulunduğunu ifade eden görüş, birinci hareketin, ikinci hareket içerisinde eridiğini bu nedenle böyle bir düzenlemenin isabetsiz olduğu belirtilmektedir. Bu durum suçta ve cezada kanunilik ilkesi bakımından tartışma konusu oluşturmaktadır. Ancak karşı görüş de suçun tabiatı gereği seçimlik hareketlerin sınırlandırılmayacağı dolayısıyla genel bir ifade kullanmanın zorunluluk olduğunu, bu durumun kanunilik ilkesi ile çelişmeyeceğini ifade etmektedir.

Aklama suçunun nitelikli unsurlarında eski düzenlemede yer alan indirim sebeplerinin kaldırılmasının isabetli olduğu düşüncesindeyiz çünkü suçun mevcut düzenlemedeki cezasının yetersiz olduğu göz önünde bulundurulduğunda, suça ayrıca genel hükümler dışında hafifletici bir nitelikli halin uygulanması adaletsiz bir sonuç doğuracaktır. Suçun ağırlaştırıcı unsurlarında ise "kamu görevlisi veya belli bir meslek sahibi" tarafından işlenmesi ve "örgüt faaliyeti çerçevesinde" işlenmesi olarak düzenlenmiştir. Ağırlaştırıcı sebeplerde tartışma konusu oluşturan kısım, suçun örgüt faaliyetleri çerçevesinde işlenmesi hadisesidir. Kanun metninde bu hal ağırlaştırıcı sebep olarak düzenlenmiştir. Ancak suçların içtimaı bakımından da (bileşik suç ve gerçek içtima bakımından) tartışmaya sebebiyet vermektedir. Kanun koyucunun görüşü suçun örgüt faaliyetinde işlenmesi halinde ayrıca örgüt suçundan da cezalandırılması gerektiği yani gerçek içtima kurallarınca cezalandırılması yönündedir. Biz bu görüşe katılmamaktayız çünkü çalışmamızın içtima kısmında da detaylı açıkladığımız üzere burada tam da bileşik suçtan bahsedilmektedir. Dolayısıyla bu düzenlemenin isabetli olmadığı düşüncesindeyiz.

Aklama suçunda etkin pişmanlık halinin hangi durumlarda uygulanacağı meselesi de tartışma konusudur. Burada kanun koyucu ilgili maddenin altıncı fıkrasında, etkin pişmanlık halini, cezayı kaldıran şahsi bir cezasızlık hali olarak düzenlemiştir. Öğretide bu konuya ilişkin farklı görüşler çalışmamızda yer almaktadır. Yine de ifade etmek gerekir ki, suç ve suçlulukla mücadele etme noktasında suçun caydırıcılığını zedelememek için etkin pişmanlık halinin malvarlığı değerlerinin eksiksiz bir biçimde bulunması durumunda fail hakkında cezaya hükmolunmamalıdır. Bir başka deyişle aklayıcının adli makamlar huzurunda pişman olduğunu ifade etmesi madde hükmü bakımından bir anlam taşımamaktadır.

Uygulamada görüldüğü üzere aklama suçu genellikle örgüt faaliyeti kapsamında işlenmektedir. Hatta örgüt içerisinde belirli meslek gruplarından uzman kişilerin bulunduğu da bilinmektedir. Aklama suçuyla mücadelede aklayıcıları cezalandırmak başlı başına yeterli olmamaktadır. Bu suçla öyle mücadele edilmelidir ki, Türk Ceza Kanunu'nun benimsediği temel görüşten yola çıkarak, işlenen bu suç aklayıcıların yanına kar kalmamalıdır. Kanun metninde suçun cezası üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ve yirmi bin güne kadar adli para cezası olarak düzenlenmiştir. Gerek hapis cezası gerekse adli para cezası bakımından hükmün tadil edilmesi gerektiği düşüncesindeyiz. Çünkü aklayıcıların öncelikli hedefi işledikleri suç sonucu elde edilen paraların kolay yoldan kazanç sağlamasıdır, bu durum aynı zamanda sosyolojik bir soruna da sebebiyet vermektedir, aklayıcı bir süre sonra adeta suç meslek edinen kişi haline gelebilecektir. O zaman caydırıcılığı gerçek anlamda yüksek tutmak gerekir ki, suç işlenmesin. Ticari ceza hukuku ilkeleri kapsamında bu suç aynı zamanda ekonomik suç niteliği taşıdığından ekonomik suçta ekonomik ceza ilkesinin etkinliği de tartışılır hale gelmiştir.

Aklama suçuyla mücadelede yalnızca ulusal boyutta mücadele etmek yeterli olmayacaktır. Bu sebeple uluslararası kuruluşlar ve diğer ülkelerle iş birliği halinde hareket edilmesi gerekmektedir. Bundan dolayı mevzuatımızda değişiklikler yapılarak uluslararası hukuka uyum sağlanmış, diğer ülkelerle iş birliği yapılmasının önü açılmıştır. Suçla mücadelede yalnızca hukuki anlamda değil idari ve sosyolojik anlamda da mücadele etmek gerekmektedir. Bu bağlamda 11 Ekim 2006 kabul tarihli, 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun'un hukukumuzda getirdiği yeniliklerle önleyici tedbirlerin kapsamı ve MASAK'ın

yetkileri genişletilmiş aklama suçuyla mücadelede katkı sağlanmıştır. Burada önemle belirtmek gerekir ki, suçla mücadelede Mali Suçları Araştırma Kurulu'na (MASAK) büyük iş düşmektedir. Çünkü gerek soruşturma evresi gerek kovuşturma evresinde MASAK'ın birden fazla rolü bulunmaktadır. Kanunda suçun işlenmesinden önce önemli önleyici idari tedbirler düzenlenmiştir. Çalışma konumuzda özellikle “kimlik tespiti”, “şüpheli işlem bildirimi”, “nakit işlem bildirimi”, “bilgi verme yükümlülüğü” ve “yükümlülüğe aykırılık durumunda yaptırımlar” konularına da değinilmiştir. Bu düzenlemeler aklama suçuyla mücadele kapsamında son derece önemli adımlar olmuştur. Sonuç olarak, bu suçun uygulamada farklı görünümde karşımıza çıkması sebebiyle yargı kararları, uygulamacıların görüşleri ve öğretideki farklı düşünceler harmanlanarak suç tipi incelenmiştir. Süreç içerisinde yapılan değişikliklerin yerinde ve son derece önemli olduğu kanaatini taşısak da çalışmamızda belirttiğimiz bazı hükümlerin tadil edilmesi hakkında çözüm önerileri sunularak çalışmamız son bulmuştur.

KAYNAKÇA

Akademik Terimler Sözlüğü, <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Banka+Halkin/Egitim-Akademik/Terimler+Sozlugu/>, (07.04.2020).

Akbulut, Berrin. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019.

Alp, İnönü Akgün. “Paranın Karası Karaparanın Makro Ekonomik Etkileri” **Maliye Dergisi**, Sayı: 134, Mayıs-Ağustos 2000, ss. 12-17.

Artuk, Mehmet Emin, Ahmet Gökçen ve A. Caner Yenidünya. **Gerekçeli Ceza Kanunları**, 15. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014.

Artuk, Mehmet Emin, Ahmet Gökçen, Mehmet Emin Alşahin ve Kerim Çakır. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 11. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.

Aslan, Murat. **Suç Ekonomisi, Türkiye’de Organize Suçlar ve Organize Suçlarla Mücadele**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2017.

Aydın, Süleyman, Yusuf Arıkan. “Spor Kulüplerinde Yolsuzluklar ve Kara Para Aklama”, **Akademik Araştırmalar Dergisi**, Sayı: 55, 2012, ss. 51-82.

Aydoğan, Nurşen, Özgür Akpınar. “Sigorta Sektöründe Kara Para Aklama: FATF Raporları ve Aklama Tipolojileri”, **Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt: 38, Sayı: 1, 2016, ss. 31-55.

Aykın, Hasan. “Aklama ile Mücadele ve Birleşmiş Milletler”, <https://vergidosyasi.files.wordpress.com/2017/04/aklama-ile-mc3bccadele-ve-birlec59fmic59f-milletler.pdf>, (11.05.2021).

Aykın, Hasan. “Aklama Suçu-Öncül Suç İlişkisi”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 172, Nisan 2007, <https://silo.tips/download/aklama-suu-ncl-su-lks>, (07.04.2020).

Aykın, Hasan. “Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi”, **Bankacılar Dergisi**, Sayı 65, 2008.

Aykın, Hasan. “**Karaparanın Aklanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar**”, <https://www.mfa.gov.tr/karaparanin-akalanmasiyla-mucadele-konusundaki-temel-uluslararasi-metinler-ve-olusumlar-.tr.mfa>, (08.04.2021)

Aykın, Hasan. “Kayıtdışı Ekonominin Yaygın Olduğu Ortamda Karapara ile Etkin Mücadele Mümkün Mü?”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 183, Mart 2008, ss. 201-209.

Aykın, Hasan. “**Meslek Mensuplarının Karapara Aklama ile Mücadele Yükümlülükleri: En Güncel Şekliyle**”, <https://vergidosyasi.files.wordpress.com/2017/01/meslek-mensuplarrc4b1nc4b1n-karapara-aklama-ilgili-yc3bckc3bcmlc3bclc3bckleri-ve-yaptc4b1rc4b1mlar.pdf>, (03.02.2021).

Aykın, Hasan. **Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelenin Küresel Boyutu**, T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Yayın No: 2010/406, Ankara, 2010.

Balcı, Murat, Kerim Çakır. “Kripto Paraların Karapara Aklama Yöntemi Olarak Kullanılması”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Sayı:46, Ağustos 2021, ss. 311-332.

Başak, Ramazan. **50 Soruda Karapara ve Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi**, Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No:206, İstanbul, 1998.

Beccaria, Cesare. **Suçlar ve Cezalar Hakkında**, çev. Sami Selçuk, İmge Kitabevi Yayınları, 6. Baskı, Ankara 2016.

Birleşmiş Milletler ve BM Çalışmaları, <https://masak.hmb.gov.tr/uluslararası-mucadele-tf>, (07.04.2022).

Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System, https://bctr.org/wp-content/uploads/2019/03/ingilizce_bitcoin.pdf, (23.03.2020).

Centel, Nur, Hamide Zafer ve Özlem Çakmut. **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 5. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2008.

Coşkun, Neslihan. “Karaparanın Aklanması Suçu”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:12, Sayı:3-4, 2004, ss. 229-261.

Çakır, Alpaslan. “Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik: Bankacılık Uygulamaları Açısından Değerlendirme”, **Bankacılar Dergisi**, Sayı 64, 2008, ss. 63-67.

Çakır, Kerim. **Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, Temmuz 2016.

Çarkacıoğlu, Abdurrahman. **“Kripto-Para Bitcoin” Araştırma Raporu**, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Dairesi, Ankara, 2016.

Çolak, Harun, Uğurtan Altun. “Bir Yaptırım Türü Olarak Para Cezalarının Teorisi ve Uygulamadaki Analizi”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı 69, 2007, ss. 241-338.

Demirbaş, Timur. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 16. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Demirbaş, Timur. **İnfaz Hukuku**, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Doğan, Bilal, Abdunnur Yıldız. “Mali Suçlar ve Mali Suçlarla Mücadele: Türkiye Örneği”, **Uluslararası Turizm, Ekonomi ve İşletme Bilimleri Dergisi**, 2021, ss.

129-150.

Doğan, Koray. **Ceza Muhakemesinde Belirsizlik Kuşkudan Sanık Yararlanır İlkesi, in dubio pro reo**, 2. Baskı, Ankara 2018.

Dursun, Hasan. “Bankacılık Yoluyla Kara Para Aklanılması ve Alınması Gereken Karşı Önlemler”, **Kamu-İş**, Cilt: 10, Sayı:2, 2008, ss. 97-135.

Dursun, Hasan. “Ekonomik Suçlar ve Türkiye’deki Sürdürülebilir Kalkınmaya Etkileri”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı:58, 2005, ss. 215-245.

Dursun, Hasan. “Türkiye’de Çıkar Amaçlı Organize Suç ve Bu Suça Karşı Özellikle Güvenlik Bağlamında Alınması Gereken Önlemler”, **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı: 2, Bahar 2008, ss. 105-122.

Dursun, Hasan, Adem Dağcı. “Kayıt Dışı Ekonomiye Karşı Halkın Bilinçlendirilmesi Bağlamında Alınması Gereken Önlemler”, **Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 13 Sayı: 2, 2021, ss. 36-48.

Dursun, Selman. “Kıyı (Off-Shore) Bankacılığı ve Ceza Hukuku Sorunları”, Prof. Dr. Çetin ÖZEK Armağanı, **Galatasaray Üniversitesi Yayını**, İstanbul 2004, ss. 247-282.

Dülger, Murat Volkan. **Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar**, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 2011.

Eğilmez, Mahfi. **Kolay Ekonomi**, Remzi Kitabevi, 23. Basım, İstanbul, 2019.

Erdem, Mustafa Ruhan. “Suçu Bildirmeme Suçu (TCK m. 278.)”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı 80, 2009, ss. 105-120.

Erdoğan, Gökhan. “Suç Gelirlerinin Aklanması ve Terörizmin Finansmanı Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi”, **Uluslararası Hukuk Bülteni**,

https://diabgm.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2622020112843g_erdogan.pdf,
(10.05.2021), ss. 18-20.

Ergül, Ergin. "Organize Suçlar ve Karaparanın Aklanması", **Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu**, Ankara: TOBB (Yayın No: 2005-25), 2005, ss. 241-304.

Ergül, Ergin. **Karapara Endüstrisi ve Aklama Suçu**, Yargı Yayınevi, Ankara, 2001.

Ergül, Ergin. **Kara Ekonomi ve Aklama Suçu**, Adalet Yayınevi, Yayın No:171, Ankara, 2008.

Erol, Ahmet. "Kayıtdışı Ekonominin Toplumsal, Siyasal ve Hukuki Sonuçları ile Çözüm Önerileri", **Kurumsal ve Ticari Yaşamda Hukuk ve Etik Açısından Yolsuzlukla Mücadele**, (Ed: Yener Ünver), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, ss. 59-82.

Genç, Fatma Umay. "Şüpheli İşlem Bildirimi Yükümlülüğünün İhmali Halinde Yükümlünün Ceza Hukuku Sorumluluğu", **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:25, Sayı: 4, 2021, ss. 613-653.

Genç, Sinan. **Suç Gelirlerinin Geri Alımı**, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 2016.

Hafızoğulları, Zeki, Muharrem Özen. **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 11. Baskı, US-A Yayıncılık, Ankara, 2018.

Hakeri, Hakan. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 22. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2019.

Hatipoğlu, Muzaffer, Ali Parlar. **Özel Ceza Yasaları Uygulamalarında Ekonomik ve Ticari Suçlar**, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara 2005.

<https://egmontgroup.org/> (14.12.2020).

<https://tr.cointelegraph.com/news/dutch-authorities-arrest-two-men-for-alleged-crypto-money-laundering> (10.01.2021).

<https://tr.cointelegraph.com/news/privacy-coins-pose-less-risk-of-money-laundering-than-other-coins>, (01.02.2021).

<https://www.coe.int/en/web/moneyval>, (22.02.2022).

<https://www.fatf-gafi.org/>, (20.02.2020).

<https://www.hmb.gov.tr/sikca-sorulan-sorular-doviz-burolari>, (19.06.2021).

<https://www.hukukturk.com/>, (12.04.2021).

<https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/kara-para-aklayicilarin-en-cok-sevdigi-8-yontem-39080831>, (06.05.2020).

<https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/milyarlarca-euro-kripto-paralar-uzerinden-aklaniyor-40751183>, (08.07.2021).

<https://www.hurriyet.com.tr/teknoloji/monero-kripto-para-birimi-zararli-yazilimlarin-yukselen-yildizi-40800063>, (08.07.2021).

<https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/umut-firat-eroglu/twitchte-kara-para-aklama-olayinin-arkasinda-ne-var-41933703>, (20.02.2022).

<https://www.imf.org/en/> (21.02.2022).

https://www.interpol.int/Who-we-are/What-is-INTERPOL_ (21.02.2022).

IAIS, **Uluslararası Sigorta Denetçileri Birliği, Sigortacılık Temel İlkeleri, Standartları, Rehberleri ve Değerlendirme Metodolojisi**, 1 Ekim 2011.

Interpol, https://tr.wikipedia.org/wiki/Interpol_(21.02.2022).

IOSCO, https://www.iosco.org/about/?subsection=about_iosco, (22.02.2022).

İmamoğlu, Deniz Alp. **Kripto Para Birimler ve Türk Hukukunda Düzenlenmesi**, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.

İsfen, Osman. “Müdafinin Vekalet Ücreti ve Kara Parayı Aklama Suçu 30 Mart 2004 Tarihli Alman Anayasa Mahkemesi Kararı”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı: 54, 2004, ss. 331-333.

Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi Başkanlığı, <https://www.egm.gov.tr/kom/baskanligimiz-tarihce-ve-tanitim>, (10.04.2022).

Kavlak, Cihan. **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, Seçkin Yayıncılık 3. Bası, 2017.

Kıyı (Offshore) Bankacılığı, <http://www.mahfiyegilmez.com/2016/04/ky-offshore-bankacilg.html>, (29.03.2020).

Kızıl, Erhan. “Türkiye’de Kripto Paranın Vergilendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesi”, **Mali Çözüm Dergisi**, Cilt: 29, Sayı: 155, 2009, ss. 179-196.

Koca, Mahmut, İlhan Üzülmöz. **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 14. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Kocasakal, Ümit. “Organize Suçluluğun Tanımı, Özellikleri ve Kapsamı”, Prof. Dr. Kemal Oğuzman'a Armağan, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi**, 2012, ss. 130-161.

Kocasakal, Ümit. **Karapara Aklama Suçu**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2000.

Kömürcü, Mehmet, Yusuf Çalışkan. “Organize Suç Örgütleri ve Yolsuzluklara Karışmış Kamu Görevlileri Tarafından Yurtdışına Kaçırılan Paraların Takibi Konusunda Uluslararası Hukuki Düzenlemeler”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı:3, 2001, ss. 913-949.

Kripto Paralar Bitcoin ve Blockchain, <http://www.mahfiegilmez.com/2017/11/kripto-paralar-bitcoin-ve-blockchain.html>, (17.03.2020).

Kumaş, Alpaslan. “Aklama Suçu ve Vergi İncelemeleri”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 356, Mayıs 2018, ss. 9-18.

Küçük, Eda Öz diler. “Aklama Suçuna İlişkin Emareler”, **Adli Bilimler Dergisi**, Cilt:10, Sayı:2, 2011, ss. 42-48.

MASAK Koordinasyon Kurulu, <https://masak.hmb.gov.tr/koordinasyon-kurulu>, (07.04.2022).

Mavral, Ülker. **Karapara Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye’ye Yansımaları**, Maliye ve Hukuk Yayınları, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Ekim 2003.

Ölmez, Gökhan Osman Gazi Ünal, Efe Can Karabulat ve Funda Kaya. **İnfaz Hukuku**, Ed. İzzet Özgenç, Cumhuriyet Şahin, 4. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Öz, Erol, Hüseyin Gültekin. “Karapara Aklama Suçlarında Dava Zamanaşımı”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 212, Mayıs 2006.

Özbek, Veli Özer. “Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu (TCK m. 282)” **Kamusal ve Ticari Yaşamda Hukuk ve Etik Açısından Yolsuzlukla Mücadele**, Ed. Yener Ünver, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, 2013, ss. 163-184.

Özbek, Veli Özer. **Ekonomi Ceza Hukuku Birinci Kitap: Genel Hükümler**, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Özbek, Veli Özer. **Ekonomi Ceza Hukuku İkinci Kitap: Özel Hükümler**, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Özbek, Veli Özer. Koray Doğan ve Pınar Bacaksız. **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 14. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Özbek, Veli Özer. Koray Doğan ve Pınar Bacaksız. **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Özbek, Veli Özer, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız. **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 16. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Özbek, Veli Özer. “Ticari Ceza Hukukuna Hâkim Olan Ceza Hukuku İlkeleri ve Markalar Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Yapılan Değişikliklerin Söz Konusu İlkeler Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Sayı:9, Nisan 2009, ss. 25-39.

Özdemir, Süleyman. ““Kar Gütmeyen Kuruluşlar (KGK) ve Sosyal Refah’ın Sağlanmasında Artan Rolü”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, Cilt: 0, Sayı:48, 2004, ss. 129-161.

Özgenç, İzzet. “Şüpheli İşlem Bildiriminin Hukuki Mahiyeti, MASAK’ın Rolü, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu Üzerine Hukuki Değerlendirmeler”, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:25, Sayı:3, 2021, ss. 273-328

Özgenç, İzzet. **Suç Örgütleri**, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2011.

Özgenç, İzzet. **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 17. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Öztürk, Bahri, Behiye Eker Kazancı ve Sesim Soyer Güleş. **Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri**, 5. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.

Öztürk, Bahri, Mustafa Ruhan Erdem. **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, 14. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.

Öztürk, Serdar, Özlem Ülger. “Vergi Cennetlerinin Küresel Finansal Kriz Üzerine Ekonomik Etkileri: Vergi Kaçırma, Vergiden Kaçınma ve Kara Para Aklamadaki Rolü”, **Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 9 Sayı: 1, Ocak 2016, ss. 237-254.

Say, Güray. “Aklanmış Malvarlığı Değerlerinin Satın Alınması ve Kabul Edilmesi Suçu”, **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt. 87, Sayı. 3, 2013, ss. 148-181.

Sayın, Gökhan. **Karapara Aklama**,

<http://www.abchukuk.com/makale/makale422.html>, (17.06.2021).

Sazak, Serkan. **Organize Suçlarla Mücadele Kapsamında Organize Suç Örgütleri**, <https://www.egm.gov.tr/kurumlar/egm.gov.tr/IcSite/tadoc/ORGAN%C4%B0ZE%20SU%C3%87LARLA%20M%C3%9CCADELE%20KAPSAMINDA%20ORGAN%C4%B0ZE%20SU%C3%87%20%C3%96RG%C3%9CTLER%C4%B0.pdf>, (07.03.2022).

Sicignano, Gaspare Jucan, çev. Melis Gizem Çığışar. “Kripto Para Kullanarak Kara Paranın Aklanması: Bitcoin Örneği!”, **Karşılaştırmalı Ceza Hukuku Serisi**, 22,

Proje Yöneticisi: Kayıhan İÇEL, (Ed. Yener Ünver/Kerem Öz, Kripto Para ve Ceza Hukuku), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.

Stuart P. Green, çev. Pınar Bacaksız. “Hukukta ve Hukuk Teorisinde Beyaz Yaka Suçu Kavramı”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Y:4 Sayı: 9, Nisan 2009, ss. 273-294.

Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini (Kara Para) Aklama Suçu,
<https://barandogan.av.tr/blog/ceza-hukuku/suctan-kaynaklanan-malvarligi-degerlerinin-gelirlerinin-veya-kara-paranın-aklanmasi-sucu-cezasi.html>,
(16.01.2022).

Şahin, Cumhur, Neslihan Göktürk. **Ceza Muhakemesi Hukuku I**, 12. Bası, Seçkin Yayınları, Ankara, 2021.

Şen, Ersan. **Kripto Para**, <https://www.hukukihaber.net/kripto-para-makale,8970.html>, (01.02.2022).

Şen, Ersan. **Yorumluyorum 24**, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, 2021.

Şen, Ersan. **Yorumluyorum 25**, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, 2022.

T.C Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu ve Türkiye Bankalar Birliği. **Karaparanın Aklanması Suçu ile Mücadele ve Bankaların Yükümlülükleri**, Yayın No: 235, Aralık 2003.

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı. **Faaliyet Raporu 2021**, <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/sites/12/2022/03/Faaliyet-Raporu-2021.pdf>, (06.01.2022)

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı. **Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi (Diğer Yükümlüler)**, <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2020/11/SIB-REHBERI-DIGER-YUKUMLULER.pdf>, (16.01.2022)

Taşdelen, Aziz. “Vergi Hukuku Kurallarının Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesindeki Önemi”, **Maliye Sempozyumu**, http://www.maliyesempozyumu.org/wp-content/uploads/2017/10/Maliye-Sempozyumu_19_508_553.pdf, (07.01.2021), ss. 508-553.

Taşkın, Mustafa. **Türk Hukukunda Mafya (Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri) ve Karaparayla Mücadele**, Yargı Yayınevi, 2004, Ankara.

Tezcan, Durmuş, Mustafa Ruhan Erdem ve Murat Önok. **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ekim 2015, Ankara.

Tiedemann, Klaus, çev. Ayşe Nuhoğlu. **Ekonomi Ceza Hukuku**, Seçkin Yayınları, Birinci Baskı, Temmuz 2017, Ankara.

Tongür, Ali Rıza. "Türk Ceza Kanununda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu", **Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:4, Sayı:2, 2014, ss. 37-64.

Tongür, Ali Rıza, Ekrem Çetintürk. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.

Turabi, Selami. “Kusurluluk ve Kusurluluğu Etkileyen Haller”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 2012, ss. 267-292.

Turan, Deniz, Murat Uzun. “Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşların Terörizmin Finansmanı ve Kara Para Aklama Üzerindeki Rolü”, **Güvenlik Çalışmaları Dergisi**, Cilt:19, Sayı:3, 2017, ss. 27-43.

Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ile Avrupa Birliği Uyum ve Adalet Komisyonları Raporları, <https://kgm.adalet.gov.tr/Tasariasamalari/Kanunlasan/2009Yili/kanmetni/5918ss.p>

df (25.02.2021).

Türkiye’de Kumar, https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye%27de_kumar_ (19.03.2022).

Uslu, Ozan. **Karapara ve Gripara**, 26.03.2008, <http://www.muhasibetr.com/yazarlarimiz/ozan/006/>, (07.01.2021)

Ünal, Oğuz Kürşat. “Sahte Fatura ve Faturadan Doğan Sorumluluklar”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 10, Sayı 1-2, 2006, ss. 1-32.

Ünlü, Ufuk. “Kara Para Aklamada Yeni Yöntemler ve Kara Paranın Ekonomi Üzerindeki Etkileri”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı 113, Nisan-Haziran 2019, ss. 155-179.

Ünver, Yener. **Adliye Karşı Suçlar (TCK. m. 267-298)**, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2010.

Üstün, Oktay. “5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ile Getirilen Temel Değişiklikler”, **Bankacılar Dergisi**, Sayı 64, 2008.

Üstün, Oktay. “Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Uluslararası Girişimler ve Araçlara Toplu Bakış”, **Bankacılar Dergisi**, Sayı 65, 2008. ss. 19-36.

Üstün, Oktay. “Mali Eylem Görev Gücü’nün (FATF), Yeni Kırk Tavsiye Kararı Neler Getiriyor?”, **Bankacılar Dergisi**, Sayı 47, 2003, ss. 16-37.

Üstün, Oktay. **Açıklamalı İngilizce-Türkçe Karapara Terimleri ve Kavramları Sözlüğü**, 3. Baskı.

Wolfsberg İlkeleri, <https://www.wolfsberg-principles.com/>, (10.02.2022).

Yalçın, Türkan Sancar. “Yeni Türk Ceza Kanunu’nda “Zincirleme Suç””, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı 70, 2007.

Yardımcıoğlu, Mahmut, Gamze Şerbetçi. “Bitcoin’in Yapısı ve Yasa Dışı Kullanımı”, **Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 2, Sayı:4, 2018, ss. 165-190.

Yazıcı, Ayla. “Yeni Karapara Aklama Yöntemleri Olarak Akıllı Kartlar ve İnternet”, **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:8, Sayı: 2, 2008, ss. 153–168.

Yetim, Sedat, Orhon Can Dağtekin. “Karapara ve Aklamanın Ekonomik Teoriler Çerçevesinde Açıklanması”, **Türkiye Bankalar Birliği**, Yayın No: 318, Ankara 2016.

Yıldız, Abdunnur, Murat Demir. “Vergi Cennetleri ve Küresel Gelir Eşitsizliği”, **Maliye Dergisi**, Ocak-Haziran 2019; 176, ss. 329-354.

Yılmaz, Sacit. “Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu”, **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı: 2, 2011, ss. 69-97.

Yılmaz, Sacit. **Karaparanın Aklanması ve Türkiye Boyutu**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Kütahya 2006.

Yılmaz, Yeşim. “Terörizmin Finansmanı Suçu”, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:17, Özel Sayı, 2020, ss. 177-267.